

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2011

Bc. Petr Kozel

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

Filozofická fakulta

Historický ústav

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Obyčejní vojáci aneb 1. pěší pluk
"Mistra Jana Husi" v roce 1938**

Vedoucí diplomové práce: PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph. D.

Autor: Bc. Petr Kozel

Studijní obor: Historie nav.

Ročník: 2.

České Budějovice 2011

Poděkování

Chtěl bych především poděkovat za chápavý přístup a pomoc spojenou s inspirací a nasměrováním k novým přístupům k tématu při postupu na mé magisterské diplomové práci všem pracovníkům Historického ústavu FF JU v Českých Budějovicích. Zejména bych ale chtěl poděkovat za jejich ochotnost zaměstnancům pražského Vojenského historického archivu (VUA - VHA) při bádání v klíčových materiálech k tématu. Zejména zde jde o pracovnice badatelny VHA, bez jejichž vstřícnosti, odborné pomoci a rad by se mé bádání nemohlo nikdy uskutečnit.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice dne 24. 4. 2011

ANOTACE

Magisterská práce pod názvem „*Obyčejní vojáci aneb I. pěší pluk "Mistra Jana Husi" v roce 1938*“ se bude zabývat úlohou pěšího pluku 1 „MJH“ a jeho tři pěších praporů (I/1, II/1, III/1) při plánované obraně Českobudějovicka v roce 1938. Situaci popíšeme hlavně se zřetelem k obsazování a připravované obraně části jihočeské 1. HOP (část úseku opevnění 197, 181, 182 a část 183). Hlavní přínos pak spočívá zejména v popisu každodennosti vojáků pluku a také v historicko antropologickém exkurzu, který se snaží pojmout konceptem symbolické komunikace a rituálů otázku vojenských slavností. Práce se také bude snažit osvětlit události, které se udály po přijetí Mnichova, kdy v jižních Čechách proběhlo několik velmi významných incidentů (nejen s teroristickým sborem Sudetoněmeckého Freikorpsu, ale i s jednotkami Wehrmachtu). Z toho některé poznatky jsou publikovány vůbec poprvé. Poprvé budou také publikovány výsledky ankety „Armáda 1938“, které na vyšší místa posílali zástupci pěšího pluku 1 „MJH“ a českobudějovické 5. pěší divize.

ANNOTATION

The thesis entitled "*Ordinary soldiers and The First Infantry Regiment "Master Jan Hus" in 1938*" will deal primarily with the task of Infantry Regiment 1 "MJH" and its three infantry battalions (I/1, II/1, III/1) in the planned defense of the region of České Budějovice in 1938. The situation will be described mainly with regards to the occupation and the planned defense of the South Bohemian 1. Main Defence Position (fortification parts 197, 181, 182 and part of 183). The main contribution lies in the description of the everyday life of soldiers of the regiment and in a historical anthropological excursion, which tries to seek the concept of symbolic communication and rituals. The thesis will also seek to shed light on the events that occurred after the signing of Munich agreement, in Southern Bohemia, several major incidents - not just with the terrorist units of "Sudetendeutsches Freikorps", but also with regular units of Wehrmacht. Some findings are published for the first time including the poll results "Army of 1938", submitted by representatives of the Infantry Regiment 1 "MJH" and the 5th Infantry Division.

OBSAH:

Úvodem	s. 7
K pramenné základně	s. 8
Metodologické zakotvení	s. 10
Obecná charakteristika povolání	s. 15
I/ Československá armáda ve 30. letech 20. století	s. 21 - 31
1 A/ Východiska přestavby a zrod doktríny strategické defenzívy	s. 21
1 B/ Období modernizace a zhoršování mezinárodní situace	s. 23
1 C/ Otázka vzniku fortifikační koncepce a její místo v operačním plánu	s. 29
II/ Pěší pluk „Mistra Jana Husí“ mezi dvěma válkami	s. 32 - 39
2 A/ České Budějovice posádkovým městem	s. 32
2 B/ Brigádní generál Bedřich Neumann	s. 34
2 C/ Osudy 1. pěšího pluku „MJH“ v letech 1920 – 1937	s. 35
2 D/ Plukovník Václav Michálek	s. 37
III/ Vojské slavnosti a veřejné performance jako prostředek symbolické komunikace a udržování plukovních tradic čs. branné moci ve třicátých letech	s. 40 - 57
3 A/ Typologie vojenských slavností	s. 40
1/ Výroční shromáždění bývalých příslušníků pluku	s. 40
2/ Připomenutí výročí prezidentů	s. 41
3/ Výročí Zborova	s. 42
4/ Plukovní prapor a kontakt s civilními organizacemi a veřejností	s. 43
5/ Plukovní muzeum	s. 47
6/ Smuteční funerální slavnosti	s. 48
7/ Plesy	s. 50
8/Připomenutí významných jubileí	s. 50
9/ Interní slavnosti pluku	s. 51
10/ Oslavy 20. výročí Zborova – klíčová událost života PPL 1 v roce 1937	s. 52
IV/ Pěší pluk 1 „Mistra Jana Husí“ v přelomovém roce 1938	s. 58 - 81
4 A/ Východiska krize a vojsko – politická situace	s. 58
4 B/ Reorganizace a změny v 5. divizi	s. 59
4 C/ Ozvěny „Anschlusu“	s. 62

4 D/ Květnová mobilizace 21. 5. 1938	s. 65
4 E/ Cesta k záříjové mobilizaci	s. 68
4 F/ Vyvrcholení krize – přijetí Mnichovské dohody	s. 81
V/ Každodennost vojáků „MJH“ v roce 1938 na základě denních rozkazů (I. - IX. 1938)	s. 83 - 182
Cestování	s. 83
Denní režim	s. 84
Hygiena	s. 87
Kryty a CPO. Přípravy obrany a různá opatření – ozvěny situace	s. 89
Kultura. Spolky. Hudba.	s. 94
Náboženství	s. 102
Nováčci a záložníci	s. 103
Péče o výstroj a výzbroj a vojenští a evidenční koně	s. 106
Peněžní záležitosti, financování	s. 112
Pošta	s. 113
Slavnosti	s. 114
Sport	s. 122
Stravování	s. 128
Tresty, kázeňské prohřešky a nepřístojné chování vojáků	s. 132
Ubytování a materiální vybavení kasáren	s. 150
Výcvik, cvičení, vojenské vzdělávání a výchovná práce	s. 155
Vztah k veřejnosti. Propaganda a propagace armády	s. 175
Zdravotní služba a nemoce	s. 178
VI/ Pěší pluk č. 1 v období po Mnichovu a incidenty na pomezí míru a války	s. 183 - 199
VII/ Obrana jižních Čech optikou ankety „Armáda 1938“	s. 200 - 211
Na závěr a ke zhodnocení situace ze září 1938	s. 212
Seznam pramenů a literatury	s. 214
Seznam zkratk a příloh	s. 223 - 225
Přílohy č. 1 – 11	s. 226 - 259

Úvodem

Diplomová práce „*Obyčejní vojáci aneb pěší pluk 1 "MjH" v roce 1938*“ se zabývá každodenností vojáků pěšího pluku 1 "MJH" a jejich úlohou při plánované obraně Českobudějovicka a Českokrumlovska v roce 1938.¹ Hlavní pozornost je věnována zejména krizovému období od ledna 1938 do konce září 1938. Závažné pro toto téma jsou i události předchozích let 1936 – 37, které budou nahlíženy z historicko - antropologického hlediska (vojenské slavnosti), a události po přijetí Mnichovské dohody (incidenty, anketa „*Armáda 1938*“). Proto jsem považoval za zcela nezbytné, jak vyplývá z logické posloupnosti událostí, se zmínit se i o nezbytném průběhu událostí předchozích let 1936 - 1937. Zde jsem usiloval o to, aby všechno bylo tzv. „viděno“ pomocí vojenských slavností v historicko-antropologické optice. Podobně jsem postupoval i u událostí po přijetí Mnichovské dohody, kde jsem náležitě využil zpracování incidentů a vyhodnocení ankety „*Armáda 1938*“.

Vojáci československé branné moci měli v září 1938 splnit velké úkoly, i když tomu jejich počty a vybavení často neodpovídaly. Byli si jistě vědomi toho, že v případném boji zřejmě přijdou o to nejcennější, o své mladé životy. Pokud se Vám část názvu diplomové práce zdá povědomá, máte pravdu. Inspiroval jsem se u Christophera R. Browninga, jehož významná práce je dle mého názoru velice inspirující pro bádání o vojenských dějinách 20. století.² Stejně jako se Browning snažil zobrazit každodenní osudy, myšlenky a pohnutky mužů německých policejních praporů, tak i já se budu snažit vám přiblížit z mnoha různých pohledů život zdejší českobudějovické posádky (hlavně pěšího pluku 1). Tato diplomová práce logicky navazuje na mou práci bakalářskou. Diplomová práce se však již neorientuje na pouhý popis zdejšího hlavního obranného postavení (dále jen HOP), ale tzv. „*zaldňuje objekty opevnění*“.³ Nesnažím se jen o pouhý faktický popis událostí, ale usiluji o poněkud jiný pohled, než jaký je obvyklé o podobných tématech podávat.

1 V dobových pramenech se vyskytuje zkratka „MJH“, proto ji často budeme užívat i zde. Dále budu používat zkratky PPL pro pěší pluk, DP pro dělostřelecký pluk apod.

2 Srv. Christopher R. BROWNING, *Obyčejní muži. 101. záložní policejní prapor a konečné řešení v Polsku*, Praha 2002 (v originále *Ordinary Men. Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland*).

3 Pod pojmem **HOP** se myslí tzv. hlavní obranné postavení. Zpravidla bylo totožné se sledy objektů lehkého opevnění (LO).

K pramenné základně

Ve vojenské agendě jde obecně zpravidla o specifické dokumenty vojensko-úředního rázu. V podstatě jde o zcela neosobně zabarvenou korespondenci se sděleními čistě informativního charakteru, ze kterých jen těžko zjistíme osobní postoje a charakterové hodnoty jejich pisatelů. Vzhledem k téměř úplné absenci pamětí či ústních svědectví⁴ příslušníků čs. branné moci se nelze věnovat jen samotnému individuu tak, jak by to vyžadovaly základní kánony přístupů historické antropologie. Proto se zde budu snažit tyto přístupy aplikovat na brannou moc jako sociální skupinu a spíše zobecňovat.

Charakteristickými prameny jsou pak různé **plukovní kroniky a fotoalba** a další podobné prameny vojensko-pamětního rázu (např. pamětní knihy). Obecně lze tvrdit, že při vedení plukovních kronik na tom byly lépe původní legionářské pluky (resp. ty které z nich vznikly). V kronikářských zápisech tohoto typu je si třeba všimnout např. výběru témat, fotografií a příležitostí, které vedly k jejich jejich pořízení, tedy i se zřetelem na armádně - reprezentativní funkci (vojenské přehlídky, slavnosti). S tímto je dále spojená i důležitá otázka vojenské symboliky a symbolické komunikace.⁵ Důležitý je i způsob podání informací a jejich výběr. Kroniky se obvykle zabývaly oficiálnějšími záležitostmi, a proto s nimi pod povrch armádního aparátu (tedy do internějších záležitostí) příliš nepronikneme, resp. se v nich o každodennosti vojáků tolik nedozvíme. Nesmíme zapomenout ani na velmi důležité **denní rozkazy**, jimiž se vlastně život celé českobudějovické posádky řídil (neboť „*co není psáno, není dáno*“).⁶ V denních rozkazech se dá kromě událostní základny vysledovat právě i **každodennost vojáků** (např. denní rytmus, cvičení, vycházky, osobní volno a vůbec kasárenský život). Celkově nám tyto prameny pomohou alespoň přibližně rekonstruovat život obyčejného vojáka prezenční služby u pěšího pluku „MJH“ v průběhu roku 1938. Tuto „skutečnost“ je v obecné rovině potřeba porovnat s normativními (diskurzivními) dobovými texty

4 Máme na mysli především metody tzv. oral history. U nás se této metodě věnují např. Miroslav VANĚK a Milan OTÁHAL. Srv. zejména M. VANĚK, *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*, Praha 2004 ; M. VANĚK a kol., *Orální historie. Metodické a technické postupy* (skriptum), Olomouc 2003. Dále srv. online <http://www.oralhistory.cz/>.

5 K tomu srv. Zdeněk KRUBL, *Československé a české vojenské odznaky*, Praha 2004² (1. vydání 1999) ; Václav MĚŘIČKA, *Československá vyznamenání 1918 - 1938 I*, Hradec Králové 1973 ; Zbyšek SVOBODA, *Československá státní a vojenská symbolika*, Praha 1991.

6 Budeme užívat zkratku DR. Všechny denní rozkazy jsou umístěny zde: VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 19. Pro úsporu místa a také pro přehlednost je budu v dalším textu citovat např. takto: DR 22, 28. 1. 1938.

typu „*příručka vojína*“ či „*příručka branné výchovy*“. Teprve zde se nám tak začnou ukazovat obecné vzorce chování očekávané nadřízenými i samotnou veřejností.⁷

Směřování textu bylo limitováno (ostatně jako u každého výzkumu) pramennou základnou uloženou ve **Vojenském historickém archivu** (= VUA - VHA). Množství materiálu se nakonec ukázalo jako více než dostatečné. Mé prvotní obavy se díky značné ochotnosti zdejších zaměstnanců ukázaly lichými. Základní materiály ke studiu problematiky jsou součástí fondu **Pěší pluk 1** (resp. Velitelství pěšího pluku 1). Celý fond zahrnuje celkem 19 kartonů. Jakoby mávnutím kouzelného proutku jsem se dostal k prozatímnímu inventárnímú soupisu fondu, za což si dovolím poděkovat zvláště Václavu Slukovi, řediteli 1. odd. sbírkového fondu VHA. Fakt, že plukovní kronika za rok 1938 byla tehdy v přípravě a že její přípravné texty lze také dohledat, zapůsobil jako načasovaná bomba ...

Kromě jiného se tato práce bude snažit vyvrátit velmi častá tvrzení (často nejen u laické veřejnosti!), že „*v jižních Čechách se nic nedělo*“ a že „*naše pohraničí bylo odevzdáno bez výstřelu*“. Z provedených výzkumů vyplývá, že zdejší střety se sborem Sudetendeutsches Freikorps v oblasti Novohradska, Kaplicka a Krumlovska byly dost brutální a přišlo zde o život i několik příslušníků pluku (stejně jako Strážce obrany státu, členů finanční stráže a četníků). Součástí textu bude i částečné podkrytí názorového světa a pokus o komparaci názorů některých představitelů pluku na základě hlášení do ankety **Armáda v roce 1938**. Velitelé jednotlivých složek měli zhodnotit účelnost fungování vojenských jednotek během obou mobilizací. Zde se mimochodem ukrývají i velmi zajímavá a důležitá hodnocení zdejší opevněné linie. Komplexní práce na zajímavé téma ankety, která by jistě přinesla nové zásadní informace, však bohužel dosud nevznikla (odkazy srv. dále v poslední kapitole).

Práce bude také částečně navazovat na zajímavá témata týkající se pevnostní výstavby a jejího vlivu na život obyčejných lidí. V tomto případě půjde spíše o vliv armády na civilní sektor. Tato dvě závažná témata by si v budoucnu jistě zasloužila zpracování. Nebylo by od věci připomenout problematiku *Vojenských stavebních dozorů*, např. z hlediska styku s veřejností, nepřístupnosti některých lokalit a podobných zajímavých skutečností. Jako modelový příklad by nám mohl posloužit

⁷ Srv. např. *Kalendář mladých obránců vlasti*, Praha 1938; *Příručka branné výchovy*; B. KOHOUT, *Příručka pro vojíny. Část všeobecná pro vojíny všech zbraní a službu I*, Vysoké Mýto 1936 ; *Rukověť pro poddůstojníky I. Pro všechny zbraně a služby*, Praha 1938 (4. opravené vydání).

vztah VSD 182 v čele s **mjr. Františkem Frimmelem** a opačným protipólem stavební firmy bratří Stašků, která opevnění v úseku 182 budovala. Původní záměr podat poprvé také informace o zdejších velitelích stavebních dozorů (VSD 181 – 183), ztroskotal na nedohledatelnosti jejich životních dat pro vyhledání ve fondu Kvalifikační listiny. Dále by bylo potřeba podchytit zmínky o postojích k chystané a posléze probíhající pevnostní výstavbě na katastru obcí (zápisy městských rad, četnické stanice). Jako vzor pro lokace a typy pramenů by mohla dobře posloužit nedávno vydaná výborná edice Vladimíra Fice.⁸ Dále by mohla přijít na řadu problematika likvidací opevnění za Protektorátu. Celá věc se tehdy měla tak, že budějovický *Oberlandrat* nařídil jednotlivým obcím zlikvidovat do určitého data všechny objekty opevnění nacházející se na jeho katastru. Starostové pak zpět do Budějovic posílali dopisy, které skvěle dokládají kvalitu našeho opevnění a zručnost našich předků.⁹ V neposlední řadě bychom neměli zapomínat ani na možnost studia problematiky zdejší oblasti z německého pohledu, špionáže *Abwehrem* a zobrazení zdejší oblasti v předpisu **HDV g 124**.¹⁰

Metodologické zakotvení

Všeobecně se v historické obci soudí, že při zkoumání moderních dějin jsou historicko - antropologické metody (a metodologie vůbec) nepopulární. A nejvíce při studiu vojenské historie, ke které se hlásí badatelská činnost mnoha historiků. Vojenští historikové jsou vůbec celkově neuznávaná kasta. Co je příčinou tohoto stavu? Nechuť k metodologiím a malá otevřenost novému? Přílišné množství nezpracovaného a nezeditovaného materiálu? Na druhou stranu, proč nezkusit něco nového, když aplikace přístupů vyvinutých při studiu starších dějin na moderní témata se leckde přímo nabízí. Vzniká otázka, zda je možné tyto přístupy aplikovat (resp. zda je vůbec k tomu dané téma vhodné)? Právě vzhledem k tomuto "*poli neoranému*" je situace obtížnější, neboť nelze navázat na předchozí vzory a použít to, co již jednou či vícekrát úspěšně fungovalo. Často se psalo o tom, že pro metody historické antropologie je ideální

8 Srv. Vladimír FIC, *Opevňovací práce na jižní Moravě. Dokumenty z archivních fondů moravské provenience 1936 - 1940*, Brno 2008.

9 Srv. SOkA České Budějovice, f. OÚ České Budějovice, kart. 660, sl. V - 7, *Ničení pevnostních objektů*.

10 K této problematice srv. Jan LAKOSIL – Tomáš SVOBODA – Ladislav ČERMÁK, *Souboj bez vítěze. Německé přípravy na dobývání čs. lehkého opevnění v roce 1938*, Praha 2010, zejména s. 11 - 40. Co se týče předpisu **HDVg 124**, tak celý název zněl „*Bildheft Landesbefestigung der Tschechoslowakei*“. Předpis vytištěný v červnu 1938 se skládá z 20 svazků. První je základní a dalších 19 je tzv. *úsekových*. Oblast jihu Čech zobrazoval Bildheft Nr. 11. Každý sešit navíc jako přílohu obsahoval panoramatické fotografie čs. příhraničí.

studium raného novověku, dnes je to ovšem již přežitek. Údajně ve srovnání se starším a novějším obdobím je právě zde prý takové "ideální" množství pramenů, aby historik mohl postřehnout vzájemné vztahy mezi nimi a zároveň se v jejich množství neztratit. Velkým plusem je pro moderní období menší paleografická náročnost (to opět záleží na kompetentnosti historika, může dojít k "zdeformovanosti strojopisem"). V moderním období také naopak existuje velké množství pramenů, na něž můžeme zmíněné postupy aplikovat. Někdy jde však o značně dvojsečnou zbraň. O to více je pak třeba – díky značnému množství pramenů - o tématu přemýšlet a strukturalizovat je, abychom neskouzli jen k hromadění faktů. Mezi nové prameny patří například **fotografie, film a zvukové záznamy**. Jde o jedinečná media, která událost často zachytí daleko lépe než popis na několika stranách. Podle *Jacques Le Goffa* jsou to jedny ze základních médií historické paměti moderní doby. V souvislosti s jejich rozvojem Le Goff poukazuje na fenomén návratu k památným událostem (od pol. 19. století). **Fotografie** v jeho pojetí způsobuje revoluci v paměti, kterou rozšiřuje a demokratizuje a rovněž jí dává přesnost a pravdivost. Umožňuje lepší uchování paměti času a chronologického vývoje.¹¹ Lépe z ní lze číst chování aktérů, je možné vidět výrazy tváří, výzdobu, insignie apod. Celkově se dá každodennost (německy "*Alltagsgeschichte*") a dobový diskurz se z dobových fotografií dá vysledovat velmi dobře. Jde často o opomíjené detaily jako dobová móda (oblečení, účesy, odhalenost dam), vývěsky a výlohy obchodů, způsob dláždění silnic, motorismus atd. Je možné říci, že pro výzkum moderní doby se zatím přístup každodennosti nabízí nejvíce. Zde nás zajímá, jakým způsobem žil svůj obyčejný život příslušník vybrané sociální skupiny.¹² Problém nastává i ve využití ego - pramenů, kterých je mnohonásobně více a nejsou tak jednoznačně strukturované a zpravidla ani editované (spíše roztroušené v pozůstatostech). Také se jako v našem případě nemusely zachovat.

Konkrétně nás zde z hlediska přístupu symbolické komunikace bude zajímat otázka **vojenských slavností u čs. meziválečné armády**. V historicko-antropologickém exkurzu se pokusím tento přístup aplikovat na příkladě českobudějovického pěšího pluku č. 1 "*Mistra Jana Husi*" v letech 1936 - 37.

11 Srv. Jacques LE GOFF, *Paměť a dějiny*, Praha 2007, s. 101 - 103.

12 Srv. Ch. R. BROWNING, *Obyčejní muži*. Zde autor velmi podrobně rozebírá každodennost příslušníků jednoho německého policejního praporu.

Nyní již ale k samotnému konceptu **symbolické komunikace**¹³ a jeho možnému využití. Základem je ten fakt, že každé individuum či skupina používá ke komunikaci se sociálním okolím pestrou škálu symbolů či gest. Individuu i skupině ve všech časových obdobích záleželo přirozeně na vnímání blízkým i vzdáleným okolím. Přitom bylo velmi důležité, zda okolí vysílaným (re)prezentačním symbolům (po)rozumělo. Proto každá skupina (tedy i branná moc) používala dobově srozumitelné symbolické komunikační prostředky, které v podstatě odrážely dobové normy vnímání. Již samotné *vojenské přehlídky* (i zprostředkované, např. z denního tisku, z doslechu, z rozhlasu) mohly mimo jiné, sehrát (re)prezentační roli (a např. částečně demonstrovat vojenskou sílu branné moci). Tyto symboly a určité druhy jednání tak určitou sociální skupinu doslova definovaly.¹⁴

Jako pro jiné sociální skupiny a individua byl i pro armádní složky velmi důležitý **rituál**.¹⁵ Rituál sám o sobě znamená ustálenou formu jednání, která zajišťuje soudržnost společnosti (resp. soc. skupiny) a zároveň určuje místo v ní. Nejde však zpravidla o denně opakované činnosti jako např. hygiena. Typickým příkladem tzv. **přechodového rituálu** je v našem případě *vojenská přísaha*. Tento typ rituálu se dál zpravidla tehdy, jestliže se jedinec nacházel na pomezí dvou stavů, v tomto případě civilního a vojenského. Civilní stav pro nás znamená stav před vstupem do branné moci. Podle typologie Arnolda van Genepa je možno v průběhu rituálu rozlišit tři fáze. Pokusme se aplikovat tento přístup na naši oblast. Přijímání do vojenského stavu se dělo zpravidla na nádvoří kasáren nebo ve vojenském zátiší vybranou prezentační komisí. V případě pěšího pluku 1¹⁶ se konalo obvykle na nádvoří Žižkových kasáren na prostranství před tzv. *Zborovským pomníkem* (srv. dále). První fáze (tzv. *odlučovací*) začínala již s odjezdem brance do místa služby. Loučení s rodiči, s rodnou vískou či městem mělo jistě na nového brance velký emocionální vliv. Do nové sociální skupiny se mohl branec začleňovat tehdy, pokud již při cestě do posádky potkal své budoucí

13 Samozřejmě se tyto metodologie přejímají ze studia starších dějin, takže je kde se inspirovat. Srv. dále např. Barbara STOLLBERG - RILLINGER, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne*, Berlin 2005 ; Zdeněk VYBÍRAL, *Politická komunikace aristokratické společnosti českých zemí na počátku novověku*, České Budějovice 2005 ; Pavel KRÁL, *Continuity or Discontinuity. Royal Festivities in the time of Bruderzwist*, Opera Historica 14, České Budějovice 2010.

14 Srv. pro jihočeská periodika: Petr KOZEL, *Lehké opevnění z léta 1938 na Českobudějovicku (stavební úseky 181 - 183)*, České Budějovice 2009, bakalářská práce HÚ FF JU, s. 63 - 65.

15 Obecně srv. Arnold VAN GENNEP, *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*, Praha 1997; Victor TURNER, *Průběh rituálu*, Praha 2004.

16 Pro jednoduchost budu v dalším textu užívat zkratku PPL 1.

kolegy ve zbrani. Začlenění dále pokračovalo „*vyfasováním*“ uniformy (civilní oděv byl poštou odeslán domů) a příslušné výstroje a výzbroje.¹⁷

Jednotlivé druhy vojska byly rozlišeny podle **barvy výložek** (např. pěchotav barvě třešňové, dělostřelci v barvě červené) a dále také rukávovými odznaky podle odbornosti (např. kulometčík, ženista).¹⁸ Dále označení tvořily límcové odznaky podle příslušné jednotky (tzv. límcová čísla). Příslušnost ke státu zvýrazňovaly i státní motivy **na různých částech stejnokroje**. Státní znak se obecně může objevit na vojenských praporech, odznacích, vyznamenáních, stejnokrojích (polní čepice, přilby, knoflíky, přezky, výložky, rukávová označení) a na vlajkách. Malý státní znak, který se na stejnokrojích objevuje nejvíce, zdůrazňoval právě jednotný charakter státu prezentovaný navenek.¹⁹

Pokud uděláme malou odbočku k čs. stejnokrojům, dozvíme se, že po roce 1918 byly poprvé zavedeny unifikované typy uniformem vz. 19 a vz. 21. Ten byl poté částečně nahrazen vz. 30. Ovšem za obou mobilizací v roce 1938 se stále používaly oba vzory. Polní čepice, tzv. lodička, byla podle vz. 22. Tyto nové stejnokroje ostatně ve své době nemohly popřít inspirace americkými nebo britskými stejnokroji a stejně tak i původními rakouskými. V roce 1921 byl také položen základ moderního hodnostního systému pomocí tzv. pecek. Užíval se soukenný materiál, česaná vlna byla určena jen pro stejnokroje gázistů.²⁰ Jistou roli v této fázi mohl hrát i vojenský sestřih vlasů. Toto platilo v branné moci před rokem 1938 jen do jisté míry. Tehdy módní účesy (zpravidla nahoře delší, po stranách přechodem do ztracena) byly zároveň i velmi praktické do vojenské služby (např. při užívání protiplynových prostředků). Navíc, pokud je mi známo, tehdy na toto nebyl stanoven předpis. Norma byla víceméně taková, že vlasy se neměly dotýkat límce vojenské blůzy. Toto tvrzení je ale jen konstrukt a je možné, že je zdeformované vnímáním vojenského účesu v čs. lidové armádě po roce 1945. Těmito způsoby byly mezi všemi branci smazány veškeré rozdíly (i sociální) a napříště se vše řídilo jen podle hierarchie vojenských hodností a vojenských řádů.

17 Srv. částečně K. STRAKA, *Československá armáda* ; J. FIDLER – V. SLUKA, *Encyklopedie branné moci*. Dále srv. Jiří DVOŘAN, *Československá armáda v letech 1918 - 1938*, Praha 1991 ; Jiří NOLČ, *Československá armáda za první republiky*, Brno 2007 ; Jan VOGELTANZ - Milan POLÁK, *Československé legie 1914 - 1918. Československá armáda 1918 - 1939 : uniformy – symbolika – výstroj -výzbroj*, Praha 1998 ; Robert SPEYCHAL - Radek GALAŠ, *Stráž obrany státu: historie, uniformy, materiály, insignie*, Praha 2002.

18 Srv. *Kalendář*, s. 11 - 15.

19 Srv. Z. SVOBODA, *Československá státní a vojenská symbolika*, s. 11, s. 46.

20 Srv. TAMTÉŽ, s. 68 a s. 71.

V době před přísahou se voják nacházel v tzv. fázi *prahové*. Je přirozené, že na nové povinnosti si vojáci jistě zpočátku těžce zvykali. Třetí fázi (*inkorporační*), zahajovalo složení vojenské **přísahy**.²¹ Sama přísaha pak jasně definovala úlohy vojáka ve státě (stejně tak i počáteční kapitola *Rukověti pro poddůstojníky*). Potom se již nový bravec plně zapojil do plukovního společenství a všeho, co k němu patřilo. Jisté spojení s okolním světem zajisté tvořily např. vycházky v době osobního volna (kulturní akce, restaurační zařízení, srv. dále) a určitě i psaní dopisů rodině. K tomuto poskytuje zajímavou poznámku **DR 227** z 10. 10. 1938. Prý se stále opakovaly případy, že vojíni posílali domů dopisy psané těsnopisem či s množstvím různých dorozumívacích značek a zkratek. Článek 4 tohoto rozkazu pak upozorňoval, že takovéto dopisy bývají cenzurou často vyloučeny z poštovní přepravy.

V oblasti branné moci lze vidět i tzv. rituály **každodenní**. Tento typ rituálu je často prováděn zpravidla nevědomě (např. hygiena). U příslušníků branné moci jde např. o rozcvičku. V některých případech jde o znaky typické pro výkon služby této sociální skupiny. Je nutné poznamenat, že mnoho mladých mužů se naučilo podobné základní činnosti vykonávat teprve až ve vojenské službě. Dále zde máme např. péči o výstroj a zbraně, kdy povinností každého vojína bylo starat se o přidělenou výstroj a výzbroj tak, aby zůstala jako majetek státu nepoškozená. S každou součástí výstroje bylo také prováděno tzv. „*zápisné řízení*“. Zbraně se průběžně kontrolovaly tak, aby mohly být zjištěny různé závady nebo následky špatného zacházení. Každý rituál, stejně jako **vojenská slavnost**, se skládá z mnoha gest, symbolů a úkonů, které mají zpravidla ustálené provedení. Ty však fungují zpravidla jen ve spojení s určitou sociální skupinou (pro kterou je dané gesto charakteristické) a jedině tak mají plánovaný dopad a smysl. Mimo plánované využití tak mohou vyznívat směšně a podivně. Velkou roli zde hraje teorie tzv. „*zhuštěného popisu*“ (správně „*thick description*“) antropologa Clifforda Geertze. Jde o poznání průběhu rituálu v podstatě pomocí přesného rozfázování a

21 Přísaha příslušníků československé armády v letech 1918 až 1939: „*Přisaháme při všem, co jest nám svato, a v plné shodě se svým svědomím a přesvědčením, že budeme poslušni presidenta a vlády republiky Československé a všech svých velitelů, presidentem a vládou ustanovených; přísaháme, že budeme bez odmluvy plniti jejich nařízení vždy a všude, i v nebezpečí, bez váhání a odporu, že svých vojsk neopustíme, ale i životy své ochotně dáme na ochranu vlasti a za její svobodu; přísaháme, že budeme druh druhu milovati, k sobě věrně státi, v nebezpečí se neopouštěti, ale až do konce se brániti tak, jak nám káže mužná čest a vědomí povinností občanských. Tak přísaháme!*“ Srv. online <http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/>. Rukověť pro poddůstojníky k tomu říká: „*Vojsko je v Československé republice povoláno k tomu, aby hájilo trvání, celistvosti a svobody republiky proti nepřátelům zevnějším, jakož i spolupůsobilo při udržování pořádku a bezpečnosti uvnitř státu*“. Srv. *Rukověť*, s. 29.

přesné identifikace jeho jednotlivých segmentů.²²

Jak ale vlastně takový **rituál** (kterým vojenská slavnost bezesporu je) funguje v obecnější rovině? Bezpochyby nejdůležitější pro prezentaci veřejnosti jsou tzv. „*public events*“, neboli veřejné akce, které mají komunikovat s publikem. Publikum se v tomto případě dá považovat za příjemce, resp. za objekt působení akce. Dá se tedy říci, že mohla pomocí podobných akcí získávat branná moc podporu veřejnosti? Rozuměla společnost symbolické prezentaci armády? Jak moc záleželo armádě na své prezentaci? A naopak, mohla například spolupořádáním slavností či přehlídek získávat např. městská rada nebo určitá další organizace kredit u veřejnosti? Je třeba si uvědomit, že tehdy veřejnost nahlížela jinak na čin provedený civilistou a jinak na čin provedený vojákem (v pozitivní i negativní konotaci!).²³

Do této oblasti bezesporu patří i fenomén „*zavěšování stuh*“ na plukovní prapory. Tímto slavnostním aktem chtěly určité organizace ukazovat svou loajalitu a podporu vůči určité vojenské jednotce. Dále existují tzv. **modelové** akce. Jejich průběh je dán určitými příručkami. Jde tedy o souhrn očekávaných činností, v našem případě o nacvičené úkony (nástupy, pořadová cvičení). K tomu, aby tato akce mohla správně fungovat, musela každá jednotka (rozuměj komponent slavnosti) znát přesně své místo v průběhu slavnosti. Každý voják musel dokonale zvládnout **pořadový výcvik**. Šlo zejména o nácvik vojenského postoje, pochodu, obrátů, cviků s puškou, nástupy, přeměny tvarů apod.²⁴ Na těchto akcích lze vždy pozorovat určitou hierarchizaci armádních příslušníků podle hodnostních stupňů a přidělených funkcí, což nám zrcadlí uspořádání této sociální skupiny. Vojenské slavnosti se pak mohly dělit do několika typů podle předem očekávaného účelu. Také se zpravidla lišily svým provedením.

Obecná charakteristika povolání

Povolání, které bývá zpravidla označováno jako **voják**, má dodnes oproti ostatním povoláním řadu specifik. Svůj charakter získala tato profese již v průběhu formování procesu pravidelných armád 19. století. Po zavedení všeobecné branné povinnosti se armády skládaly z vojáků, kteří se po složení přísahy a odsloužení prezenční služby vraceli zpět do civilního života. Jádrem všech armád se tak stali tzv.

22 Srv. Clifford GEERTZ, *Interpretace kultur – vybrané eseje*, Praha 2000.

23 Srv. *Příručka*, s. 12 - 13.

24 Srv. *Rukověť*, s. 58 - 105.

"vojáci z povolání", kterým se vojenská služba stala doslova obživou. Pokud byli ze služby vyřazení, stali se vojáky záložními, tj. "ve výslužbě" (= v. v.).

Nová sociální skupina byla tak jasně definovatelná nejen svým dosaženým speciálním vzděláním a udělenou hodností, ale i z genderového hlediska, kdy šlo o převážně mužskou záležitost. Dalo by se také říci, že hodnost se stala dalším příjmením vojáka z povolání (na jistou dobu i vojáka prezenční služby). V podstatě pak jde o synonymum např. k hodnostem akademickým. Hodnost samotná v podstatě určovala postavení vojáka v sociální skupině (tj. v branné moci určitého státu), tedy od prostého vojína až po generály. Systémy hodností jednotlivých armád jsou si většinou podobné a jednotlivé hodnosti si odpovídají. Podobně jako u dalších povolání se i zde setkáváme s děděním profese z otce na syna, kdy jablko zpravidla nepadá daleko od stromu. Lze tak vypozařovat určitou prestiž tohoto povolání.

Dále bylo odlišné, že od vojáka se nasazení života při výkonu profese očekávalo naprosto automaticky (srv. přísaha výše). S tím souvisela i jeho očekávaná nestrannost. Proto byli v roce 1927 vojáci z povolání v tehdejší Československu zbaveni volebního práva. Jiná povolání také nebyla svázána tak přísnými pravidly, spojenými s přísnou vojenskou disciplínou a dalšími omezeními. Tento stav částečně přetrvával z doby původní rakouské armády. Ta byla postavená na tvrdém pojetí vojenských povinností, kde v centru všeho dění zpravidla bývali důstojníci.²⁵ Zde je nutno podotknout, že omezení závisela velmi často na osobě a benevolenci nadřízeného. Mezi ně patřila například u důstojníků z povolání nemožnost uzavřít sňatek bez souhlasu nadřízeného. Je zajímavé, že se v tomto případě musely prokazovat finanční prostředky nutné k zajištění chodu manželství. To také dokládá vysoké postavení důstojníků z povolání ve společnosti. Typické pro vojenskou kariéru bývaly také časté změny místa bydliště, spojené se změnami dislokací příslušných jednotek. Tím zajisté také velmi trpěl rodinný život důstojníků.

Převratné změny přinesla do této oblasti kromě průmyslové revoluce i **první světová válka**. Podstatně více než jiné skupiny jsou vojenské osoby logicky zasahovány potřebami politických představitelů státu a dalo by se do jisté míry tvrdit, že jsou i jedním z hlavních nástrojů provádění státní politiky. Důležitá je i otázka hrdosti na své povolání – u vojáků prezenční služby tomu určitě tak nebylo, neboť ti svou povinnost

25 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce v československé armádě po roce 1918*, Praha 1993, s. 8.

vůči státu brali spíše jako nutnost. Ovšem situace se rapidně změnila v roce 1938, kdy i obyčejní záložníci nastupovali do služby urychleně a s pocitem národní hrdosti a byli si vědomi nutnosti bránit svou rodnou vlast. Ostatně armáda měla v roce 1938 vysoký morální kredit.²⁶ Vojenství začalo být vnímáno jako přirozená součást funkcí demokratického státu.²⁷

Podle **T. G. Masaryka** měl mít každý voják vědomí státnosti. Prezenční služba měla být podle něj jednou z nejdůležitějších povinností občana ČSR, jakousi jeho "*školou*". Tím byla také dána jistá spjatost občanské a vojenské kázně. Podle Masaryka však nebylo možné získat pro tuto myšlenku nové brance jen pomocí rozkazů a trestů (odlišnost od rakouské armády!). K tomu měly napomáhat i vojenské **tradice**. Ty byly tvořeny např. velkými momenty národních dějin, připomínkami bojů za vytvoření republiky nebo husitskou (připomeňme čestné pojmenování PPL 1!) a sokolskou tradicí, kdy Sokol sám v podstatě vyznával ideály vojenské zdatnosti. Mravním základem nového československého vojáka se tak stala logicky bitva u Zborova. Čs. branná moc byla celkově zobrazována jako pokračovatel legií.²⁸ Prezident **Beneš** pak uznal také podnětnost armádních tradic, jimiž se teoreticky pěstovala "*plukovní čest*" a "*armádní hrdost*". Je třeba poznamenat, že v této oblasti na tom obecně byly lépe bývalé legionářské pluky, které měly vlastní bohaté tradice i vlastní živé hrdiny a padlé. Ostatní pluky využívaly obecně legionářskou tradici. Zajímavostí je, že od roku 1934 začala v časopise **Vojenská výchova** vycházet stálá rubrika "*Plukovní tradice*" a na toto téma vyšlo i několik článků ve **Vojenských rozhledech**.²⁹

Jaký má být ideální československý voják podle *Rukověti pro poddůstojníky*? V první řadě má být především "*dobrým vlastencem*", kdy toto mají dokazovat hlavně činy – "*prací a obětavostí*". Mezi žádané vlastnosti měl patřit i smysl pro povinnost, statečnost, poslušnost a samostatnost. Se svými druhy ve zbrani měl vojín vycházet "*bratrsky*" – mnohdy tak přátelství z vojny zůstávala celoživotní. Měl také dbát o svou **čest**, být pravdomluvný a hrdý na svůj pluk. Voják měl také žít **mravně**, což v Masarykově pojetí znamenalo, že "*život vojenský nemá býti, jak se o něm říkalo, nevázaný, nýbrž životem mravní kázně. Mladý nastávající muž musí žít*

26 Srů. podpora knihami – v květnu "*Armáda a národ*" a "*Dvacet let armády v osvobozeném státě*".

27 Srů. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 97.

28 Srů. TAMTÉŽ, s. 16 - 18.

29 Srů. TAMTÉŽ, s. 82 a 84.

čistě, musí žítí rozumně". Rukověť dále označuje jako žádoucí šetření státním majetkem. Zřejmě každý voják si byl vědom, že prostředky pro armádu platila z daní i jeho rodina. Svě místo zde měla i důvěra ve své velitele. Svěho volného času po zaměstnání měl ideální voják využít k sebevzdělávání. Podle Masaryka měly být v prezenční službě rozvíjeny "*vědomosti vojenské*", avšak zároveň i "*vědomosti užitečné pro povolání v nevojenském životě*".³⁰

Paradoxně se tak po roce 1918 v činné službě v budované čs. armádě setkávají ti, kteří ve válce proti sobě stáli na straně čs. legií (z hlediska monarchie v podstatě kolaborantské) a na straně c. k. armády. Nově budovaná armáda se postupně stávala garantem státní suverenity a i jedním ze symbolů nezávislosti nového samostatného státu. První významnou ukázkou tohoto faktu se staly poválečné boje o udržení pohraničí a později na Slovensku a Těšínsku. V soudržnosti branné moci po celou dobu první republiky hrály roli pečlivě udržované legionářské tradice, k nimž výchova branců vždy směřovala. Dokladem úcty k padlým v 1. sv. válce je mimo tzv. *Památníku osvobození* v Praze na Vítkově z let 1928 - 1938³¹ i velký boom památníků padlým. Památník byl, jak uvidíme dále, vzorem pro představitele PPL 1. Přední představitelé státu zpravidla věnovali vývoji armády velkou pozornost (srv. např. zájem Edvarda Beneše).³² Od prosince 1918 se navíc datuje spolupráce s Francouzi, kam ČSR měla vysílat pravidelně vojenské mise. V rámci naší armády začali působit francouzští poradci, kteří měli vliv na strukturu naší armády a do jisté míry po polovině 30. let i na fortifikační otázky.

Můžeme také říci, že čs. branná moc byla do jisté míry **multinacionální**. Tento fakt se ale při květnových a zářijových událostech roku 1938 ukázal nemalým problémem. Sloužily zde mnohé minority jako Němci, Rumuni, Rusíni apod. Národnostní problém byl v armádě vnímán jako hodně citlivý. Bylo třeba pochopit rizika plynoucí ze stigmatizace Němců. Stále existovala naděje na příklon mladých Němců k ČSR. Cizojazyčnost byla v armádě respektována, ale zároveň bylo třeba vychovávat vojáky k pozitivnímu vztahu ke společné vlasti. V této oblasti existoval i problém orientace výhradně na mateřskou řeč českou a slovenskou. Čtrnáctideník

30 Srv. *Rukověť*, s. 29 - 31.

31 Srv. online http://www.nm.cz/sluzby-detail.php?f_id=7 (použito 12. 12. 2010).

32 Srv. P. ŠRÁMEK, *Podíl Edvarda Beneše na výstavbě československé armády ve 30. letech*, Dějiny a současnost, 2000, č. 4, s. 31 - 34. Online srv. <http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/studie/4.htm>.

Naše vojsko tak měl svou německou a maďarskou přílohu.³³

Armáda se postupně stala důležitou **integrační** složkou společnosti a plnila i důležitou sociální funkci, např. při branné výchově mladých. V armádě se setkávali příslušníci všech sociálních vrstev. Uniforma samotná úspěšně likvidovala všechny sociální rozdíly a po nástupu do služby fungovaly již jen principy subordinace. Trefně to popisuje *Příručka pro vojiny* z roku 1936 (s. 13): „*Na límci máš vložky své zbraně a číslo svého pluku. Oblékneš-li stejnokroj, nejsi už „Josef Novák“, nýbrž jsi vojínem svého pluku*“. Lze říci, že stejnokroj (stejně jako symbolika) mohl působit jako odznak elitnosti a odlišnosti od civilního sektoru. Kvůli své důležitosti tak důstojníci zpravidla svou uniformu nosili jak ve službě, tak i ve volném čase (resp. mimo službu).

Výrazným sjednocujícím faktorem se přibližně od poloviny 30. let stala samotná **obrana státního území**. Obecně bychom mohli tvrdit, že o umístění vojenských jednotek měla města po roce 1918 vždy nebývalý zájem, což ostatně dokládají i četné žádosti městských rad na Ministerstvo národní obrany (= MNO). Přítomnost vojenských posádek přinášela městům i jejich blízkému okolí nebývalý ekonomický profit, protože zásobování všech dislokovaných jednotek bylo zpravidla prováděno převážně právě z místních zdrojů. Důležitým spotřebitelem pícnin byli vojenští koně, které armáda stále hojně využívala např. k tažení dělostřeleckých zbraní. **Koně** byli velmi často využíváni i při vojenských slavnostech. Byli k tomu také patřičně vyzdobeni, např. chocholem na hlavě a ozdobnými postroji (o úloze koní dále).³⁴ V oblasti dislokace vojska se rozvíjela i silniční a železniční doprava, byly stavěny nové komunikace a budovy, sklady apod. Často tak vznikaly i nové zakázky pro civilní sektor. Významný byl přínos ve společensko-kulturní oblasti, neboť vojenská zátiší pořádala množství divadelních představení a přednášek, kterých se mohla zúčastnit i veřejnost. Přehlídky vojska při různých oslavných příležitostech se obvykle setkávaly s nadšeným ohlasem veřejnosti a zvyšovaly tak nejen prestiž armády, ale i spolupřátelujících městských korporací a spolků.³⁵ Obvykle je znát, že občané města příslušníkům své posádky rozuměli.

33 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 87. Dále srv. K. STRAKA, *Souvislosti vědy a výzkumu s obranou Československé republiky. Vojenský ústav vědecký v letech 1936 - 1938*, Praha 2006, s. 40 - 41.

34 Srv. VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 7, inv. č. 19, Kronika pěšího pluku 1 "Mistra Jana Husi", přílohy 1930.

35 Srv. Lukáš FASORA (ed.), *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, Brno 2006, s. 287 - 298 .

Většina důstojníků československé armády získala své postavení během služby u legií nebo vystudováním **Vojenské akademie** v Hranicích. Nejvyšší možné vojenské vzdělání tehdy přinášela **Vysoká škola válečná** v Praze. Důstojníci měli také rozhodující vliv na výchovu podřízených. Každý důstojník měl v sobě zahrnovat kombinaci všeobecného a vojenského vzdělání. V létě 1920 byl založen **Svaz čs. důstojnictva**, který vydával své „**Důstojnické listy**“.³⁶ Zvrat v kariéře mnohých z nich přinesl začátek 2. světové války. Drtivá většina důstojníků zůstala v Protektorátu a případně se zapojila do odbojové činnosti. Část jich odešla do zahraničí, kde vstupovala do čs. vojenských jednotek ve Francii, Velké Británii a SSSR. Únor 1948 představoval další změnu v životě aktivních vojáků. Někteří pro své politické smýšlení byli donuceni emigrovat a jiní zůstali v komunistickém Československu. V drtivé většině se ale stali oběťmi perzekuce a vykonstruovaných politických procesů a jen malá část mohla pokračovat ve své vojenské kariéře.

³⁶ Sr. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 25 - 35.

I/ Československá armáda ve 30. letech 20. století³⁷

V roce 1938 si měla RČS připomenout kulaté 20. výročí své existence. V uplynulých 20 letech vznikl po počátečních problémech poměrně soběstačný demokratický stát. Ve 30. letech 20. století se však nad Evropou začala stahovat totalitní mračna a v roce 1938 již nebylo o plánech Hitlera pochyb. Československo se však v žádném případě nehodlalo stát snadnou kořistí. Atmosféra možné nadcházející války daleko více sblížila veřejnost s armádou. Ostatně např. květnová mobilizace představovala pro linii branné propagandy ideální pole působnosti. Civilní sektor doufal, že pokud k válce skutečně dojde, bude to právě čs. branná moc, která se postaví na odpor a odrazí nepřítele. Podívejme se, jak se armáda vyrovnávala s postupně zhoršující se situací. Bez obecnějšího úvodu by další části textu pozbývaly smyslu a proto jej považuji za důležitý. Obecněji se pokusím popsat organizaci složitého armádního celku i s jeho důležitou finanční stránkou.

1 A/ Východiska přestavby a zrod doktríny strategické defenzivy

Zásadním impulsem změn se stal neúspěch ženevské odzbrojovací konference z roku 1932 (tedy nikoli až nástup Adolfa Hitlera k moci roku 1933). Začalo být nutné postupně získávat informace o nepřátelských přípravách. S čs. výzvědnou službou úzce souvisel také úřad vojenského atašé v Berlíně, který podával čtvrtletní hlášení o stavu *Reichswehru*, které zpracovávalo 2. odd. Hlavního štábu (= **HŠ**).³⁸ Odsud se informace dostávaly přes Vojenskou kancelář prezidenta republiky (= **VKPR**) přímo na stůl prezidenta republiky. Tehdy se stále počítalo s koncepcí strategické obrany s přihlédnutím ke koalici. Dne 5. května 1933 vypracovalo 2. odd. HŠ studii, podle níž *"nový režim v Německu využívá příležitosti ke stavbě III. říše"*. Odborníci

37 Uveďme základní literaturu k tématu. Srv. *Vojenské dějiny Československa III*, Praha 1987 ; Rudolf SANDER, *Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918 - 1939*, Sborník archivních prací (= SAP) 35, sv. 1, Praha 1985, s. 205-317 ; TÝŽ, *Abecední přehled dislokace československé mírové armády v letech 1918 - 39*, SAP 50, sv. 1, Praha 2000, s. 205-317 ; Pavel ŠRÁMEK, *Československá armáda v roce 1938*, Brno - Náchod 1996 ; TÝŽ, *Když zemřít, tak čestně*, Brno-Náchod 1999 ; Jiří FIDLER, *Československá generalita*, Praha 1995 ; Karel STRAKA, *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932 - 1939*, Praha 2007; Jiří FIDLER - Václav SLUKA, *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920 - 1938*, Praha 2006. Nejnověji k tématu Bedřich HAMÁK - Ivo VONDROVSKÝ, *Mobilizovaná československá armáda 1938*, Dvůr Králové nad Labem 2010.

38 Vývoj a funkce hlavního štábu čs. branné moci srv. J. FIDLER, *Na čele armády. Náčelníci hlavního štábu branné moci 1919 - 1939*, Praha 2005, s. 9 - 21.

usoudili, že Německo stojí na prahu příprav k nové válce.³⁹ Podle směrnice gen. Syrového ze dne 9. května 1933 tvořila základ koncepce nejhorší varianta **synchronního střetu** s Německem, Maďarskem i Rakouskem. Počítalo se s uplatněním koalic, koordinace válečných plánů a prvků strategické defenzivy. To logicky dělalo velké nároky na pružnost velení. Také bylo třeba brát v úvahu široká pásma obrany.⁴⁰ Od jara 1933 se armáda začala dělit na 2 složky: **armádu krycí** a **manévrovací**. V roce 1932 se očekávalo v případě mobilizace celých 600 000 mužů a už tehdy byly problémem nedostačující rezervy. Četné změny organizace a dislokace si na podzim 1933 vyžádaly zkrácení prezenční služby na pouhých 14 měsíců.⁴¹

Naše zpravodajská služba měla o **Reichswehru** velmi málo informací, v období listopadu 1933 šlo pouze o kusá fakta. Reichswehr samotný dával všeobecně málo příležitostí k jejich zjištění. Konstatován byl průběh tajných příprav. Zdánlivou neškodností Reichswehr získával čas. Izolacionismus byl tak pro Němce velmi výhodný. Válečné plány byly po roce 1933 rozmělněny soustředěním se na bojiště na hranicích s Německem i Maďarskem, které bylo dlouho zásadní hrozbou. Po přeměně Reichswehru na **Wehrmacht** bylo vše přehodnoceno. Na jaře 1934 začalo být za nepřítel číslo jedna považováno Německo. Rakouská hranice nebyla tehdy ještě příliš exponovaná. V rámci strategické obrany byly uvažovány ofenzivní akce do Rakouska k umožnění ústupu na východ republiky, dlouhodobá obrana západu Čech se ukazovala neudržitelnou.

Koaliční koncepce obrany byla založená na pomoci Francie a Malé dohody.⁴² Byly také dohodnuty společné akce proti Maďarsku. V květnu 1933 byla definována reorganizace armády, změna systému zajištění hranic, zvýšení počtu divizí, zavedení velitelství sborů a reorganizace rychlých divizí.⁴³ Byla odstartována modernizace vynucená nepříznivým stavem materiálních zásob válečné armády.

39 Dne 21. října 1933 Německo vystupuje ze Společnosti národů.

40 Průzkumy z roku 1934 ukazovaly, že třípluková divize může hájit prostor 4 - 6 km. Dočasná obrana mohla obsáhnout pásmo 15 km, ve výhodných podmínkách asi 20 km. V nejhorším případě musela divize zaujmout postavení 30 - 40 km dlouhé. To mělo za následek řídkou obranu a minimální zálohy. V září 1938 musel leckde pouhý jeden pěší pluk zaujmout postavení i délky 50 km. Toto výrazné ztenčení linie vyrovnávalo LO jen do určité míry.

41 Sr. R. SANDER, *Organizační a dislokační vývoj*, s. 13.

42 Základem byly tři smlouvy: československo - jugoslávská ze 14. srpna 1920, československo - rumunská z 23. dubna 1921 a jugoslávsko - rumunská ze 7. června 1921. V září 1923 došlo k upřesnění smluv. Další konvence byla sepsána v květnu 1931. Zajímavě sr. Andrzej ESSEN, *Malá dohoda jako nástroj československé zahraniční politiky*, in: Jaroslav VALENTA - Emil VORÁČEK - Josef HARNA (edd.), *Československo 1918 - 1938. Osudy demokracie ve střední Evropě II*, Praha 1999, s. 562 - 565.

43 Rychlé divize byly kombinované jednotky, které měly zacelit případné vlomy do HOP.

Zásadní role v oblasti přípravy obrany připadla na podzim 1933 *Nejvyšší radě obrany státu*.⁴⁴ První záměr zajištění hranic pochází z roku 1934, kdy již 14. července 1934 byl schválen "*mimořádný úvěr*" na opevňovací práce ve výši 340 mil. Kč. Podmínkou k navyšování stavů armády se ale stalo zavedení dvouleté prezenční služby v prosinci 1934.⁴⁵ Nařízení bylo nutno brát jako nutný aspekt rozvoje moderní armády. Snahy o organizaci byly prověřovány a zlepšovány pomocí cvičení *Vysoké školy válečné*. Vypracované studie ukazovaly lepší ovladatelnost jednotek, zrychlení zásobování a přesunů. Odlehčené divize se sice lépe pohybovaly v terénu, ale absencí jednoho pěšího pluku ztratily svou údernou sílu.

1 B/ Období modernizace a zhoršování mezinárodní situace 1935 - 1937⁴⁶

Přestavba armádní struktury měla být plně dokončena 15. května 1935. Nedostatky záloh byly v letech 1934 - 1935 průběžně doplňovány. Na jaře 1935 byl však konstatován velmi neuspokojivý stav po stránce útočné vozby⁴⁷ a letectva. Jako důsledek zavedení dvouleté služby byl dne 19. dubna 1935 podán návrh na zvýšení počtu branců. MNO požadovalo zvýšení o 1000 mužů na celkových 71 000. Ministerstvo financí náklady 10. prosince 1935 potvrdilo. Na rok 1936 se tak počítalo již s 71 000 novými branci. Ale již 6. 5. 1936 podalo MNO návrh na další zvýšení počtu branců až na 75 000. Měl tak být dosažen dostatečný počet sil k obsluze nové výzbroje a obsazení nově stavěných fortifikací.⁴⁸ MNO však požadovalo navýšení o dalších 30 000 mužů. Věc projednávala NROS na zasedání dne 4. 6. 1936. Celkem měl mít kontingent 100 000 branců (náklad byl odhadnut na 280 mil. Kč).⁴⁹ MNO nežádalo jeho okamžité naplnění, což ostatně nebylo ani populačně možné. S událostmi v Porýní souvisela nutnost zavedení tříleté vojenské prezenční služby. NROS projednávala tento návrh

44 Ustavena 6. 10. 1933. Nejstarší doložené jednání NROS je z 1. března 1934. Dalším zvláštním orgánem byl **Armádní poradní sbor** z 1. 12. 1932. Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 10.

45 Dne 19. prosince 1934 dalo Národní shromáždění souhlas s prováděním dvouleté vojenské služby. Zajímavé je, že Krejčí pro zdůvodnění záměrně nadsadil počet německých pěších pluků. Na provedení se počítalo s částkou 483 258 400 Kč. K osobě gen. L. Krejčího srv. P. ŠRÁMEK - Martin RÁBONĚ, *Armádní generál Ludvík Krejčí v dokumentech a fotografiích*, Brno 2000 ; P. ŠRÁMEK, *Armádní generál Ludvík Krejčí*, online <http://armada.vojenstvi.cz/predvavecna/osobnosti/1.htm> (vlozeno 31.05.2003) ; J. FIDLER, *Na čele armády*, s. 50 – 57 ; TÝŽ, *Armádní generál Ludvík Krejčí*, *Armádní technický magazín 31 (= ATM)*, 1999, č. 1, s. 46.

46 Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 48 - 83.

47 Dobový pojem pro jednotky tanků a pancéřovaných vozidel.

48 Útvary obsazující TO měly dostat zvláštní dotace mužstva.

49 Plus další výlohy 60 000 Kč na nová místa 1400 důstojníků, 350 rotmistřů a 2000 poddůstojníků. Celkem měly výlohy dosáhnout 340 milionů Kč.

4. 6. 1936 a i přes pádné důvody jej neschválila a naopak nadnesla myšlenku „*stálého sboru*“ o 10 000 délesloužících. Beneš nařídil prozkoumat obě varianty, HŠ označil stálý sbor za nevýhodný a celý kontingent měl dále vzrůst na 92 000.⁵⁰

Už v roce 1935 byl vznesen požadavek na lepší přizpůsobení mírové armády podmínkám mobilizace. Měl vzniknout nový velitelský stupeň s názvem **armádní sbor**. Bylo třeba odlehčit stávající strukturu a decentralizovat velitelské pravomoce. Příliš velké divize měly být reorganizovány na více a lépe ovladatelnějších jednotek. Velitelství sborů sloužila v míru jako armádní teritoriální centra s úplnou velitelskou působností.⁵¹ Dne 15. května 1935 byl vydán dokument „*Válečné složení vyšších jednotek*“, ale zatím neexistovaly předpoklady k jeho naplnění. Základ sborových velitelství byl tak položen až 15. 10. 1935. Edvard Beneš ho potvrzuje nakonec až dne 29. 4. 1936. Problémem se ukazoval deficit personálu. Sborová velitelství začala uplatňovat pravomoce až od 1. 10. 1936 (sborové útvary zbraní) a od 1. 1. 1937 (sborové útvary služeb). Sedm sborových velitelství začalo pracovat od **1. ledna 1937**.⁵² Oblast jihu Čech tím začala náležet do I. armádního sboru.

Organizační odd. HŠ podalo dne 8. února 1936 návrh na **zvýšení počtu důstojníků a rotmistrů**. Důstojníci měli sloužit jako velitelé útvarů při mobilizaci, svou roli zde hrál i intenzivní rozvoj armády. Jen školení důstojníci mohli vést náročnou přípravu podřízených. Podle propočtu mělo být na akci vydáno celkem 64 400 000 Kč: plné počty měly být dosaženy do čtyř let (1940).⁵³ Celkově došlo ke zvýšení počtu velitelských míst na 13 646 důstojníků a 8 815 rotmistrů. Další zvýšení bylo předneseno ve dnech 21. ledna a 5. února 1937 a NROS ho doporučila ke schválení. Nově vyvstala potřeba délesloužících důstojníků pro nově vzniklé **hraničářské prapory**. Dle návrhu ze dne 12. 5. 1937 bylo pro doplnění potřeba 21 000 mužů. Problémem se ukázal skutečný daleko nižší počet důstojníků. V roce 1937 se nepodařilo naplnit ani počet 9 000. Nábor měl být uskutečněn postupně v letech 1937 - 1939.⁵⁴ Revize proběhla na

50 S délesloužícími 113 000, z toho 12 000 vojáků mělo sloužit v opevnění.

51 Podléhala **ZVV** = zemským vojenským velitelstvím. Ty byly celkem 4 (Praha, Brno, Pardubice, Bratislava).

52 Zákon z 18. 12. 1936 o změně správní působnosti vojenských útvarů byl dodatečně upraven vyhláškou MNO z 22. 12. 1936, týkající se působnosti nově zřízených sborů. Srv. R. SANDER, *Organizační a dislokační vývoj*, s. 14.

53 NROS se tímto zabývala na zasedání ze 27. 4. 1936. Ministerská rada rozpočet schvaluje 9. 7. 1936.

54 Do 1. 10. 1937 měl být počet navýšen o 4000, během roku 1938 o další 4 000 a během roku 1939 poslední třetina počtu. Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 63.

jaře 1938.⁵⁵ Projekt se nepodařilo zrealizovat z důvodu malého počtu uchazečů i malého zájmu prezenčních poddůstojníků o další službu. Stav důstojníků nakonec ani v roce 1938 nepřesáhl ani 8 000.

Zajímavým momentem chladných vztahů s Francií je vzájemná smlouva ze dne 1. července 1935 o spolupráci leteckých sil. Ze strany Francie šlo o jediné opatření pro případ války.⁵⁶ Vše se zhoršilo německým obsazením Porýní dne **7. března 1936**. Prezident Beneš ujistil francouzského velvyslance o následování při odvetných akcích. Reakcí byla nebývalá zpravodajská pohotovost, ovšem stále s nedostatečnou sítí agenturních ústředí. Přípravy kazilo minimum dokladů o německých útočných plánech, přesto se stále stupňovaly, což si vynutilo další zvyšování početních stavů i změny v mírové organizaci. Pro Hitlera se RČS stala nepřitelem číslo dvě. Stali jsme se závislí na postupu spojenců.⁵⁷ Paradoxní je, že malodohodoví spojenci neviděli rozhodný postoj prezidenta Beneše rádi (zvláště Jugoslávie). Z toho důvodu nevnikli jejich představitelé proti "*porýnské akci*" žádný protest. Je třeba mít na vědomí, že stále ještě neexistoval zákon o obraně státu, program výstavby opevnění, moderní výzbrojní program a nemluvě o nevyvinutých základnách válečného průmyslu. Přípravy na válku se netýkaly jen vojenské sféry. Zákonem č. 82/1935 Sb. byla založena **Civilní protiletecká obrana** (= CPO).⁵⁸

Komponentem taktiky se stala také **čs. - sovětská smlouva** z 16. 5. 1935, vázaná ovšem na svazek s Francií, kdy vztah Francie a SSSR byl určující. V očích Francie byly problémem nejasné záměry Stalinova režimu.⁵⁹ V čs. obranné doktríně SSSR neměl pevné místo a proto byly vyloučeny samostatné akce ve smyslu konvence. Spolupráce měla být navázána jedinečně po francouzsko - sovětské smlouvě. Problémem se stále více ukazoval fakt překvapivé agrese. Dle průzkumů bylo v roce 1936 možné směry na Prahu účinně bránit až po 4 - 5 dnech mobilizace. Byla zde sice možnost nenadálého povolání záloh na základě § 27 *branného zákona*, což sice mohlo zajistit navýšení počtů, ale nikoli urychlený přesun na pozice. Nenadálá agrese se tak stala pro

55 Po úplném dokončení nábory měl v roce 1940 náklad na zvýšení počtu důstojníků činit 108 mil. Kč. Návrh čelil kritice ministerstva financí, které nesouhlasilo s návrhem na rok 1939. Na fakt nábory podle aktuální situace nebyl brán ohled.

56 Dodatky smlouvy byly ustanoveny v prosinci 1935 a červenci 1937.

57 Ministerská rada dne 8. 3. 1936 vyloučila samostatnou akci naší armády i v rámci Malé dohody.

58 Běžně užívána zkratka CPO. Přijata 11. dubna 1935. Online dostupný zde <http://www.ioolb.cz/docs/82-1935.pdf> (6. 10. 2010).

59 Francie nevěřila kvalitám RKKA, což podpořily stalinské čistky v roce 1937. Francie se bála spolupráce kvůli dalšímu zhoršení vztahů s Německem.

velení největším strašákem. Německo březnovou akcí zatarasilo cestu pomoci Francie, což válečný plán chápal jako výrazné zhoršení strategické situace. Armáda se začala připravovat na delší strategickou obranu. Tyto události rovněž velmi zrychlily rozhodnutí týkající se potřeb obrany hranic. Ani Německo však nezahálelo, dnem 16. 3. 1935 zde byla zavedena branná povinnost⁶⁰ a dne 24. června 1936 byla oficiálně zavedena dvouletá vojenská služba. Nový program výstavby Wehrmachtu byl odsouhlasen dne 1. srpna 1936. Přestavba měla trvat 3 roky.⁶¹ Lze vysledovat jistý nátlak na Rakousko ze strany Říše a synchronizaci Vídně s Berlínem, který pečlivě sledoval situaci v Rakousku.⁶² Rakušané se začali potýkat se vzestupem nacistických hnutí. Rakouská *Bundesdienstpflicht* (= spolková služební povinnost) byla zaměřena výhradně na obranu rakouské nezávislosti a možná i proto Vídeň poměrně těžce nesla reakce Západu na akci v Porýní. Dodejme, že ve dnech 18. - 24. 8. 1936 se v oblasti severovýchodních a východních Čech konaly největší čs. vojenské manévry. Účastnilo se jich celkem 8 divizí, 2 jezdecké brigády a další útvary včetně tankového praporu. Přes určité nedostatky se ukazovala armáda dobře připravená.⁶³

V prosinci 1937 prosákly na 2. odd. HŠ zprávy o německém cvičení, spíše „hře“, týkajícím se simulace konfliktu v západní a střední Evropě na jaře 1938. Němečtí odborníci vzali do úvahy vlastní síly i prostředky nepřátel. Obětí se mělo stát ČSR za podpory Maďarska. V úvahách aktivně proti Německu vystupovala pouze Francie. Útočné iniciativě odpovídal počet 20 až 30 divizí. 2. odd. fakta pečlivě analyzovalo. Šlo o první agenturně doložená fakta o přípravě útoku. Na druhou stranu šlo o jediné zprávy prakticky až do září 1938. Na počátku ledna 1937 předává 2. odd. zprávu do Paříže.

V souvislosti s **potřebami obrany státu** se uvažovalo i o *částečných opatřeních* (tj. mobilizovaly by jen potřebné složky), což bylo správně zamítnuto jako neekonomické. Na přelomu let 1936 - 1937 začínalo být jasné, že maximální výše kontingentu je nezbytná. HŠ neslevil z požadavku 92 000 branců.⁶⁴ K vyřešení byl

60 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 11.

61 Do 1. 10. 1939. Německá mírová armáda měla tehdy dosáhnout počtu 830 000 mužů, po mobilizaci až 4 620 000.

62 Rakousko - německá smlouva byla podepsána 11. 7. 1936

63 Srv. TAMTÉŽ.

64 Z nutnosti obsazování nově stavěných opevnění a nových útvarů zbraní i služeb. Pro opevnění bylo v míru nutno získat celkem 35 000 mužů. Bez úprav kontingentu bylo možno získat pouze 7 700 mužů. Do počtu 23 000 tak scházelo 15 300, které mohly být získány pouze při maximální výši kontingentu. Zisk zmíněných 15 000 mužů tak mohl zajistit osádky zmíněných opevnění. Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 61.

zpracován soubor otázek a nařízeno jejich přezkoumání. VKPR zaslala soubor na 1. odd. HŠ dne 25. 1. 1937. Později, po hladkém řešení nároků MNO se 15 000 mužů (srv. pozn. 19) stalo tzv. „kontingentem zvláštního určení“. Vznikly nové hraničářské prapory č. 4, 5, 6, 17, 18, 19 schválené dne 20. 5. 1937. Rok 1937 také přinesl definitivní **řešení otázky branců**. Na základě schůzí NROS z 21. ledna a 5. února byl prosazen počet branců odpovídající všem potřebám armády. MNO dostalo za úkol připravit vhodnou legislativní platformu.⁶⁵ Vládní návrh dal ministroví obrany právo určovat počet branců. Národní shromáždění odhlasovalo dne 25. února 1937 nový zákon **č. 26/1937 Sb.** Naproti tomu měli zákonodárci právo vyžádat si zprávu o výši kontingentu. Změny se týkaly už odvodního ročníku 1936.⁶⁶ Hektický sled událostí ukázal, že potřeby obrany státu jsou z nejdůležitějších. Začal se projevovat značný deficit válečných prostředků, hlavně deficit PT prostředků, minometů a tanků pro armádní útvary. Pěší jednotky se měly lépe motorizovat. OPL měla dostat prostředky v podobě protiletadlových kanonů či velkorážných kulometů. Program měl pokrýt potřeby dělostřelectva. Techniku mělo dostat ženijní a telegrafní vojsko, neměly být opomenuty ani útvary služeb. Se zvyšujícími se počty mužstva byly stavěny nové sklady a kasárna.

Vraťme se ale zpět **do března 1936**. Již tehdy byly požadavky na zlepšení materiální situace předány NROS a dne 5. května 1936 byla věc schválena. Předběžný propočít k realizaci činil celkem 9,3 mld. Kč.⁶⁷ Záměr měl být proveden do konce roku 1937, výrobně nejnáročnější zbraňové systémy nejpозději do roku 1939. Dne 13. 5. 1936 byl konečně schválen **zákon o obraně státu**. Velmi důležitým se stal 4. červen 1936, kdy byl na 9. schůzi NROS podán návrh usnesení na programu materiálního rozvoje armády. Text potvrdil nutnost finanční injekce ve výši 8,7 mld. Kč. NROS návrh kladně posuzuje, ministerská rada o den později. Většina prostředků měla být čerpána ze *Zvláštního úvěru* ve výši právě 8,7 mld. Na konci dubna byl zvláštní úvěr navýšen na 8,8 mld. Kč. Už zanedlouho docházelo ke zpoždování programu nejen vinou dodavatelů, ale i vojenské správy. **Do 31. ledna 1938** byly proinvestovány necelé 3 miliardy (pouze 32 %). Ke konci roku 1936 bylo jasné, že růst armády převyšuje

65 Původně podle zákona č. 66/1932 Sb. mohl počet branců narůst nejvýše o 5 000.

66 V roce 1936 bylo odvedeno 82 000 mužů, předpoklad na roky 1937 a 1938 činil již 92 000.

67 Chybělo tedy ještě 8,7 mld. Kč. MNO však mělo k dispozici pouze 420 mil. z Fondu pro věcné potřeby národní obrany (ještě nepřiděleny) a dále 100 mil. Kč z půjčky Ministerstva veřejných prací.

možnosti programu.⁶⁸ O situaci v armádě se Edvard Beneš velmi zajímal. Aktivní zájem o problematiku se u něj od nástupu do funkce prohluboval. Velmi přínosné byly tzv. „vojenské audience“. Jeho zájem o obranu státu byl velmi živý, což dokládají i četné dobové fotografie.⁶⁹ V našem ohledu je důležitá audience z 14. 5. 1937, kde gen. Krejčí předal prezidentovi nový soubor investičních záměrů. Prezident začal prosazovat požadavky armády všude, kde to mohlo ovlivnit přijetí investičních záměrů. Důležitá byla aktivita ministra obrany Františka Machníka.⁷⁰ Představitelé NROS byli blíže zasvěcováni do potřeb vojenské správy. Zbrojní průmysl začal pracovat naplno podle závazného plánu objednávek.⁷¹ Na doplněný výzbrojní program se mělo navázat v roce 1938. Plně měl být dokončen až v roce 1942.

Téma doplňků programu bylo znovuotevřeno na schůzi NROS ve dnech 9. - 14. července 1937. NROS požadovala přidělení dalších 5,6 mld. Kč.⁷² Na zasedání ministerské rady 15. 7. 1937 byl poté schválen tzv. „Zvláštní úvěr I“. Objevuje se nový prvek finančně - armádní politiky, kdy v červenci 1937 NROS vyslovuje tezi, že uvolňování finančních prostředků by se mělo dít jen tehdy, pokud se kladně vyjádří Ministerská rada. Do budoucna měla být vyloučena všechna legislativně nepodložená vydání. Realizace výzbrojního programu byla podložena 2 faktory: za **1/ politickou shodou** na nutnosti financování a za **2/ vztahem dodavatelů** k požadavkům armády. Podnikatelé objednávky často neplnili podle představ. Ani v krizovém období let 1936-1938 nebyla kapacita zbrojovek plně využita jen k obraně, jak vyžadovala politická situace. Ve vedení závodů panoval názor, že válka je ještě daleko. Rozprostření dodávek na delší dobu se praktikovalo z důvodů zaměstnanosti a stálosti výzbrojního programu. Průtahy měly dopad zejména na dělostřelecký materiál. Problém se ukázal ohledně exportu, kdy tyto položky nadměrně zaměstnávaly zbrojní výrobu.⁷³ Požadavky armády a zbrojovek mezi sebou kolidovaly. Problémy neodstranil ani zákrok NROS.

68 Ve spojení s nárůstem kontingentu je zajímavé, že armáda předem počítala s kladným vyřízením, neboť již objednala výstroj pro 30 000 mužů. Mělo dojít k zvýšení počtu kanonů PÚV (+ střelivo), posílení útočné vozby (+ pohonné hmoty).

69 Srv. P. ŠRÁMEK, *Podíl Edvarda Beneše na výstavbě československé armády ve třicátých letech*, Dějiny a současnost 22, 2000, č. 4, s. 31 - 34.

70 Srv. Lukáš KOPECKÝ, *FRANTIŠEK MACHNÍK - život agrárního politika a ministra národní obrany*, České Budějovice 2011, diplomová práce pod HÚ FF JU.

71 Po splnění programu mělo vzniknout nových 18 praporů útočné vozby, 4 tankové roty, 34 tankových čet, 202 dělostřeleckých oddílů, 230 rot a 40 čet kanonů PÚV, 102 rot a 32 čet minometů, 14 oddílů armádních čet OPL, 64 baterií teritoriální OPL (=TOPL), 48 rot velkých kulometů proti letadlům (=VKPL) a 55 letek letectva.

72 Z toho na doplněk 3,1 mld., na opevnění 2,4 mld.

73 Například u Škody Plzeň export činil 55,2 % výroby, u Zbrojovky Brno celých 45 %.

MNO se nepodařilo prosadit opatření k co nejúčinnější organizaci výrobních sil a zařízení (což bylo uplatněno jen při výrobě munice). Snahy o zlepšení vedly k selekci vyráběného materiálu, což neslo určitá negativa. Nejzávažnější problémy nastaly při sériové výrobě útočné vozby a jejím zavádění do výzbroje.⁷⁴

1 C/ Otázka vzniku fortifikační koncepce a jejím místě v operačním plánu.

Tato koncepce vycházející z konceptu strategické obrany měla prodloužit naši výdrž v koalici. Vše změnila tzv. „pařížská setkání“ ve dnech 11. - 12. 6. 1934. Strategie postupného ústupu na východ se Francii nelíbila. Ve fr. pojetí měl čs. - německý spor vázat část německých sil a tak šetřit síly vlastní. Francie trvala na delší a rozhodnější obraně. Gen. Krejčí upozornil na nebezpečí rozetnutí republiky ve směru sever-jih a proto padl návrh řešení na zajištění hranic opevněním. Francie přislíbila technickou pomoc. Měsíc poté NROS vydalo usnesení k opevnění hranic s Německem, Rakouskem a Maďarskem. Dne 14. července bylo na stavbu přiděleno prvních 200 milionů Kč (do konce roku 1937). Francouzští poradci doporučovali opevnit pouze ohrožené úseky. Armáda měla zachovat centrální uskupení a zkrátit obranná pásma. Stále zde však existovala možnost útoku z pohraničních hor, kde se mohl nepřítel nerušeně seskupit. Základní podmínkou úspěchu tak byla pružná obrana. Pro čs. armádní představitele nebylo opevnění samospasitelný faktor jako pro Francii, především šlo o odvrácení nebezpečí náhlého úderu, který by znemožnil mobilizaci. Bylo také třeba brát v úvahu rozvoj německých leteckých sil, jejichž dolet se zvětšoval. Zcela zásadní faktor však představovala úspora prostředků a přitom to vše s lepší odolností v obraně.⁷⁵

Dnem **21. července 1937** byla zavedena třístupňová organizace opevňování. Již 20. března 1935 byla zřízena **Rada pro opevňování a Ředitelství opevňovacích prací**.⁷⁶ Následně dne **18. dubna 1935** vznikala první **Ženíjní skupinová velitelství**.⁷⁷ Již v roce 1935 byly vydány podklady pro stavbu, určeno těžiště prací, kalkulace a

⁷⁴ Srv K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 67 - 69.

⁷⁵ Na nejdůležitější pevnostní frontě Odra - Krkonoše by bylo potřeba 30 divizí, tj. 600 000 mužů, po výstavbě TO se však potřeba osádek smrškla na pouhých 145 000 - 165 000 mužů.

⁷⁶ Oboje podléhalo HŠ. **RO** řešila návrhy rozsahu prací, jejich časové dispozice, finanční a personálně - materiální stránku. Z **ŘOPu** se stal výkonný orgán, řešící podrobnosti taktického, technického, ekonomického, právního a ekonomického charakteru.

⁷⁷ ŽSV začala řídit stavbu těžkého opevňování. Stavba lehkého opevňování byla odlišná, nejprve ji zaštiťovaly Zemská vojenská velitelství (= **ZVV**), od ledna 1937 sborová velitelství, která jmenovala tzv. Vojenské stavební dozory (**VSD**).

časové dispozice. Ucelenější projekty začaly vznikat při 1. a 3. odd. HŠ až v letech 1936 - 1937. Lze tedy vysledovat 2 období výstavby: **A/ 1934 - podzim 1936** (zde bylo uvažováno pouze těžké opevnění s tvrzemi) a za **B/ 1937** (zde již diferencováno lehké a těžké opevnění). Březen 1936 nastolil situaci, kdy začalo být nutné opevňovat celou délku hranic. Šlo o zdánlivě nejefektivnější způsob obrany. Nově opevňovat se měly začít západní a také **jižní Čechy**.⁷⁸ Na jaře 1936 byly v prohlášeních udávány spíše politicko - psychologické důvody ke stavbě fortifikací. Občané měli mít pocit důvěry v bezpečnost vlastní země. Jednalo o ráznou odpověď na přesvědčení Němců, že vláda rezignovala na obranu pohraničí. Nově se nám zde tak objevuje zajímavý pojem „*hraničáři*“, značící Čechy žijící v pohraničí.

Přítomnost armády v pohraničí znamenala politické pouto s centrem republiky. NROS viděla laickými měřítky v opevnění politicky oprávněný nástroj k řešení situace, HŠ měl za úkol celou akci vojensky a odborně zaštitit. Bylo jasné, že nelze stavět na všech ohrožených místech najednou. Provizorně tak byl přijat způsob opevňování lehčími stavbami. Opevněná linie začala být brána jako 1. hlavní obranné pásmo (1. HOP). Předseda vlády Hodža vydal v červenci 1936 rozkaz rychle opevnit dosud nekryté úseky hranic. Značným problémem se ukazovalo **rychlé obsazení objektů**. Během roku 1936 bylo LO stále bráno jako provizorium, které ale umožňovalo lépe plnit politické potřeby. HŠ si nedělal ohledně jeho bojové hodnoty iluze. Úkol zadržet a vyčerpat nepřítele mohlo LO splnit jen v případě absence těžkých prostředků nepřítele (dělostřelectva, kanonů ...).

Rok 1937 přinesl další uvolňování **finančních prostředků**. Prostředky *Mimořádného úvěru* byly koncem roku 1936 téměř spotřebovány, v roce 1937 byla částka překročena. Část *Zvláštního úvěru* byla snížena z 2,5 mld. na přibližně 2,064 mld. Kč. Na jaře 1937 HŠ připravil návrh na přiděl dalších prostředků ve výši 10,014 mld. Kč. NROS a vláda jej odsouhlasily dne 5. 6. 1936. Podklady se NROS zabývala ve dnech 9. - 14. 7. 1937. V tomto období mělo být na fortifikace věnováno celkem 2,450 mld. Kč. Prvních 162 mil. bylo odsouhlaseno 31. 3. 1938. Tento akt se stal posledním počinem NROS v oblasti opevňování. Počátkem listopadu 1937 konečně vznikl návrh konečného programu opevňování. Spočíval v dostavení čáry Odry - Labe a splnění

⁷⁸ Ve „*Zprávě náčelníka hlavního štábu o programu stálého opevnění*“ byly určovány etapy opevňování podle pořadí důležitosti. NROS o tom jednala na 9. schůzi 4. července 1936. Podle této směrnice se mělo TO v jižních Čechách a na Šumavě stavět nákladem 1000 mil. Kč s délkou trasy 200 km až ve IV. etapě. Srv. VUA - VHA, f. MNO - HŠ Taj., ŘOP, kart. 59, sign. 99 - 5/55 - 2, č. j. 2300, s. 9 - 14.

programu LO v letech 1941 - 1942. NROS a RO tlačili na co nejrychlejší provádění opevňovacích prací.⁷⁹ Z obav před možnými průtahy se Krejčí rozhodl dokumenty nepředávat širšímu plénu vojenských činitelů.⁸⁰ Tato specifická situace mohla nastat díky rezignaci civilních politických osob na zásahy do vojenských opatření. Jádrem tvořil náčelník HŠ a jeho podnáčelník (= ředitel ŘOP). Podporováni byli zástupci náčelníka HŠ a vedoucí činitelé oddělení HŠ (hlavně 1., 2. a 3. odd. HŠ). Z hlediska demokratického státu se z dnešního pohledu tato opatření mohou jevit jako redukce vlivu na vývoj armády do rukou několika osob. Zde je nutné ovšem poukázat na souboj s časem, který naše armáda neustále vedla ...

79 Nutno podotknout, že stejně jako na materiální vybavení armády. Generál **Karel Husárek** jako ředitel ŘOPu zpracoval návrh v duchu několika zásad: **1/** Opevňovací práce mají být realizovány zhruba do výše 10 mld. Kč. **2/** Lehké opevnění se má stát nejrozšířenějším opevňovacím prostředkem (i na vnitrozemských příčkách). Vše se mělo uskutečnit pomocí nové koncepce objektů vz. 37. Obsazovat je měla příslušná tělesa armády. **3/** Palebná výkonnost fortifikací v linii TO měla být na nejdůležitějších směrech zesílena sledy LO, někdy dokonce objekty LO vloženými do mezer. **4/** Koncept opevňování se změnil z pohraničního na teritoriální, tj. linie protínaly skoro celou republiku (na vhodně zvolených místech měla stát 2 až 3 ústupová postavení).

80 Zajímavé je srovnání například se situací ve Francii, kde byla zásadní opevňovací témata podrobována soustavné diskuzi v *Nejvyšší válečné radě* (CSG = *Conseil Supérieur de la Guerre*).

II/ Pěší pluk 1 "Mistra Jana Husi" mezi dvěma válkami

2 A/ České Budějovice posádkovým městem

Město jako sídlo politického i soudního okresu mělo podle sčítání lidu z roku 1930 celkem 43 788 obyvatel. Z toho bylo tehdy celkem 36 252 osob národnosti československé, 6 681 osob národnosti německé a 168 osob národnosti židovské. Vojenská posádka se zde nacházela již od vzniku republiky. Nejvyšší vojenský orgán v oblasti tvořilo od ledna roku 1920 **Velitelství 5. divize**. Kromě velitelství **lehkého dělostřeleckého pluku 5 a 105** a velitelství **pěšího pluku 1**, zde sídlila od února 1921 **automobilní rota** a **stavební správa České Budějovice** (od ledna 1937). Důležitou součástí zdejšího divizního vybavení byla od března 1922 pochopitelně **Divizní nemocnice 5** (v lednu 1937 přejmenovaná na **Sborovou nemocnici 5**). Nechyběl ani divizní proviantní sklad ani divizní zásobárna. Pro potřeby vojenské justice zde v období let 1918 - 1935 působil **Brigádní soud České Budějovice** (poté se přesunul do Plzně). Pro potřeby vojska byly ve městě vyhrazeny (mimo budov velitelství) tzv. **Švecovy kasárny** z roku 1843, dnes hojně diskutovaný a chátrající objekt.⁸¹ Dalšími užívanými budovami byly tzv. **Masarykovy kasárny**, postavené v letech 1886 - 1887 (během první světové války byly adaptované pro potřeby vojenské nemocnice) a kasárna **Jana Žižky z Trocnova** (PPL 1), postavená v letech 1890 - 1892. Dále pak pod vojenskou správou patřily **dělostřelecké kasárny ve Čtyřech Dvorech** (zde DP 105) z let 1893 - 1895.⁸² Zajímavé je, že tento objekt byl původně vybudován soukromníkem, statkářem Karlem Plonerem nákladem 3,5 mil. Kč. V roce 1924 byl tento komplex o 20 objektech odkoupen státem za 7 mil. Kč.⁸³ Dále byly k dispozici ještě **kasárny Jiřího z Poděbrad**, dokončené roku 1899 a vojenské sklady na Pražském předměstí.⁸⁴ Nelze

81 Srv. František RADA, *Když se psalo T. G. M. České Budějovice v prvním desetiletí republiky*, České Budějovice 1992² (obrazová příloha mezi s. 64 - 65). Za Rakouska-Uherska nesly název Mariánská. Na jejich dvoře byl r. 1901 popraven voj. J. Řehoř, který v Třeboni zastřelil svého nadřízeného. Roku 1915 sem byl eskortován J. Hašek, který na mobilizační obsílku k 91. pluku korespondenčně odpověděl, že „pro nával práce se nemůže dostavit“.

82 Právě zde sídlil zmíněný dělostřelecký pluk 105. Součástí tohoto areálu bylo i poměrně rozsáhlé posádkové polní cvičiště. Čtyři Dvory byly tehdy samostatným sídlem odděleným od Českých Budějovic. Při sčítání lidu v roce 1930 zde žilo 4276 obyvatel (z toho 3 700 osob čs. národnosti, 16 Maďarů, 505 Němců a 38 osob národnosti ruské). Podrobněji J. FIDLER – V. SLUKA, *Encyklopedie*, s. 103.

83 Srv. F. RADA, *Když se psalo T.G.M.*, s. 195.

84 Podrobně srv. strukturu J. FIDLER - V. SLUKA, *Encyklopedie*, s. 88. Srv. dále *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 2006, s. 545 – 546.

opomenout **dělostřelecká kasárna na Pražském předměstí**, kde byl ubytován DP 5.⁸⁵

Žižkova kasárna a kasárna **Jiřího z Poděbrad** tvořily zdejší centrum vojenského života PPL 1. Oba dva poměrně rozsáhlé kasárenské komplexy byly vystavěny po obou stranách tehdejší Sokolské třídy (dnes Žižkovy ul.), která vede souběžně s ulicí Lannovou.⁸⁶ "*Lannovka*" jistě jako jediný tehdejší (i dnešní) městský bulvár velmi napomáhala efektivnímu využití volného času všech vojáků.⁸⁷ Dalšími centry vojenského života byly dvě důležité komemorativní stavby. Jednalo se o tzv. **Zborovský pomník** (původně umístěný na nádvoří Žižkových kasáren) a pomník **Švecův** (původně stojící před hlavní poštou na Švehlově náměstí, dnes Senovážném). Zde se také při slavnostních příležitostech konaly vojenské přehlídky a jiné vojenské slavnosti, které se zpravidla těšily velké pozornosti budějovických občanů ...

Podle Le Goffa stavba památníků padlým ve světové válce zaznamenávala tehdy nový rozkvět. V řadě zemí se stavěl "*hrob neznámého vojína*". Smyslem těchto staveb v jeho pojetí bylo posunutí hranice paměti zpět a provolávání soudržnosti národa ve sdílené paměti.⁸⁸ Ohledně této oblasti nelze zapomenout ani na nový městský **hřbitov sv. Otýlie**. Každoročně 1. listopadu zde u tehdy ještě fungujícího vojenského oddělení českobudějovická posádka pořádala smuteční slavnosti, kde pokaždé zazněly různé smuteční chorály a státní hymna. Stavěla se vysoká mohyla z chvojí a byly kladeny věnce. Školní děti a členové Jihočeského divadla (JND) zde zapalovali na opuštěných hrobech padlých svíčky.⁸⁹ K vojenskému oddělení na hřbitově sv. Otýlie lze nalézt zajímavé podrobnosti i v denních rozkazech.⁹⁰ Velitel III/1 praporu měl počátkem května 1938 určit dva vojíny (jednoho pokud možno povoláním zahradník) k udržování zdejšího vojenského oddělení. Dnem 12. května 1938 měli být oba přiděleni k náhradní rotě. Jejich pracovní doba trvala od 7 do 14 hodin, určení měli na hřbitov docházet.⁹¹

85 Srv. F. RADA, *Když se psalo T. G. M.* (příloha mezi s. 128 - 129). Na předposlední fotce se evidentně jedná o objekt dělostřeleckých kasáren na Pražské třídě.

86 Srv. mapy sign. MC 118, MC 241 a MC 294. Srv. online http://archiv.cbvk.cz/historicke_mapy/.

87 Srv. online – pozůstalost po p. Josefu Vavruškovi (sbírka Jana Vavrušky), zejména poslední fotografie z Lannovy třídy, <http://www.domobrana.net/main.php?soubor=foto1ppl>.

88 Srv. J. Le GOFF, *Paměť*, s. 102.

89 V 60. a 70. letech bylo toto oddělení navazující na dnešní rozptylovou loučku zničeno, kamenné desky s křížky byly odstraněny a došlo k zatravnění celého oddělení. Srv. Daniel KOVÁŘ, *Budějovické hřbitovy. Malý kulturně - historický průvodce*, České Budějovice 2001, s. 29 - 30.

90 Srv. podrobněji Petr KOZEL, *Budějovické hřbitovy z vojensko-historického hlediska*, online <http://www.zkracovatko.cz/7IOySE> (vlozeno 18. 11. 2010). Srv. D. KOVÁŘ, *Budějovické hřbitovy*, s. 29 - 31.

91 Srv. DR 104, 9. 5. 1938.

V DR 111 byli dodatkem určeni k úpravě hrobů voj. Adolf Suchý (7. roty) a Jan Brebsch (10. roty).⁹² Stejnou pietní váhu (a možná i vyšší) měl i dnes již zaniklý **Vojenský hřbitov** užívaný od roku 1797 umístěný nedaleko Jižní zastávky na kájovské trati. V meziválečném období zde bylo pohřbeno celkem 68 vojáků budějovické posádky a nelze opomenout ani několik vojáků zabitých při střetech se sudetoněmeckými teroristy v září 1938.⁹³

Velitelství jihočeské **5. divize** vzniklo dnem 1. ledna 1920 v rámci unifikace branné moci přejmenováním z velitelství 9. pěší divize domácího vojska na základě výnosu MNO **čj. 14 002 - pres. 120**. Velitelská budova divize se nacházela v Českých Budějovicích. Divizní oblast tehdy tvořily následující **politické okresy**: Benešov, Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kamenice nad Lipou, Kaplice, Milevsko, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Příbram (od května 1923), Sedlčany, Strakonice, Tábor, Třeboň, Týn nad Vltavou a Vlašim (od srpna 1937). Prvním velitelem divize se stal gen. **František Schöbl** (v období leden 1920 - říjen 1922). V námi sledovaném období byl od října 1935 velitelem 5. divize jmenován brig. gen. **Bedřich Neumann**. Náčelníkem štábu divize se stal od prosince 1936 pplk. gšt. **František Bürger**. Funkci velitele intendantstva zastával od června 1934 do ledna 1938 plk. **Otakar Čáp**.

2 B/ Brigádní generál Bedřich Neumann (1891 - 1964)

Bedřich Neumann absolvoval reálné gymnázium v Kladně a kurs při Obchodní akademii v Praze. Poté působil jako úředník pražské Agrární banky. Po vypuknutí 1. světové války se stal velitelem čety Infanterie-Regimentu 18 na ruské frontě a v březnu 1915 padl do zajetí. V červenci 1916 vstoupil do československých legií. Zde se stal členem instruktorské skupiny gen. Jaroslava Červinky. Od srpna 1917 velel kulometné rotě 6. střeleckého legionářského pluku. Za bojů na magistrále velel I. praporu tohoto pluku a v březnu 1919 se stal zástupcem velitele 11. střeleckého pluku ruských legií, kde dosáhl

92 Srv. DR 111, 17. 5. 1938.

93 Srv. D. KOVÁŘ, *Budějovické hřbitovy*, s. 91-92. Za druhé světové války zde bylo pohřbeno celkem 20 německých vojáků. Ještě v roce 1945 sem byli pohřbeni 2 příslušníci Rudé armády. Definitivně byl hřbitov zlikvidován roku 1957. Srv. také příloha č. 2.

hodnosti majora. Od října 1920 studoval Kurs pro výchovu důstojníků generálního štábu⁹⁴ a Válečnou školu v Praze (1921). V září 1922 se stal konceptním důstojníkem a v březnu 1924 přednostou skupiny 1. odd. HŠ. Od září 1928 velel pěšímu pluku 5, v září 1929 se stal přednostou 1. odd. HŠ (organizačního) a v září 1931 druhým podnáčelníkem (tj. zástupcem) Hlavního štábu branné moci. V červenci 1933 obdržel generálskou hodnost. Od září 1935 se konečně dostává do naší oblasti a stává se velitelem 5. divize (od ledna 1938 5. pěší divize). Za branné pohotovosti státu působil ve funkci velitele HO 31.⁹⁵

2 C/ Osudy 1. pěšího pluku „MJH“ v letech 1920 – 1937

Československý střelecký pluk č. 1 „Jana Husi“ (původně prapor „*České družiny*“) byl v první světové válce součástí čs. armádního sboru v Rusku. Vznikl dnem 20. 1. 1916. Do Československa se jednotka slavně vrátila 2. února 1920.⁹⁶ Výročí návratu do vlasti bylo u pluku pravidelně slaveno.

Pěší pluk č. 1 vznikl jako vojskové těleso pěchoty dnem **1. října 1920** v Praze sloučením (tzv. unifikací) 1. střeleckého pluku ruských legií s bývalým 91. pěším plukem domácího vojska⁹⁷ a 29. střeleckým plukem domácího vojska. Zakládacím dokumentem pluku se stal výnos MNO č. j. 5700 - org. 1919. **Velitelství** p. pl. 1 se mezi 1. lednem 1920 a 15. lednem 1921 nacházelo v Praze v Černínských kasárnách, od 15. 1. 1921 v Českých Budějovicích v kasárnách Jana Žižky z Trocnova. Součástí velitelství byla i hospodářská a technická správa, pomocná a technická rota a plukovní hudba. Prvním velitelem pluku se stal v období mezi říjnem 1920 a prosincem 1923 podplukovník pěchoty **Karel Kutlvašr**.⁹⁸ Pěší prapor I/1 byl dislokován do 15. 1. 1921 v Praze a poté přesídlil do Českých Budějovic. Od 27. 9. 1928 byl I. prapor dislokován v Kaplici v tzv. **Provizorních kasárnách**.⁹⁹ Pěší prapor II/1 zůstal po

94 Srv. Eduard STEHLÍK, *Srdce armády. Generální štáb 1919 - 2009*, Praha 2004, 2009².

95 Další osudy generála Neumanna po roce 1938 je možno sledovat zde: J. FIDLER - V. SLUKA, *Encyklopedie*, s. 434. Dále srv. Jaroslav ČVANČARA, *Někomu život někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc 1939 - 1941 I*, Praha 2008², s. 28. Možno také srv. J. FIDLER, *Na čele armády*, s. 113.

96 Srv. R. SANDER, *Organizační a dislokační vývoj*, s. 3.

97 Přejímený název mezi 1918 - I. 1919 zněl „*I. českobudějovický pěší pluk*“.

98 Srv. J. FIDLER - V. SLUKA, *Encyklopedie*, s. 485. Zde i celý seznam velitelů 1. p. pl. Srv. dále Jan FLIEGER, *Říkali mu bráška "Kultivátor"*, (6. 5. 2007), online http://www.valka.cz/clanek_12127.html.

99 Sander uvádí od 27. 9. 1928 v Kaplici prapor I/1. Naproti tomu Encyklopedie branné moci uvádí na tom samém místě prapor III/1. Ovšem na druhou stranu prozatímní soupis fondu PPL 1 uvádí prapor I/1. Takže zřejmě byl v Kaplici dislokován prapor I/1.

válce stále na Podkarpatské Rusi, od III. 1921 již je v Českých Budějovicích. II. prapor byl ubytován v kasárnách Jana Žižky z Trocnova. Pěší prapor **III/1** byl dislokován v Praze, od 15. 1. 1921 již v Českých Budějovicích. **Náhradní prapor** pluku byl vytvořen k 1. 1. 1920.¹⁰⁰ Zpočátku byl dislokován v Chebu, ale během května a června 1920 se přesunul do Českých Budějovic. Od října 1935 k pluku patřila také rota doprovodných zbraní (= RDZ).

Všechny tyto jednotky byly dislokovány v Českých Budějovicích již od října 1921. Zajímavé je, že Sander uvádí, že se celý pluk přestěhoval do Budějovic až k 15. lednu 1931.¹⁰¹ Nové čs. mírové pluky se nově měly stát nositeli legionářských tradic čs. zahraničních pluků, a proto převzaly jejich označení a zástavy. V říjnu 1920 převzal pluk od svého legionářského předchůdce spolu s praporem se stuhami a vyznamenáními čestné pojmenování "*Mistra Jana Husi*". Kopie původního praporu pro služební potřeby byla pluku znovu udělena 27. září 1927. V září 1937 se stal velitelem 1. pěšího pluku plk. pěch. **Václav Michálek**, který prozatím nahrazoval dosavadního velitele gen. **Františka Vávru**. Zástupcem velitele pluku se stal od 1. 12. 1937 pplk. **Karel Klapálek**. Od počátku ledna 1938 pluk začal podléhat velení 5. pěší divize. Velitelství českobudějovického pěšího pluku 1 „Mistra Jana Husi“ byly podřízeny celkem 3 pěší prapory složené z 12 pěších rot (roty 3, 4 a 9 neměly čestné pojmenování), dále technická rota, RDZ a strážní roty.¹⁰²

Co se týče počtů, průměrný **pěší pluk** měl mít v míru tabulkově 3 178 mužů¹⁰³, 108 lehkých (ZB 26) a 36 těžkých kulometů (vz. 7/24, vz. 24, poté v roce 1938 i vz. 37). **Pěší prapor** se skládal z velitelství, 3 pěších rot, 1 kulometné a pomocné čety. **Pěší rota** se skládala z velitele roty, 4 pěších čet a pomocného družstva. **Kulometná rota** sestávala z velitele roty, 3 čet po dvou těžkých kulometech a pomocného družstva. **Pěší četa** měla 43 mužů (velitel + zástupce, 3 družstva, pozorovatel, spojka). **Pěší družstvo** tvořilo 13 osob (velitel + zástupce, střelec z LK, 3 pomocníci střelce,

100 Srv. R. SANDER, *Organizační a dislokační vývoj*, s. 32.

101 Jedná se asi o překlep!

102 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí v osmatřicátém*, Jindřichův Hradec 2008, s. 28 - 29. Pěší pluk se obecně skládal z tohoto: velitelství pluku – pomocná rota (+ plukovní hudba) – technická rota (zákopnická a spojovací četa) – rota doprovodných zbraní, RDZ (minometná a kanonová četa) – náhradní prapor. Dále byly obvykle součástí pluku 3 pěší prapory (např. označení III/1, II/1, I/1). Každý prapor měl 4 roty, které byly průběžně číslovány od 1 - 12, přitom každá čtvrtá rota byla kulometná (tj. 4., 8., 12.). Obecně k názvosloví vojenských jednotek srv. Bedřich HAMÁK – Ivo VONDROVSKÝ, *Mobilizovaná československá armáda 1938, Dvůr Králové nad Labem 2010*, s. 20 - 30.

103 Válečný tabulkový počet jednoho pěšího pluku se uvádí **834** mužů. Srv. dotaz č. 1679, online http://vojenstvi.cz/vasedotazy_112.htm.

5 úderníků a 2 granátníci).¹⁰⁴

Struktura pluku „MJH“ tedy v míru vypadala takto:

prapor I/1 (Kaplice): 1. rota „Čečkova“, 2. rota „Vašátkova“, 3. rota, 4. rota

prapor II/1: 5. rota „Všetičkova“, 6. rota „Vilímkova“, 7. rota „Syrového“, 8. rota „Švecova“

prapor III/1: 9. rota, 10. rota „Wuchterlova“, 11. rota, 12. rota. Od 15. 12. 1937 byl stanoven velitelem praporu III/1 mjr. pěch. **Jan Vojta**.¹⁰⁵

2D/ Plukovník Václav Michálek (nar. 1890)

Narodil se dne 17. srpna 1890 v obci Bedřč v politickém okrese Benešov. V letech 1903 - 1911 absolvuje gymnázium v Benešově. Maturuje 13. 7. 1911. V letech 1911 - 1912 absolvuje dobrovolnickou školu u p. pl. 88 v Českých Budějovicích (odveden 5. 5. 1911¹⁰⁶). Již dne 21. 12. 1914 padne do zajetí (do 5. 8. 1917). Dne 8. 11. 1916 se hlásí do ruských legií (zařazen 5. 8. 1917). V roce 1917 projde důstojnickou školou II. čs. divize v Borispolu. Mezi 1. 10. 1912 až 27. 7. 1914 pracuje jako poštovní praktikant. Dnem 1. 7. 1914 dosahuje hodnosti štábního kapitána a následně majora, roku 1927 podplukovníka a 1. červencem 1935 je jmenován plukovníkem pěchoty. Oženil se 28. 12. 1920, syn se manželům Michálkovým narodil 7. 12. 1921. Od té doby byl domovsky příslušen do obce Pohnání v politickém okrese Tábor.

Po vzniku republiky je služebně spjat s 8. střeleckým plukem, p. pl. 39, p. pl. 23 (zde velitel praporu I/23) a horskému praporu 8. K PPL 1 se dostává 15. 4. 1927, kdy sem byl přeložen jako zatímní velitel praporu III/1 (v roce 1930 velitel). Od 21. června do 10. září 1929 poslán „na zkušenou“ k dělostřeleckému pluku 5. Od 1. 10. 1930 velitel praporu II/1, v roce 1932 velí praporu I/1. Mezi 8. 11. 1932-13. 6. 1933 absolvuje jako frekventant v Praze kurs pro velitele vojskových těles jako 3. z 55 uchazečů s „*prospěchem velmi dobrým*“ (v Praze do 14. 9. 1933). Od 15. 9. 1933 se stává řádným učitelem na velitelské škole pro školní rok 1933 - 1934 (následující rok povyšuje na řádného profesora). Dnem 15. 11. 1934 je stanoven zástupcem velitele p. pl. 1. Jeho přidělení do kurzu pro velitele vojskových těles a oddílů (navržené 22. 7.

104 Srv. B. HAMÁK – I. VONDROVSKÝ, *Mobilizovaná českoslovenká armáda*, s. 26.

105 Srv. DR 11, 16. 1. 1938.

106 K okresnímu doplňovacímu velitelství v Benešově. Srv. VUA - VHA, f. Kvalifikační listiny, Václav Michálek. Dále do roku 1918 prošel těmito jednotkami: p. pl. 11, p. pl. 98, 48. střelecký pluk „Slezský“ (do konce září 1920).

1935) bylo zrušeno, zřejmě byl potřebnější v Českých Budějovicích. Od 22. 7. 1935 nastupuje zpět do funkce zástupce velitele pluku.

Dnem 1. 10. 1937 je prozatímně ustanoven velitelem p. pl. 1.¹⁰⁷ V letech 1936 - 1938 bydlí v Č. Budějovicích v ulici Nerudova čp. 2028. Ve školním roce 1937 - 1938 prodělal od 21. 2. 1938 informační **plynový kurz pro velitele vojskových těles** s prospěchem výtečným. Jako svědectví doby druhé republiky je zajímavé Michálkovo prohlášení ze dne 3. 3. 1939, kde byl nucen prohlásit, že nepřísluší k židovské národnosti, totéž (musel) prohlásit o svých rodičích. V roce 1939 byl vyznamenán Čs. válečným křížem, Medailí za chrabrost a Medailí za zásluhy II. stupně. V srpnu 1939 po likvidaci zdejší posádky ukončil činnou vojenskou službu. Dne 17. 8. 1939 je povolán na MNO k nástupu u zemské ústředny k zprostředkování práce v Českých Budějovicích. 29. 9. 1939 se o toto umístění neuchází a prosil o převedení do výslužby dnem 1. 1. 1940. Dnem 24. 10. převeden na min. zdravotní a soc. správy. 28. 10. 1939 dostává hodnost brigádního generála. Od léta 1939 byl činný v českobudějovickém odboji až do svého zatčení. Dne 24. 2. zatčen českobudějovickým gestapem a vězněn v Dachau. Je vězněn až do 20. 5. 1945¹⁰⁸ (mezitím přeložen do výslužby). Do Československa se vrací 21. 5. 1945. Dne 5. května 1945 je mezitím opět povolán do aktivní služby: dne 28. 10. jmenován velitelem 14. pěší divize (Hradec Králové). Od 1. 4. 1948 působí jako brigádní generál ve výslužbě, od 1. 5 jako divizní generál v. v. (= ve výslužbě).

Samostatným tématem jsou **výsledky jeho posudků**, dávající možnost blíže nahlédnout do nitra této zajímavé osoby. Posudkové listy od různých jednotek jsou různě podrobné a poskytují nám zajímavou sondu do osobnosti zkoumaného i na požadavky na určité posty v tehdejší armádě. Nadřízení ho ve **20. letech** zhodnotili jako „*klidný a vyspělý charakter*“, svědomitého a velmi pracovitého a k podřízeným spravedlivého. Mezi jeho „*zvláštní znalosti*“ patřily: jízda na kole a na koni, dále uměl dokonale telegrafovat. Německy uměl „*ve slově a písmě*“ dobře, rusky dokonale. V únoru 1925 se dokonce účastní kurzu maďarštiny v Bratislavě. Dne 17. února 1924 byl vyznamenán Válečným křížem (č. 7422), Revoluční medailí (č. 45066) a Medailí vítězství (č. 7505). V polovině **30. let** je hodnocen jako „*velmi svědomitý až úzkostlivý*“

107 Srč. DR 49, 1. 3. 1938 – čl. 2. Od 1. března 1938 je Michálek jmenován definitivním velitelem.

108 Zde jde s největší pravděpodobností o překlep v osobním spisu. KL Dachau byl osvobozen již dne 29. dubna 1945 sedmou americkou armádou ...

v jednom posudku až přehnaně pečlivý a v důsledku toho pomalý. Generál Neumann na něm kritizuje, že se až příliš spoléhá na své síly a nevytěžuje plně výkonnost svých podřízených, čímž se mnohdy zbytečně duševně vyčerpává. Dále mu vyčítá až příliš velkou starostlivost o podřízené. Kladně je však hodnocen „*velmi vyvinutý smysl pro povinnost a zodpovědnost*“. Výcvik a cvičení prý řídil účelně a byl dobrým instruktorem. V chování ve službě a mimo ní byl ve vztahu k podřízeným hodnocen jako „*příliš mírný, velmi starostlivý, mimo službu vzorný, ukázněný*“ a v každém ohledu upotřebitelný. Celkově se ale pro službu u své zbraně hodil „ *vynikajícím způsobem*“. Byla to osoba zřejmě velmi schopná po mravní i vojensko - teoretické stránce a navíc schopná reprezentace při slavnostních i jiných veřejných příležitostech. Pro své vlastnosti byl, jak se zdá u vojáků velmi oblíbený (a považován za dobrý vzor velitele). Dalo by se také říci, že měl na své podřízené dobrý vliv. Co se týče intelektuální stránky, tak je hodnocen jako „*duševně pružný*“, s velmi dobrým postřehem a logicky uvažující, rozhodující se sice dobře (ale poněkud pomalu). Všeobecné vojenské vzdělání je hodnoceno jako velmi dobré. Podle tělesné způsobilosti je hodnocen jako „*zdravý a vytrvalý*“, ve vzhledu a péči o zevnějšek bezvadný a pečlivý, působící dobrým dojmem. Za rok **1938** je v hodnocení poznamenáno, že je „*vůči sobě až bezohledný*“, neboť dne 21. 5. nastoupil službu i přes vážné onemocnění. Je dále kritizován, „*že se až příliš utápí v podrobnostech*“. Pro podřízené šel prý dobrým příkladem, někdy však byl až příliš ohleduplný. Snažil se sám vzdělat a tak se zabýval čs. vojenskou literaturou. Zálibu v tělesných cvičeních prý neprojevoval. Administrativní práce velitelství by podle hodnotících mohla být lepší. V období po 1. 10. 1938 si Michálek dle hodnocení nově oblíbil turistiku (co jiného zbývalo ...). Již v roce 1945 nebyl v důsledku věznění a následné automobilové havárie plně schopen polní služby.

Plk. Václav Michálek během závěrečných cvičení pluku v roce 1937.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Zdroj fotografie VUA – VHA, f. Velitelství PPL 1, kart. 8, inv. č. 37, kroniky a fotoalba, *Závěrečná cvičení 1937*. Pověšimněte si zde pěkného detailu na polní telefon vz. 35.

III/ Vojenské slavnosti a veřejné performance jako prostředek symbolické komunikace a udržování plukovních tradic čs. branné moci ve třicátých letech

(pěší pluk 1 "MJH" a českobudějovická posádka v letech 1936 - 1937)

3 A/Typologie vojenských slavností

Vojenské slavnosti byly diferencovány podle svého cíle, účinku a provedení. Tyto typy se lišily nejen výše jmenovaným, ale samozřejmě také plánovaným dopadem na veřejnost. Výjimku v tomto případě tvoří snad pouze čistě interní slavnosti pluku, kterých se veřejnost zpravidla neúčastnila. Tyto slavnosti sloužily spíše k udržování plukovní soudržnosti a legionářských tradic. K těm byli ostatně vychováváni i mladí branci (resp. byla snaha je takto vychovávat). V této části se zaměřím spíše na typologii vojenských slavností. Průběh vojenské slavnosti bude ukazovat zejména kapitola o zborovských slavnostech v létě 1937. Vyzorování proběhlo pouze na základě dostupného pramenného materiálu a není zdaleka vyloučeno, že paleta slavností mohla být daleko pestřejší. Nepočítáme sem také např. sportovní slavnosti (kam patřily i divizní turnaje v kopané a v jiných sportech) a i poměrně časté střelecké závody. I ty však často mohly probíhat za účasti veřejnosti a lze u nich předpokládat jistou (re)prezentační funkci.

1/ Výroční shromáždění bývalých příslušníků pluku

Obvykle v únoru se konala tzv. *výroční shromáždění bývalých a současných příslušníků pluku*. Toto byl jeden z mnoha způsobů, kterými pluk navazoval na legionářské tradice „*České družiny*“. Můžeme tak tvrdit, že současní příslušníci pluku si této kontinuity byli vědomi a vědomě na tyto tradice navazovali. Ve sledovaném období se toto shromáždění konalo poprvé **8. února 1936** v Praze. Sešlo se nebývalé množství bývalých i současných vojáků pluku.¹¹⁰ Podobně se dne **28. 9. 1936** během tzv. *plukovního svátku* konal i tradiční **Sjezd starodružiníků**. Druhé toto „*výroční shromáždění příslušníků starého 1. pluku*“ se konalo **13. 3. 1937** od 19:30 hod. v Praze na Smíchově na nádvoří zdejšího *Národního domu*. Kromě deputace důstojníků a

¹¹⁰ Zřejmě jako obvykle, otázkou je zda se jindy scházelo méně? Srv. VUA-VHA, f. PPL1, kart. 4, Kronika pěšího pluku 1, 1933 - 15. května. 1938. Psána od 30. 11. 1933.

rotmistrů od budějovického pluku se účastnila také plukovní hudba (v počtu 30 mužů). Hudební prvek zpravidla býval na takovýchto slavnostech velmi důležitý. Tanec a jeho výborné zvládnání bylo zejména u rotmistrů a důstojníků velmi žádoucí. Po uvítacích proslovech, samozřejmě zdůrazňujících tradice pluku, se rozproudila volná zábava trvající až do pozdních hodin. V pozdravu, který byl zaslán dne **13. 7. 1937** zpět do Budějovic, se psalo, že *"s pocitem hrdosti slyšeli jsme od Vašich zástupců, jak žijete v pluku ve vojenské družnosti a věnujete se své službě se stejnou láskou"*. Může se tedy zdát, že bývalí příslušníci pluku bývali zpravidla spokojeni se stávajícího činností pluku (tj. dobrou navazností na jejich odkaz). Dále dopis vyjadřuje i potěšení nad dobrou službou státu a připraveností k plnění úkolů za každých okolností.

2/ Připomenutí výročí prezidentů

Zde je třeba připomenout, že prezident republiky byl tehdy pro armádní představitele nejen nejvyšší autoritou v politické oblasti, ale i současně nejvyšším armádním velitelem. V roce 1936 byl již Dr. Edvard Beneš prezidentem téměř rok, ale i tak si stále pluk připomínal narozeniny Tomáše G. Masaryka (86. dne **7. března 1936**). Vojáky samotnými býval Masaryk často označován také jako *"President Osvoboditel"*. Pokud můžeme soudit dle zápisů z plukovní kroniky, tak vojáci ho již tehdy sice postrádali jako prezidenta, ale i nadále jim byl vzorem a duchovním vůdcem. O to více je pak zasáhla jeho smrt v následujícím roce (srv. dále). K počtě jeho osoby byla tehdy pořádána akademie (= pásmo scének). Příslušníci pluku si samozřejmě přáli, aby *"se ještě dlouho díval, jak to vedeme"* a připíjeli mu na dlouhý věk.

Dne **28. 5. 1936** byly poprvé u pluku slaveny 52. narozeniny stávajícího prezidenta republiky Edvarda Beneše.¹¹¹ Vojenská posádka při této příležitosti vykonávala přehlídku na kasárenském nádvoří a také akademii ve vojenském zátiší (srv. podrobněji dále). Českobudějovické civilní spolky nezůstaly pozadu a předvedly nový koncert **Pěveckého sdružení pražských učitelů "Nový den"**. Přehlídka se údajně podle kroničního zápisu nevymykala rázu takových akcí, ale podle názoru plukovního kronikáře byla provedena *"v pěkné úrovni"*. Jako při podobných příležitostech se zúčastnil také **kvintet plukovní hudby** (dále sólová pěvkyně Marcela Humhalová). Nechybělo ani tělocvičné družstvo pluku.

¹¹¹ Jen doplňme, že Edvard Beneš byl jmenován prezidentem dne 18. 12. 1935.

Následující rok byly **narozeniny Tomáše G. Masaryka** připomenuty dne **6. března 1937**. Oslavy začaly odpoledne podobně akademií ve vojenském zátiší. Účastnili se všichni gážisté a určitý počet vojáků od každé roty. Otázkou je zda „za odměnu“ či byli tito svými představiteli určeni?¹¹² V 19:45 se konala slavnostní večerka (obvykle 21:00). Večer se pak v JND konalo představení Čapkovy „*Bílé nemoci*“. Následující den **7. března** vykonal velitel pluku opět slavnostní přehlídku na nádvoří Žižkových kasáren. Zde samozřejmě velkou roli hrál prostor a Zborovský pomník v centru nádvoří. V 11:00 plukovní hudba se hrála koncert pro veřejnost před pamětní deskou na Masarykově náměstí (tedy na exponovaném a veřejně přístupném místě). Poté se deputace důstojníků zúčastnila na nádvoří Žižkových kasáren zahájení výstavy *Sdružení jihočeských výtvarníků* (jehož členem zakladatelem byl i vojenský malíř **Oto Matoušek**).¹¹³

Dne 20. 12. 1937 od 18:00 slavil pluk slavnostní schůzí v zasedací síni na radnici **19. výročí návratu Masaryka do vlasti** a současně výročí jeho pobytu ve městě v roce 1924. Mezi 17. a 19. hodinou večerní postavila poddůstojnická škola pluku čestnou stráž pod velením por. Jeřábka k pamětní desce na radnici. Stráže se střídaly po půlhodině. Pamětní Masarykova deska hrávala ve vojenských slavnostech (pokud se konaly na hlavním náměstí) častou roli: pravděpodobně lze v tomto aktu vidět snahu vyjádřit pokračující sepětí s bývalým velitelem branné moci.

3/ Výročí Zborova

Výročí slavné **zborovské bitvy** se u pluku slavívala jen ve výročí dekád. V roce 1936 šlo v podstatě oproti megalomanské akci v následujícím roce jen o malé interní slavnosti. Jako předehra byly již **2. 7. 1936** odpoledne uspořádány na Sokolském ostrově tzv. vojensko - sportovní hry, které veřejnost velmi kvitovala. Úspěch akce tehdy pošramotil jen závěrečný silný déšť. **Konec roku 1936** se pak nese u pluku ve znamení hodnocení a přemýšlení nad následujícím kulatým 20. jubileem bitvy u Zborova. Dalo by se také říci, že se jednalo o nejdůležitější plukovní událost v roce 1937. Pluk samotný byl během oslav zobrazován jako dědic slávy této bitvy, které se zúčastnili vojáci „*České družiny*“. Tehdejší vojáci pluku se ve 30. letech snažili po

112 K této otázce srv. podrobněji dále.

113 Srv. Petr KOZEL, *Hroby na hřbitově sv. Otýlie vojensko - historickým prizmatem*, srv. online <http://tinyurl.com/65mufn7> (vlozeno 25. 2. 2010).

mravní a výchovné stránce přiblížit tomu, co tehdy legionáři předvedli u Zborova. Ti byli pro vojáky PPL 1 „*vzory i učiteli*“ jak po duchovní, tak po vojenské stránce.

4/ Plukovní prapor a kontakt s civilními organizacemi a veřejností

Plukovní prapor samotný představoval velmi důležitou insignii ve světě vojenských tradic PPL 1.¹¹⁴ Při všech významných slavnostech býval zpravidla střežen čestnou rotou, která s ním stála na předem určeném exponovaném místě. Podobu vojenských praporů, praporců a standart tehdy upravovaly příslušné výnosy zveřejňované ve *Věcném věstníku* MNO. Těmito byly ustanoveny závazné vzory pro prapory pěších pluků (horských pěších), hraničářských praporů, dělostřeleckých útvarů a jezdeckých pluků. Jediná výjimka se připouštěla v případě čestných vojenských praporů (praporců či standart), které si do republiky přivezly původní legionářské útvary. Líc praporu, praporce a standarty se musel zhotovovat beze změn podle nákresu přiloženého k příslušnému výnosu. Ve znaku města, číse pluku a příslušných nápisech na rubu praporu (praporce, standarty) bylo nutno zachovat slohový charakter vzoru. Městský znak byl součástí věnování a neměnil se, ani když pluk změnil posádku. Ke standartě musely být připevněny nejméně tři stuhy ve státních barvách.¹¹⁵ Líc stuhy se zhotovoval podle vzoru s označením dárce, jenž stuhu věnoval. Na rubu stuhy směly být krajové motivy a hesla, které však muselo předem schválit MNO. Technický dozor nad prováděním všech prací spojených se zhotovením praporů, praporců a standart svěřilo MNO Památníku odboje.¹¹⁶

Prapor PPL 1 byl původně symbolem „*České družiny*“. Nové čs. mírové pluky se tak měly stát nositeli legionářských tradic a proto převzaly jejich označení, zástavy a původní číslování. V říjnu 1920 převzal pluk od svého legionářského předchůdce spolu s praporem se stuhami a vyznamenáními čestné pojmenování "*Mistra Jana Husi*". Kopie původního praporu určená pro běžnou službu pluku byla znovu udělena dne **27. září 1927**.

114 Srv. online P. MINAŘÍK, *Prapory, praporce a standarty* (online <http://armada.vojenstvi.cz>, 4. 5. 2003). Z vexikologického hlediska se považuje za **prapor** symbol o některém rozměru nad 100 cm (praporek do 50 cm, praporec do 100 cm). Dále srv. Z. SVOBODA, *Československá státní a vojenská symbolika*, s. 13.

115 Srv. TAMTÉŽ, s. 14. Státní barvy mají také svou symboliku. Používaly se také na nátěry např. strážních budek, zátarasů, hraničních sloupů, vlajkové stožáry či praporní žerďe – tedy na vnější státní ohraničující symboly.

116 Srv. P. MINAŘÍK, *Prapory*.

Prapor samotný měl rozměry 110 x 130 cm. Délka stuh měla být 110 cm (18 cm šířka). Délka žerdě z jasanového dřeva (bez korunky, ta měla měřit 36 cm) měla být 250 cm s průměrem 4 cm.¹¹⁷ V roce 1917 byl původní hrot žerdě s carským orlem nahrazen husitským kalichem. Lícová strana praporu byla horizontálně dělena na červené a bílé pole. Uprostřed lícové strany se nachází zlatá svatováclavská koruna ověšená lipovými ratolestmi. Kolem ní jsou rovnoměrně rozmístěny 4 zemské symboly a to český lev, moravská a slezská orlice a slovenský dvojramenný kříž.¹¹⁸ Tyto symboly byly na prapor přišity až dodatečně. Rubová strana praporu byla provedena v červeno – modro - bílé trikoloře. Zde jde o slovanské barvy symbolizující boj proti Germánům. Původní návrh byl proveden známým malířem **Františkem Kupkou**. Stylizovaná podoba praporu se často v 30. letech objevovala na různých letáčích nebo pozvánkách pro veřejnost. Nesmíme zapomenout ani na jeho četná vyobrazení v plukovní kronice. Podle jedné fotografie z plukovního fotoalba také můžeme zhruba rekonstruovat původní počet přivěšených stuh před rokem 1936 (celkem 5). Nápis na nich vyvedené nám vypovídají samy za sebe: „*Obnovitelům samostatnosti*“, „*Těm jejichž srdce za nás bila i chladla*“, „*Chraňte odkaz legií*“ a „*Věnuje vděčné město České Budějovice*“. Nápis na stuze vždy doprovázel symbol v podobě lipové ratolesti nebo příslušného městského znaku. Je to jeden z dokladů váženosti této vojenské jednotky v krajském městě.¹¹⁹

Rukověť pro poddůstojníky nám pak popisuje **povinnosti a složení stráže plukovního praporu**. Stráž se skládala z velitele stráže, praporečníka, zástupce praporečníka a tří vojáků čestné roty. Stráž stála vždy ve dvou trojicích za sebou: praporečník ve středu první trojice, vpravo od něho velitel stráže, vlevo zástupce

117 Srv. nařízení Věcný věstník, 1925, čl. 127. Běžně se používala zkratka VV.

118 Dle vyjádření mjr. Roberta Speychala je celý fond vexikologie uložen v hlavním depozitáři v areálu VTM Lešany. Tento fond obsahuje většinu prvorepublikových praporů, které existovaly, kromě několika málo zničených za okupace. Malá část je vystavena v expozici v Armádním muzeu na Žižkově. Prapor České družiny později pěšího pluku 1 je uložen v Lešanech a je po restaurování. Jinak kopie tohoto praporu se používá při pietních a slavnostních aktech nejen armády, ale i dalších státních představitelů. Další kopie tohoto praporu je již trvale umístěna v předsálí hrobu neznámého vojína na Vítkově. Depozitář v Lešanech navštívit dle předpisů není možné. Repliky samozřejmě nemají obnovené všechny původně přivěšené stuhy. Srv. *Historie české vlajky*, online <http://www.velebny.cz/CS-Heraldicka-kancelar-historie-ceske-vlajky.html>. Je možné, že právě tímto praporem byl inspirován první návrh československé vlajky z roku 1918. K válečným osudům plukovních praporů srv. online http://zpravy.idnes.cz/prehliDKu-vedou-legionarske-prapory-ktete-unikly-rabovani-nacistu-lis/-domaci.asp?c=A081027_180919_domaci_jw. Srv. také Z. SVOBODA, *Československá státní a vojenská symbolika*, s. 27 - 28 a s. 62.

119 Velmi pěkně to lze vidět ve fotoalbu srv. VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 7, inv. č. 12, fotoalbum *Oslavy 20 let praporu pěšího pluku 1 "Mistra Jana Husi" v Českých Budějovicích*, 29. 6.- 1. 7. 1934.

praporečnicka. Místo šavlí měl mít praporečnick i jeho zástupce bodák vz. 24. Pokud byl prapor rozvinut, velitel stráže zpravidla tasil šavli.¹²⁰

Budějovičtí občané také často bývali svědky průchodu vojenských jednotek na cvičení a zpět. Vojáci byli zpravidla bouřlivě zdraveni. Každopádně přesun vojska vždy budil velké pozdvižení jak u dospělých tak u dětí. Například dne **29. března 1936** se vojáci vraceli ze cvičení v lese Boru. Pochodový tvar se táhl i přes Jirsíkovo (dnešní Mariánské) náměstí. Součástí tvaru nebyla jen pěchota, ale i důstojníci na koních a kulometné roty s tzv. *kulometnými kárami*. Do kroku samozřejmě vyhrávala plukovní hudba, podporována bubny taženými koňmo na kárách. Pochod dále pokračoval ulicí Krajinskou na Masarykovo náměstí. Evidentně podle výstroje vojáků byla v březnu ještě poměrně zima (zimní kabáty).¹²¹

Možná ještě z diváckého hlediska atraktivnější než pěchota mohli být budějovičtí dělostřelci. Přece jen koňmi tažené dělostřelecké zbraně tvořily určitě větší lákadlo a to nejen pro malé kluky. Součástí podobných oslav mohly být dále i alegorické vozy různého provedení. Takovéto akce určitě působily jistě působivě i z vizuálního hlediska. Velké množství praporů, standart, vlajek a dalších insignií v národních barvách, blyštivé insignie důstojníků, vytasená blýskavá ostří šavlí, matné khaki vojenské přilby, bajonety nasazené na puškách ... Přitom zde působil samozřejmě i zvukový faktor, především rytmickým klapotem okovaných vojenských bot a vyhráváním vojenské hudby. To vše bylo spojené s jáсотem obecnstva a jinými reakcemi.

Spolupráci a dobré styky s občany města podpořilo dne **9. srpna 1936** věnování další **stuhy na plukovní prapor** hasičskou župou "*Trocnov č. 83*" z Trhových Svinů. Čestná rota s plukovním praporem a hudbou pod velením **škpt. Jana Vojty** vyrazila vlakem již v sobotu **8. 8.** do Borovan a odtud šla pochodem do Trhových Svinů (cca. 8 km po silnici). Na vyzdobeném trhovosvinenském náměstí byli vojáci uvítáni starostou a vedoucím hasičů. Plukovní prapor se strážil byl zatím umístěn na městské radnici. Důstojníci a mužstvo pak byli přizváni k prohlídce (dle mínění kronikáře velmi pěkně připravené) výstavy o místní CPO. Mezi 18. a 19. hodinou se konal na náměstí

120 Srv. *Rukověť*, s. 105.

121 Srv. VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 7, inv. č. 26, fotoalbum *Instrukční kurz pro důstojníky a legionáře*, 1930-1936. V tomto případě bylo zřízeno i jakési dnes bychom řekli "informační centrum" u vlakového nádraží. Velmi často také bývaly součástí podobných slavnostní bojové scény a ukázky "ranní půlhodinky".

obligátní koncert vojenské hudby, podpořený značnou účastí obyvatel. Následující den bylo v 9:00 vojsko se spolky seřazeno v jižní části města. Odsud šel průvod na náměstí a naproti radnici se zatím postavila čestná rota s praporem a hudbou. V 10:00 začala přehlídka vedená velitelem pluku.¹²² Po slavnostních projevech byla na prapor připjata nová stuha s nápisy "*Husův duch – Žižkova síla*" a „*Jednotou k vítězství*“. Zde se zobrazují také často používané husitské tradice (jsme v jižních Čechách). Velitel pluku poděkoval za věnovanou stuhu a "*projev lásky k našemu vojsku*". Následoval slavnostní pochod čestné roty a spolků před velitelem pluku. Po 11. hodině navazoval další program v podobě ukázky leteckého náletu a činnosti CPO s účastí pěchoty. Po obědě zpestřila program na místním hřišti ukázka "*ranní půlhodinky*" a tělocvičných čísel zdejších civilních spolků. Po 18. hodině byla slavnost ukončena odchodem čestné roty zpět na borovanské nádraží.

Na sobotu **27. 3. 1937** připadl dále projev loajality **Čs. červeného kříže**. V rámci tohoto projeveného gesta se konala slavnost s heslem "*V míru bdělost*". Zástupce ČsČK přednesl svůj projev v 11:30 na Švehlově náměstí (dnes Senovážné). Slavností se zúčastnil velitel 5. divize, starosta města, velitel PPL 1 s čestnou rota z poddůstojnické školy pod vedením škpt. Jana Vojty. Nejprve byla současně se zazněním státní hymny vztyčena státní vlajka a následovaly projevy starosty a velitele divize. Mezi 11:58 a 12:00 byly drženy 2 minuty klidu a čestná rota vzdala čest zbraní. Hudbou byla opět slavnost zakončena. Mezitím se v 11:40 na dvoře Žižkových kasáren seskupil pluk do čtvercového útvaru, kde příslušné heslo celému pluku přednesl **škpt. Josef Chmelík**. Ve stejnou dobu byl i zde zachován dvouminutový klid zahájený zatroubením a slavnost tak byla ukončena i zde.

Dne **2. července 1937** proběhla významná událost v podobě darování "*stuhy, stříbrné polnice a adresy železničáři a selskou jízdou*". Nejprve byla odevzdána nová stuha na plukovní prapor, pak pronesl svůj projev předseda zdejší stanice ČSD a poté velitel brigády **plk. Filip Lanč**. To celé se dělo na vyvýšené a zastřešené tribuně. Nakonec byly pluku darovány adresy i polnice. Na závěr jako obvykle zazněla státní hymna a darovaná stuha byla připjata na prapor. Prapor byl jako obvykle střežen čestnou stráží.¹²³

122 Michálek zde zastupoval velitele divize, který se účastnil cvičení v Brdech.

123 Srv. VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. č. 8, inv. č. 38, *Odevzdání stuhy, stříbrné polnice a adresy železničáři a selskou jízdou pěš. pl. 1 "MJH" dne 2. července 1937.*

Plukovní svátek 23. výročí svěcení plukovního praporu proběhl dne **28. 9. 1937**. Tyto oslavy byly vzhledem ke státnímu smutku (úmrť TGM, srv. dále) daleko menšího rozsahu než v minulých letech. Slavnostní večerka a budiček proto odpadly. Ze všeho mužstva byl utvořen smíšený prapor pod velením mjr. Vojty, který nastoupil na dvoře kasáren k přehlídce vedené gen. Neumannem. Po proslovu se rozloučil se svým mužstvem bývalý velitel pluku **plk. Václav Vávra**. K tak památnému dni došlo na velitelství pluku několik blahopřání: od bývalého velitele pluku gen. Zahálky, od mjr. Nevěřila, od mjr. Čížka a okruhu starodružiníků z Prahy. Po přehlídce se konalo shromáždění v důstojnické jídelně, kde se bývalý velitel pluku rozloučil s důstojníky. Za všechny se loučil a děkoval plk. Michálek. Po tomto shromáždění se Vávra loučil i s rotmistry. Ve 12:30 se konal velký společný rozlučkový oběd. S mužstvem se Vávra rozloučil písemně v denním rozkazu ze dne **29. září 1937**. Tímto dnem také odevzdal velení svému zástupci. V textu děkoval všem za věrnou spolupráci a přál "*dalšímu rozkvětu*" pluku.

5/ Plukovní muzeum

Počátkem února 1937 bylo také uděleno **pochvalné uznání mjr. Františku Nevěřilovi**, který byl za zásluhy a práci pro pluk trvale přidělen do Prahy k MNO.¹²⁴ Nevěřil byl příslušníkem pluku již od roku 1916. Absolvoval důstojnickou školu a poté byl mnohokrát vyznamenán. U pluku se věnoval propagaci brannosti a dále vykonával několik let funkci velitele poddůstojnické školy pluku. Ve funkci 1. pobočníka byl veliteli pluku naprosto spolehlivým spolupracovníkem. Proč ho ale zde zmiňujeme? Právě on se iniciativně podílel na vybudování tzv. Zborovského pomníku¹²⁵ a pomníku J. J. Švece¹²⁶ a dále tzv. "*muzea osvobození*" v městském muzeu. Byl také kronikářem pluku a důrazně dbal na udržování plukovních tradic. Založil zde také „*plukovní muzeum*“ v budově velitelství pluku, jehož návštěva se často odteď stávala součástí oficiálních návštěv. Připravil také podmínky pro vydání odborné historie pluku. Dne 28. října 1937 ve výročí založení ČSR, bylo tzv. „*plukovní muzeum*“ poprvé otevřeno. Otevírací ceremonii předcházela přísaha nováčků a přehlídka na Masarykově náměstí. Od 12:30 si spolu s celým důstojnickým sborem pluku výstavu prohlédl gen. Neumann

124 Výnosem č. j. 14436, I. odd. HŠ.

125 Srv. Daniel KOVÁŘ, *Příběhy budějovických pomníků*, s. 133 - 144.

126 Srv. TAMTĚŽ, s. 144 - 165.

s velitelem 9. pěší brigády **plk. Františkem Lančem**. Podle všeho se zdá, že byl Neumann s podobou plukovního památníku plně spokojen.

6/ Smuteční (funerální) slavnosti

Na praporech, praporcích a standartách se v době vyhlášení oficiálního smutku branné moci zavěšovaly při služebních úkonech jen předepsané tři stuhy ve státních barvách (u historických praporů legionářských tři stuhy historické) a k nim se připojovala stuha z černého matného grogrénu, lemovaná lesklým hedvábím. Tvar černých smutečních stuh pro plukovní prapory, praporec a standarty se také řídil předepsaným vzorem.¹²⁷ Pohřby zpravidla doprovázely smuteční melodie plukovní hudby. K takovýmto příležitostem samozřejmě patřila u důstojníků slavnostní uniforma (u mužstva vycházková). Nechyběly ani masivní věnce z chvojí se smutečními stuhami a se stuhami v národních barvách. Tyto funerální slavnosti se pak jako významné městské události často dostávaly i na listy novin.

Dne **10. 11. 1936** tak proběhl na hřbitově sv. Otýlie **pohřeb** u mužstva velmi oblíbeného **šrtn. J. Jiráka** (sloužil u divizní nemocnice 5). Smuteční ceremonie se účastnila čestná četa PPL 1 s velkým množstvím důstojníků, rotmistrů i mužstva. O týden později (**25. 11 1936**) se pak konal **pohřeb Ady Nováka** (bývalý velitel II. pluku Stráže svobody) na hřbitově sv. Otýlie. Pluk se zúčastnil v síle celé roty spolu s některými důstojníky a rotmistry. Plukovník Michálek vedl smuteční proslov, v němž zhodnotil přínos a úlohu osobnosti Adolfa Nováka. Podobné slavnosti bývaly také často dobrým místem pro komunikaci s veřejností. Např. jednou se pluku dostalo „*od veřejnosti uznání dobrého vojenského vystupování*“, kdy stráž v Dolním Třeboníně pod velením **svob. Josefa Jošta** (6. roty) nastoupila do zbraně a vzdala poctu pohřebnímu průvodu během jeho průchodu kolem strážnice. Otec zemřelé dopisem poděkoval strážní za tento za tento pietní čin. Kroniční zápis hodnotí tuto událost jako zřejmý doklad faktu, *"jak si obyvatelstvo všímá všech činů vojska"*.

127 Srv. P. MINAŘÍK, *Prapory*.

Úmrtí prezidenta "Osvoboditele"

Událost Masarykova úmrtí zdejší posádku velmi zasáhla. Masarykova nemoc se během září zhoršovala, ale nikdo se nevzdával naděje. Až ranní zpráva z **14. září 1937** postavila vojáky před neodvratnou skutečností. Prezident skonal v Lánech přesně ve 3:29 ráno. Pluk si ho pamatoval především jako svého vrchního velitele při jeho budějovické návštěvě v roce 1924. Vojáci tak ztratili svého duchovního vůdce (otázkou je, jak si v této roli stál E. Beneš?). Oznámení v denním rozkaze všem oznamovalo smutnou skutečnost. Důstojníci a rotmistři začali tímto dnem nosit na levém rukávu stejnokroje smuteční pásku. Smutek trval až do **26. 10. 1937**. Po tuto dobu byly zakázány všechny vojenské zábavy. Ve všech ulicích města byly vidět stažené vlajky, soukromé domy byly označeny černými vlajkami.

Rada města Budějovic uspořádala **18. 9. 1937 od 19:00** tryznu za bývalého prezidenta. Té se logicky zúčastnil i velitel pluku plk. Vávra, pplk. Matoušek, mjr. Vojta, prap. Fanta a Rubeš. Plukovní hudba na náměstí zahrála smuteční skladbu a poté státní hymnu. Následného pohřbu v Praze se za pluk účastnil plk. František Vávra spolu s plukovním praporem se stráží.¹²⁸ V den pražského pohřbu (**21. 9. 1937**) posádkové velitelství pořádalo **smuteční tryznu** na Masarykově náměstí. Od PPL 1 se zúčastnila čestná rota (vedl ji špkt. Zvěřina). Plukovní hudba a mužstvo bylo organizováno pod jeden pěší prapor (vedený mjr. Vojtou). Celému nástupu velel plk. Michálek. Velitelem celé tryzny byl jmenován plk. gšt. František Lanč, který také vzdal Masarykovi poslední poctu. Od 6 do 18 hodin stála před pamětní deskou TGM na radnici dvojice čestných strážných. Prostor u pamětní desky byl doslova zaplaven smutečními věnci. Sama deska byla lemována černým plátnem. Součástí tryzny byla i napravo od Zátkova pomníku smuteční tribuna s vysokým katafalkem. Na radnici byly dále vyvěšeny státní i smuteční prapory.¹²⁹ Od 9. do 11. hodiny zde stála stráž skládající se ze 2 důstojníků, 2 rotmistrů, 2 poddůstojníků a 2 vojínů. Program tryzny se skládal z několika skladeb předvedených plukovní hudbou (na závěr hymna). Součástí bylo i čtení armádního rozkazu a proslov, po obřadu následoval pochod posádky před pamětní deskou a odchod Biskupskou ulicí do kasáren. Po skončení všichni vojáci spěchali k rozhlasovým přijímačům, aby mohli sledovat další průběh a zakončení pohřbu.

¹²⁸ Od dělostřelců se zúčastnil velitel pplk. Fiala také s plukovní standartou.

¹²⁹ Srv. VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 8, inv. č. 36, *Smuteční tryzna za TGM, 1937*.

7/ Plesy (srv. i dále oddíl Kultura)

V plesových sezonách na začátku kalendářního roku zvaly téměř všechny českobudějovické korporace a spolky důstojnický sbor pluku na mnoho **plesů** a dalších akcí podobného charakteru. Zvláště u mladých důstojníků bývaly tyto akce velmi oblíbeny. Jistě představovaly únik ze služby s možností seznámení se s krásnými dámami a popitím alkoholu. Každý voják měl být také zdatným tanečníkem, což se v podstatě i od něj čekalo (resp. od vyšších hodností). Za tímto účelem bývaly také pořádány v kasárnách **taneční kurzy** pro začátečníky i pro různé stupně pokročilých. Méně již dle kroničních zápisů kvitoval úbytek financí z plukovní kasy pokladník reprezentačního fondu ...

8/ Připomenutí významných jubileí

Pomocí takovýchto akcí byli vojáci vychováni k uznávání tradic. Připomínala se důležitá data z historie pluku a některé státnické události (srv. dále). Nemalou roli zde hrála výchova mužstva k legionářské tradici. Dne **8. 2. 1937** proběhla **vzpomínka na návrat pluku do vlasti** (2. 2. 1920). V sále vojenského zátiší proběhl vzpomínkový večer spojený s promítání diapozitivů z historie pluku. Podle hodnocení kronikáře by podobných večerů bylo potřeba pro mužstvo daleko více. Může z tohoto tvrzení vyplývat, že mužstvo prezenční služby na podobné tradice příliš nedbalo?

Pluk se velice často zúčastňoval oslav i u dalších útvarů českobudějovické posádky. Tak např. dne **13. 2. 1937** proběhly **oslav u dělostřeleckého pluku 5**. Šlo zde o významné 18. výročí pojmenování 1. baterie pluku čestným názvem "*Kulikovského*". Oslavy proběhly v kryté jízdárně a u pomníku na nádvoří. Oslav se zúčastnil velitel pluku s doprovodem důstojníků a rotmistrů, kteří poté spolu s mužstvem odpoledne zhlédli představení v městském divadle.¹³⁰

Oslava **státního svátku** založení republiky dne 28. 10. 1937 probíhala stejným způsobem jako v minulých letech. Součástí těchto oslav byla v roce 1937 slavnostní akademie, slavnostní budíčkem a večerka. Dalšími komponenty byla přísaha nováčků, přehlídka na Masarykově náměstí a přehlídka před velitelem divize na Švehlově náměstí. Ve 12:30 se konal společný slavnostní oběd, přítomen byl i velitel 5. divize a 9. pěší brigády. Podobně se oslavy odvíjely i u I/1 praporu v Kaplici. Na dny

130 Srv. VUA - VHA, f. DP 5, *Kronika dělostřeleckého pluku 5 v Českých Budějovicích, 1937 (1936 - 1939)*.

8. - 9. 11. 1937 byla pro všechny vojáky pluku zorganizována **návštěva výstavy obou presidentů**, která byla uspořádána *Okresním osvětovým sborem* v ČB.

V polovině prosince (**16. 12. 1937**) proběhla na nádvoří Žižkových kasáren **oslava 20. výročí založení čs. armády ve Francii**. V 11 hod. nastoupil pluk do čtvercového útvaru. Mužstvu byl vysvětlen význam tohoto výročí, jak pro naši armádu, tak i pro celou republiku.

9/ Interní slavnosti pluku

Dále existovaly slavnosti čistě interní. Jednalo se velmi často o večírky pro uzavřenou společnost, kam měli obvykle přístup i významní zástupci civilního sektoru. Den **20. března** 1937 byl ve znamení večírku s programem v důstojnické jídelně. Účast byla zpravidla hojná jak z kruhů důstojníků činných i v záloze, tak i hostů z civilního sektoru. Večírku se účastnil i gen. Neumann s chotí a hosté od obou českobudějovických dělostřeleckých pluků.

Důležitou slavností bývalo i rozloučení se s vojáky, kteří končili prezenční službu. Vojáci se tak po dlouhé době prezenční služby konečně opět mohli obléknout do civilního oblečení. V roce 1937 proběhlo **rozloučení s vojíny** II. ročníku Machníkovým projevem v rozhlase ze dne **17. 9. 1937**. Vysílání proběhlo od 10:30 hod. Je třeba poznamenat, že někteří vojáci se s rozhlasem mohli setkat podobnou formou vůbec poprvé. Prapory nastoupily na dvoře u Zborovského pomníku. V 10:25 přijal velitel pluku hlášení a poté následoval samotný projev ministra. Projev byl poté čten i německy pro německé příslušníky pluku. Odcházející mužstvo poté položilo kytice k pomníku a s odcházejícími vojíny se rozloučil velitel pluku. Čet. Sedlák odpověděl "*procítěným projevem*" a slíbil za všechny, že budou "*pevnými ochránci republiky a uvědomělými příslušníky slavného pluku*". Ve dnech **4. -12. 10.** vykonávali nováčci prohlídku *Památníku osvobození* ve zdejším muzeu v doprovodu s určenými průvodci. Opět zde máme výtečnou ukázkou výchovného působení legionářských tradic. Nováčci byli oficiálně uvítáni **6. 10.** rozhlasovým projevem ministra Machníka mezi 20:10 a 20:30 hod. Společný poslech proběhl v kinosále, Němcům byl poslech přetlumočen.

Počátek prosince 1937 také zpestřil **Mikulášský večírek** dne **4. 12.** od 20:00. Zábavný odbor důstojnického sboru uspořádal večírek se zábavným programem. Hostů bylo velmi mnoho a program je podle mínění kroniky pobavil. Díky družné

zábavě se hosté pozdrželi a odcházeli až ke 2. hodině ranní (!). Pochybuji, že se tohoto prodloužení účastnili i obyčejní vojíni, kteří ostatně měli již dávno po večerce. Ve zcela podobném duchu se u pluku odehrávaly i oslavy Vánoc. Pro mužstvo byla připravována slavnostní večeře. Místnost bývala slavnostně vyzdobená ve vánočním stylu.

10/ Oslavy 20. výročí bitvy u Zborova – klíčová událost života PPL 1 v roce 1937

Jak jsme již připomenuli dříve, kulaté 20. výročí bitvy se mělo z důvodu velkého významu v tradicích pluku slavit velmi okázalým způsobem. Proto již od 15. ledna 1937 začal existovat výbor,¹³¹ který měl sestavit slavnostní program a po schválení MNO se měl podílet na jeho realizaci. Výbor přijal za členy dále zástupce místních legionářských korporací: za Národní jednotu legionářskou prof. J. Mrackého a učitele J. Poura, za ČsOL ředitele záložny Satrana, ředitele Konhäusnera a rtm. v. v. spisovatele A. Cechmajstra. Nástin programu byl projednáván na schůzi **25. 1 1937** v 17:00 v salonku restaurace *u Volbrechtů*. Toto jubileum dávalo možnost využití mnoha armádních složek k propagaci zdejší posádky. Šlo zde zejména o oblasti historické, výtvarné, hudební, sportovní, výchovné a v neposlední řadě i vojenské.

Návštěva prezidenta republiky a ministra obrany

Návštěva prezidenta Beneše a ministra obrany Machníka počátkem června 1937 dodaly zborovským oslavám zvláštního lesku. Prezidentova uvítání se zúčastnil celý pluk. Čestná rota pod velením **škpt. Uhlíře** stála v trojřadu na Masarykově náměstí proti hotelu *Slunce*. Na pravém křídle stáli vojenští představení: brig. gen. Neumann, plk. gen št. František Lanč, zatímní velitel pluku plk. Michálek a jako velitel čestného praporu mjr. Ludvík Mach. Na levém křídle stáli důstojníci a rotmistři určení k osobní ostraze a obsluze prezidenta Beneše (určení škpt. Jan Vojta a prap. Alois Novosad). Dále vlevo stála rota legionářů. Další důstojníci a rotmistři, pokud netvořili s mužstvem kordony v ulicích, stáli v trojřadu u chodníku proti čestné rotě. Náměstí a ulice byly budějovičáky zcela zaplněny. Takové množství lidí se tehdy pamatovalo jen při návštěvě Masaryka v letech 1918 a 1924. Veřejnost byla nadšena a radostně svého

¹³¹ Patřili do něj: zatímní velitel pluku plk. pěch. **Václav Michálek**, zástupce pplk. pěch. **Ota Matoušek**, jednatel škpt. pěch. **Václav Starý**, zapisovatel prap. kanc, sl. **Karel Smetana**. Další členové výboru: mjr. pěch. Josef Větrovský, škpt. pěch. **Jan Vojta**, škpt. pěch. František Píkal, škpt. pěch. **Karel Zemler**, škpt. Jan Pasovský, napr. hosp. František Lukeš, prap. zdrav. Josef Erben.

prezidenta uvítala (6. 5. 1937). Nejprve si prezident prohlédl Jindřichův Hradec,¹³² v 17 hodin projížděl Lišovem.¹³³ V Budějovicích jel třídou Čs. Legií, Denisovou ulicí, Lannovou kolem Švecova pomníku a Rašínovou na Masarykovo náměstí.¹³⁴ Po vystoupení manželů Benešových z auta zahrála plukovní hudba státní hymnu. Po přehlídce čestné roty a legionářů přijal prezident hlášení policejního ředitele a zástupce okresního úřadu. Na tribuně Beneše s jeho ženou Hanou očekávali zástupci města v čele se starostou **Aloisem Neumannem**. Poté starosta uvítal hosty delším proslovem. Beneš odpověděl obsažnou řečí, kterou přenášel místní i pražský rozhlas. Současně prezident dostal diplom čestného občana města. Zajímavým komponentem byly i všudypřítomné iniciály "**EB**" ve výzdobě náměstí. Po odpočinku v hotelu *Zvon* vykonal Beneš prohlídku místního (městského) muzea.¹³⁵

Nyní "*nastala radostná chvíle*", kdy mohli příslušníci pluku uvítat prezidenta přímo v Žižkových kasárnách. Při vstupu do areálu Beneše vítali nejvyšší armádní představitelé. Na nádvoří z jedné strany zborovského pomníku stála čestná rota, na druhé legionáři a podél budovy č. II. byl seřazen důstojnický sbor. Zazněl chorál "*Kdož sú boží bojovníci*" a pak prezident položil věnec k plastice zborovského pomníku. Poté se odebral spolu s chotí (doprovázený Neumannem a Lančem) do budovy velitelství pluku k prohlídce památníku. Zde je již čekal Michálek spolu s pplk. Matouškem. Plukovník Michálek pronesl rozsáhlou uvítací řeč, kde připomněl legionářské tradice a předal Benešovi plaketu v podobě plukovního praporu. Paní Hana Benešová zde přijala z rukou dcery velitele pluku Věry Vávrové kytici. Manželé se při té příležitosti zapsali do plukovní pamětní knihy "cenný zápis": "*V tradici našeho prvního pluku je jméno Husovo a také boj a vítězství u Zborova. Obojí znamená bránit pravdu, právo a spravedlnost.*"¹³⁶ Prezident po výkladu pplk. Matouška vyjádřil spokojenost nad zřízením památníku v legionářské tradici a jeho značným výchovným působením na vojíny.¹³⁷

132 Srv. VUA - VHA, f. VD 5, Kronika velitelství 5. pěší divize, 1936 - 1938, 1937.

133 Kronika velitelství 5. divize udává naproti tomu, že v 17:00 byl již v Budějovicích.

134 Srv. VUA - VHA, f. DP 5, Kronika dělostřeleckého pluku 5 v Českých Budějovicích, 1937 (1936-1939). Srv. dále online (12. 12. 2007) http://zpravy.idnes.cz/opravte-domy-benes-prijizdi-podivejte-se-na-unikatni-fotky-pow-/domaci.asp?c=A071212_123903_domaci_itu.

135 Zde rovněž tehdy probíhala výstava Národohospodářského sboru jihočeského (= NSJ), které prezident věnoval značnou pozornost.

136 Plaketa nesla nápis "*Svému nejvyššímu veliteli pěší pluk I Mistra Jana Husi*". Byla uložena ve vkusné krabici zhotovené z kůže. Zápis do knihy nese datum 6. 5. 1937. Hana Benešová se zde podepsala na výslovnou žádost velitele pluku.

137 V kronice je rovněž přiložen seznam položek na výstavbu památníku. Celkem bylo vynaloženo

Po prohlídce prezidentský pár odjel do hotelu *Zvon* a zúčastnil se večere, pořádané starostou města. Po večeři byla na radnici recepce s celkem 150 hosty. Při cestě přes náměstí byl prezident Budějovičáky bouřlivě zdraven a později se musel i kolem 21. hodiny několikrát objevit v oknech radnice.¹³⁸ Ráno **7. května** v 8:30¹³⁹ se prezident s městem rozloučil. Před hotelem *Zvon* stála čestná rota, na jejím pravém křídle představení armády. Odsud ulicí Divadelní a Lineckou stál kordon vojska. V 8:30 prezident vyšel z hotelu a vykonal přehlídku čestné roty, rozloučil se a nasedl do auta. Podle kroniky velitelství 5. divize však opustil vojenskou posádku již v 7:30. Projel zmíněnými ulicemi a slavobránou na okraji města, kde se s ním rozloučil i starosta města. Prezident na své cestě jižními Čechami dále navštívil mimo jiné i Kaplici, kde byl dislokován prapor I/1. Zde se uvítání Beneše účastnila plukovní hudba z Budějovic. Prezident dále navštívil Český Krumlov, Vyšší Brod a Písek.¹⁴⁰ Po návštěvě velitel pluku poděkoval všem vojákům za pečlivou přípravu a bezvadné vystupování.¹⁴¹

Přesuňme se dále k oslavám "**20 let Zborova**", které byly oficiálně zahájeny **27. 5. 1937** dvěma koncerty *Pěveckého sdružení pražských učitelů*.¹⁴² Večera se účastnili zástupci všech úřadů, korporací a vojenská delegace. Před koncertem měl proslov zatímní velitel pluku plk. Michálek. Dne 28. května dopoledne se v Žižkových kasárnách konala přehlídka. Za zvuků husitského chorálu byl z budovy velitelství nesen plukovní prapor a poté gen. Neumann vykonal přehlídku posádky. Škpt. Nováček promluvil k mužstvu o státnickém významu prezidenta a o jeho zásluhách. Po hymně se konal slavnostní pochod posádky před velitelem divize. Dále se konala akademie ve vojenském zátiší. Den předtím vyjela na náklad vojenského zátiší do Prahy k prohlídce památek šestnáctičlenná výprava vojáků s průvodcem (převážně slovenské národnosti). Šlo o odměnu za dobré chování a příkladné plnění vojenských povinností. Dnem **29. 5.** byly na stadionu zahájeny sportovní slavnosti. Ty obsahovaly téměř všechny letní disciplíny a zúčastnily se jich sportovní kluby z celých jižních Čech, které chtěly porovnat své dovednosti s vojáky českobudějovické posádky.

Dne **6. června** navštívil Č. Budějovice ministr obrany **František Machník**. Při této příležitosti byla otevřena výstava "*Náš voják ve výtvarném umění a ve*

17 599,80 Kč. Je zde patrné, že v tomto případě velitelství pluku nelitovalo finančních prostředků.

138 Srv. Kronika velitelství 5. pěší divize, 1937.

139 Srv. Kronika dělostřeleckého pluku 5 v Českých Budějovicích, 1937.

140 Srv. Kronika velitelství 5. pěší divize, 1937.

141 Srv. DR 104, 1937. Zde byl pro všechny pluku uveřejněn zápis prezidenta do pamětní knihy.

142 Dopolední koncert byl pro studentstvo, večerní k oslavě narozenin E. Beneše (byl vyprodán).

fotografii" pořádaná PPL1 a Sdružením jihočeských výtvarníků. Přesně o půl desáté oznámil trubač jeho příjezd na náměstí zvukem polnice. Na rohu náměstí přijal ministr hlášení zdejších armádních představitelů.¹⁴³ Po přehlídce čestné roty a legionářů zhlédl i Národní gardu, důstojníky a rotmistry. Před radnicí vítala ministra městská rada v čele se starostou. V radniční síni bylo předáno Machníkovi memorandum, týkající se městských vojenských záležitostí. Na památku na České Budějovice ministr dostal obraz malíře pplk. Matouška. Poté Machník odjel na zahájení zmíněné výstavy. Po představení některých členů SJV zahrála plukovní hudba husitský chorál. Ministr byl poté přivítán plk. Michálkem, který k této příležitosti přednesl projev. Poděkoval pořadatelům za podnět a realizaci výstavy. Dotkl se problému zobrazení armády v umění. Umělecká obec podle něj měla hledat spojení s armádou pro zachování artefaktů příštím generacím. Předseda SJV pplk. Matoušek vyjádřil naději, že při dostatku nadaných armádních umělců bude mezera v umění zaplněna. Po zaznění hymny velitel pluku prohlásil výstavu za zahájenou. Machník od předsedy SJV během prohlídky obdržel odborný výklad. Sály byly naplněny a výstava se těšila velkému ohlasu. Machník poté navštívil sborovou nemocnici. Hned poté odjel na letiště v Plané, kde si prohlédl nový hangár zdejšího Aeroklubu. Poté se ministr účastnil oběda v důstojnické jídelně PPL 1. Po obědě Machník navštívil (stejně jako Beneš) památník pluku, kde ho uvítal velitel Michálek a výklad podal kronikář pluku škt. Vojta. Poté se ministr zapsal do pamětní knihy: "*V duchu a šlépějích a v zářném příkladu obou prezidentů*".¹⁴⁴ Při odchodu hodnotil kladně uspořádání a výchovnou funkci památníku. Odpoledne Machník přihlížel jezdeckým závodům na sokolském stadioně, pořádanými jezdeckou společností spolu s jezdeckým odborem Sokola a Selskou jízdou. Prohlédl si také Sokolskou plovárnu a Sokolský ostrov. Na hlavní silnici provedl přehlídku čestné roty, rozloučil se s hostiteli a odjel do Prahy. Nutno poznamenat, že tato návštěva byla daleko méně pompézní než Benešova.

Na přelomu května a června byly pro vojáky i místní studentstvo v kinosále zátiší pořádány **přednášky o Zborovu**, spojené s promítáním diapozitivů. Dne **12. června 1937** přednesl Arnošt Cechmajster přednášku v sále Besedy. Předskakoval jí projev gen. Neumanna. Akce byla spojena s čestným večerem budějovických účastníků zborovské bitvy, k nimž promluvil plk. Michálek. Zdůraznil, že "*legionáři v našem*

143 Brig. gen. Neumanna, plk. gšt. Lanče, plk. Michálka, škt. Chmelíka a škt. Vojty.

144 Podepsal se též do pamětních knih DP 5 a DP 105.

městě jdou při památných příležitostech společně a jsou tak příkladem". Fotbalová soutěž "**20 let Zborova**" byla skončena v neděli 20. června finálovými zápasy. Byl sehrán dvojzápas o 3. místo S. K. Meteor – S. K. Rožnov a finálový zápas S. K. ČB – XI. p. pl. 1 "MJH". Soutěž vyhrálo divizní mužstvo S. K. ČB. Ve dnech **26. - 27. června** se také v rámci oslav konal sjezd bývalých příslušníků pěšího pluku 91 a střeleckého pluku 29. Večírku v Besedě s účastnila početná skupina důstojníků v čele s plk. Michálkem. Následující den v 8:00 měli účastníci sjezdu sraz na nádvoří radnice, odtud šel průvod k pomníku J. J. Švece a do Žižkových kasáren, kde byl položen věnec ke Zborovskému pomníku. Delegace si také prohlédla památník pluku (= plukovní muzeum). Odpoledne se účastníci sjezdu podíleli na střeleckých závodech pluku v Boru. Dne **26. června 1937** se od 20, hodiny konal v Jihočeském národním divadle "*pestrý vojenský večer*" pod vedením ppr. Erbena. Program zahrnoval hudbu, recitace, zpěv a vojenské scénky. Hlediště bylo vyprodané. Mezi **27. a 29. červnem** se na střelnici v Boru konaly střelecké závody o hodnotné ceny. V neděli odpoledne koncertovala plukovní hudba, večer plk. Michálek předal úspěšným vyhrané ceny. Putovní cenu získalo družstvo ve složení mjr. Větrovský, prap. Lonsmín a rtm. Bláha.

Výborně dokumentuje **oslav** **1. a 2. července** jedno z plukovních **fotoalb**.¹⁴⁵ Slavnostní průvod v čele s mjr. Machem šel od Žižkových kasáren dnešní Žižkovou ulicí a dorazil až na Sokolský stadion, kde byla vztyčena státní vlajka. Velitel pluku Michálek vedl projev a připomněl důležitost výročí bitvy u Zborova. Nato zazněla státní hymna. Slavnost měla mnoho čestných hostů, mezi jinými i starostu Neumanna a redaktora Němega. Následovaly různé branné soutěže (mj. i závody motocyklů) a fotbalový turnaj, kterého se účastnila plukovní jedenáctka. Odměnou pro vítěze byla malá plastika v podobě vojáka. Ke všemu samozřejmě vyhrávala plukovní kapela. Nakonec byly položeny věnce k pomníku plk. Švece. Dne **1. července 1937** ve 20:00 provedl pluk "*slavnostní bojovou scénu*" (autorem mjr. Nevěřil, režie škpt. Vojta). Scéna vyjadřovala výchovu mládeže k občanským a vojenským ctnostem a přípravu vojáka k hájení samostatnosti státu. Součástí byl i nepřátelský nálet, který ztroskotal na "*připravenosti vojska*". Mezitím, co vojáci předčítali "*modlitbu čs. vojáka*", zaútočil fingoaný nepřítel. Při protiútoku se vojsko na nepřítel vtrhlo "*po vzoru husitů*" s chorálem v zádech. Scéna končila slavnostním pochodem před obecenstvem. Vojáci

145 Srv. VUA-VHA, f. Pěší pluk 1, kart. č. 8, inv. č. 39, *Oslavy 20 let Zborova, 1937.*

byli zdraveni potleskem a jásosem: *"Ať žije armáda a 1. pluk"*. Vystoupení pravděpodobně na divácích zanechalo velký dojem. Pluk tak mohl ukázat svou soudržnost, morálku, výcvik a kázeň.

Dne **2. července** byla v 8:30¹⁴⁶ provedena velitelem divize slavnostní přehlídka posádky a legionářů na Masarykově náměstí. První proslov k vojsku měl plk. gšt. Lanč. Po proslovu připjali na plukovní prapor českobudějovičtí železničáři již zmíněnou novou stuhu stříbrnou polnicí. Oba dary nesly věnování: *"Služba pro armádu - zákonem železničářů"*. Dále věnovala na prapor stuhu s nápisem *"Za vítězství národa"* Selská jízda. Ke konci se konal slavnostní pochod posádky kolem pomníku plk. Švece. V Žižkových kasárnách pluk nastoupil na západ od zborovského pomníku, železničáři na opačné. Hudba zahrála vážnou skladbu, velitel posádky položil k pomníku věnec. Památka padlých byla uctěna dvěma minutami ticha, následovala prohlídka památníku pluku. V soboru **3. července** byla na závěr slavností za účasti Sokola a Českého jachtklubu uspořádána *"benátská noc"* (rozuměj s ohňostrojem) v Krumlovských alejích. Obecenstvo novinku přivítalo a hojnou účastí projevilo svou přízeň armádě. Čistý zisk ze Zborovských slavností byl po slavnostech spočítán na celkem 7 060 Kč.¹⁴⁷ Velitel pluku poděkoval všem svým podřízeným za vzorný průběh oslav a acenil příkladnou reprezentaci pluku. Ten samý fakt také kladně kvitovaly nadřízení a tisk.

146 Srv. VUA - VHA, f. DP 5, Kronika dělostřeleckého pluku 5 v Českých Budějovicích, 1937 (1936 - 39).

147 **Tělovýchovná jednota Sokol** (na stavbu Sokolovny): 1 000 Kč, **Památník Národního osvobození**: České Budějovice 2 500 Kč, **Fond dějin p. pl. 1 "MJH"**: 3 560 Kč.

IV/ Pěší pluk 1 „Mistra Jana Husi“ v přelomovém roce 1938

4 A/ Východiska krize a vojensko - politická situace

Snahy o co nejrychlejší vybavení armády potřebným materiálem gradovaly. Výzbrojní plán z roku 1936 byl nadále intenzivně plněn a objednávky na výzbroj byly vydávány najednou a v plném rozsahu. Přelom srpna a září 1937 vyvolal nebyvalou zpravodajskou aktivitu, když vyšly najevo neobvyklé akce Wehrmachtu v Bavorsku. Rakušané zjistili stahování německých jednotek k čs. hranicím v oblasti Saska.¹⁴⁸ Zpravodajství konstatovalo reálný základ hlášení, kdy ve dnech 23. 8. - 1. 9. 1937 konal Wehrmacht velké manévry. Cvičilo se v oblasti Bautzen - Löbau a snad i v okolí Šluknovského výběžku.¹⁴⁹ Tato událost má význam v pochopení anšlusu Rakouska jako impulzu aktivizujícím obranný systém republiky. Nepříjemné bylo zjištění, že zpravodajská služba není schopna včas varovat před útokem. Naši odborníci kladli riziko útoku do jara 1938. Hitler už 5. listopadu 1937 označuje jako hlavní cíle expanze Rakousko a ČSR. Sama Francie koncem roku 1937 dala jasně najevo postoj k možnému konfliktu, když označila případnou pomoc za plýtvání silami a materiálem.¹⁵⁰ Francouzi měli přesné poznatky o čs. přípravách, dokonce uznali i čs. pokroky v obraně. Ve francouzských kruzích však panovala nedůvěra v čs. defenzivu, dávali jí výdrž jen několik týdnů.¹⁵¹ Počátkem roku 1938 nebezpečnost Německa vzrostla. Podle čs. analýz došlo k potvrzení vůdcovského principu. Začalo působit **OKW** v čele s **gen. Wilhelmem Keitelem**. Některé osoby byly díky nesouhlasu s Hitlerovou politikou z vrchního velení odstraněny (např. 4. 2. maršál von Blomberg¹⁵²) a Wehrmacht se tak stal nástrojem ideologie. I přes nedostatek výzvědných zpráv začal HŠ předvídat scénáře konfliktu. 3. odd. začalo na přelomu let 1937 - 1938 připravovat zpravodajské cvičení, kdy ústředním motivem se stala záminka k rozpoutání konfliktu. Předpokládalo se, že Německo bude mít snahu oběť agrese politicky izolovat. Agresor pak mohl prezentovat své požadavky za oprávněné a oběť by byla označena za

148 Údajně se mělo jednat o celé 2 armády. V červenci 1937 se odhadovaly síly Německa až na 40 bojových a 24 záložních divizí. Odhad počtu divizí schopných nasazení se pohyboval kolem 30. Odhady byly poměrně přesné. Celkem měli v té době Němci 42 divizí, ovšem záložních divizí v roce 1937 pouze 7. Celkem tehdy mohli postavit 49 vyšších jednotek.

149 Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 86.

150 Tento fakt potvrzuje vyjádření člena fr. generálního štábu **Alphonse Georgese**, srv. TAMTÉŽ, s. 82.

151 Toto tvrzení nezlepšilo ani vyjádření 2. odd. hlavního štábu, které odhadovalo výdrž na 6 - 8 týdnů.

152 Zde měl značnou roli i Heydrichův bezpečnostní aparát v podobě SD.

narušitele míru. Prozíravost odborníků ukazuje i předpoklad aktivity německé menšiny v počátečních fázích útoku. Model počítal s ilegální dopravou zbraní a ozbrojenými akcemi proti symbolům státnosti a bezpečnostním orgánům. Měla být postižena dopravní síť, komunikační prostředky i elektrická síť. Potvrdila se nutnost opatření, která by poskytovala odpovídající reakci na náhlou nepřátelskou akci.

4 B/ Reorganizace a změny v 5. divizi

Na počátku roku byl oficiálně dovršen proces reorganizace armádních divizí. Dnem 1. ledna 1938 přestal dosavadní brigádní systém existovat. Dosud se divize skládala ze dvou pěších **brigád** po dvou pěších plucích a z dělostřelecké brigády (2 dělostřelecké pluky a 1 dělostřelecký oddíl).¹⁵³ Ten samý den došlo na základě výnosu MNO čj. 6 726/ Taj. - hl. št./1. odd. z roku 1937 k přejmenování původní 5. divize na **5. pěší divizi**. Mírovou armádu tehdy tvořily 4 ZVV (k dispozici po jedné rychlé divizi), 7 sborových velitelství a 17 pěších divizí.¹⁵⁴ Velitelství 5. divize zůstalo stále dislokováno v Českých Budějovicích a podléhalo velitelství I. armádního sboru. Od 1. ledna 1938 bylo tedy divizní schéma standartně tvořeno třemi pěšími pluky a jedním lehkým dělostřeleckým plukem. Tím se výrazně zjednodušil systém přechodu na mobilizační režim krytí hranic a vytvoření hraniční oblasti 31 (= **HO**). Velitelství 5. pěší divize začaly podléhat **pěší pluky 1, 11** (Písek) a **29** (Jindřichův Hradec, Třeboň) a **dělostřelecké pluky 5** (České Budějovice), **52** (Tábor) a **remontní baterie 5**. Divizní oblast zahrnovala nově politické okresy Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Kamenice nad Lipou, Kaplice, Milevsko, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Sušice, Tábor, Třeboň a Týn nad Vltavou.¹⁵⁵

Struktura velení 5. pěší divize - leden 1938

- velitel divize: brig. gen. **Bedřich Neumann** (již od října 1935)
- zástupce velitele: brig. gen. **Alois Václav Benda**
- náčelník štábu: pplk. gšt. **František Bürger**
- velitel dělostřelectva: brig. gen. **Václav Volf**
- přednosta zdravotní služby: plk. zdrav. MUDr. **Ota Baumrucker**
- přednosta intendance: pplk. **Karel Vrabc**

153 Srv. V. SLUKA, *Československá armáda v letech III (1935 - 1939)*, HaV, č. 1, 1996, s. 102.

154 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 12.

155 Srv. J. FIDLER - V. SLUKA, *Encyklopedie*, s. 474 - 476.

Do roku 1938 vstupovala čs. armáda i se 4 novými vyššími jednotkami na divizním stupni, zřízenými v říjnu 1937. Šlo o tzv. „*rychlé divize*“ poskytující potřebný prvek manévru. Základem byly již existující jezdecké brigády. Velitelství všech RD byla dislokována k doplnění obvodů všech čtyř ZVV. Byly utvořené **jezdeckou brigádou** (2 dragounské pluky, cyklistický prapor, jezdecký děl. oddíl) a **motomechanizovanou brigádou** (2 tankové prapory, motorizovaný prapor pěchoty, mot. děl. oddíl). Kompletní RD dotvářely další jednotky v podobě motorizovaného předzvědného oddílu, 2 mot. rot KPÚV, 2 rot VKPL a telegrafní a ženijní roty. Problém však zůstával ve skloubení prostředků různé výkonnosti. Je zajímavé i zařazení dragounů, protože jízda již začala být v té době považována za anachronismus. Branná moc ale ovšem stále používala koně např. k tažení dělostřeleckých zbraní. Musíme poznamenat, že tyto jednotky nebyly v roce 1938 plně dokončeny a i takto představovaly jisté provizorium. V roce 1938 sice probíhala jejich výstavba naplno, ale výsledky byly značně závislé na plnění výzbrojního programu. Pro naši oblast byla velmi důležitá **4. RD** (k 1. 1. 1938 dislokace Písek, k 23. IX. 1938 SV Soběslav - Kardašova Řečice). Jejím cílem by bylo zamezit rozšiřování průlomů v 1. HOP na trase *Č. Krumlov - Landštejn* (srv. dále).¹⁵⁶

Od ledna 1938 se stalo aktuálním zvyšování pohotovosti jednotek.¹⁵⁷ Ukázalo se, že nutnost zajištění hranic povede k dosažení válečných počtům i v míru.¹⁵⁸ Zdejšího **PPL 1** se navýšení netýkalo, neboť v obvodu ZVV Praha šlo jen o pěší pluky čísel 2, 4, 18, 30, 22, 35, 42, 44, 46 a částečně i 47. Zbylým mužstvem byly doplněny počty hraničářských praporů. Cílem bylo zajištění akceschopnosti všech jednotek a průběžné zvyšování jejich bojeschopnosti podél celé hranice. Ve stejnou dobu začaly platit výsledky dalšího projektu, týkajícího se **rychlého a efektivního obsazení HOP**. HOP měla být bráněna převážně pěšími pluky a jejich střežení v míru a zajištění při poplachu zajišťovaly tzv. **strážní prapory**. Tři strážní prapory u 5. divize vznikly výnosem MNO z 5. května 1938. Pro naši oblast je důležitý zejména **SP XXVI České Budějovice**. Mužstvo pro tento SP bylo vybíráno „*kádrováním nebo rámcováním*“

156 Složení RD, počty mužstva i materiálu srv. online http://vojenstvi.cz/vasedotazy_34.htm (dotaz č. 505). V mobilizačním plánu platném od 15. 2. 1938 je uvedeno, že ze 34 čet lehkých tanků mělo být 20 vyzbrojeno lehkými tanky vz. 35 a 14 čet lehkými tanky vz. 34. Srv. dále skutečné počty mužstva a materiálu k 1. 10. 1938 u 4. RD zde srv. P. ŠRÁMEK, *Když zemřít tak čestně*, s. 91.

157 Tato činnost se opírala o směrnice 3. odd. HŠ z ledna 1937.

158 Program ZH měl probíhat podle tříступňového předpisu G – IV - 1 v podobě **stálých opatření, ostrahy hranic** (tzv. „O“ mírovými prostředky) a **krytu hranic** (tzv. „K“ mobilizovanými prostředky). Srv. TÝŽ, *Československá armáda*, s. 27.

z praporu III/1. Úlohou strážních praporů bylo obsazení nejdůležitějších objektů LO do nástupu záložníků. Teprve poté mělo být mužstvo SP doplněno mužstvem pěších praporů.¹⁵⁹

Do 15. února 1938 mělo dále vzniknout 10 nových pluků **Zajištění lehkého opevnění** (= **ZLO**) s čísly 151 - 160. Dalších 8 pluků s čísly 201 - 208 se připravovalo k obraně vnitrozemských příček. Šlo o útvary nového typu s primárním cílem obrany HOP.¹⁶⁰ Mobilizaci pluků ZLO měl zajistit princip využití záložníků žijících poblíž pevnostních pásem. Pluky ZLO měly vznikat ze záloh zcela a později splynout se strážními prapory. Počítalo se s jejich neúplnou národnostní homegenitou. Od 15. 2. 1938 tak mohli až třetinu jejich počtu tvořit spolehliví cizí národní příslušníci. 3. odd. žádalo pod tlakem výběr ukončit již do května 1938 (původně do 1. 7. 1938). Zkušenosti z květnové mobilizace přiměly HŠ k ještě větší restrikci menšin v plucích ZLO.¹⁶¹ V naší oblasti měly být pluky ZLO plně utvořeny až po 1. říjnu 1938, tedy za mobilizace ještě zcela neexistovaly. Postavení na tzv. „*Vltavské linii*“ (jihočeská 2. HOP) měla obsadit **Skupina Benešov** (ZLO 205 - 206) a **Skupina Tábor** (ZLO 207 - 208).¹⁶² Tyto jednotky byly od června 1937 dispozičními jednotkami HV. Zde vidíme snahu o prohloubení obranných pásem a zvýšení odolnosti obrany. Zvýšení počtů mužstva poskytovalo rovněž i Krejčího nařízení o povolávání záložníků na cvičení podle potřeb jednotlivých sborů ze dne 1. 3. 1938. Záložníci se zde měli kromě jiného seznámit s novými pěchotními zbraněmi (např. kulometem ZB 37).¹⁶³

Do února 1938 se schopnost reakce na nečekané podněty značně prohloubila. Problém náhlého napadení měly řešit další zvláštní opatření. Vyšším velitelstvím i podřízeným útvarům mělo být předem dáno avízo o mimořádných opatřeních. Po vydání hesla „*Zborov*“ měl být aktivován systém záloh a zavedena

159 Počet jejich mužstva se stále měnil, neboť byly dotovány z mužstva přílušných pěších pluků. Postupně jich vzniklo celkem 31. Srv. TAMTĚŽ, s. 18. Dále srv. J. SOLPERA, *Devěťadvacátí*, s. 40 - 42.
160 Přípravy těchto zvláštních jednotek s sebou nesly nemalé nároky. Jednalo se o celkem 33 000 pušek, přes 1600 kulometů ZB 26, 282 TK vz. 7/24, 108 minometů vz. 17, přes 5800 pistolí vz. 24, 2300 raketových pistolí, přes 200 nákladních a 112 osobních vozidel a dalšího materiálu. Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 88 - 89.

161 Podle rozhodnutí z 18. července 1938 směli cizí příslušníci tvořit jen ¼ stavů. Záložníci jedné cizí řeči nemohli tvořit více než 12,5 % (např. celá ¼ nemohla být německá). Pravidlo mělo platit od 15. 2. 1939.

162 Více srv. Radan LÁŠEK, *Vltavská linie*, Dvůr Králové n./ Labem 1998. Srv. online Jan CIGLBAUER, *Stavební úsek čs. opevnění 146 Vitín*, online <http://zkracovatko.cz/07xd> (vlozeno 5. 9. 2010); Petr KOZEL, *Opevnění jihočeské 2. HOP v kronikářských zápisech*, online <http://zkracovatko.cz/07xe> (vlozeno 19. 10. 2010).

163 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 28.

nepřerušena služba. Oddíly cvičící mimo posádku se měly vrátit zpět, dovolené a propustky měly být zrušeny. Měla se zkoušet celková mobilizační připravenost. Toto opatření se ukázalo být prospěšné již při květnové mobilizaci. Ke spuštění aparátu a jeho patřičné reakci bylo ale třeba získat informace. Agenturní síť stále nebyla dostatečně připravená, během roku 1937 byla podniknuta opatření k zhuštění. Bohužel i nadále zpravodajské činnosti značně chyběla flexibilita.

4 C/ Ozvěny „Anschlusu“

Během březnového napětí nastala značná zpravodajská pohotovost. První poznatky o nástupu Wehrmachtu k obsazení Rakouska byly známy již 8. března.¹⁶⁴ 2. odd. sledovalo poměrně spolehlivě chování německých vojsk. Zdrojem nejzávažnějších informací byly odposlouchané depeše německé policie. Dosažené výsledky nebyly ani tak dílem kvality čs. zpravodajské služby jako výsledkem chyb ve zpravodajské činnosti nepřítel. Při rozboru akce bylo zjištěno, že provedení bylo poznamenáno spěchem a snahou o ohromení veřejného mínění. Jako nejrizikovější faktor byla označena schopnost Wehrmachtu uvést síly rychle do pohotovosti. Naši představitelé se rozhodli nespoléhat na prodlevu mezi upozorněním a začátkem nepřátelské akce. Mohlo se stát, že by armádní složky nestihly provést potřebná opatření. Zde je nutno hledat klíč ke květnovým událostem, které se mohou z dnešního pohledu mohou zdát poněkud ukvapené ...

Velmoci zachovaly klid, akce Hitlerovi prošla.¹⁶⁵ Prameny ale naznačují možné konání mobilizace závislé na akcích spojenců již v březnu. Napjatá situace, donutila jednat spolu s vojenskou správou i státní představitelé. Připravenost k obraně byla uměrně závislá na plnění závazků výzbrojního programu. Jeho realizace se zásadně zkomplikovala dne 1. ledna 1938 nabytím účinnosti finančního zákona č. 243. Ten ukládal ministerstvu financí a obrany dohodu při užití finančních prostředků pro potřeby obrany státu ještě před zadáním prací. Díky trvání ministerstva financí na těchto postupech byly zablokovány významné dodávky zbrojního materiálu.¹⁶⁶ Ministr obrany Machník se rozhodl jednat i za cenu nedodržení schvalovacího postupu, kdy dne 23.

164 Prezident Beneš byl o tomto informován 9. března. Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 90.

165 Akce byla později propagandisticky zdokumentována v knize **Das Ende Österreichs**, vydané v Berlíně roku 1939. Srv. online <http://www.fronta.cz/fotogalerie/anslus-rakouska-1938>.

166 Hlavně výroba 150 mm houfnic vz. 37, 10 cm lehkých houfnic vz. 30, minometné munice a záložních leteckých součástí. Srv. TAMTĚŽ, s. 91.

března vydal pokyn odeslat zadržované objednávky bez souhlasu MF. Tehdy se vyjádřil ve smyslu, že by se necítil zodpovědný za připravenost armády. Oslovil i prezidenta Beneše a předsedu vlády Hodžu. Zákrok ve věci rychlejšího postupu provedl dále gen. Bláha počátkem dubna 1938. Neústupnost MF se podařilo zlomit, ale ztracené měsíce již nešlo nahradit.

Dalším aspektem zdlouhavého řízení byl únik důležitých informací strategického významu. Z objednávek šlo usuzovat na materiální připravenost armády. MNO zjistilo, že MF nedbalo přísné bezpečnosti písemností. Tento postup nesl i ekonomické ztráty. Vznikla obava, že v zájmu zajištění svých potřeb by zbrojovky mohly zboží zdražovat. Zabezpečení materiálu se stalo předmětem zvláštních porad ve dnech 15. a 23. 3. 1938. Vyústily v nutnost co nejrychlejšího doplnění munice, pum a střeliva do VKPL.¹⁶⁷ Do konce roku měl být dodáno 12 palebných průměrů ke každé zbraní (+ další 3 nesmontované). Potřeby vyplývaly i z mohutnící se stavby LO, kde bylo třeba dodat aspoň část z potřebných 7 000 ZB 26 a 3 000 kulometů ZB 37. Vedle toho byla zadána výroba průbojného střeliva pro objekty (průbojný náboj vz. 31).¹⁶⁸ V souvislosti s požadavky na zatarasování měl být dodán dostatek trhavin. Tyto dodávky měly být plněny přednostně před exportními položkami. Válečná zásoba trhavin měla vystačit na tři měsíce, kdy by pokryla mezeru při přechodu na válečnou výrobu. Bez prodlení měla být také zahájena výroba objednaných vozidel. Obavy z náhlého napadení se projeví tím, že produkty se neměly hromadit v závodech, ale v detašovaných skladištích. Pozornost byla věnována i letectvu. Plán předpokládal zbudování celých 55 letek s 50 % zálohou draků a motorů.¹⁶⁹

167 V pořadí naléhavosti byla první kanonová munice ráže 37 mm, dále minometná 80 mm, pak protiletadlové střelivo ráže 70 a 80 mm a houfnicová a kanonová munice ráže 80 mm. Na posledních příčkách stála ráže 100 a 150. Srv. TAMTÉŽ, s. 92.

168 Průbojné střelivo mohlo být efektivní při střelbě do cca 100 m na slabě pancéřované cíle do tl. cca 8 - 10 mm. Proti tankům zůstávalo hlavní zbraní protitankové dělostřelectvo. Srv. online <http://www.fronta.cz/dotaz/prubojne-strelivo-vz-31-pouziti-proti-tankum>.

169 Srv. tabulku K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 93. Celkem mělo jít o 1136 letounů (504 z nich mělo již být nejmodernějšího typu Avia B - 534).

Nutnost nového výzbrojního programu¹⁷⁰

Objem nových výzbrojních potřeb byl takový, že došlo k vzniku nového dvouetapového výzbrojního programu.¹⁷¹ V **1. etapě** měla být dodána dělostřelecká munice, pěchotní výzbroj a většina leteckého materiálu nákladem 1 170 mil. Kč.¹⁷² K uskutečnění výzbrojního programu muselo být do rozpočtu MNO přiděleno ještě 6 532 mil. Kč. HŠ předpokládal výdaje za rok 1938 na výši 2 935 mil. Kč. V úhrnu však MNO na tento rok chybělo 822 mil. Kč. Návrhy HŠ byly posouzeny v rámci 13. schůze NROS dne 31. 3. 1938. Jednalo se i o regulaci exportu. Od té doby byly primární požadavky armády, NROS se ztotožnila s krajním řešením úplného zastavení exportu. Vhodný exportní materiál měl být využit pro vlastní potřeby.

Růst armády vyvolal nutnost zvýšení počtu důstojníků. Poslední rozhodnutí vlády v této věci z 9. 7. 1936 znělo na 13 646 osob. Od té doby nebylo usnesení plněno a MNO se snažilo dospět k žádaným počtům co nejrychleji. V letech 1937 - 1938 narostl jejich počet o 2 806 mužů. Do systematizovaného počtu však chybělo celkem 846 osob. Dne 7. dubna 1938 byl schválen návrh HŠ, který měl systematizovaný počet zvýšit ještě o 2 500 důstojníků. Sem patřil i pokus MNO zakrýt personální mezery předčasným ukončením výuky na **Vysoké škole válečné** a **Vysoké intendantské škole**. Další důstojníci se vrátili do služby z různých kurzů. Na **Vojenské akademii** dokonce došlo ke sloučení dvou posledních ročníků, což mělo dodat kolem 1 500 poručíků jako velitele čet. Důstojnický sbor se zdokonaloval jen při cvičeních menšího rozsahu (plánovaná na jaro 1938 byla zrušena). Dne 13. června 1938 padl návrh na zvýšení systematizovaného počtu až na 17 100 důstojníků. NROS návrh schválila 16. 8. 1938, vláda projevila souhlas o 3 dny později. Výsledná systematizace na rok 1938 činila 17 152 osob. Potřeba rozšíření důst. sboru pramenila mimo rostoucího objemu armády i z rozšíření např. *Vojenského technického leteckého ústavu* a *Vojenského zeměpisného ústavu* a dále ze stavby nových zbrojních závodů a zbrojně - technických úřadů.

Po anšlusu Rakouska byla přijata řada dalších nových opatření. Zaprvé šlo

170 S tím přímo souvisel projekt výstavby podniků k výrobě bojových chemických látek. Podle usnesení NROS ze 7. dubna 1938 měla být dobudována Vojenská továrna (VT) 4 v Žilině a VT 5 v Lelovické Dolině u Zemianských Kostolan.

171 Tabulku výzbrojního programu na léta 1938 - 39 1. etapy srv. TAMTÉŽ, s. 94. Pro nás je důležitá dodávka kulometů pro linie LO ve výši 50 mil. Kč. Z 2. etapy (TAMTÉŽ, s. 96) je třeba zmínit objednávku 8000 PT pušek ve výši 16 mil. Kč. Tyto měly výrazně spolu s plánovanými kanonovými objekty pro LO výrazně zvýšit odolnost HOP.

172 **2. etapa** měla být splněna do konce roku 1939, její těžiště leželo v municí polní a PL dělostřelectvo (1 211 mil. Kč).

o změny v mírové armádě odpovídající nové bezpečnostní situaci. Výrazné změny nastaly v oblasti jižní Moravy, **jihu Čech** a oblasti severozápadního pohraničí. Byly zavedeny nové vyšší jednotky, tzv. „**Skupiny**“, které zhruba odpovídaly standartním divizím.¹⁷³ Bojová síla vzrostla především převzetím některých pěších pluků a hraničářských a strážních praporů do vyšších jednotek. Přínos byl především v tom, že na široké frontě od severozápadních Čech po jižní Moravu došlo ke zhuštění velitelských orgánů na divizním stupni. Dosavadní tři divizní úseky zajištění hranic tak nahradilo 5 kratších. Díky novým plánům mobilizačního nástupu vznikly další 2 odlišné **skupiny 3 a 4**. Jejich velitelským orgánům měly podléhat již zmíněné mobilizované pěší pluky ZLO 205 – 208. Skupiny měly tvořit druhý sled obrany, situovaný podél středního toku Vltavy. Tyto vyšší jednotky plně nahradily starší skupiny Benešov a Tábor. Nárůst délky státních hranic s Německem vyvolal nutnost **posílit vojsková tělesa pěchoty v jižních Čechách** a na jižní Moravě (vedle nutnosti stavět zde nová pásma LO). Od útvarů na hranicích s Polskem bylo odčerpáno asi 1 800 mužů, kteří byli ve skupinách po 200 – 400 vojáků přiděleni k pěším plukům **5.** a **6.** divize (tedy zřejmě i k PPL 1). Část těchto pluků obdržela ze stejných zdrojů i další mužstvo, KPÚV a přepravní prostředky pro mírové kanonové čety, respektive kanonové roty. Z hlediska připravenosti prvosledových útvarů zbraní a služeb v obvodu ZVV Praha bylo významné, že na jaře 1938 byl zahájen přesun náhradních těles do vnitrozemí za poslední sledy budovaných linií lehkého opevnění.¹⁷⁴

4 D/ Květnová mobilizace 21. 5. 1938

Ráno 20. května 1938 dostalo 2. odd. HŠ informace o neobvyklé aktivitě Wehrmachtu. Německá vojska se měla podle zpráv stahovat k hranicím.¹⁷⁵ Rychlý zánik Rakouska varoval, a proto zprávy putovaly bez ověření na nejvyšší místa. V podmínkách aktuální hrozby by armáda nemusela zachytit překvapivý nápor.¹⁷⁶ Jednání vyústila v povolání 1. ročníku I. zálohy (odvodní ročník 1935) a vybraných záložníků na cvičení. To představovalo kompromis mezi požadavky HŠ a politicky

173 Dnem 15. 5. 1938 začalo působit **Velitelství skupiny 1** v Rakovníku, již od 1. 5. fungovalo **Velitelství skupiny 2** v Jihlavě.

174 Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 97 - 99.

175 Původcem zpráv byl bývalý starosta v Lipsku a sociálně - demokratický politik **Willi Lange**, evidovaný 2. oddělením Hlavního štábu pod označením D - 14.

176 Komparace s výsledky spojenců nebyla v tak krátké době možná. Francouzští zpravodajci výjimečné akce v Německu nezaznamenali. Britové se stanovisku HŠ blížili jen částečně, vykládaly manévry jako podporu SdP při obecních volbách v pohraničních oblastech.

únosným zvýšením pohotovosti, zachováním přízně západních mocností a zároveň tak nevypadat jako narušitel míru. Květnová mobilizace stačila jen k posílení ostrahy hranic. Početní stav armády vzrostl na 371 000 mužů. Nedošlo však k mobilizačnímu zdvojení vojenských těles a velitelství. Primárně měla armáda odrazit pokus o anexi. Záhy se ukázalo, že květnová mobilizace byla reakcí na neověřené zprávy. Pozemní i vzdušná rekognoskace uskutečněná 21. – 22. května 1938 neprokázala nenormální pohyb vojsk. O tomto faktu se mohl přesvědčit i čs. atašé během průzkumného letu nad Saskem dne 24. 5. 1938. Výsledek průzkumů byl shodný: nepotvrdila se jakákoliv zvýšená aktivita Wehrmachtu. Zajímavé je, že podle zpráv o činnosti velitelství jednotek Wehrmachtu (podle 2. odd. účastníků se událostí kolem 20. 5.) mohly probíhat nanejvýše jen porady o budoucí akci. Zatím se jednalo jen o studium terénu v místech předpokládaného nasazení.

Podle **plukovní kroniky** vyhlášené "**zajištění hranic**" pluk svou náhlostí sice značně překvapilo, ale nenašlo jej nepřipravený. Den předem (20. 5.) byl připraven večerní cvičný poplach k přezkoušení pohotovosti posádky (tj. II/1, pom. + techn. roty, RDZ a náhradní roty). Podle příprav kroniky bylo pozorováno škodolibé vzrušení německých důstojníků, kteří si vyprávěli, že III. prapor je mimo posádku. Vlastní rozkaz k provedení "C" (částečné mobilizace) obdržel náhradní prapor ústně od zástupce velitele asi v 00:30 ráno dne 21. 5. 1938.¹⁷⁷

Objektivně vzato květnová pohotovost ČSR neprospěla. Na druhou stranu ukázala zahraničí naši připravenost. Na německé straně vrcholila příprava na „*Fall Grün*“, jehož koncept byl vyhotoven právě 20. května. Příčinná souvislost s akcí čs. armády nebyla prokázána. Faktem je, že ostraha hranic uspíšila Hitlerovo rozhodnutí zlikvidovat ČSR v období podzimu nejdříve po 1. říjnu 1938. Hitler podrobně sledoval stanoviska mocností. Bylo jasné, že Německo musí získat převahu v boji do 4 dnů, jinak by se mohli spojenci odhodlat k protiakci.¹⁷⁸ Dá se říci, že květnovým nástupem byly původní plány zajištění hranic do jisté míry prozrazeny. Změny se týkaly hlavně stanovišť velitelů vojenských těles a hranic úseků ZH. Odhalení nástupní sestavy však nebyl tak závažný problém, jak se může zdát. Dokumentace dokazuje, že Němci neměli

¹⁷⁷ Podle plánu C měl náhradní prapor postavit: **A/** jednotky hlásné služby, **B/** jednotky střežení železnic, **C/** jednotky nádražního velitelství České Budějovice, **D/** rámce 2 pracovních skupin o 6 oddílech, **E/** zesílení PPL 1 ("A" útvaru) povoláním 2 nejmladších ročníků I. zálohy (roč. 1934 a 35) spolu s doplněním evidenčních a reversních koní pro PPL 1.

¹⁷⁸ Srv. TAMTĚŽ, s. 101.

zdaleka aktuální poznatky. Např. ještě na přelomu července a srpna netušili nic o existenci 2 zmíněných skupin a skryta zůstala také organizace pluků ZLO.

Po uklidnění situace byla již 24. 5. omezena činnost jednotek SOS.¹⁷⁹ Dnem 30. 5. 1938 se vyšší velitelství přemístila opět zpět do svých mírových pozic. Ostraha hranic s Německem trvala do 13. června 1938 24:00 hod., hranice s Maďarskem byly uvolněny již 6. června. Dne **14. června** kolem 14:00 se z **ostrahy hranic** konečně vrátili po květnovém napětí příslušníci PPL1 a SOS. Kolem linecké silnice z Včelné do Rožnova až do Českých Budějovic stály po obou stranách spolky, školy a občané města a nadšeně mávaly praporky vstříc vojsku. Plk. Michálek vyjel pluku naproti v automobilu a od přejezdu tratě mezi Včelnou a Rožnovem již vedl pluk v jeho čele na koni.¹⁸⁰ Zpět na mírový režim se armáda vrátila dnem **22. června**. Záložníci se vraceli zpět do civilu.¹⁸¹

Významným momentem se pak stal *X. všesokolský slet* vrcholící 6. července 1938, který se nakonec změnil na manifestaci odhodlání bránit demokratické hodnoty. Rychlé a efektní zaujetí ostrahy hranic bylo velkým úspěchem. HŠ se v důsledku toho snažil dále těžit při schvalování dalších požadavků. Např. při audienci z 3. června gen. Krejčí vznesl požadavek na uzákonění tříleté vojenské služby. Logické byly potřeby obrany státu (roli zde hrál i ekonomický faktor, neboť se uspořily výdaje na zvyšování počtů mírové armády). Vládě bylo řečeno, že jde o opatření dočasná, zatím však nebylo možné určit jejich trvání. Hlavní přínos by byl hlavně ve dvou ročnicích prezenční služby, které bylo možno okamžitě nasadit. Lépe vycvičený starší ročník měl být určen ke službě v pevnostních útvarech, letectvu, dělostřelectvu a útočné vozbě. Pro zvýšení početního stavu se začaly od března 1938 svolávat zálohy na zvláštní cvičení. Z vojenského hlediska se nejednalo o hodnotnou věc, neboť tyto zálohy bývaly obvykle nasazovány jen k ostraze HOP. Ukazovalo se, že tříletá služba je ekonomicky výhodnější.¹⁸² Hospodářství neustálým pořádáním cvičení vznikaly ztráty a tříletá služba

179 Úloha SOS se obecně skládala z 5 pásem, tzv. sledů. **1/** zpravodajský sled (zprávy o nepříteli, zadržování bojem, pak měla družstva ustoupit), **2/** hotovostní sled (udržení klidu a pořádku, kontrola vozidel, služba u telefonu, podpora ústupu), **3/** sled předních stráží (krytí zatarasovacích prací, zatarasů, ochrana HOP před náhlým útokem), **4/** obranný sled (přímo na HOP), **5/** sled záloh (protiútoky, zálohy pro HOP). Při útupu měla SOS ničit infrastrukturu. Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 59.

180 Srv. VUA - VHA, f. PPL 1, kart. 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945.

181 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 32.

182 Náklad činil 460 mil. Kč ročně, což bylo o 17 mil. méně než při každoročně svolávaném cvičení záloh. Roční náklad na vojína prezenční služby činil 5 110 Kč, průměrné roční výdaje na záložníka

navíc snížila nezaměstnanost mladých mužů. Navíc armáda měla k dispozici celoročně 90 000 mužů. Zákon o prodloužené službě měl být podle představ MNO schválen do 18. července 1938. HŠ hodlal nové výhody uplatnit v roce 1938. Vláda se klonila spíše k pozdějšímu řešení. Do Mnichova tak zůstalo jen u osnovy. Snaha o zvýšení stavů armády se projevila v usnesení z 2. září. Měl být povolán odvodní ročník 1936, ale vzhledem ke spádu událostí rozhodnutí nebylo realizováno.

Květnová mobilizace také aktualizovala zásadní problém **postoje k německé minoritě**, kdy na německou národnost se branná povinnost vztahovala stejně tak. Postupně se stanovila pravidla pro prezenční službu, předmobilizační i mobilizační opatření. Menšinové národnosti tvořily přibližně 30 % kontingentu branců (přesněji 28 %). Do speciálních útvarů mělo být přijímáno jen mužstvo československé mateřské řeči.¹⁸³

Národnostní skladba I. zálohy do 40 let byla následující:

pěchota a jezdecko přibližně **24 %** (nepřesáhnout 30 %, 1937 posunuto na 33 %)
dělostřelectvo a ženijní vojsko 40 % (ne přes 49 %, 1937 posunuto na 54 %)¹⁸⁴

Ukazovalo se, že některé útvary vyžadují plný podíl čs. mužstva. Tehdy ale ještě nebyly zpracovány směrnice pro mobilizační nástup, hotovy byly pouze regule pro národnostní složení pluků **ZLO**. Právě ty posloužily od 9. srpna 1938 jako vzor určení národnostní skladby pěších pluků, hraničářských a strážních praporů. V **ostatních bojových útvarech** mohlo být zastoupení cizích národností nejvýše **30 %**. Mužstvo jedné menšiny mohlo být zastoupeno nejvýše **2 %**. Přitom bylo zajištěno, aby zmíněných **30 %** nemohla tvořit jedna menšina. Výjimky byly povoleny pouze u dělostřelců a ženistů díky deficitu odborníků slovanské národnosti. Liberálnější byly nebojové a pracovní útvary: záložníci neslovanských řečí směli tvořit **50 %** stavu a dokonce až **90 %** stavu pracovních útvarů.¹⁸⁵ Eventuální schodky měly být doplněny staršími záložníky české a slovenské národnosti náležející do II. zálohy (starší 40 let).¹⁸⁶

v činné službě 8 410 Kč.

183 Šlo o tělesa určená k ostraze a obraně těžkého opevnění, vojsková tělesa letectva a útočné vozby, telegrafní a instrukční prapory. Pokrytí mírových personálních potřeb vyžadovalo celkem asi 20 000 mužů. Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 102.

184 Podle výnosu z roku 1937 mohlo být zastoupení osob cizí národnosti u pěchoty a jezdeckta nejvýše 30 %, v útvarech dělostřelectva, ženijního vojska a služeb nejvýše 49 %.

185 Blíže k pracovním útvarům srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 67 - 68.

186 K tomu srv. dále K. STRAKA, *Souvislosti*, s. 40, 44, 51.

4 E/ Cesta k zářijové mobilizaci

Klid po jarní ostraze hranic byl jen zdánlivý. Vláda se spoléhala na smír s Henleinovou SdP (kladoucí záměrně nepřijatelné požadavky). Její představitelé byli ochotni ustupovat až na mez soudržnosti státu. K podpoře čs. Němců se Hitler poprvé přihlásil v únoru 1938, kdy zdůraznil zodpovědnost za 10 mil. Němců v okolních státech. Demonstraci politiky lze vidět případu Rakouska. SdP začala vystupovat jako legitimní mluvčí čs. Němců.¹⁸⁷ Nátlak byl zahájen 24. 4. 1938 na **karlovarském sjezdu SdP**. Program směřoval k podlehnutí veškerých pohraničních orgánů správě SdP. Během jara a léta vznikaly návrhy na tzv. „*národnostní status*“. Cílem SdP byla v podstatě jakási federace s minimální centrální mocí z Prahy.¹⁸⁸ Přes léto 1938 se vláda snažila řešit požadavky SdP smířlivě a postupovala tak, aby nemohla být očerněna z diskriminace minorit. Odtud došlo k přijetí příjezdu lorda Walthera Runcimana, který měl zastávat funkci prostředníka (dorazil 3. srpna).¹⁸⁹ Je jisté, že stanoviska ČSR překážely dohodě Velké Británie s Hitlerem. Britové rovněž podnikli nátlak na Francii. Po hrozbě odřeknutí pomoci ve válce s Německem Francouzi značně zkomplikovali naši obrannou doktrínu.

Podle rozkazu zemského vojenského velitele pro Čechy **gen. Sergeje Wojcechovského** z 13. dubna 1938 měly být proti povstalcům při násilnostech nasazeny pěší i jezdecké oddíly. Moment překvapení měl být likvidován získáním důvěrníků, kteří by včas oznamovali teroristické akce. Štáby dostaly přísný rozkaz střežit zbrojnice. Různá probíhající cvičení můžeme také chápat do jisté míry i jako demonstraci síly. Kompetence armády byly limitovány tím, že směla zasáhnout pouze při akcích proti vojenským objektům.¹⁹⁰ Německá propaganda navíc začala armádu očerňovat jako „*nástroj československého teroru*“. Na základě červencového rozkazu 3. odd. HŠ vzniklo 41 asistenčních jednotek pro politickou správu v podobě motorizované čtyřpěchoty. Úderná síla těchto pohotovostních oddílů byla později navýšena.¹⁹¹ Oddíly byly posílány na místa určení již od 1. 8. 1938. HŠ považoval za nutné udržet povstání v prostoru mezi hranicí a HOP. Za tím účelem bylo nutné uvést HOP včas do stavu

187 Proto pod nátlakem integrovala německou agrární stranu (Bund der Landwirte und des ländischen Gewerbes) a německé křesťanské sociály (Deutsche christlichsoziale Volkspartei).

188 Nátlak SdP probudil touhy po autonomii slovenských hlinkovců. Toho se týkal i požadavek Slováků na faktické územní i národnostní rozdělení čs. armády.

189 Lze říci, že toto získávalo do jisté míry i čas pro armádu k splnění potřebného výzbrojního programu.

190 Mohla zasáhnout ale např. SOS – toto pochybné privilegium ji ale stálo mnoho zbytečné krve.

191 Šlo především o 3 čtyřtančíků vz. 33 (9 ks), 8 čet obrněných automobilů (po 3 - 4 OA vz. 30 a vz. 27), 6 čet LT vz. 34 po 3 ks, 4 čtyřmotocyklistů a dva obrněné vlaky. Srv. TAMTÉŽ, s. 107.

pohotovosti. Během srpna 1938 se začaly konat četné zkoušky připravenosti, kdy se zpravidla v noci skrytě zesilovaly strážní oddíly HOP. K jejich ostraze byly vyčleněno 75 % počtu vojenských těles ze systému ZH. Na konci srpna odjelo do zvláště ohrožených míst dalších 29 pohotovostních čet pěchoty. Je zřejmé, že při střetu s povstalci se spoléhalo na mobilní složky armády.

Při přípravách obrany měly rozhodující vliv názory na připravenost německé armády. Zpravodajští odborníci se k problému stavěli realisticky. Již ke konci května konstatovali, že „*německá armáda je velmi pohotová, schopná velmi rychlé mobilizace, značně motorizovaná*“. Stejně rychlý měl být nástup do útočných operací. Na druhou stranu se potýkal Wehrmacht s podobnými problémy. Mobilizační výzbrojní výkonnost Německa byla značně přeceňována.¹⁹² Studie naznačovaly pravděpodobnost agrese v krátkém časovém horizontu. Šlo zejména o stavbu opevnění na západních hranicích s ČSR a opravy pohraniční komunikační sítě.¹⁹³ Klidu nepřidávaly zprávy o výcviku německých záloh. Počítalo se, že Němci podrží ve službě vojáky sloužící prezenční službu 2. rokem. Důležitým faktorem v konfliktu byla hospodářská připravenost Německa.¹⁹⁴ Na nejnovější vývoj byl dne 12. 8. 1938 upozorněn i Beneš.

V důsledku toho se zdokonalovaly mobilizační metody všech druhů vojsk. 12. srpna bylo vydáno vrcholné dílo všech opatření: **nový mobilizační předpis československé armády**.¹⁹⁵ Šlo o koordinaci organizace a možností výzbrojního programu. Začátek platnosti byl stanoven na 15. 2. 1939. Do jeho struktury se začaly promítat nové výzbrojní prvky jako útvary středních tanků a útvary AOPL. Perspektivu snižovaly nízké vyhlídky výzbrojních dodávek. Ve zvýšené míře se začala projevovat zvyšující se motorizace. Přesto se stále nedařilo motorizovat dělostřelectvo. Mobilnost dělostřeleckých baterií byla přitom zásadní. Z původního složení byly také odstraněny všechny prvky, které vznikaly díky překotným událostem roku 1938. Došlo ke změnám názvosloví: hraniční pásma byla přejmenována na pohraniční oblasti a hraniční oblasti na pohraniční kraje. S přípravami na mobilizaci proběhlo i zlepšení materiálního zabezpečení. Od počátku roku 1938 do 23. září obdržela armáda asi 7 500 lehkých a 2 500 těžkých kulometů a kolem 600 KPÚV a 80 KPL. Z bojových vozidel bylo

192 Srv. TAMTÉŽ, s. 109 tabulku srovnávající poznatky 2. odd. HŠ s archivně zjištěným skutečným stavem z období červenec-září 1938.

193 Byla zastavena stavba celních budov, což jasně značilo, že Němci hranici nepovažují za trvalou.

194 HŠ soudil, že Německo i přes militarizaci průmyslu nebylo připraveno na dlouhodobější střet.

195 Srv. TAMTÉŽ, tabulky s. 111 - 112.

přiděleno 12 lehkých tanků, 400 osobních a 2 000 nákladních aut a 300 motocyklů. Dodávky munice byly rovněž značné: na 100 milionů nábojů do ručních zbraní, 500 000 ks dělostřelecké munice a 600 000 ručních granátů.¹⁹⁶ Včasné dodávky materiálu však nezaručovaly logicky plnou bojovou pohotovost útvarů.

Předmobilizační opatření spočívala hlavně v systému ZH (zajištění hranic). Ten představoval nejlépe připravenou část armády. Podle rozhodnutí ze dne 18. 7. 1938 byla snaha zminimalizovat dobu nástupu (tj. od vyhlášení ostrahy hranic do bojové pohotovosti) na pozice na pouhých 24 hodin. Při nástupu na HOP měla být odstraněna komplikace spočívající v mísení útvarů pěchoty a SOS s útvary ZLO. Bleskový čas zaujmutí pozic mohl být poznamenán nedostatky v plánování i přímo ochromením velení. Dne **27. července** byl schválen **nový systém předmobilizačních opatření**. Nabízel odstupňované možnosti pohotovosti v závislosti na stupni ohrožení: **1/ pohotovost SOS, 2/ plán Z,**¹⁹⁷ **3/ plán C**¹⁹⁸ a za **4/ úplná mobilizace**. Systém byl racionální a flexibilní a opatření se mohla uskutečňovat postupně nebo po skupinách, pohotovostní stupně se kumulovaly. Popsaná soustava měla sice platit od 15. 2. 1939, ale dělalo se vše pro to, aby přípravy byly dokončeny do konce roku 1938.¹⁹⁹ Dokladem efektivity nařízení je, že až do zářijové krize OKW o vznikajícím pohotovostním systému netušilo nic.

Velení armády sledovalo vývoj jednání s SdP kriticky, začalo být jasné, že jde o maskování cesty k konfliktu. Již od roku 1937 byly zjištěny přípravy zvláštních teroristických a sabotážních jednotek při služebnách **Abwehru**.²⁰⁰ 2. odd. tyto přípravy rozkrylo a 31. 8. 1938 informovalo vyšší místa a posléze i francouzské a britské zpravodajce. Je obecně známo, že Beneš a vláda se nakonec dohodli na maximu ústupků (tzv. *IV. plán správní přestavby ČSR*) a téměř přijali karlovarské požadavky. Jako další záminka dobře posloužily události ze 7. září v Moravské Ostravě.²⁰¹

196 Pokroky v této oblasti lze dokumentovat i na platbách MNO: v období od 1.1. do 31. 10. 1938 bylo proinvestováno 3 344 mil. Kč.

197 Povolání I. ročníku 1. zálohy, náhradní zálohy a dalších na spec. cvičení za účelem posílení ZH.

198 Povolání speciálně vybraných mužů z různých ročníků zálohy na mimořádné cvičení za účelem plné mobilizační výstavby útvarů pěchoty, dále mobilizační výstavba pluků ZLO.

199 Informace byly přísně tajné, podle nařízení z konce července neměli být důstojníci neslovanských národností zařazováni na místa, odkud mohli něco o plánech ZH vynést. Kromě toho nepřicházelo v úvahu, aby se tito při mobilizaci dostali na klíčová místa.

200 Tyto složky dávaly dohromady síť důvěrníků, která měla provozovat výzvědnou činnost. Rekruti byli zpravidla z okruhů příznivců nacistů. Speciální výcvik probíhal na říšském území.

201 Poslanci SdP vyvolali napětí a poté se záměrně vystavovali obuškům policie (Franz May). Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 34.

Klíčovým momentem byl projev Adolfa Hitlera z 12. září, kde Hitler v rámci norimberského sjezdu NSDAP radikálně promluvil o nastalé krizi. Projev zažehl protistátní puč. Nejhůře na tom bylo západočeské pohraničí, což dokazují např. známé incidenty z Schwaderbachu a Haberspirku.

Pohotovost

K posílení dělostřelectva v jižních Čechách byl 5. pěší divizi přisunut dělostřelecký pluk 202 se 2 oddíly.²⁰² Již delší dobu se předvíдалo, že vzpoura může být následována intervencí. Dnem **12. září o 18. hodině** byla u útvarů vyhlášena pohotovost. Mužstvo nesmělo opouštět kasárna, **ráno a dopoledne 13. září** byly aktivovány prostředky TOPL. Kolem **poledne 13. září** bylo vyhlášeno stanné právo v Českém Krumlově.²⁰³ Odpoledne byl zahájen přesun velitelství pěších útvarů ZH na místa určená jako válečná velitelská stanoviště a během téhož dne se začaly operativně přesouvat rychlé divize.²⁰⁴ Současně byla do ohrožených oblastí poslána značná vojenská síla mající zamezit případným pokusům o anexi. Dne **13. září večer** byla svolána NROS, gen. Krejčí žádal rázné opatření rozsahu nejméně květnové mobilizace. Z vojenského hlediska by bylo rozhodnutí plusem, v politické oblasti byl problém díky německé propagandě. Odtud vzešlo nařízení posílit obranu hlavně útvary ZH. Na zvláštní cvičení byli heslem „*Tatry neprovádějte*“ dne **13. 9. ve 23:00 hod.** povoláni záložníci různých odvodních ročníků. Souhrnem povolaných záloh, dvou ročníků prezenční služby a mužů na běžném cvičení se podařilo stav armády zvýšit na 357 600 osob (bez SOS, ta zatím nepodléhala vojenskému velení). V následujících dnech byl opakovaně urgován malý počet mužstva. Podle odhadů bylo však třeba ještě asi 1,5 mil. mužů ve zbrani (celkem byl stav kolem 380 000 mužů).²⁰⁵

Pokud se podíváme na situaci PPL 1 na jihočeské HOP **ke dni 16. září**, tak:

- **prapor I/1** měl obsazeno celkem 34 objektů LO u Chvalšín (úsek **197**), celkem 148 vojáků s 82 LK a 10 TK. Dále zde bylo 9 důstojníků a 1 rotmistr.
- **prapor II/1** obsadil celkem 108 objektů v úsecích **181 a 182** a části **183** (po č. 32, dne 30. 8. předáno III/29). Bylo zde 414 vojáků, 4 rotmistři a 14 důstojníků. Ti byli vybaveni celkem 120 LK a 10 TK.

202 Srv. TAMTÉŽ, s. 34.

203 Srv. TAMTÉŽ, s. 35.

204 Srv. K. STRAKA, *Československá armáda.*, s. 115. 4. RD byla poslána na ohrožené Karlovarsko.

205 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 35.

Zvláštní postavení měl **III/1 prapor**, který tvořil jednu z mála záloh divize u Kamenného Újezda.²⁰⁶

Bylo zřejmé, že ČSR začalo být ohrožena možným postupem zjištěných sil. Mimoto vznikla ve dnech 15.–16. září 1938 další dvě memoranda určená prezidentu a NROS. Vlastní obranná opatření v nich byla hodnocena jako minimální. Za optimum se považovalo povolání nejmladších ročníků zálohy (k posílení ZH a naplnění základní struktury útvarů). Nejvyšší politická místa **17. září 1938** rozhodla o povolání 1. ročníku I. zálohy (ročník 1935) do služby. S nástupem dalších záloh musel být řešen problém přebytků u polních útvarů v důsledku omezení počtů osob jiných národností. Od 17. září 1938 bylo nařízeno neozbrojení záložníků německé národnosti.²⁰⁷ Dělostřelecké jednotky měly za úkol zaujmout takové pozice, odkud se mohly za 3 hodiny dostat na pozice, z kterých mohly účinně svou palbou podporovat boj HOP.²⁰⁸

Vláda Velké Británie došla 14. září 1938 k závěru nutnosti plebiscitu. Podle Londýna se jednalo o jediné řešení, jak se vyhnout válečnému střetu. Chamberlain se plán pokusil prosadit 5. září 1938 na jednání v Berchtesgadenu. Hitler nebyl ochoten zdlouhavě diskutovat. Na naléhavé výzvy reagoval Hodžův koaliční kabinet 17. září zasláním žádosti francouzské a britské vládě o souhlas s mobilizací. Odpověď byla negativní. Paříž žádala již před časem dopředu informace o našich krocích. Krize přinesla zkoušku politického spojení s Francií. Francouzská oficiální místa vládu před vypuknutím krize ujišťovala, že dostojí závazkům. Ve skutečnosti závazek postrádal nezbytná vojenská opatření i rozhodnost francouzských kabinetů. Kolegium Stálé rady národní obrany²⁰⁹ již 15. března 1938 konstatovalo neschopnost Francie poskytnout přímou vojenskou pomoc. Délku našeho odporu se počátkem září 1938 odhadovala přibližně na měsíc. Koncem srpna 1938 sice do Paříže odcestoval podnáčelník brig. gen. Bohuslav Fiala, kontakt však neznamenal konkrétní přínos. Postup Francie byl ovlivněn mnoha faktory, nejzávažnější byl pocit mocenské nedostatečnosti, nepřipravenosti společnosti na válku a nemožnosti získat od Británie podporu pro eventuální pomoc ohroženému spojenci.

206 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 61.

207 Věc se řešila tak, že lékaři prezentačních komisí obdrželi příkaz k uznání co nejvíce záložníků německé národnosti služby neschopnými. Němečtí záložníci, přicházející k útvarům ve dnech 17. – 20. září, byli pouze vystrojeni a odesláni do výcvikových táborů na Moravě a na Slovensku, kde byly utvářeny pracovní jednotky.

208 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 36.

209 Zkratka pro *Comité Permanent de la Défense Nationale* = CPDN.

Dnem **17. září v 16:30** byly heslem „*Tatry*“ povolány 2 ročníky zálohy (gen. Krejčí musel podat kvůli tomu návrh na demisi).²¹⁰ Již od 17. září 1938 v Německu vznikal tzv. **Sudetendeutsches Freikorps** s úkolem způsobovat ČSR ztráty formou teroristických útoků různě početných skupin na úřady, zařízení a symboly státní moci.²¹¹ Nejhorší fází krize otevřel britsko - francouzský plán, který ČSR ukládal souhlas s vydáním jazykově německy většinových oblastí.²¹² Další vlna nátlaku nastala 21. září. Obě vlády vyvíjely soustředěný tlak, Francie neopomněla zdůraznit, že nový nesouhlas bude považován za zrušení spojenečství. Dne **21. září** kabinet M. Hodži popřel nesouhlas z předešlého dne a plán z 19. září 1938 akceptoval. Zástupci velení tehdy poprvé prohlásili (konkrétně gen. Krejčí a gen. Syrový), že izolovaná obrana znamená rychlou porážku. Krátce po zveřejnění rozhodnutí propukly v Praze i jinde masové demonstrace volající po obraně. Podle plukovní kroniky, když se mezi veřejností roznesla zpráva o prohlášení vlády, dav lidí se podle kronikáře shromáždil před bránou kasáren a provolával slávu armádě. Doslova *"chytali důstojníky za rukáv a prosili, aby (...) našli v této situaci východisko"*.²¹³

Odpor proti vládě se přelil do dalšího dne, kdy Hodžův kabinet pod tlakem veřejného mínění podal demisi. Ještě **22. září 1938** se řízení státu ujala nová vláda, předsedou se stal arm. gen. **Jan Syrový**. Situace přiměla HŠ v **10:00 hod.** heslem „*Orlík - objekty na hranicích neadjustujte*“ vyhlásit ostrahu hranic. V **11:40** byl zaveden kryt hranic s plnou pohotovostí a zaujmutím pozic na HOP.²¹⁴ SOS začala podléhat vojenskému velení, útvary v opevněných prostorech byly uvedeny do plné bojové pohotovosti. Ve stejném režimu působila TOPL, hlásná služba systému OPL a letectvo. Dne **23. září dopoledne** se nová vláda ujala funkce.

Rozhodující směr vývoje udaly výsledky setkání britského premiéra s Hitlerem v Godesbergu **22. září 1938**, kde osobně doručil souhlas vlády ČSR s plánem západních velmocí. Britská diplomacie utrpěla těžkou porážku, Hitler se s výsledky nespokojil a nárokoval si další oblasti. Hitler hodlal řešit situaci nejdéle do 1. října. Varoval, že nebude - li nalezeno uspokojivé východisko, Wehrmacht zahájí

210 Srv. TAMTÉŽ.

211 Do čela se postavil Konrad. Henlein. SdFK se od počátku potýkal s materiálními nedostatky, nedostatkem výzbroje a velice nízkou vojenskou hodnotou příslušníků, jejichž stav nedosáhl požadované úrovně 40 000 mužů (použitelný byl zhruba poloviční počet).

212 Šlo o oblasti s více než 50 % obyvatel německé národnosti.

213 Srv. VUA - VHA, f. PPL 1, kart. 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945, s. 5 - 6.

214 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 38.

28. září akci k obsazování pohraničních oblastí českých zemí. Britové zanechali tlaku na ČSR a **23. 9. kolem 17. hod.** sdělili, že samotné mobilizaci nemohou bránit ...

Mobilizace

Toto bylo v Praze pochopeno jako souhlas s mobilizací armády, která byla vyhlášena podle § 23 branného zákona dne **23. září 1938 ve 22:30 hodin**. Přes noc byly aktuálnímu údaji doplněny předtištěné mobilizační vyhlášky. Mobilizace platila pro muže do 40 let. Záložníci si měli s sebou vzít obnošený civilní oděv, všechny vojenské průkazy, jídlo na 2 dny, jídelní a hygienické potřeby, šitíčko, přikrývku, kufr nebo pytel a dle možnosti jídelní nádobí a „*popřípadě obuv způsobilou pro polní službu, hodlá-li ji používat místo erární obuvi*“.²¹⁵ Jako 1. mobilizační den byla stanovena neděle 25. září.²¹⁶ Mobilizační příkaz uvedl do chodu mechanismus přestavby ve válečnou armádu. Během krátké doby se měl projevit vývoj posledních let ...

První muži se hlásili již krátce po vydání rozkazu, většina záložníků byla na místě během 48 hodin. Vedení operací náleželo **Hlavnímu velitelství** (HV), které od 23. září vznikalo z mírového základu. Nejdůležitější prvky se přesunuly na zámek v Račicích.²¹⁷ HV podléhaly všechny síly polní armády určené pro bojovou činnost. Týlové útvary byly podřízeny mobilizovanému HŠ. Instituce hlavního velitele a válečného ministra národní obrany byly postavena na stejnou úroveň. Oba přímo podléhali prezidentu Benešovi (nejv. veliteli branné moci). Náčelník mobilizovaného HŠ byl podřízen ministrovi národní obrany. Beneš ustanovil 23. září 1938 hlavním velitelem arm. gen. **Ludvíka Krejčího**. Předseda vlády arm. gen. J. Syrový měl kumulované funkce, neboť od 22. září 1938 řídil také MNO. Náčelníkem válečného HŠ se stal brig. gen. **Vladimír Kajdoš**, do mobilizace druhý zástupce náčelníka HŠ.²¹⁸ Při

215 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 70.

216 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 39. V 0:00 tohoto dne začal platit válečný jízdní řád.

217 Srv. TÝŽ, *Račice – sídlo hlavního velitele čs. branné moci v září 1938*, *Historie a vojenství* 45, č. 5, 1998, s. 86 - 90. Zajímavé je, že jako sídlo velení se oficiálně udával Vyškov, vzdálený od Račic kolem 9 km. Krycí jméno HV bylo za mobilizace **Palacký**. Solpera dále uvádí další krycí jména pro naši oblast: I. armáda – Havlíček, IV. armáda – Neruda, I. sbor – Smetana, HO 31 – Oldřich (od 31. 5. Bedřich, v září Blažej), VI. sbor – Rázus, 5. divize – Bezruč, 4. RD – Vojtěch, III/5 – Božena (od 31. 5. Aleš), HOP – Buk, PPL 29 – Fabián, PPL 1 – Lumír, PPL 11 – Daniel. Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 35, 71, 112.

218 Opatřením byl vyřešen letitý spor mezi generálním inspektorem branné moci a náčelníkem HŠ. Oba činitelé aspirovali na postavení hlavního velitele již v míru. Spor byl vyřešen rozkazem prezidenta republiky z roku 1936 stanovujícím kompetence. Konkrétní osobu na místo hlavního velitele tehdy ještě Beneš nejmenoval. Definitivně rozhodnul až 23. září 1938. Beneš svým rozhodnutím projevil Krejčímu uznání za zásluhy.

bližším pohledu je třeba pamatovat, že nástup válečné armády proběhl za situace, kdy kabinet vlády převzal závazek odstoupit území republiky s více než 50 % obyvatel německé národnosti.

Pro **jihocheskou 1. HOP** bylo podle plukovní kroniky přiděleno celkem 450 kulometů vz. 35 a 450 kulometů vz. 26. Tyto byly po mnichovských událostech vráceny zpět do skladů a vráceny zbrojní službě. Je zmíněna i úloha **PPL 51**, tedy "B" útvaru, postaveného u PPL 1 (číslo o 50 vyšší). Mobilizační rozkaz obdržel náhradní prapor „MJH“ dne 23. 9. asi v 23:00. Podle mobilizačního plánu mělo být u PPL 1 postaveno toto: **A/** PPL 1 jako útvar se 3. dnem pohotovosti (26. 9.), **B/** PPL 51 jako útvar se 4. dnem pohotovosti (27. 9.), **C/** PPL 206 – velitelství pluku, techn. a spoj. rota se 6. dnem pohotovosti (29. 9.), **D/** PPL 207 – velitelství pluku, techn. a spoj. rota, prapory I/207 a II/207, **E/** náhradní prapor PPL1 a útvary C s asistenční rotou, **F/** strážní rota 3 (SR 3) pro muniční skladiště Rudolfovo, **G/** nádražní velitelství Č. Budějovice, **H/** jednotky hlásné služby a za **I/** rámce 2 pracovních skupin. Výše uvedené útvary byly postaveny do předepsaných lhůt, části PPL 206 dokonce o 36 hodin dříve. Prapor II/1 měl sílu dvou válečných praporů (viz. výše), z čehož lze odůvodnit daleko delší svěřený úsek HOP. Z osob neslovanských národností povinných mobilizací bylo nařízeno postavit pracovní rotu k pracím na HOP. Je třeba říci, že podle kronikáře nenastoupilo celkem 55 % osob německé národnosti (asi 1600 z 3000). Tento nedostatek se projevil zejména u PPL 51, jehož stav byl asi o 30 % nižší (oproti PPL 1). Mužstvo československé národnosti nastoupilo u PPL 1 z 99,25 %.²¹⁹

Z nastalé situace vyplývalo, že byl fakticky ztracen zásadní předpoklad obrany a to koaliční pojetí války. Z ryze vojenského hlediska bylo významné, jaký způsob obrany bude v podmínkách izolace zvolen. Rozhodnutí spočívala plně na hlavním veliteli a jeho štábu. Za podklad byl brán tzv. **nástupní plán VII**, jenž vstoupil v platnost dnem **15. 7. 1938**.²²⁰ Po pádu Rakouska měla armáda pod tlakem Wehrmachtu opouštět západní oblasti ČSR. Oporu ústupových bojů měla tvořit postavení na Vltavě, Pražské čáře a na sever navazujícím obranném postavení. Předpokládalo se, že trvalý tlak si vynutí další ústup se zachycením na svazích Českomoravské vrchoviny (linie *Letohrad – Litomyšl – Ždár n./ Sázavou – Želetava*).

219 Srv. VUA - VHA, f. PPL 1, kart. 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945, s. 5 - 6.

220 Nástupní plány byly označovány římskou číslicí již od roku 1925. Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 15. Původní nástupní plán VI. přestával záhy po 12. 3. stačit.

V případě hrozby průlomů do obrany severu a jihu Moravy se měla vojska stahovat na čáru *Opava – Hranice na Moravě – Napajedla – Kúty*, kde měla obranou na místě získávat čas. Nástupní plán VII stále počítal s pomocí spojenců, zejména Francie. Malodohodové státy a SSSR byly považovány za strategické zázemí, odkud mohla být zásobována obrana.

Nastíněná koncepce odporu vytvářela tzv. **operační plán** (tj. ryze vojenskou složku celkového válečného plánu).²²¹ Podkladem pro rozhodnutí hlavního velitele se staly poznatky zpravodajského oddělení HV. Nejohroženější směry se podle jeho závěrů nacházely v oblasti Liberce a v **jižních Čechách**. Tento předpoklad byl založen na logicky odůvodněných poznatcích z pozorování koncentrace německých vojsk při hranicích republiky. Hlavní velitel rozhodl **24. září 1938** o provedení nástupu podle modifikované **varianty XIII nástupového plánu VII**, což je možné interpretovat jako syntézu ryze vojenských hledisek s odhady politického vývoje. Rozkazy směřovaly k možné obraně jak proti široce založené agresi do strategické hloubky státu, tak i proti zákroku s cílem omezených územních zisků. Politický vývoj vyvolával obavu, že by mohlo být útokem odtrhnuto pohraničí. Druhý způsob obrany více odpovídal mezinárodní situaci, neboť v případě nesplnění požadavků zahájí Wehrmacht zábor pohraničních oblastí. Plán pro **první** případ agrese předpokládal vyklizení českých zemí se soustředěním záloh na Moravě a stabilizaci ústupu na moravsko - slovenském pomezí. **Druhý** případ vyžadoval nechání početných sil manévrujícího sledu armády na teritoriu českých zemí. Vojska měla odrážet pokusy o odtržení státního území. V praxi se kompromis mezi koncepcemi projevil změnou plánovaných prostorů soustředění divizí manévrového sledu za nově určená nástupiště v blízkosti hranic. Jejich umístění lépe vyhovovalo operacím proti nástupu nepřítele v oblasti **jižních** a severních Čech. Mechanismus vzniku válečné armády spočíval v tom, že z mobilizace mírových prvků vzešly válečné organizační celky: **1/** velitelství, **2/** vyšší jednotky a **3/** útvary čtyř kategorií **A, B, C, D**.

HŠ postavil za mobilizace již zmíněné HV a HŠ válečného MNO. ZVV se přetvořila na velitelství I. – IV. armády, která zahájila činnost 27. září 1938. Štáby působily na válečných velitelských stanovištích s několikadenním předstihem. Každé ze

221 K jeho podstatě a cílům se vyjádřil 18. května 1938 prezident Beneš při audienci Sergeji Sergejeviči Alexandrovskému. Prezident zpřímá uvedl, že: „*učiníme vše k zachování armády, anebo aspoň jejích částí, které se stanou nositeli československé nezávislosti. Budou se bit v řadách cizích armád a znovu se vrátí do vlasti jako vítězové. Příklad Československo se musí stát případem celoevropským*“.

sborových velitelství zajišťovalo organizační výstavbu tří vyšších velitelských prvků. Byly to: **mobilizované sborové velitelství, velitelství hraničního pásma, nejvyššího velitelského stupně vojsk krytu a velitelství sborové oblasti**. Po odchodu válečných útvarů krytu a manévrové části armády do pole velitelství sborových oblastí převzala velení nad zápolními složkami. Většina divizních velitelství uváděla do mobilizovaného stavu velitelství hraničních oblastí a divizí manévrové části polní armády. Jen část divizních velitelství se nepřetvářela na velitelství hraničních oblastí. Kromě transformace do válečného složení vybuďovala jen jedno další divizní velitelství pro manévrový sled. Všechny rychlé divize, v míru existující dvě skupiny, letecká brigáda, Posádkové velitelství Velká Praha a Posádkové velitelství Plzeň neměly kromě vlastního přechodu na válečnou organizaci jiné mobilizační povinnosti. Sborová a divizní velitelství zahájila přechod na válečnou organizaci den před vyhlášením mobilizace. Velitelství sborů a hraničních pásem dosahovala pohotovosti ve dnech **28. – 29. září 1938**, velitelství divizí a hraničních oblastí později.

V době mobilizace vzniklo několik dalších vyšších velitelství. Byla to **Skupina Benešov – Tábor**, určená k obraně „*vltavské linie*“, dvě zvláštní velitelství ČV a M, předurčená k řízení opevňovacích prací na ústupových příčkách a Velitelství cizích dobrovolníků.²²² Vojsková tělesa zbraní a služeb měla rozsáhlé mobilizační povinnosti. Krom doplnění mírového útvaru na válečný počet náhradní tělesa vytvářela další útvary pro kryt hranic a celou řadu rozličných celků zbraní a služeb i pestrou škálu zvláštních orgánů. Štáb HV přizpůsoboval skladbu a úkoly vojsk tak, aby **I. armáda** mohla klást účinný odpor opírající se o pevnostní pásma (tam kde byla vybudována). Prvky této armády dostaly za úkol vytvářet podmínky pro dokončení mobilizace a pro evakuaci lidských i materiálních zdrojů z Čech na východ. Po prolomení prvosledových úseků a po ústupu z pohraničí měl být bojový tlak nepřítele zpomalen v Povltaví, západně od Prahy a na svazích Českomoravské vrchoviny.²²³

Po celou dobu předmnichovské fáze mobilizace a nástupu československé armády docházelo k **úpravám operační sestavy vojsk**. Stávalo se tak ve snaze zvýšit obrannou hodnotu úseků podle jejich momentálního ohrožení. K nejzávažnějším

222 Pro jejich výcvik a soustředění byly vyhrazeny výcvikové tábory v Humenném a Rachově.

223 II. armáda rozložila své síly a prostředky tak, aby byla za každou cenu udržena strategicky významná pevnostní linie podél severního úseku hranic českých zemí. Obranou Slovenska proti útokům maďarské a částečně také polské armády byla pověřena III. armáda, k jejímž úkolům patřila i obrana spojení s malodohodovým Rumunskem. Bojová činnost IV. armády měla mít podobný charakter jako u II. armády. Také ona měla klást tvrdý odpor v pohraničních pevnostních sledech na jižní Moravě.

změnám došlo právě v **jižních Čechách**. Zásadních změn doznala obrana styčných oblastí jižních Čech a jižní Moravy, neboť HV považovalo za nejhroženější úsek obrany prostor mezi horním tokem Vltavy a Vranovem nad Dyjí. Nejzásadnější modifikaci nástupní sestavy tvořilo **vsunutí mobilizovaného VI. sboru** (ze Slovenska) do prostoru **dotyku I. a IV. armády** v úterý 27. září 1938. Tímto došlo ke zhuštění sil prvosledového obranného pásma, neboť velitelství III. sboru nemohlo nadále zvládat obsáhlý prostor IV. armády. Úkolem sboru bylo co nejdéle udržet 1. HOP na čáře *Přísečná – Ledenice – Branná – Nová Bystřice*, nebo v krajní nutnosti ubránit 2. HOP na čáře *Poněšice – Vitín – Smržov – Stráž nad Nežárkou – Horní Pěna – Strmilov*. Důležité bylo zejména východní křídlo na styku s III. sborem. Mimoto došlo k přesunu dalších jednotek, které měly operativně spolupůsobit při podpoře krytu hranic. Obrana daného prostoru byla systematicky upevňována až do okamžiku přijetí Mnichova.²²⁴ Dělostřelci VI. sboru dorazili nakonec až 4. 10. (DP 111, DP 112). Dále byly k dispozici 2 motorizované oddíly DP 52 z Tábora. Pod VI. sbor kromě všech útvarů HO 31 patřily i útvary elitní 4. RD.

Problém byl v tom, že pásmo VI. sboru sahalo jen k toku řeky Vltavy. **Prapor I/1** na levém břehu Vltavy v úseku Krumlova tak zůstal stále spolu s **PPL 11** pod velením Vojtechovského I. armády.²²⁵ Prapor byl tak v podstatě bez velení, což mohlo zhoršit situaci VI. sboru. Podle telefonního hovoru gen. Fialy s Vojtechovským z 28. 9. v 12:00 hodin měl prapor I/1 zůstat na místě, ovšem pod novým velením **mobilizované 5 divize** (dvojče HO 31) a dále I. sboru a I. armády.²²⁶ Jak jsem psal výše, tak **II/1** prapor obsazoval většinu jihočeské HOP. **Prapor III/1** tvořící zálohu byl připraven zacelit průlom v HOP v týlu severně od Kamenného Újezda v Poříčském lese spolu se **smíšeným předzvědným oddílem** (SPO). Ten tvořila kromě jeho velitelství eskadrona od dragounského pluku 5 ze Staré Boleslavi a divizní cyklistická rota od instrukčního praporu 1 z Milovic (v Plané a Homolích). Dále zde byly jako záloha **tančíky** vz. 33 z Milovic od pluku útočné vozby 1 – šlo o 2 čety pod velením **Františka Bürgerera**. Důležitou součástí záloh tvořily i **obrněné vlaky**. Na trati *České Budějovice – Kaplice* působil **IOV 31** a na trati *České Budějovice – České Velenice* (Č. Velenice – Třeboň) **OV č. 2**.²²⁷ Důležitou složku obrany PÚV tvořily také 2 roty KPÚV, jedna rota

224 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 76.

225 Srv. TAMTÉŽ, s. 78.

226 Srv. TAMTÉŽ, s. 82.

227 Srv. TAMTÉŽ, s. 100. Improvizované obrněné vlaky stavěly jen pěší pluky: IOV 31 – pěší pluk 1,

KPÚV č. 77 s 6 kanony v Rožnově a druhá rota č. 84 se stejným počtem kanonů ve Štěpánovicích u Lišova. První měla zasahovat ve směru Holkov – Velešín, Srnín – Č. Krumlov nebo Borovany – Trhové Sviny, druhá v prostoru Borovany – Mladošovice, Velešín a Číměř – Nová Bystřice. Z toho je vidět, že protitanková obrana v úseku PPL 1 byla velmi žalostná ...

V průběhu mobilizace musela politická místa reagovat na podnět britské diplomacie. Jednalo se o návrh plánu z 19. září, jenž je znám pod označením „*timetable*“. Vláda o něm jednala 28. září. Počítal s tím, že po jednání zástupců Německa, Velké Británie a Československé republiky německá vojska zahájí 1. října okupaci Aše a Chebu až po HOP. Po vyřešení zásadních otázek územních změn by vojska Wehrmachtu začala vnikat na další území teprve od 10. října. Poslední československé síly by pak z odstupovaných oblastí odešly až 30. října 1938. Nejvyšší političtí představitelé soudili, že nelze vydat Německu pohraniční sledy opevnění bez mezinárodního zajištění nových hranic. Timetable nemohla vláda zcela odmítnout přes souhlas předchozího kabinetu. Zároveň se snažila neztratit alespoň jistou naději na politickou podporu západních vlád na mezinárodním fóru. S návrhem souhlasila, ale odmítala vše, co přesahovalo původní plán.

Obranyschopnost musela být posouzena z politických i vojenských hledisek. Prezident republiky nejnovější situaci podrobil rozboru se zástupci armády, generály Krejčím, Lužou, Vojtechovským a Prchalou. Hlavní velitel i přítomní velitelé armád 29. září naléhali, aby ČSR neustupovala a v krajním případě podstoupila obrannou válku bez naděje na zahraniční pomoc. Argumentem byla odhodlaná armáda s vynikajícím morálním stavem, jednota státotvorně smýšlejících občanů a snad také víra ve změnu politiky spojenců. Prezident republiky hodnotil situaci realističtěji. Izolovanou válku s Německem nepovažoval za řešení věci prospívající. Zdůrazňoval, že propuknutí válečného konfliktu je otázkou času. Jeho následky měly nakonec dolehnout i na spojence. Mimořádně napjatou situaci se opět snažil iniciativně řešit Chamberlain, který musel pro svou politiku vůči Německu nakrátko usilovně obnovovat podporu i doma. Diplomatickými spojnicemi přes Řím byl říšský kancléř požádán **27. září**

IOV 32 – pěší pluk 18, IOV 33 – pěší pluk 44, IOV 34 – pěší pluk 47, IOV 35 – pěší pluk 4, IOV 36 – pěší pluk 13, IOV 37 – pěší pluk 40, IOV 38 – pěší pluk 10, IOV 39 – pěší pluk 23, IOV 40 – pěší pluk 25, IOV 41 – pěší pluk 14 a IOV 42 – pěší pluk 36. Pokud jde o jejich nasazení, víme jen, že IOV 33 se zúčastnil bojů ve šluknovském výběžku a IOV 31 bojů o Český Krumlov. Srv. online dotaz č. 1337 http://vojenstvi.cz/vasedotazy_90.htm.

o nová jednání.²²⁸ Zpět dostal téhož dne vzkaz, že kancléř odložil mobilizaci armády o 24 hodin. V odpoledních hodinách britský premiér obdržel Hitlerovo pozvání do Mnichova, které se měl kromě předsedy francouzské vlády zúčastnit ještě Mussolini.

4 F/ Vyvrcholení krize – přijetí Mnichovské dohody

Nastalo poslední dějství. S čs. vládní reprezentací se nepočítalo. Účast jiných států nepřicházela v úvahu. Konference byla zahájena dne **29. září v 12:45**. Výsledky získaly formu stručné dohody a text byl hotov cca. ve **23:00**. Dohodu po **půlnoci 30. září** stvrdily podpisy zástupců čtyř zemí. Naši zástupci se s výsledky seznámili kolem **1:30**.²²⁹ Československo bylo povinno odstoupit mezi 1. – 7. říjnem první čtyři územní pásma. Další území, jež měla německá armáda okupovat do 10. října, měl určit mezinárodní výbor (V. okupační úsek). Ten byl určený k přípravě pravidel, podle nichž měly probíhat okupační operace. Dohoda stanovila, že do konce listopadu budou vymezena území, kde proběhne lidové hlasování. Výsledek měl být určující pro ponechání dotčené oblasti, či pro její připojení. Způsob hlasování měl být založen na principech plebiscitu v Sársku. Další ustanovení se týkala nových hranic, opčního práva a amnestie osob, nacházejících se v ČSR ve výkonu trestu za politické činy. Dodatky stanovily způsob řešení otázky polské a maďarské menšiny v Československu a opatření pro případ nevyřešení otázek ve stanovené lhůtě. Původci dohody nepřipouštěli diskusi v otázce přijetí nebo odmítnutí dohody československou stranou.

V dopoledních hodinách 30. září 1938 vznikalo stanovisko politického vedení Československa. Rozhodující ústavní činitelé se shodli na bezvýchodnosti situace. Generálové Krejčí, Syrový, Husárek a pravděpodobně také Vojtechovský hodnotili vojenskou pozici republiky za beznadějnou. Vyhlídky na obranu slibovaly podle jejich názoru pouze krátkou a zničující válku bez možnosti získat zahraniční pomoc. Názory hlavních představitelů armády nelze interpretovat jako kapitulantství, ale jako objektivní profesionální posudek, jenž byl vyžádán politickými činiteli. Jako vojenští činitelé ani nemohli situaci posoudit jinak. Definitivní rozhodnutí akceptující Mnichovskou dohodu bylo vysloveno **v poledne 30. září 1938** na schůzi ministerské rady za účasti prezidenta republiky. Vojáci se o tomto rozhodnutí dozvěděli až

228 Doslova sdělil: „*Jsem připraven ihned přijet do Berlína, abych s Vámi a s představiteli české vlády, Francie a Itálie diskutoval o uspořádání transferu.*“ Pod pojmem transfer byla chápána změna státních hranic Československa.

229 Srv. P. ŠRÁMEK, *Československá armáda*, s. 40.

z rozhlasového projevu gen. Syrového v **17:00**. Kapitulace na ně zapůsobila jako výbuch bomby. Odhodlání vystřídalo zoufalství. Skvěle připravená armáda musela ustoupit bez jediného výstřelu ...

Mobilizace obyčejným vojákům zpočátku dodávala naději, že se budou moci bránit, posléze *"byla však určena pouze k tomu, aby armáda bděla nad prováděním mnichovského rozhodnutí"*. Smutná bilance ... Nálada mužstva, nejprve plná nadšení *"ochabla a někde přecházela v ochablost a nezájem"*. Šestého či sedmého mobilizačního dne, tedy kolem 30. 9. se zastřelil velitel náhradní pomocné roty **škpt. František Šteif**. Je třeba říci, že podobných incidentů bylo u PPL 1 velmi málo. Důvody prý bylo možné hledat ve fyzickém i duševním zhroucení. Podíl na tom mělo nezvládnutí služebních povinností a zřejmě i jeho špatná finanční situace. Nejhorší období však přišlo po 1. říjnu, kdy se muselo *"po etapách ustupovat a vydávat bez boje známé kraje, kde bylo často cvičeno a které byly součástí naší milované vlasti"*. Dále netřeba komentáře: *"Se zařatými zuby jsme i tuto zkoušku skončili podle nařízení svojí vlády"*. Chápali však všichni vojáci takto pokorně politické rozhodnutí z vyšších míst?

Nedostatečnou se jevila činnost polní pošty, neboť nebyla jednotkám známa čísla polních pošt. V důsledku toho byla veškerá korespondence mobilizovaných záložníků posílána k náhradnímu praporu, který byl poštou brzy zcela zavalen. Celkově však až na některé nesrovnalosti probíhala podle plánu. Hned na počátku října začaly být propouštěny osoby německé národnosti z odstoupeného území na dovolenou a vůbec z činné služby v armádě. V důsledku tohoto opatření bylo také propouštěno mužstvo pracovních rot 1/1, 2/1 a 3/1. Evidenční koně ze zabíraného území byly shromažďovány u náhradního praporu a postupně odesílány na kaplické nádraží.²³⁰

230 Srv. VUA - VHA, f. PPL 1, kart 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945, s. 5 - 6.

V/ Každodennost vojáků „MJH“ v roce 1938 na základě denních rozkazů (I. - IX. 1938)

Tato část práce je rozdělena do jednotlivých oddílů podle popisovaných oblastí, které jsou řazeny podle abecedy. Nejde tedy o rozřazení podle důležitosti či jiného klíče. Normativní pojetí určitého problému je zde obvykle porovnáváno se skutečnými událostmi a chováním vojáků, které se normě dost často vymykaly. Právě tímto způsobem můžeme úspěšně proniknout ke každodennosti obyčejných vojáků, k udržování plukovních tradic či právě k hmotné kultuře kasárenských objektů. Často se mohou zdát uváděné informace zbytečné, ale každý jednotlivý fakt zapadá do celkové mozaiky.

Cestování

Vždy, když voják chtěl nebo potřeboval někam z posádky vycestovat (za jakýmkoliv účelem), potřeboval písemné povolení svého nadřízeného. Koncem dubna 1938 se u PPL 1 vyskytl problém kolem vydávání a kontroly cestovních rozkazů. Ty byly u cestovní správy totiž vyžadovány často neodůvodněně a také nepravdělně (tj. mimo stanovenou dobu). Nově měly být vyžadovány nejdéle do 11:00 dopoledne.²³¹ Zajímavostí byly tzv. *cestovní dny*, určené na delší cestu z posádky domů.²³²

Jedním z takovýchto důvodů mohla být **dovolená**. V případě dobrého chování a správného plnění vojenských povinností mohla být v jednom kalendářním roce udělena dovolená nejvýše ve výši 8 dní. Udělovala se hlavně tehdy, pokud to služební poměry dovozovaly (např. o svátcích). Bez zvláštních důvodů nemohla být prodloužena. Dovolenu nemohli dostat např. vojenské osoby v nemocnici (naopak existovala tzv. **zdravotní** dovolená na povolení lékaře), dále do míst postižených nakažlivými nemocemi a logicky všeobecně neukázněné a nespolehlivé vojenské osoby. Nejvýše na dobu 8 dní mohla být udělena **zvláštní** dovolená (z rodinných, existenčních a soukromých důvodů). Zvláštní případ představovala tzv. dovolená **zemědělská**.

Dovolenu bylo možno kdykoli přerušit v jejím průběhu. Počítaly se přitom jen "spotřebované" dny. Pokud nebyl návrat z dovolené možný díky nezaviněným příčinám (např. živelné pohromy), měl si voják u příslušných úřadů (např. u drah)

²³¹ Srv. DR 93, 22. 4. 1938.

²³² Na ty měl voják nárok nad vzdálenost 150 km (1 den), do 400 km (2 dny), do 600 km (3dny) a nad 600 km (4 dny). Srv. *Příručka pro vojiny*, s. 66.

nechat vystavit příslušné potvrzení. Dále existovala tzv. "*propuštěná*", která mohla být udělena v případě dobrého chování a plnění povinností "*na neděli či na svátek*".²³³

Denní režim

Poprvé v roce 1938 zveřejňuje DR č. 87 tzv. "*denní režim*" na letní období počítané od 15. dubna 1938. Díky tomuto dokumentu si můžeme daleko lépe představit činnost obyčejného vojáka v zaměstnání a i jeho rutinní denní rytmus.²³⁴ Obecně nelze bohužel vysledovat typické činnosti vojáka v jeho volném čase (tj. mimo zaměstnání). Můžeme ale vidět limitní hodiny volného času. Volný čas vojáků organizovalo také **vojenské zátiší**.²³⁵ Nabídky trávení volného času lze na druhou stranu sledovat pomocí denních rozkazů (srv. dále).

Vojáci museli vstávat poměrně časně, **budíček** stráže byl trouben trubačem zpravidla běžně v **5:00** (v zimě v 6:00).²³⁶ *Příručka vojína* budíček definuje jako okamžik, kdy je třeba "*vstát a připravit se k denním u zaměstnání*". Jiné to bylo v případě pokud se mělo konat cvičení, kdy bylo třeba kvůli nutnému přesunu na místo vstávat i o jednu až dvě hodiny dříve. V neděli a ve svátek si vojáci mohli o hodinu přispat. Ve stejnou ranní hodinu také obvykle probíhalo krmení a čištění koní. Do **6. hodiny** se zpravidla provádělo čištění a úklid ubikací, mytí, snídaně a příprava na denní zaměstnání. V **6:00** probíhala lékařská prohlídka (jen pro nemocné?), v neděli a ve svátek v 9:00. Dopoledne od **6:00 do 11:00** bylo prováděno dopolední zaměstnání stanovené týdenním programem, které zpravidla začínalo nástupem mužstva na nádvoří kasáren. Pak následoval výcvik příslušný dle druhu zbraně. Práce v kancelářích začínala až v 7:30 a trvala přibližně do 14:00. Důležitou součástí dne byly i **raporty**. Denní

233 Srv. TAMTĚŽ, s. 62 - 69.

234 Srv. DR 87, 14. 4. 1938. Částečně srv. Josef MUNZAR, *Poručík od ženistů*, Praha 2004, s. 20 - 27. Srv. online i zde <http://www.codyprint.cz/codyprint/porucik.html>.

235 Organizace **vojenského zátiší** byla spjata s otázkou výchovného působení. Již po roce 1918 byla vojenská zátiší spoluorganizována organizací YMCA. Zátiší mělo vojákům poskytnout zábavu a rozptýlení a v podstatě "*nahradit pohodu domova*". Šlo o to, aby měli vojáci po zaměstnání co dělat. Součástí bývaly i knihovny a čítárny (docházelo k revizím pro vojáky nevhodné literatury). V roce 1923 charakterizoval přednosta 4. odd. HŠ M. Fučík úlohu zátiší takto: "*nabízí vojákovi v jeho volném čase teplou, světlou a vkusně vyzdobenou hernu, čítárnu nebo písárnu se vším možným pohodlím*". Vojíní zde mohli "*napsati si u pořádného stolu, pořádným perem a inkoustem (...) dopis matce či děvčeti, anebo pobaviti se bohatým a pestrým programem večera, divadlem, kinem, hudbou – vše zdarma*". Součástí programů bývaly i zábavné a poučné přednášky. Krom půjčování společenských her zde bylo možné získat i např. dopisní papír. Navíc si zde vojáci mohli za přijatelné ceny koupit kávu, kakao a buchty či pečivo. Dobrovolná návštěva zátiší byla ovšem podmíněná dodržováním řádů a pravidel slušného chování. Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 70 - 72.

236 Srv. stanovení DR 87, 14. 4. 1938, čl. 7.

raport probíhal dle času nařízeném veliteli rot. V **11:15** probíhal **praporní raport** (mimo neděle a svátky), od **11:30 plukovní raport** (opět). Všeobecně právě u raportu vyřizoval velitel s podřízenými služební věci, přijímal hlášení, prosby a stížnosti, udílel pochvaly nebo důtky a ukládal tresty. K raportu povolané mužstvo vždy mělo dbát na vyčištěnou a případně pospravenou *ústroj*.

V **13:30** byly každý den rozdělovány stráže kasáren. Mezi **11. a 14. hodinou** probíhal oběd (Munzar uvádí 12 hodin), krmení koní, čištění výstroje a výzbroje, výplata žoldu a příprava na **odpolední zaměstnání**, které probíhalo spolu s čtením rozkazu mezi **14:00 – 17:00** a skládalo se zejména z úklidu kasáren a pořadových cvičení (Munzar). Příjem a výdej úřední i soukromé **pošty** na velitelství pluku probíhal mezi **9 - 9:30 hod.** a odpoledne mezi **15 - 15:30 hod.** Odpolední výcvik zpravidla končil v **17:00** (podle Munzara). Večeře se konala vždy od **17:30** (půlhodiny předtím bylo potřeba nakrmit také koně). Mužstvo smělo ulehnout k nočnímu odpočinku již po večeři, resp. jakmile byly ukončeny přípravy na zaměstnání následujícího dne.²³⁷

Celý den se vojáci jistě těšili na **vycházku** (od **17:30 do 21:00**), podmínkou byl ovšem neudělený trest.²³⁸ V neděli a ve svátek byla vycházka do **11:00** a od **12:00 do 21:00**. Vycházka měla ideálně sloužit především k "*zotavení a vzdělání*" vojáka. Na vycházku měl být voják vždy oblečen čistě, podle předpisu a vždy s opaskem s bodákem. Před odchodem měl voják odchod ohlásit veliteli světnice.²³⁹ Podle zevnějšku a chování vojáka také veřejnost posuzovala celou armádu. *Příručka pro vojíny* proto zdůrazňuje nutnost ukázněnosti i fakt distinktivní funkce stejnokroje. Na vycházku měl být nošen "*vlastní oděv předepsaného tvaru a úpravy ze sukna nebo česané příze, vlastní dlouhé kalhoty bez lemovky, hnědé kožené rukavice, bílý nákrčník a vlastní hnědý kožený opasek*". Nepředepsané úpravy vycházkového stejnokroje byly zakázány.²⁴⁰ Jiné to však bylo u vyšších hodností, které si často nechávaly šít tzv. "*extrovky*". K občanstvu se měl voják chovat vždy "*zdvořile, ale odměřeně*".

237 Srv. *Rukověť*, s. 520.

238 Je zde třeba podotknout, že důstojníci vojenští sluhové (zpravidla vojíni prezenční služby) začínali službu u svého zaměstnavatele teprve až po 17. hodině (resp. až po svém denním zaměstnání). Starali se o oděvy, boty a další záležitosti svého zaměstnavatele jako poštu, obuvníka, krejčího. Pokud byl dotyčný důstojník ženatý, tak sluha zastával i práce v domácnosti jako např. klepání koberců. Srv. J. MUNZAR, *Poručík*, s. 20.

239 Srv. *Rukověť*, s. 529.

240 Srv. *Příručka*, s. 73. Vycházkový stejnokroj byl v podstatě druhý komplet stejnokroje, který byl stejný jako u bojové uniformy.

Samozřejmě mělo být toto chování k ženám a starým lidem. Vojáci se dále měli vyhýbat ze zdravotních důvodů *"pochybným ženám a vykřičeným místnostem"*. K vojsku odjakživa patřil také **alkohol**. Podle *Příručky "opilý voják zvláště poškozuje dobré jméno vojska"*. V této souvislosti je zde také uvedeno 5 jistě užitečných rad. Otázkou je, nakolik se jimi vojíní řídili (srv. dále).²⁴¹

V souvislosti a alkoholem je zde také důležitá otázka **povinnosti zachování služebního tajemství**. Vojenské osoby měly o těchto věcech zachovávat bez rozdílu hodnosti přísné mlčení (resp. vůči každému, komu neměly za povinnost o tom podávat služební hlášení). Tato povinnost trvala i v čase mimo činnou službu. Psát o nich nebo mluvit s nepovolanými lidmi bylo také zakázáno. Pokud některý voják zjistil, že nějaká tatová osoba má nezvyklý zájem o vojenské věci, byl to povinen nahlásit. Porušení tohoto tajemství mělo za následek nejtěžší vojenský zločin v podobě **vojenské zrady**.²⁴²

Ve všední dny byla dále **večerka** (*"znamení k návratu do kasáren"*) od **21:00**. V sobotu a den před svátkem byla o hodinu déle (**22:00**). Opět byla vyhlašována troubeným signálem. V případě opoždění bylo pro vojáka jistě lepší se přiznat veliteli hlídky, než lézt do kasáren oknem nebo přes zeď. Povolení přes večerku udíleli velitelé jednotlivých rot. Samozřejmě že také docházelo k zneužitím večerky, kdy například mohl být tento čas *"zneužit k nočním toulkám hýření apod."*. Nespolehlivým vojenským osobám mohlo být právo na večerku odňato úplně. Dodejme jen, že od 6. dubna 1938 byla mužstvu "MJH" povolena vycházka *"bez pláštů"*. V případě špatného počasí měl aktuální pokyny vydávat dozorčí důstojník kasáren.²⁴³ Právě překročení těchto časů bývalo velmi častým přestupkem a také bylo často trestáno (srv. dále). Vojákům bylo zakazováno navštěvovat pochybné hostince, která byly jistě (možná právě proto) vojáky prezenční služby navštěvovány.²⁴⁴ Neděle pak bývala zpravidla volná. Z DR 156 se tak dozvídáme, že od poloviny července již nebylo možné udělovat *"dovolené přes večerku"* ani ze soboty na neděli do ranních hodin bez zvláštních důvodů. Předpis A – I - 1 k tomu říkal, že *"se mohou udílet dovozené přes večerku jen malou měrou"*.²⁴⁵

241 **1.** Jdeš-li už do hostince, nepij nikdy těžké lihoviny. **2.** Nepij nikdy na lačný žaludek. **3.** Pij jen tolik, kolik nezbytno k ukojení žízně. **4.** Pije-li tvůj druh přes míru, měj ho k odchodu. **5.** Opilého druha neopust'. Hledej vhodný způsob, jak bys ho nenápadně, ale jistě dopravil do kasáren.

242 Srv. *Rukověť*, s. 503.

243 Srv. DR 87, 14. 4. 1938, čl. 9.

244 Srv. J. MUNZAR, *Poručík*, s. 21.

245 Srv. DR 156, 14. 7. 1938. Dále pro celý oddíl srv. *Příručka pro vojíny*, s. 55 - 62.

Hygiena

Hygiena byla pro vojsko velmi důležitá. Musíme si v první řadě uvědomit, že v objektech kasáren docházelo k poměrně velkému nahromadění lidí. Díky tomu byla otázka hygieny velmi problematická. Velkým strašákem tak pro brannou moc byly epidemie. Je jistě možné usoudit, že velká většina vojáků prezenční služby si přinášela hygienické návyky již z domova. Existovali však i tací, kteří je získali právě až v armádě? Díky velkému množství vojáků bylo nutné vypracovávat harmonogramy koupání. To se zpravidla dělo u PPL 1 po týdnu, kdy se střídaly roty obou kasárenských budov (Žižkových a Jiřího z Poděbrad). Od kaplické posádky podobné záznamy nemáme. Je možné, že se to dělo kvůli úspoře vody, tj. aby neprováděly hygienu současně obě budovy? Tyto plány vycházely vždy s předstihem v plukovním denním rozkaze. Lze podle nich také sekundárně určovat množství a složení jednotek jednotlivých praporů ubytovaných v každém z kasárenských komplexů. Na každou rotu připadala v koupelně hodina, jen kolem oběda (a v případě očisty poddůstojnické školy) bylo toto rozmezí větší. Zpravidla jako poslední se koupávali ti, kteří hygienu nestihli dopoledne či v jiné předepsané době. Poslední koupající se rota měla vždy určit mužstvo k úklidu a k uzamknutí koupelny.

Je zajímavé, že zmínky o hygieně mužstva mizí úplně kolem doby květnové mobilizace a po zhruba 1. červnovém týdnu. Je tak možné předpokládat, že v těchto krizových obdobích roku 1938 se již takovéto „nepodstatné“ věci do DR nezasazovaly. Ale samozřejmě je zcela jisté, že harmonogram hygieny pokračoval stejně do té míry jako doposud.

Něco tedy ke konkrétním případům. Tak například na den 22. 1. bylo naplánováno koupání mužstva v Žižkových kasárnách. Od 17. hod. se měli koupat ti, kteří to nestihli dříve.²⁴⁶ V sobotu 29. 1. se uskutečnilo koupání mužstva v kasárnách Jiřího z Poděbrad.²⁴⁷ V únoru koupání mužstva poprvé připadlo na 5. 2. Pořadí rot bylo opět jiné.²⁴⁸ Dne 18. února přišlo opět na řadu koupání mužstvo v kasárnách Jiřího

246 Sr. DR 16, 31. 1. 1938. 7-8: 5. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 6. rota, 10-11: 7. rota, 11-11:45: 8. rota, 11:45-14:45: podd. škola, 14:45-16: RDZ, 16-17: pomocná rota.

247 Sr. DR 22, 28. 1. 1938. 7-8: 10. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 11. rota, 10-11: 12. rota, 11-12: 9. rota, 12-13: techn. rota.

248 Sr. DR 28, 4. 2. 1938. Tedy: 7-8: 8. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 5. rota, 10-11: 6. rota, 11-12: pomocná rota, 12-14:30: poddůstojnická škola, 14:30-15:30: 7. rota, 15:30: RDZ + zbytek.

z Poděbrad.²⁴⁹ Dne 19. února se koupalo mužstvo v Žižkových kasárnách.²⁵⁰ V sobotu 26. 2. opět proběhlo koupání v kasárnách Jiřího z Poběbrad,²⁵¹ v sobotu 5. 3. v Žižkových kasárnách.²⁵² V sobotu 13. 3. proběhlo koupání mužstva v kasárnách Jiřího z Poděbrad,²⁵³ v sobotu 19. března v Žižkových kasárnách,²⁵⁴ v sobotu 2. 4. v Žižkových kasárnách.²⁵⁵ V sobotu 9. 4. se koupaly roty v kasárnách Jiřího z Poděbrad,²⁵⁶ dne 16. 4. koupání proběhlo v Žižkových kasárnách.²⁵⁷ Dne 30. dubna přišlo na řadu mužstvo v kasárnách Jiřího z Poděbrad²⁵⁸ a dne 4. června mužstvo v Žižkových kasárnách.²⁵⁹ Dodejme jen, že od 8. 6. bylo možno denně používat sprchy vedle kuchyní mužstva v Žižkových kasárnách.²⁶⁰

Příručka pro vojíny také dále zdůrazňuje důležitost hygieny (hlavně co se týče základních hygienických návyků), zvláště po návratu ze cvičení. Voják neměl také zanedbávat péči o chrup, protože *"zanedbaný chrup působí bolest a stojí hodně peněz"*. Zajímavá je zmínka o účesu, který měl být nošen výhradně podle předpisu. Dlouhé vlasy prý tak dodávají muži *"zženštilého vzhledu, vojákovi neslušejí a jsou po zdravotní stránce nevýhodné"*. Voják měl též pečovat o své nohy. Obuv tak měla být vždy řádně ošetřena (resp. dobře nakonzervována tukem), aby nepůsobila otlaky a puchýře.²⁶¹

249 Srv. DR 33, 10. 2. 1938. Pořadí: 7-8: 11. rota, 8-9: SR 3, 9-10: technická rota, 10-11: 9. rota, 11-12: náhradní rota, 12-13: 12. rota, 13 a dále: 10. rota + ostatní.

250 Srv. DR 40, 18. 2. 1938. Pořadí: 7-8: 6. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 5. rota, 10-11: 7. rota, 11-12: pomocná rota, 12-14:30: podd. škola, 14:30-15:30: RDZ, 15:30-16:30: 8. rota + ostatní.

251 Srv. DR 45, 24. 2. 1938. Pořadí: 7-8: 9. rota, 8-9: SR 3, 9-10: techn. rota, 10-11: 10. rota, 11-12: 12. rota, 12-13: náhradní rota, po 13: 11. rota + ostatní.

252 Srv. DR 51, 3. 3. 1938. 7-8: 5. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 6. rota, 10-11: 8. rota, 11-12: pomocná rota, 12-14:30: poddůstojnická škola, 14:30-15:30: RDZ, 15:30-16:30: 7. rota.

253 Srv. DR 57, 10. 3. 1938. Tedy: 7-8: 6. rota, 8-9: SR 3, 9-10: technická rota, 10-11: 10. rota, 11-12: 12. rota, 12-13: náhradní rota, 13-14: 9 rota + ostatní.

254 Srv. DR 63, 17. 3. 1938. Tedy: 11. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 5. rota, 10-11: RDZ, 11-13:30: podd. škola, 13:30-14:30: pomocná rota, 14:30-15:30: 7. rota, 15:30-16:30: 8. rota + ostatní.

255 Srv. DR 75, 31. 3. 1938. Tedy: 7-8: 7. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 8. rota, 10-11: 6. rota, 11-12: pomocná rota, 12-14:30: podd. škola, 14:30-15:30: RDZ, 15:30-16:30: 5. rota + ostatní.

256 Srv. DR 81, 7. 4. 1938. Takto: 7-8: 10. rota, 8-9: SR 3, 9-10: technická rota, 10-11: 9. rota, 11-12: 12. rota, 12-13: náhradní rota, 13-14: 11. rota + ostatní.

257 Srv. DR 87, 14. 4. 1938. Tedy: 7-8: 5. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 7. rota, 10-11: 8. rota, 11-12: pomocná rota, 12-13: RDZ, 13-14: 6. rota + ostatní.

258 Srv. DR 97, 27. 4. 1938. Takto: 7-8: 11. rota, 8-9: SR 3, 9-10: technická rota, 10-11: 10. rota, 11-12: 12. rota, 12-13: náhradní rota, 13-14: 9. rota + ostatní.

259 Srv. DR 126, 3. 6. 1938. Tedy: 6-7: 5. rota, 7-8: 6. rota, 8-9: SR 3, 9-10: 7. rota, 10-11: 8. rota, 11-12: 12. rota, 13-14:30: RDZ, 14-16: pomocná rota + od 16. hod. ostatní.

260 Srv. DR 129, 8. 6. 1938.

261 Srv. *Příručka pro vojíny*, s. 79 - 81, 83 - 84.

Kryty a CPO. Přípravy obrany a různá opatření - ozvěny situace

Stejně jako civilního sektoru tak i českobudějovické posádky se dotýkaly nařízení pro OPL (= obranu proti letadlům). Příkazy zatemnění se týkaly objektů kasáren stejně jako jakýchkoli jiných městských budov (i díky jejich velikosti a umístění v centru města). Aktivně se armáda podílela také na cvičeních CPO. Zde šlo např. o pomoc při stavbě protiletectkých krytů a simulaci protiletectkých případů (bombardováním i plynovými útoky). Je možné, že z armádních skladů pocházela i část materiálu dodávaného do civilního sektoru (plynové masky).

Ke dni 11. 3. 1938 byl u křížku u Franckovy cihelny zbudován vzorový úkryt pro pěší družstvo s protiletectkou pozorovatelnou, který však měl být již koncem března zrušen. Všechny roty pluku tak měly absolvovat povinnou prohlídku zařízení (na požádání byla možná s výkladem odborníka od technické roty pluku).²⁶² Ve středu **23. března** se konalo **první budějovické cvičení CPO** v roce 1938. Odpoledne měla být opatření přezkoušena z hlediska protiletectkého cvičného poplachu a úplného vnitřního a vnějšího zatemnění kasáren.²⁶³ DR 67 upřesňuje dobu trvání cvičení na 18. až 23. hodinu. V této době nesmělo *"nikde pronikat světlo z místností a osvětlení všech vozidel musí být zastřeno"*. Účelem tohoto cvičení bylo zejména prověření dostatku prostředků k zatemnění (černé zástěny oken, kryty světel, modré žárovky v místnostech a krytech). Nedostatky měli případně doplnit velitelé objektů a rot. Na nádvoří kasáren a jiných nechráněných místech měly být rozsvíceny pouze modré žárovky a jinde neměla být světla rozsvícena vůbec.²⁶⁴ DR 68 vše dále upřesňuje. K cvičení se měly připojit všechny jednotky, aby přezkoušely svá opatření OPL. Z tohoto důvodu byly také zakázány vycházky. Zatemnění mělo být ale provedeno tak, aby mohla probíhat obvyklá úřední činnost. K nácvičku pohybu za této situace měla být nachystána koňská spřežení.²⁶⁵

Vojáci PPL 1 se také podíleli na výstavbě zdejší opevněné linie, ať už jako příslušníci VSD nebo mužstvo strážních praporů. DR 88 určuje výměnu dozorců pro betonářské práce na jihočeských úsecích LO (celkem o 11 vojáků). Určené mužstvo nemělo být zatím odesíláno mimo posádku, ale na místo určení mělo být posláno až

262 Srv. DR 58, 11. 3. 1938. Zmíněná cihelna stála v dnešní části České Budějovice 4. Srv. online Jan SCHINKO, *Stavba Husovy kolonie se tehdejší radnici přičila*, vloženo 29. 7. 2007, http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/kolonie_putovani_cb20070727.html.

263 Srv. DR 65, 20. 3. 1938.

264 Srv. DR 67, 22. 3. 1938.

265 Srv. DR 68, 23. 3. 1938.

podle aktuální potřeby. Určení byli pro mjr. pěch. **Josefa Zemánka** a špkt. pěch. **Dominika Tůmu**.²⁶⁶ Zřejmě pro místní VSD nebo technické jednotky měli velitelé rot a praporů do 11. 8. 1938 nahlásit počty *"inženýrů důstojníků, obor stavební a aspirantů odv. ročníku 1937, absolventů vyšších průmyslových škol, rovněž obor stavební, dále hlaste mužstvo povoláním betonáře a kresliče, odv. ročníku 1937"*.²⁶⁷ K podobným účelům měli být zřejmě také dne 20. září 1938 odesláni 4 vojáci v záloze. S tímto doslova *"montážním družstvem"* měl být odeslán také prap. Pícha.²⁶⁸

Pluk také reagoval na zvýšení nebezpečnosti situace v období kolem 21. května. Dnem **24. 5. 1938** tak měli velitelé praporů postavit tzv. *„zvláštní stráž“*.²⁶⁹

- prapor II/1 – u plynárny v síle 1 + 1 + 9
- prapor III/1 - na letišti v Plané v síle 1 + 3
- na benzinovém skladišti PS 2 v síle 1 + 3
- zajištění posádky v síle 10 stráží 1 + 3

Od **27. května** měly být strážní služba v posádce organizována následovně. II/1 prapor měl dodat stráž v síle 1 + 3 + 1 a hotovost v síle 1 + 6. Prapor III/1 měl postavit stráž v kasárnách Jiřího z Poběbrad v síle 1 + 5 + 1, stráž u velitelství 5. divize 1 + 3 a denně posílala 1 trubače pro stráž ve Švecových kasárnách.²⁷⁰ Od konce června dostaly silniční hlídky k dispozici celkem 3 bicykly – od technické roty, RDZ a od velitelství III/1 praporu.²⁷¹ Počínaje 18. červencem převzal II/1 střežení benzinového skladiště v SPS 5 v síle 1 + 3. Od 21. července měl pak převzít tyto hlídky DP 5.²⁷²

Vojáci byli také průběžně připravováni na možnost plynového nebezpečí. Použití plynů ze strany nepřítele se naše armáda velmi obávala. Na druhou stranu sama ve skladištích skladovala velká množství těchto látek a v případě nouze by dle mého názoru byly určitě použity (srv. např. hlášení Armáda 1938). Dne 10. června byl tak v kinosále vojenského zátiší promítán **výukový film** *"Zamořeno yperitem"* a *"Nemocnice v protiplynovém krytu"*. Účast byla povinná, pro rotmistry a důstojníky

266 Srv. DR 88, 15. 4. 1938. **Tůma** byl určen jako velitel VSD 197. Úsek 197 Křenov byl zadán ke stavbě 2. července 1938 v počtu celkem 89 objektů LO. **Zemánek** pracoval jako velitel VSD v úseku 196 Jablonec. Tento úsek byl ŘOPem zadán ve stejný den. Celkem zde mělo být vybetonováno 76 objektů LO. Srv. databáze úseků na <http://ropiky.net/>.

267 Srv. DR 179, 10. 8. 1938.

268 Srv. DR 212, 19. 9. 1938. Šlo o Jana Valníka, 9. rotu, Karla Podraského, 8. rotu, Roberta Midlera, 5. rotu a Jaroslava Špilauera, 9. rotu.

269 Srv. DR 117, 24. 5. 1938.

270 Srv. DR 120, 27. 5. 1938.

271 Srv. DR 145, 29. 6. 1938.

272 Srv. DR 159, 18. 7. 1938.

doporučená. Od 15. do 17. hodiny měly filmy shlédnout II/1, RDZ, technická, pomocná a náhradní rota, mezi 18. a 20. hodinou pak III/1 a SR 3. Film měl ukazovat *"jak je třeba postupovat při nenadálém nepřátelském útoku, podniknutém yperitem"*. Režijní příspěvek na promítání měl činit 30 haléřů za osobu – roty měly peníze odvést částky správě zátíší do 11. června 1938.²⁷³ Navíc od data 22. 7. 1938 mohli gážisté odebírat od chemického důstojníka pluku plynové masky pro své rodiny. Odběr měl být ukončen dne 23. července 1938.²⁷⁴

Stejně jako veřejnost chtěla i armáda podpořit myšlenku obrany státu peněžními dary. Peněžní sbírka *"Jižní Čechy armádě"* byla jednou z prvních svého druhu v tehdejší ČSR. Dne 14. 6. 1938 byly zveřejněny první výsledky sbírky *"na fond pro věcné potřeby MNO"*. Aktivní důstojníci zde přispěli celkem 2 314 Kč, záložní důstojníci 1 223 Kč, rotmistři 435 Kč, délesloužící 310 Kč a mužstvo 1 218 Kč – celkem to dělalo 5 500 Kč. Dále do sbírky částkou 1 000,- přispěl npor. v zál. **Jaroslav Ehrlich**, statkář v Hokově u Hořovic. Michálek rád konstatoval, že se *"mužstvo všech národností spontánně rozhodlo, aby tento dar byl věnován na fond pro obranu státu"*.²⁷⁵ Podle DR 150 daroval dne 30. 6. svob. **Otto Záluženský** (techn. roty) celý svůj žold ve výši 28,50 Kč na obranu státu. Do této doby bylo velitelstvím pluku odevzdáno 11 300 Kč.²⁷⁶ Dne 18. 7. 1938 odeslal Michálek dar 500 Kč od Instrukčního kurzu branné výchovy.²⁷⁷ Instrukční kurz záložníků odevzdal na obranu státu 750 Kč. K 27. 7. 1938 bylo plukem odevzdáno celkem 13 009 Kč.²⁷⁸ Podle DR 169 odevzdali dále záložní důstojníci posádky na obranu státu celkem 716 Kč a záložníci 6. roty *"Vilímkovy"* celkem 24 Kč. Pluk měl v tuto chvíli odevzdáno 13 748 Kč.²⁷⁹ K počátku června pluk odevzdal do sbírky již 14 299 Kč.²⁸⁰

Ke konci srpna věnovali na obranu státu:

- mužstvo v záloze od 6. roty ... 83,-
- mužstvo v záloze od 9. roty ... 33,-
- mužstvo v záloze od 10. roty ... 90,-
- por. v zál. **J. Fencel** (jako přeplatek za telefonní hovor) ... 4,-

273 Srv. DR 130, 9. 6. 1938.

274 Srv. DR 162, 21. 7. 1938.

275 Srv. DR 134, 14. 6. 1938.

276 Srv. DR 150, 7. 7. 1938.

277 Srv. DR 159, 18. 7. 1938.

278 Srv. DR 167, 27. 7. 1938.

279 Srv. DR 169, 29. 7. 1938.

280 Srv. DR 174, 4. 8. 1938.

- důstojníci v záloze odcházející 28. a 29. 8. 1938 ... 450,-
- důstojníci v záloze od I/1 a mužstvo od I/1 ... 360,- a 36,-

Celkem tedy šlo o 1036 Kč. Do této doby bylo za pluk již odevzdáno 15 335 Kč.²⁸¹ Ke 2. září 1938 darovali na fond obrany MNO: kulometná podd. škola 200 Kč, mužstvo v záloze 6. roty 22,50 Kč. Do této doby již bylo odevzdáno 15 557 Kč.²⁸²

V souvislosti s armádou byla vždy spjatá snaha o **utajenost**. Ke dni 24. 6. 1938 povolilo **PV** (= posádkové velitelství České Budějovice) opět nosit plukovní čísla na límcích.²⁸³ V případě PPL 1 tedy šlo obdélníkové mořené kovové štítky s číslem 1 (tzv. límcová čísla). Ty se v míru nosily přišité po obou stranách límce blůzy i polního pláště. V případě mobilizace se toto označení pro potřeby utajení sundávalo.

Při odesílání na HOP měla být mužstvu strážních oddílů přidělena jedna **přikrývka** navíc. Tato měla být po ukončení služby samozřejmě dodána zpět k rotě.²⁸⁴ Dnem 1. září byly všechny stráže ve městě až do odvolání zesíleny o 3 vojíny. Nové strážní úkoly vydal Michálek kasárnímu strážnímu důstojníkovi.²⁸⁵ Dne 10. září k příslušníkům pluku v rozhlase promluvil prezident Edvard Beneš "*o vývoji situace a postupu Československa*". Projev mělo vyslechnout všechno mužstvo před budovou vojenského zátiší.²⁸⁶ Do 21. září měly být ke kontrole hospodářské správě zbrojním důstojníkem pluku a veliteli rot předloženy "*záznamy o evidenci munice*". Mělo se tak zamezit případným neshodám se skutečným stavem, resp. nenadálým nedostatkem munice.²⁸⁷ Mužstvo odesílané na HOP pak mělo být bezpodmínečně vybaveno expresním kapesním obvazem. Pokud se tak nestalo, měly roty odeslat kapesní obvazy k jednotkám až dodatečně.²⁸⁸

Od počátku mobilizace bylo také logicky dbáno na přísnou kázeň. Je třeba si uvědomit, že mobilizace byla vyhlášena v pátek v noci. **DR č. 217** je datován přímo 24. zářím (sobota 24. 9. první mobilizační den, 25. 9. druhý mob. den). **DR 216** pak má dataci přímo 23. 9. 1938.²⁸⁹ Právě od 24. září Michálek vyžadoval, aby "*veškeré*

281 Sr. DR 195, 30. 8. 1938.

282 Sr. DR 198, 2. 9. 1938.

283 Sr. DR 142, 24. 6. 1938, čl. 10.

284 Sr. DR 195, 30. 8. 1938.

285 Sr. DR 197, 1. 9. 1938.

286 Sr. DR 204, 9. 9. 1938.

287 Sr. DR 210, 16. 9. 1938.

288 Sr. DR 214, 21. 9. 1938.

289 Je nutno poznamenat, že od této chvíle byly DR v archivním fondu značně neuspořádané a některé i chybí.

vojenské oddíly, ať vystrojené, nebo nevystrojené pohybují se vždy a všude jen za dozoru svých nadřízených v uzavřených řadách a v předepsaném vojenském pořádku". Armáda si tak potřebovala získat respekt u obyvatelstva a vytvořit zdání toho, že vše běží podle plánu. Jakékoliv uvolnění kázně mělo být odteď přísně trestáno. Tímto dnem byla také pro všechny vojenské osoby stanovena policejní hodina na 23:00 (na hostince a veškeré veřejné místnosti). Velitelé rot pak měli zařídit, aby vojáci po této době zbytečně nevycházeli ze svých ubikací. Za účelem kontrolování této policejní hodiny a "zamezení potulování se vojenských osob městem v hodinách nočních a jiných nepřístojností" byly každodenně vysílány hlídky. Prostor obchůzek byl určen do oblasti Lineckého a Vídeňského předměstí (zjednodušeně jih města). Také veškerému civilnímu obyvatelstvu byl přísně zakázán vstup do vojenských objektů. Veškerý prodej lihovin ve vojenském zátiší pro vojenské osoby byl zastaven.

Byl také vydán přísný **zákaz opouštět posádku**. Při dřívějších mobilizacích se prý ukázalo, že někteří záložníci odjížděli vlakem na noc domů a zanášeli tak železniční dopravu. Dovolena měla být nově udělována jen v nejnnutnějších (veřejně ověřených) případech. Dozorčí orgány měly zpřísnit dohled a kontrolovat, zda nikdo v ubikacích nechybí. Mužstvo bylo upozorněno, že bez dovolenky jim jízdenku neprodají.²⁹⁰ V objektu č. X (Žižkových kasáren) byla zřízena **noclehárna** pro to mužstvo, které bylo během cesty ke svému útvaru nuceno vlivem špatného spojení zůstat v Budějovicích. Kasární dozorčí důstojník měl oprávněnost takového nároku zjistit kontrolou podle cestovních dokladů a voj. dokladů příslušného vojína. Velitele, "energického poddůstojníka", měla určit náhradní rota.²⁹¹ Podle rozkazu PV z 25. září 1938 měly být "při leteckém poplachu i cvičném" **zatemněny** všechny vojenské budovy. V ubikacích a na chodbách se mělo zhasnout světlo. Ve skladištích, či tam kde se pracovalo, měla být okna zatemněna dekami. Za provedení tohoto rozkazu, "jehož neprovedení" mohlo "prozraditi polohu města a ohroziti celé město", byli odpovědní velitelé všech stupňů.²⁹²

290 Srv. DR 217, 24. 9. 1938, čl. 4, 5, 6, 8, 9, 10. Hlídka měla být vysílána v počtu 1 důstojník a 1 rotmistr + 1 poddůstojník + 10 vojáků střídavě od II/1 a III/1. Právě 24. 9. měl hlídku vyslat III/1 prapor.

291 Srv. TAMTÉŽ.

292 Srv. DR 219, 27. 9. 1938.

Kultura. Spolky. Hudba

Jak jsme již ukázali částečně výše, tak **hudba** mohla být jednou z výplní vojákova volného času. Po roce 1918 vznikaly soubory vojenských hudeb hlavně v posádkových městech, po roce 1920 vznikaly i menší plukovní hudby. Doplnění těchto souborů se mohlo dít i nadanými dobrovolníky již od 14 let a také samozřejmě hudebníky z řad prezenční služby. Koncerty mívaly zpravidla příznivý ohlas nejen u vojáků, ale i u občanů jednotlivých posádek.²⁹³ Od 12. ledna 1938 pak měli "*vojíni - hudebníci 1. ročníku*" (resp. nováčci) docházet "*k hudebnímu výcviku po celý den*".²⁹⁴

Dne 7. února večer se konal ve dvoraně Besedy koncert sourozenců Strakových. Za pluk se zúčastnil por. Heller, kterému Michálek již předem vydal vstupenku.²⁹⁵ Na různých večírcích dále hrála hudba PPL 1.²⁹⁶ MNO výnosem z 9. března povolilo účinkování 16 členů plukovní hudby s kapelníkem na sjezdu příslušníků "*Sdružení příslušníků 1. pluku MJH*" na Smíchově, které se mělo konat 19. března v Národním domě na Smíchově od 19:00 (srv. výše). Cestovní výdaje hradila hosp. správa, "*na ostatní požitky nemají gážisté ani mužstvo nárok*".²⁹⁷ Na den 13. března byli vojáci zváni na "*Slavnostní koncert*" do JND od 20:30 s "*bohatým programem zpěvním a hudebním*". Od 1:30 měl být rádiem přenášen další, veřejnosti přístupný koncert. Účinkovala hudba PPL 1, členové JND, jihočeské pěvecké kvarteto a orchestr JND. Vstupné bylo 2 až 10 Kč.²⁹⁸ Od května do 30. září probíhaly pro širokou veřejnost bezplatné koncerty plukovní hudby. V Českých Budějovicích se měly pořádat každé první a třetí úterý v měsíci v Krumlovských alejích, každé druhé úterý v sadech Palackého náměstí. Ve Čtyřech Dvorech měla hudba hrát každé čtvrté úterý v měsíci v sadech Svobody. V květnu a v září koncerty začínaly v 19:00, v červnu, červenci a srpnu vždy od 19:30.

I obyčejný voják měl zvládat určitá pravidla **chování**, která se obecně kryla s obecnými zásadami společenského chování. Ve vojenské oblasti sem navíc vstupovaly vojenské předpisy a principy hierarchie hodností. Např. při **divadelním představení**

293 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 75 - 76. Zajímavostí je i zřízení dvouleté **Vojenské hudební školy** v Praze.

294 Srv. DR 7, 11. 1. 1938.

295 Srv. DR 32, 9. 2. 1938.

296 Na 16. 3. zvala Odbočka svazu čs. rotmistrů příslušníky posádky na večírek do restaurace Metropol (datum nečitelné, jen od 20:00). Důležité je, že k poslechu měla hrát hudba PPL 1. Srv. DR 57, 10. 3. 1938.

297 Srv. DR 58, 11. 3. 1938.

298 Srv. DR 59, 13. 3. 1938.

měl voják představeného pozdravit sice vsedě, ale s napřímením horní části těla po dobu 3 až 4 sekund a obrácením hlavy k nadřízenému.²⁹⁹ Důležitou součástí společenského chování pak byly i různé druhy **pozdravu**. *Bez pokrývky hlavy* mělo mužstvo zdravit tak, že se postavilo do pozoru čelem k nadřízenému a hledělo mu přímo do očí. Za pohybu nadřízeného mužstvo nadřízeného sledovalo pohledem. Za pochodu zdravilo mužstvo tak, že 5 kroků před nadřízeným k němu otočilo hlavu a šlo v pozoru. *S pokrývkou hlavy* se zdravilo rukou: nadřízený se postavil čelem, postavil se do pozoru a pravá ruka směřovala nejkratší cestou k pravé straně pokrývky hlavy.³⁰⁰ Levou rukou se pozdrav konal stejně. Složitější byl ovšem pozdrav s kulometem a puškou. Kulomet měl být při pozdravu ponechán v té samé poloze (na rameni, nesený za rukojeť). Poté se pozdrav konal stejně jako bez pokrývky hlavy. Pokud ovšem nesl voják pušku nebo lehký kulomet na řemenu přes záda, tak zdravil *rukou*. Pohybem "*K poctě zbraň*" zdravily jen strážce. Osoby stejné hodnosti byly také povinny se zdravit, v tomto případě zdravil služebně mladší dříve. Pokud nebylo služební stáří známo, zdravila dříve vojenská osoba nevyznamenaná. V případě zahrání státní hymny zdravily vojenské osoby předepsaným způsobem po celou dobu jejího přednesu. Zdravily se i plukovní insignie a jiné standarty branné moci.³⁰¹

Zajímavý je jistě také doporučený **repertoár** nabízených vojenských představení (dle analýzy DR). Rozšifrování jeho skladby a z toho plynoucího vojensko-výchovného významu je však úkol hodný spíše historika kultury nebo divadla (srv. přílohy). Představení se konala ve vojenském zátiší (přednáškový sál, v přestávkách mezi akty zpravidla hrála plukovní hudba³⁰²) nebo v JND. Někdy byly lístky placeny z reprezentačního fondu pluku. Lístky si museli zájemci zamluvit předem do určitého data a hodiny.³⁰³ Prokazatelně byly k dispozici i volné lístky, které byly vojínům rozdávány za dobré chování a vzorné plnění povinností. Některé hry pak byly součástí oslav 20 let Československa, kdy místní PV bylo jejich spolupořadatelem. Dne 5. března bylo v JND od 19:45 hod. v rámci oslav "*20 let ČSR*" uspořádáno slavnostní představení Čapkovy hry "*Matka*" k uctění památky TGM. Dále se 6. března ve stejný

299 Srv. *Příručka*, s. 41.

300 Srv. *Rukověť*, s. 101 - 103. Existovala také povinnost vzdání pocty – srv. TAMTÉŽ, s. 556 - 557.

301 Srv. TAMTÉŽ, s. 558-559, s. 560.

302 Srv. DR 42, 22. 2. 1938.

303 K tomuto srv. DR 1, 1. 1. 1938 a DR 3, 5. 1. 1938. 5. ledna 1938 (St) od 15:00 se konalo v JND představení veselohry "*Maminčiny starosti*". Přihlášky měly být podány do 4. ledna do 8 hodin na velitelství pluku. Dalším představením byla "*Prodaná nevěsta*" ve čtvrtek 6. 1. od 19:45, pořádaná **Společným výborem pro oslavy 20. letí ČSR**.

čas konalo představení k výročí bitvy u Bachmače (20 let) a to Smetanova "Hubička". Týž den od 10:30 byly odehrány 2 obrazy Čapkovy "Bílé nemoci".³⁰⁴ Výnos z těchto představení měl být věnován na postavení budějovického pomníku TGM (nepostaven). Účast na těchto akcích byla velitelem pluku doporučena. Počátkem září nabízelo JND výhodné předplatné za výhodných podmínek. Repertoár prý byl "zvláště pečlivě vybrán vzhledem k výročí 20. jubilea RČS".³⁰⁵

Voják se mohl stát členem těch **spolků**, jejichž možné členství bylo povoleno MNO. Vstup do takových spolků nebylo představeným nutno nahlašovat.³⁰⁶ Vstup do spolků politického a tajného charakteru byl ale zakázán. Veřejné vystupování mohlo být vojákům povoleno pouze při nevýdělečných akcích (povolení uděloval posádkový velitel). Hrát ve filmech nebo v divadelních představeních ve stejnokroji bylo zakázáno. Spolupráce s civilními korporacemi byla také obecně vnímána jako součást občanské disciplíny vojáka. Místní osvětové sbory pořádaly také vzpomínkové slavnosti u pomníků padlým.³⁰⁷ Na sobotu 12. února byla naplánována Svazem čs. rotmistrů XX. valná hromada od 18:00 v sále restaurace *U Volbrechtů*.³⁰⁸ Opět na 17. února (od 17 h.) zval vojáky spolek "Jirsík" na "*Seznamovací večírek*" u Volbrechtů.³⁰⁹ Dne 20. března od 16:00 konal spolek *Deutsche Christlich Turnverein* ve velkém sále Německého domu tělocvičnou akademii.³¹⁰ Ve dnech 3. až 5. června pořádal Spolek československých inženýrů (SIA) celostátní sjezd. 2. června se v Besedě od 20 hodin konal uvítací večírek s tancem. Dne 3. června byla od 10:00 přednáška o jihočeském rybníkářství. Večer opět proběh od 20:30 společenský večer. Slavnosti byly 5. června večer ukončeny v JND slavnostní sjezdovou schůzí.³¹¹ Na den 3. července pořádala tzv. "*orelský den*" Jihočeská orelská župa Jana Valeriána Jirsíka. Akce se konala od 15:00 na Orelském ostrově.³¹² Budějovické prapory II/1 a III/1 měly určit deputaci v podobě 2 důstojníků a 1 rotmistra.³¹³ V neděli 7. srpna pořádal zdejší sbor dobrovolných hasičů

304 Srv. DR 51, 3. 3. 1938.

305 Srv. DR 205, 11. 9. 1938.

306 Srv. *Příručka*, s. 94 - 95. Šlo zde například o Sokol, hasičské spolky, divadelní, šachové, filatelistické, společenské, turistické, YMCA, jezdecké a dostihové, Masarykova liga proti tuberkulóze, Čs. národní svaz střelecký, fotografické, Masarykova letecká liga, pro chov a pěstění zvířat, radiokluby, selské jízdy ...

307 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 90.

308 Srv. DR 31, 8. 2. 1938.

309 Srv. DR 39, 17. 2. 1938.

310 Srv. DR 65, 20. 3. 1938.

311 Srv. DR 125, 2. 6. 1938.

312 Srv. DR 146, 30. 6. 1938.

313 Srv. DR 147, 1. 7. 1938, čl. 7.

v rámci oslav 20 let ČSR od 10:00 na Masarykově náměstí své závěrečné cvičení. Odpoledne se konal slavnostní koncert v zahradě Besedy.³¹⁴ Podle DR 176 byl jako deputace určen Michálkem škpt. **Josef Chmelík**.³¹⁵

Pro vojsko bylo nabízeno také velké spektrum **výstav a přednášek**. Deputace důstojníků pluku se účastnila dne 8. 1. vernisáže výstavy SJV. Výstava začala od 19:15 a účastnil se krom plk. Michálka dále mjr. Vojta a vybraní důstojníci a rotmistři od III/1 a II/1 a vstupné deputace bylo uhrazeno.³¹⁶ Dne 27. ledna od 20:00 se mohli vojáci pluku účastnit přednášky Dr. O. Heidricha na téma "*Švédskem za polární kruh*". Přednáška konaná v přednáškové síni v Riegerově ulici byla doplněna "*světelnými obrazy*" (rozuměj promítáním diapositivů).³¹⁷ SJV zvalo rotmistry posádky na vernisáž výstavy obrazů a soch *Klubu výtvarných umělců Aleš* z Brna. Akce se konala 28. března od 19:15 v Ústavu pro zvelebování živností. II/1 a III/1 měl vyslat po 2 důstojnících a rotmistrech, náhradní prapor důstojníka a 2 rotmistry.³¹⁸ Na 12. března od 20. hod. připravoval Klub pro demokratickou spolupráci v "*Německém domě*" (dnešní Slavia) přednášku na téma "*Češi a Němci v minulosti a přítomnosti*". Přednášel mj. ministr Kamil Krofta! Za pluk se měli účastnit škpt. Starý a škpt. Píkal.³¹⁹ Na 19. březen od 20:00 připadlo otevření výstavy obrazů a plastik společnosti "*Linie*". Výstava byla pak otevřena denně od 9 do 17 hodin.³²⁰ Dne 30. března od 20:00 pořádal budějovický Okresní osvětový sbor v přednáškové síni v Riegrově ulici přednášku s promítáním diapositivů "*Benátky – Florencie – Řím - Neapol*". Následně byl promítnut 16 mm film o Dolomitech.³²¹ Místní pobočka spolku čs. architektů SIA zvala vojáky pluku 24. dubna od 10 hodin v bio Hvězda na přednášku "*Skleněný motor*" (doplněnou filmem).³²² Budějovický Aeroklub pořádal 11. května od 20:00 v přednáškové síni školy v Riegerově ulici schůzi pro členy a hosty. Při této příležitosti byl promítán "*velmi zajímavý film o čsl. dopravním letectví i o letectví zahraničním*".³²³

314 Sr. DR 171, 31. 7. 1938.

315 Sr. DR 176, 7. 8. 1938.

316 Sr. DR 4, 7. 1. 1938.

317 Sr. DR 15, 20. 1. 1938.

318 Sr. DR 46, 25. 2. 1938.

319 Sr. DR 57, 10. 3. 1938.

320 Sr. DR 65, 20. 3. 1938.

321 Sr. DR 74, 30. 3. 1938.

322 Sr. DR 93, 22. 4. 1938.

323 Sr. DR 106, 11. 5. 1938.

Kinosál vojenského zátiší nabízel také promítání **filmů** (srv. přílohy). Někteří vojíni, zvláště z venkovského prostředí, se tak mohli s touto technologií setkat vůbec poprvé. Filmová sezona začala v roce 1938 dnem 18. ledna, kdy se od 18:00 v kinosále vojenského zátiší konalo promítání "*zvukového filmu Poslední mohykán*". Michálek doporučil, aby roty vyslaly nejméně po 20 až 25 vojínech. Režijní příspěvek činil 1 Kč.³²⁴ Dne 4. února se mělo mužstvo účastnit promítání filmu "*Třetí rota*", který pojednával o pluku a jeho boji v zahraničí. Režijní příspěvek činil 40 hal a měl být uhrazen do 4. 2.³²⁵ Proběhlo to takto (13:30 – II/1, RDZ, pomocná rota, 16:00 – III/1, technická rota, náhradní rota, 18:00 – poddůstojnická škola + mužstvo, které se nemohlo účastnit odpoledne). Budějovický lovecko - kynologický spolek pořádal v neděli 27. března v 10:30 v biografu Hvězda promítání filmů s mysliveckou a loveckou tematikou. Vstupné: do lože 6,-, balkony 3,-, ostatní 2,-. Tentýž den od 10:00 mohli vojáci v "Grandu" shlédnout film "*Cesta jižní Afrikou*". Předprodej vstupenek v ceně 1 - 4 Kč se konal v obchodech Arnold a Ausobský.³²⁶

Pro vojáky byla také důležitá role **tance**, zvláště při plesové sezoně konající se začátkem roku 1938. 13. ledna se též konal 1. večer "*tanečních hodin*" v roce 1938 pro rotmistry v důstojnické jídelně pluku v Žižkových kasárnách. Dobrý voják musel tedy být i zdatný tanečník.³²⁷ Velitelství pluku celkem pravidelně docházelo množství pozvánek na různé plesy.³²⁸

324 Srv. DR 11, 16. 1. 1938.

325 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

326 Srv. DR 68, 23. 3. 1938.

327 Srv. DR 4, 7. 1. 1938. Jihočeská **Vesna** zvala důstojníky na "*prodlouženou taneční hodinu*" do sálu *Lucerny* na 20:00. Datum se však nepodařilo zjistit kvůli špatnému stavu spodního okraje dokumentu (Srv. DR 10, 14. 1. 1938.).

328 Srv. DR 5, 9. 1. 1938. Šlo např. o sportovní ples na Dobré vodě (8. 1., 20:00, hotel Emaus, 4,-), XIV. Orelský ples (12. 1., 20:00, 6,-) a X. ples ČsOL v Suchém Vrbném (15. 1., 3,-). Dále šlo o hasičský ples 15. 1. od 20:00 – vstupné bylo 5,- (Srv. DR 6, 10. 1. 1938). 22. ledna se konal v Besedě od 20:00 ples Čs. živn. obch. strany středostavovské (vstup 10,-, srv. DR 8, 12. 1. 1938). 3. února se konal "I. reprezentační ples" podpůrného a úmrtního fondu policejních zaměstnanců v sále Besedy (srv. DR 15, 20. 1. 1938). 29. ledna od 20:00 se konal ples Svazu stráže svobody č. 71 v sále Na rychtě v Jírovcově ulici (vstupné pro vojína 6,-, srv. DR 21, 27. 1. 1938). Plesová sezona pokračovala i v únoru. Podpůrný fond státních policejních zaměstnanců zval na reprezentační ples pořádaný 3. 2. od 20:00 v Besedě. Sraz účastněných byl 15 minut ve vestibulu Besedy, vstupné bylo uhrazeno z reprezentačních fondů. Sokol zval dále na "*šibřinky*" pořádané v Besedě 5. února ve 20:00. Odbor NJP v Kněžských Dvorech pozval na ples dne 5. února od 20:00, pořádaný v restauraci "U Švarců". Deputaci 1 důstojníka určovala technická rota (srv. DR 26, 2. 2. 1938). Plesová sezona pokračovala pozvánkami na plesy těchto organizací: ČOL a Svaz čs. důstojnictva zval na jubilejní ples pořádaný ve vodňanské sokolovně 5. 2. Dále Čs. soc. strana dělnická zvala na "*všedělnický ples*" dne 5. 2. od 20:00 v Německém domě (dnešní Slavia). Svaz čs. mládeže socialistické pozval 5. února od 20 h. na maskární ples na "Rychtu" s krycím názvem "*v maharadžově paláci*". Národní socialisté zvali na ples 5. 2. od 20:30 v sokolovně v Suchém Vrbném (DR 27, 3. 2. 1938). Čs. strana lidová zvala důstojníky pluku na XIX. lidový ples pořádaný 9. 2. od 20:00 v Jirsíkově domě (DR 29, 6. 2. 1938). Na 12. 2. zvala Čs. obchodnická beseda v Praze příslušníky pluku na ples

Obecně jsou z hlediska fungování kultury v rámci PPL 1 velmi zajímavé „plány výchovné činnosti“ na určitý měsíc roku. Podle předběžných plánů výchovné činnosti vojenského zátiší na **únor 1938** se akce se dělily na dobrovolné a povinné. Do první kategorie patřil film *"Pomsta pouště"*, *"Vévoda zákupský"*,³²⁹ *"Neznámý pěvec"* (drama z cirkusu) a divadelní představení *"Omlazený dědeček"* popřípadě *"Letiště hlásí"* či *"Jízdní hlídka"*. Do povinné činnosti zátiší patřila 8. 2. vzpomínka na návrat pluku do vlasti s promítáním diapozitivů a přednáška (opět s diapozitivy) o ruských legiích. Předem tak měl být veliteli rot kvůli řádné přípravě a nastudování diapozitivů určen přednášející. Přednáška musela „býti podána mužstvu prostým snadno pochopitelným slohem, nesmí vojáka unaviti“.³³⁰ Denní rozkaz č. 43 uveřejňuje 22. 2. program výchovné činnosti vojenského zátiší **na měsíc březen**. Program obsahoval celkem 5 filmů,³³¹ 1 přednášku³³² a pietní vzpomínku narozenin TGM (dne 5. 3. od 15 hodin, která byla pro všechny vojáky povinná). Všechny březnové akce se odehrávaly v sále vojenského zátiší. V případě přednášek byl jako v předešlém případě kladen důraz zejména na připravenost přednášeče, projev samotný měl být prostému vojáku srozumitelný a neměl ho unavit. V poznámkách najdeme zajímavý dovětek: *"o půjčování knih, otevření knihovny, užívání radiopřístroje a table - tenisu platí denní řád vojenského zátiší"*.³³³ Dále jsou zde připomenuta důležitá výročí: legionářská a státoporná (bitva u Bachmače, narození TGM) a historická (B. Smetana, Hus v Kapli Betlémské, Kutnohorský mír, Žižka a Sudoměř, narození Komenského ...). Denní rozkaz č. 71 uveřejňuje opět program výchovné činnosti voj. zátiší na **měsíc duben**

pořádaný v Besedě. Vstup pro vojsko byl 6 Kč (DR 33, 10. 2. 1938. V DR 34 dochází k upřesnění: ples měl začít ve 20 h., vstup byl zvýšen na 10 Kč). 12. únorový den byl skutečně nabitý. DSK Meteor zval na maskarní ples od 20:30 h. v restauraci "Na rychtě" (pozn. Jírovceva ul. - srv. DR 34, 11. 2. 1938). Vlastenecko dobročinná obec baráčníků pak dále ještě na týž den zvala od 20:00 na XI. Baráčnícký bál v Suchém Vrbném ve zdejší sokolovně. Vstupné bylo 3 Kč do hodnosti četaře (DR 34, 11. 2. 1938). Na 19. 2. zvala hlubocká "Beseda" na taneční večírek v sále hotelu Obec (DR 39, 17. 2. 1938). Týž den zvala sdružená obec baráčníků "Vitoraz" od 20 h. do Besedy na Staročeský baráčnícký bál. Vstupné pro vojíny bylo 5 Kč (DR 39, 17. 2. 1938). Na 26. února zvala TJ Sokol v Č. Budějovicích na "Šibřinky", pořádané od 20:00 v Besedě. Vstupné dělalo 13 Kč (DR 41, 19. 2. 1938). Na den 1. 3. 1938 zval pořadatelský odbor Národního sjednocení v Českých Budějovicích důstojníky pluku na maskarní ples "V pestrých barvách", který se pořádal od 20:00 v Besedě (vstupné činilo celých 13 Kč – srv. DR 41, 19. 2. 1938).

329 Srv. DR 33, 10. 2. 1938, čl. 14.

330 Srv. DR 23, 29. 1. 1938.

331 Šlo o filmy: **1.3.** – Douamont (Srv. DR 49, 1. 3. 1938): Pekelná brána verdunská, **11. 3.** - Tajemství žluté komety, **16. 3.** - Píseň černých hor, **22. 3.** - Půlnoční Londýn (srv. DR 73, 29. 3. 1938, čl. 13), **29. 3.** - Smaragdový náhrdelník. Všechny filmy byly promítány od 18:30.

332 Ta se konala 14. 3. od 18, 19 a 20 hodin. Přednáška pod názvem "Osvětou ke svobodě" byla spojená s promítáním diapozitivů.

333 Srv. příloha programu vojenského zátiší k DR 43.

38.³³⁴ Účast na všech popsaných akcích byla dobrovolná, konaly se v kinosále zátiší a režijní poplatek činil 1 Kč. Naplánovány byly 4 filmy³³⁵ a 1 divadelní představení.³³⁶ Příloha oproti předchozímu programu upřesňuje výpůjční dobu v plukovní knihovně na každé *pondělí a čtvrtek od 12 do 13 hodin*. Z významných výročí je připomínáno mj. Janem Vojtou založení Karlovy univerzity, ustanovení *Národního výboru* (1848), vítězství Žižky u Hořic (1423), či dobytí Kutné Hory husity (1431). Zvláštní místo dle mého zaujímá výročí pohřbu 41 legionářů popravených Rakušany (1921).³³⁷ DR 96 dne 26. 4. 1938 uveřejňuje opět program akcí zátiší **na květen 1938**. V květnu mělo zátiší promítat 3 filmy,³³⁸ pořádat 2 přednášky³³⁹ a 1 veselohru.³⁴⁰ Většinou se akce pořádaly večer od půl sedmé v kinosále zátiší, s výjimkou přednášek konaných od 18., 19. a 20. hodiny. Účast byla dobrovolná, pouze přednášky byly povinné pro všechny útvary posádky. Přednášející se měl (opět) předem řádně připravit a uspořádat si diapozitivy. Důležité bylo zejména srozumitelné podání, které nemělo vojáka unavit. Čítárna zátiší byla znovu otevřena v místnosti vedle prodejny. Z důležitých výročí je připomínán vítězství "*compagnie Nazdar*" u Arrasu (9. 6. 1915), čeljabinský incident (14. 5. 1918), uznání čsl. armády v Itálii (24. 5. 1918) a asi z nejdůležitějších narozeniny prezidenta Dr. E. Beneše (28. 5. 1884).

Důležitou součástí života vojáků byly různé **vojenské tiskoviny a časopisy**. Roty pluku tak měly nejpozději do 25. února 1938 nahlásit počet odběratelů časopisu "*Naše vojsko*" na 2. pololetí roku 1938. Objednávky předplatného pak roty měly poslat správci vojenského zátiší do 10. května 1938 (8. rota "Švecova" již měla předplaceno). Velitelé měli vzbudit "*zájem o tento časopis a doporučit mužstvu, aby si ho hromadně předplatilo, neboť uschová-li jej, zůstane mu pěknou památkou na vojenskou službu*". Michálek očekával, že počet odběratelů se tak na následující období značně zvýší.³⁴¹

334 Srv. DR 71, 27. 3. 1938.

335 Všechny od 18:30. Jednalo se o 1. dubna "*Ukradený Rembrand*" (srv. DR 75, 31. 3. 1938, čl. 15)., 11. 4. ve stejný čas "*Barbora řádí*" (srv. DR 84, 11. 4. 1938, čl. 5), 20. 4. "*Jan Vyrava*" (srv. DR 91, 20. 4. 1938, čl. 9) a 27. 4. "*Göthova první láska*" (srv. DR 96, 26. 4. 1938, čl. 12).

336 Dne 8. dubna od 20:00 "*Madla z cihelny*" (srv. DR 81, 7. 4. 1938, čl. 13). Vstupné činilo 1,-.

337 Srv. DR 73, 29. 3. 1938.

338 Promítaly se filmy "*Pozdní láska*" (srv. DR 105, 10. 5. 1938, čl. 18), "*Pobočník jeho jasnosti*" (s Vlastou Burianem, srv. DR 110, 16. 5. 1938 – zde je uveden jiný název Pobočník jeho výsosti) a "*Cowboy a Variete*".

339 Za prvé šlo o přednášku s diapozitivy "*O tuberkulose*" (přednášeli gážisté od 6., 7. a technické roty) a dále na téma "*Na francouzské frontě a Japonsko*" (přednášeli gážisté od 9. a 12. roty).

340 Šlo o hru "*Pat a Patachon jako čarostřelci*". 28. května od 18:30. Srv. DR 121, 28. 5. 1938. 29. 5. - promítání amerického filmu "*Na nebezpečné stopě*" a jako dodatek Chaplin (1. představení od 15 hodin, druhé od 19).

341 Srv. DR 33, 10. 2. 1938.

Podle DR 80 měly roty zaplatit zmíněné předplatné na druhé pololetí roku nejpozději do 10. dubna 1938.³⁴²

V poslední části kapitoly si popíšme **jiné zajímavé možnosti kulturního vyžití** vysledované dle DR. Zajímavou možnost mohl poskytnout na konci května plánovaný "*kuželkový odbor*" Svazu čs. důstojnictva. Mělo se hrát v Besedě každé pondělí od 17:00. Zájemci se měli hlásit u špkt. F. Štaifa (náhradní rota).³⁴³ Podobně tak byla možnost hrát u DP 105 "*na kuželníku ve Štefanikových kasárnách*" každou středu.³⁴⁴ Dne 12. června 1938 pořádalo sdružení rodičů a ředitelství školy u sv. Karla Boromějského na oslavu 20. výročí ČSR **dětský den**. Začátek slavnosti byl ve 14:00 na "*Orelském ostrově*". Dále pak *Spolková veřejná škola pro ženská povolání Jany Zátkové* a *Spolkový ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk* zvaly příslušníky pluku na výroční školní výstavu ve dnech 19. a 20. června v budově na Husově čp. 3. Vernisáž výstavy měla být provedena 19. 6. v 9:30.³⁴⁵ Dne 11. 7. 1938 od 16:00 se konalo vojenské představení v **cirkuse "Wolfson"**. Vstupenky pro gážisty a členy rodin stály 1 Kč., pro vojíny 1,50 Kč. Roty měly nakoupit vstupenky předem a přivést na místo v sevřeném tvaru.³⁴⁶

Ještě na konec této podkapitoly krátké bych se chtěl zamyslet nad **významem a možným přístupem vojáků** ke kultuře. Je jasné, že tyto výše popsané akce pro vojáky mohly být vítaným zpestřením prezenční služby. Otázkou je, nakolik však obyčejní vojíni byli těmito akcemi nadšeni. Zde mohl hrát roli faktor původního kulturního zázemí (tedy domácího), resp. zda byl konkrétní branec ke kultuře veden ve své (původní) sociální struktuře. Takové vojenské představení jistě dávalo také záminku k následnému (nikoli náhodnému) navštívení restauračního zařízení. Podobné akce mohly také jistě představovat mnoho příležitostí k seznámení s českobudějovickými slečnami. Zde by se nám mohly ukazovat normativní role a pohledy na vojáka z řad veřejnosti. Tyto pohledy se zřejmě značně lišily podle dosavadních zkušeností s brannou mocí. Otázkou je také, nakolik mohli ti vojíni, kteří dostali „*za dobré chování*“ vstupenky na různé plesy, zde najít zábavu podle jejich „gusta“. Jistě zde velkou roli hrávalo i připravené občerstvení. Lepší kulturní vyžití mohla pro vojáky

342 Sr. DR 80, 6. 4. 1938.

343 Sr. DR 114, 20. 5. 1938.

344 Sr. DR 181, 12. 8. 1938.

345 Sr. DR 132, 12. 6. 1938.

346 Sr. DR 152, 10. 7. 1938.

určitě například představovat dne 5. června 1938 slavnost, kterou pořádal v sadech český akciový pivovar.³⁴⁷ Co se týče snah velení o vychovávání vojáků k plukovním tradicím, tak se celkově dá říci jen to, že vlastně nevíme, jaký toto vše mělo celkový dopad. Pokud toto do důsledku převrátíme, tak se lze zeptat zda nechali obyčejní vojáci na sebe vůbec takto „výchovně“ působit? Na toto ostatně lze částečně usuzovat z toho, že účast na podobných akcích bývala zpravidla „doporučena“. Je tedy možné usuzovat na malou účast? Představení konaná kolem 21. května 1938 mohla také jistě pro vojáky být vítaným zpestřením, kdyby ovšem 21. května nebyla vyhlášena částečná mobilizace čs. branné moci ...

Náboženství

Věřící vojáci mohli během služby vykonávat i své náboženské povinnosti. Bylo také nutné pamatovat na množství různých odvětví katolické víry. DR č. 27 uvádí, kde se které bohoslužby mají konat.³⁴⁸ Všem věřícím měla být účast na vojenských bohoslužbách umožněna. O tyto náležitosti se starala tzv. *duchovní služba*, sdružující **vojenské duchovní**. Vojenské bohoslužby se konaly zpravidla o nedělích a o svátcích. To bylo také pokládáno za součást vojenské výchovy, kdy ke kompetencím duchovních patřila také mravní a osvětová výchova mužstva.³⁴⁹

Ve dnech 14. (od 15:00) a 15. března (od 8:00) se konala **velikonoční zpověď** posádky. Dobrovolně přihlášeným vojákům tak byla možnost dostát svým náboženským povinnostem. V případě většího počtu přihlášených měli být vojáci tam a zpět do kostela "*u Redemptoristů*" vedeni poddůstojníkem od III/1 praporu (resp. v případě malého počtu sami či ve skupinkách). Počty mužstva měli vždy příslušné roty nahlásit 2 dny před zpovědí.³⁵⁰ Během Velikonoc 1938 mohli vojáci židovského vyznání plně své náboženské povinnosti. Ovšem záleželo také na přidělených službách. Vojáci, kteří chtěli po tyto dny jíst "*rituální stravu*", se měli přihlásit nejdéle 14. dubna na budějovickém rabinátu (ul. B. Smetany, č. 12 v přízemí).³⁵¹ V neděli 22. března byl v posádkovém kostele u Redemptoristů v 8:15 přečten "*pastýřský list*" armádního

347 Srv. DR 121, 28. 5. 1938.

348 Katolické: neděle v kostele Redemptoristů, 8:30, československé v Husově sboru na Palackého náměstí 8:30 a 10:00, československé - evangelické bohoslužby v Žižkově sboru na Lannově třídě v 9:00, Jednota československá neděle a středa v 19:30 v modlitebně v Dlouhé ulici.

349 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 56.

350 Srv. DR 57, 10. 3. 1938.

351 Srv. DR 87, 14. 4. 1938.

ordináře katolíků branné moci **Dr. Karla kardinála Kašpara**. Vojínům římsko-katolického vyznání byla doporučena co největší účast.³⁵²

V měsíci dubnu měly být katolické bohoslužby konány každou neděli a ve svátek v posádkovém kostele Redemptoristů od 8:30. Vojenští duchovní měli povinnost hlásit počet vojáků při bohoslužbě. Z tohoto důvodu měli poddůstojníci doprovázející vojáky z kasáren nahlásit v 8:20 počty **nadp. duch. Tomíčkoví**. Dále se měly konat čsl. bohoslužby v Husově sboru na Palackého náměstí od 8:30 a 10 hod, dále evangelické v Husově sboru na Lannově třídě vždy od 10:00 a nakonec bohoslužby *Jednoty českobratrské* v neděli od 8:30 a středu od 19:30 v modlitebně v České ulici.³⁵³ V květnu byla situace podobná. Evangelické bohoslužby se nově konaly od 9:00.³⁵⁴

Počátkem září bylo zjištěn problém v účasti vojáků na římsko-katolických bohoslužbách. Ti se místo návštěv bohoslužeb potulovali městem. Také určení poddůstojníci, kteří měli mužstvo odvést z kasáren, nehlásili počet přítomných vojinů.³⁵⁵

Nováčci a záložníci

Branná povinnost se v ČSR vztahovala stejnou měrou na všechny československé státní příslušníky. Odvodní povinnost také zavazovala předstoupit před předem stanovenou odbornou odvodní komisí ke kontrole zdravotního stavu. Dobrovolný vstup do branné moci mohl být vyjimečně povolen od 17 let věku. Ve druhé polovině 30. let trvala prezenční služba 2 roky, poté byl voják přeložen do I. zálohy (do 31. 12. roku, kdy záložník dovršil svůj 40. rok věku) a poté do II. zálohy (do 31. 12. jeho 50. roku). Odklad služby mohl být povolován přímo odvodní komisí nebo dále DOV (= doplňovací okresní velitelství) studujícím, učňům a osobám připravujícím se na určité povolání.³⁵⁶

Dne 1. dubna 1938 od 8 do 12 hod. proběhla poprvé v roce 1938 **presentace nových branců** (odpoledne od 13:00), provedená speciálně stanovenou komisí.³⁵⁷ Presentace proběhla v budově zátiší, jako svlékárna byla určena místnost čítárny. Dále 2. dubna od 8:00 měli být presentováni ti, kteří si tímto neprošli předchozí den. Pro

352 Srv. DR 65, 20. 3. 1938.

353 Srv. DR 74, 30. 3. 1938.

354 Srv. DR 99, 29. 4. 1938.

355 Srv. DR 205, 11. 9. 1938.

356 Srv. *Příručka*, s. 287 - 289.

357 Srv. DR 73, 29. 3. 1938. Např. funkci lékaře v komisi zastával kpt. zdrav. MUDr. Jaroslav Vašátko.

dodržování pořádku a dozor byl určen jeden poddůstojník od II/1 praporu. Poté měli být novicové odvedeni na nádvoří kasáren (potřeba 1 podd. a 2 voj. od III/1). Místnost pro ty, kteří případně nastoupili dříve měla být připravena v kasárnách Jiřího z Poděbrad u III/1 praporu. Zde se měli presentovaní nováčci také shromažďovat v případě špatného počasí. Presentované mužstvo pak mělo 1. dubna v 16:30 odjet ke kaplickému I/1 praporu pod velením **por. pěch. Jana Aleny** (mužstvo presentované druhého dne měl odeslat náhradní prapor také k I/1). V příslušné dny (31. 3. - 2. 4.) měla být u nádraží stanovená hlídka (od III/1), s úkolem odvádět brance do kasáren. Dne 11. dubna měla být v budově vojenského zátíší provedena od 10:00 presentace záložníků speciální komisí (jako lékař opět Vašátko). Správce budovy měl místnosti připravit obdobně jako na počátku dubna. Pro udržování pořádku měl dodat opět II. a III. prapor po poddůstojníkovi.³⁵⁸

Presentaci záložníků měla 2. května 1938 v budově zátíší provést opět speciálně jmenovaná komise. Dozor měli tvořit po jednom poddůstojníkovi od II/1 a III/1. Zajímavé je zde plánované umístění záložníků: II/1 – 26 mužů, III/1 – 12 mužů, SR 3 – 40 mužů, RDZ – 5 mužů, technická rota – 5 mužů.³⁵⁹ Podle DR 99 měla být presentace záložníků přesunuta do budovy poddůstojnické školy (místnosti měl připravit zdejší velitel).³⁶⁰ Nováčci, kteří 1. dubna nastoupili službu u I/1 praporu, měli dne 15. května **složit přísahu** podle praporečnických dispozic. Pro tento účel měl být plukovní prapor odeslán téhož dne s doprovodem do Kaplice (**prap. František Rubeš**). Na nádraží a po příjezdu do Budějovic měla plukovní prapor doprovázet čestná četa od 10. roty. V Kaplici měla naopak doprovázet prapor příslušná čestná četa od kaplického I/1.³⁶¹ Dne 23. května (tedy 2 dny po částečné mobilizaci, možná proto je DR 115 tak krátký) byla v budově vojenského zátíší provedena opět další presentační komise záložníků. Prapor III/1 a II/1 měl dodat pro dozor a udržování pořádku tentokrát jen 1 poddůstojníka. Nejvíce záložníků měl dostat III/1 prapor a SR 3 – celkem 35.³⁶² Ti byli podle DR 117 evidentně přiděleni k 7. rotě. Nasvědčuje tomu mimořádné přidělení střelnice v lese Boru 27. 5. a 31. 5. odpoledne veliteli 7. roty právě pro účely "*střelby záložníků*".³⁶³

358 Sr. DR 83, 10. 4. 1938.

359 Sr. DR 98, 28. 4. 1938.

360 Sr. DR 99, 29. 4. 1938, čl. 13.

361 Sr. DR 108, 13. 5. 1938.

362 Sr. DR 115, 22. 5. 1938.

363 Sr. DR 117, 24. 5. 1938.

Dne 23. června opět provedla vybraná presentační komise prezentaci záložníků. Ta byla provedena opět v budově vojenského zátiší. Bezpečnostní opatření byla stejná jako 23. května.³⁶⁴ Dne 1. července 1938 byla opět provedena v budově vojenského zátiší prezentace záložníků.³⁶⁵ Další prezentace se konala 19. července 1938 a to opět v budově vojenského zátiší.³⁶⁶ Prezentace záložníků se opět konala dne 25. července 1938.³⁶⁷ Prezentace záložníků byla provedena opět 2. srpna 1938.³⁶⁸ Další prezentace byla provedena dne 22. srpna 1938 (opět v budově vojenského zátiší).³⁶⁹ Dne 29. srpna měla provést speciálně stanovená komise opět prezentaci záložníků.³⁷⁰

Již v polovině září 1938 (přesněji k 13. 9.) se pluk potýkal s problémem (nedostatkem) **oděvu pro záložníky**. Roty tedy musely oděv a obuv vydat ze svých skladových zásob. Muselo být počítáno i s tím, že by mohla být v nutných případech vydána jen jedna souprava oděvu a obuvi (normálně dvě). Chybějící součástky výstroje měly být pak poptány u hospodářské správy pluku. K vystrojení záložníků se počítalo především s obnošenými věcmi.³⁷¹ Roty měly pro ubytování záložníků použít vlastní zásoby lůžkovin a zbytek mužstva měl spát na slámě. Při tom bylo povoleno použití stanových dílců k přikrytí slámy.³⁷² Dne 15. září byla v budově vojenského zátiší provedena opět prezentace – II. a III. prapor dostal po 77 mužích, RDZ 8 mužů a techn. rota 5 mužů.³⁷³ Dne 17., 19. a 20. září byla opět provedena prezentace záložníků.³⁷⁴ Ke dni 27. 9. měli být záložníci upozorněni, že **evidenční motorová vozidla**, kterými někteří přijeli, *"musí býti dána k dispozici podle povolávacího lístku nebo mobil. vyhlášky."* Velitelé rot měli vlastníky vozidel uvolnit na nezbytnou dobu pro odevzdání vozidel.³⁷⁵

364 Srv. DR 137, 19. 6. 1938, čl. 4.

365 Srv. DR 145, 29. 6. 1938.

366 Srv. DR 158, 17. 7. 1938.

367 Srv. DR 164, 24. 7. 1938.

368 Srv. DR 170, 31. 7. 1938.

369 Srv. DR 186, 19. 8. 1938.

370 Srv. DR 193, 28. 8. 1938.

371 Srv. DR 207, 13. 9. 1938.

372 Srv. DR 209, 15. 9. 1938.

373 Srv. TAMTÉŽ.

374 Srv. DR 210, 16. 9. 1938.

375 Srv. DR 217, 24. 9. 1938

Péče o výstroj a výzbroj a vojenští a evidenční koně

V péči o výstroj a výzbroj museli samozřejmě vojíni dodržovat určitá doporučení a ustanovení. Přece jen to byl z velké většiny svěřený státní majetek.³⁷⁶ Zbraně a technické náčiní mělo vždy viset na věšácích na chodbách (vlevo od příslušného věšáku měl být štítek s číslem pušky a jménem majitele), případně na stejných věšácích přímo ve světnici mužstva. Momentálně nepoužívaný oděv měl být srovnán na polici. Takovým malým pokladem pro vojáka byl jeho vojenský **kufřík**, kde bylo vše, co si přivezl z domova (fotografie, korespondence, knihy, zápisník či dopisní papíry a prádlo a jídlo posílané z domova). Kufř měl být vždy řádně uzamčen proti prohledávání nebo krádeži.³⁷⁷

Mohlo se stát, že některé zbraně nebo jejich části byly **poškozeny** např. při výcviku. Na základě doporučení plukovního zbrojíře tak byla 20. 1. 1938 povolena bezplatná výměna nadpažbí některých pušek vz. 24 (zřejmě z důvodu prasknutí apod.). Výměnu provedl zbrojíř I/1 praporu.³⁷⁸ Tentýž den bylo také nařízeno odevzdání nepotřebných důstojnických šavlí vz. 24 pro potřeby velitelství I. sboru. Do 31. ledna 1938 měly všechny roty nahlásit hospodářské správě počet a druh součástí v kulometných soupravách, popř. zda byla třeba výměna. Poměrně komicky působí doporučení, aby se v seznamech psalo "*správné názvosloví*", protože samozřejmě takovéto seznamy evidentně nepsali obyčejní vojíni.³⁷⁹

Na I. pololetí roku 1938 byl rotám přidělen potřebný čistící a konzervační materiál. Šlo zejména o tyto položky: "*hadry čisté bílé, koudel, vlnu čistou, glycerin, mazadlo pro dělostřelecké zbraně, mýdlo mazlavé, olej dělový, olej řepkový, olej dřevěný, petrolej, tuk Steuerův, vazelina na zbraně*". Pro náhradní zálohu nebyly konzervační látky přiděleny. S veškerým materiálem se mělo nakládat šetrně, aby vydržel až do příštího přidělu (srpen).³⁸⁰ Na konci ledna si i přesto Michálek stěžoval, že některé roty konzervační materiál odebírají se znečištěnými nádobami (např. od olejů na podlahu). Každá nádoba měla být před novým odběrem vyčištěna. Zbytky olejů se na

³⁷⁶ Pečlivost v zápisném řízení dokládá případ, kdy byla u SR 3 v Rudolfově povolena výměna pažby "*za hotové*" ke strážní pušce Mauser vz. 88 č. 126. Výměnu provedl plukovní zbrojíř. Otázkou je, zda mohl za poškození pažby nějaký voják nést zavinění např. neodborným zacházením. Srv. DR 44, 23. 2. 1938.

³⁷⁷ Srv. *Příručka*, s. 53 - 54.

³⁷⁸ Srv. DR 15, 20. 1. 1938. Šlo o zbraně č. 330 (3. rota – podd. škola), č. 501 (4. rota) a č. 386 (3. rota). Stejně srv. DR 89, 16. 4. 1938, čl. 6. Tentokrát šlo o zbraň č. 418 u 3. roty.

³⁷⁹ Srv. DR 15, 20. 1. 1938.

³⁸⁰ Srv. DR 21, 27. 1. 1938.

dně usazovaly a mohly poškodit nově nalitý konzervační materiál. *"Petrolej rozpouští a když není dán do čisté nádoby, je v krátké době černý namísto bílý"*. Roty měly i možnost odběru různých plechovek a džberů k tomuto účelu. Důležité zde bylo označení nádoby podle momentálního druhu materiálu.³⁸¹

Ke dni 8. února byla v plukovním rozkaze vydána příloha *"Výsledek periodické prohlídky zbraní za IV. čtvrtletí 1937"*.³⁸² Nejvíce vadných pušek vz. 24 měla podle tohoto seznamu kaplická 2. rota. Všechny roty měly do konce měsíce února nahlásit, kolik pušek potřebuje *"hnědění"* (zřejmě nový brynýr). Měli za to zodpovídat zbrojní důstojníci praporů.³⁸³ Ke dni 3. března se dále také projevil problém nadměrného ztrácení součástek zbraní a zbrojního materiálu. Za každou ztrátu zaviněnou mužstvem mělo být nadále krom peněžité náhrady mužstvo trestáno i kázeňsky.³⁸⁴

Od 10. března měly českobudějovické roty postupně odesílat zbraně ke hnědění do detašovaného oddělení sborové zbrojnice 5 v děl. kasárnách na Pražské třídě. K tomuto účelu mělo být od III/1 a II/1 přiděleno několik vojáků (kovodělníků).³⁸⁵ Dále měl být přidělen zbrojním důstojníkem **des. Bakalář**. Dohled nad celou akcí měl zbrojní důstojník pluku a plukovní zbrojář **prap. Pícha**. Uvedené mužstvo se mělo dne 15. 3. v 7:00 shromáždit před strážnicí Žižkových kasáren (pod velením **svob. Šmerce** – ten měl také vést záznamy). Mužstvo se kvůli zapracování nemělo měnit.³⁸⁶

Dle DR 59 měly být začátkem března předloženy k přezkoušení všemi rotami inventáře mírového technického materiálu za rok 1937 a dále seznamy mírového zbrojního a vozatajského materiálu. Dále měly roty do 20. března předložit tzv. *"zrušovací protokoly"* (tj. seznamy toho, co je třeba vyměnit). Před jejich sepsáním měl být všechen oděv a *"strůj"* (= výstroj) pečlivě prohlédnutý. Součástky navržené k vyřazení měly být uskladněny zvlášť v rotním skladu. Ty se stopami úmyslného poškození nebyly uznány (dále řízení o náhradě). Čerstvě opravená výstroj měla být nejprve donošena.³⁸⁷

Na konci března bylo podle Michálka *"nápadně často hlášeno zlomení ojí, jak u vozů, tak i u kar."* Všechny případy byly prý zdůvodněny mimořádnými

381 Sr. DR 24, 31. 1. 1938.

382 Sr. DR 31, 8. 2. 1938.

383 Sr. DR 37, 15. 2. 1938.

384 Sr. DR 51, 3. 3. 1938.

385 Sr. DR 58, 11. 3. 1938. Zde je v článku 7 dodán počet celkem 6 mužů.

386 Sr. DR 57, 10. 3. 1938.

387 Sr. DR 59, 13. 3. 1938.

událostmi, velitel pluku ovšem měl ten názor, že to je způsobeno neodborným zacházením nedostatečným výcvikem. Velitelé, kteří disponovali tímto materiálem tak měli pro příště věnovat této věci daleko více pozornosti.³⁸⁸ Že by s tímto problémem byla spojená prohlídka kar 13. dubna 1938 od 14:00? Káry vz. 24/35 a vz. 35 měly být za tímto účelem přistaveny na nádvoří Žižkových kasáren.³⁸⁹

Mezi 20. a 25. červnem měli zbrojní důstojníci a rotmistři provést u svých praporů provést namátkovou kontrolu zbrojního materiálu. Měli poté podat zprávy nadřízenému plukovnímu zbrojnímu důstojníkovi. Dbáno mělo být zejména na důkladné vyčištění zbraní.³⁹⁰ Se zbraněmi souvisí i zajímavé případy lehkomyšlnosti při zacházení se zbraní. Sem jistě patří odcizení závěru pušky vojínu **Janu Cepákovi** (náhr. roty). Stalo se tomu na chodbě ve II. patře kasáren Jiřího z Poděbrad. Dále npor. v zál. **Hošek** při odchodu od 6. roty neodevzdal svou služební pistolí vz. 24 spolu s příslušenstvím. Po uvedených zbraních a součástkách se mělo pátrat.³⁹¹

Článek 10 v DR 145 upozornil všechny roty na **používání várníček** podle článku ve "*věcném věstníku*". Prapor II/1 měl nahlásit počet várníček, nutných k donášení stravy pro zvláštní stráž (strážní prapor na HOP?). Kvůli udržení teplého obsahu měl být zhotoven zkušební povlak várnice z vojenské příkrývky a vojenského pláště. Pokud bylo dále postupováno podle příslušných směrnic, nemohla se dále "*vyskytnout stížnost, že stráž dostala studenou stravu*" (což zřejmě bylo původem řešení tohoto problému).³⁹²

Do 20. července měly být hospodářské správě pluku nahlášeny výsledky **inventury lůžkovin a zbraní**. Zjištěné přebytky měly být odevzdány. Zřejmě se tak stalo díky velkým přesunům materiálu v květnu.³⁹³ V polovině července vydala hospodářská správa rotám "*čistící a konzervační prostředků na zbraně a vozatajský materiál*" na 2. pololetí roku 1938. Ten měl být odebrán do vlastních nádob. S materiálem bylo třeba jako obvykle přiměřeně šetřit, aby vystačil do konce roku.³⁹⁴

Velmi důležitá je i otázka **stejnokroje**. Oděv měl být udržován vždy čistý a měl být šetřen kvůli pozdějšímu donášení nováčky. Maličkosti si měli vojáci

388 Sr. DR 75, 31. 3. 1938.

389 Sr. DR 83, 10. 4. 1938.

390 Sr. DR 136, 17. 6. 1938, čl. 9.

391 Sr. DR 137, 19. 6. 1938, čl. 8.

392 Sr. DR 145, 29. 6. 1938. Poznámka: toto později řešila i hlášení do ankety „Armáda 1938“.

393 Sr. DR 154, 12. 7. 1938.

394 Sr. DR 157, 15. 7. 1938.

opravovat sami. Na každou oděvní součástku měl být našitý lístek se jménem kvůli identifikaci. Střih stejnokroje nebylo povoleno jakkoliv upravovat. Nosit nepředepsané odznaky a ozdoby bylo zakázáno. Plášť i blůza měly být "*úplně zapjaty*" (resp. i límec). Nosit ruce v kapsách se považovalo tehdy pro vojáka za velmi nevhodné. Pořízení vlastního stejnokroje předepsaného střihu a barvy ale nebylo zakazováno. Při ztrátě součástek oděvů i výstroje bylo nutné při jejím nenahlášení je náhradou zaplatit. Znečištěný oděv měl být nejprve vyklepán a poté vykartáčován (pral se jen čas od času vodou a mýdlem). Při nástupu prezenční služby vojíni dostávali 2 soupravy prádla (podvlíkaček), které byly po 7 měsících vyměňovány.³⁹⁵ Během činné služby nebylo dovoleno nošení civilního oděvu (mimo zvláštní dovolenou). Mužstvu mimo činnou službu bylo zakázáno nosit vojenský stejnokroj.³⁹⁶

Dne 1. února povolila hospodářská správa pluku mimořádný příplatek na výzbroj a výstroj ve výši 100 Kč celkem 18 podpraporčíkům prezenční služby.³⁹⁷ Ke dni 3. března se projevil problém nadměrného ztracení součástek zbraní a zbrojního materiálu. Za každou ztrátu zaviněnou mužstvem mělo být nadále krom peněžité náhrady mužstvo trestáno i kázeňsky.³⁹⁸

Do 30. dubna měli velitelé rot hospodářské správě nahlásit počet "*italských stanových dílců*", které byly v mírovém používání a v rotních skladech.³⁹⁹ V polovině května mělo dojít u rot k srovnání počtu stanových dílců. Každá rota měla mít nově 35 italských stanových dílců a ostatní "*nového vzoru*". Pouze náhradní rota měla mít jen 10 kusů. Podle součtu mělo být v té době u pluku těchto stanových dílců celých 237 kusů.⁴⁰⁰ Roty si měly počty italských dílců popřeházet tak, aby dosáhly stanoveného počtu – zbytek měl být doplněn právě těmi nového vzoru.

Od 16. května 1938 byla prováděna periodická prohlídka výzbroje za 1. čtvrtletí roku 1938. Hlášení měla být do 30. května zaslána pluk. zbroj. důstojníkovi (ten měl zprávu předložit Michálkovi do 2. 6).⁴⁰¹

Dnem 9. 6. bylo všem vojenským osobám povoleno nošení "*na cvičení a při jiných pracovních výkonech*" **letní oděv**.⁴⁰² To samozřejmě nebylo povoleno při

395 Srv. TAMTÉŽ, s. 71 - 72.

396 Pro celý odstavec srv. *Rukověť*, s. 525.

397 Srv. DR31, 8. 2. 1938.

398 Srv. DR 51, 3. 3. 1938.

399 Srv. DR 89, 16. 4. 1938, čl. 7.

400 Srv. DR 107, 12. 5. 1938.

401 Srv. DR 106, 11. 5. 1938.

402 Srv. DR 130, 9. 6. 1938.

vycházce (samozřejmě pouze vycházková uniforma)! V DR 144 byla vznesena připomínka k *"nedostatkům oděvu"* mužstva. V době zaměstnání nosila část mužstva i nadále soukenný oděv. Při tehdejších *"parných dnech"* tak bylo nutno mužstvu už jen z hygienických důvodů přidělit letní oděv. Každá rota měla mít ve skladě 170 letních souprav. Také šlo prý u mužstva pozorovat to, že i *"v době zaměstnání nosí vycházkové součástky a součástky zcela nové"*. Dále Michálek pozoroval, že *"mužstvo si nechalo přešít kalhoty pro pěší na kalhoty jezdecké"* (resp. rovné na tzv. rajtky). Tento *"nešvar"* neměl být trpěn, viníci měli být nahlášeni a škody nahlášeny hospodářské správě.⁴⁰³

Podle DR 219 z 27. 9. 1938 bylo nařízeno *"aby veškerá nová obuv mužstva byla před odchodem řádně nakonservována a promaštěna, aby se stala vláčná a nepromáčela se a nepůsobila otlaky"*. Mazadlo šlo zakoupit ve vojenském zátiší, případně mělo být vyzvednuto před odchodem do pole u hospodářské správy pluku.⁴⁰⁴ Dále bylo zakázáno ničení obalů od plynových masek. Zničené měly být připsány k úhradě. Přebytné masky měly být odevzdány plynovému důstojníkovi pluku v kasárnách Jiřího z Poděbrad. Vojáci sami si měli pamatovat, že *"neodevzdáním přebytné masky vystavují své kamarády plynovému nebezpečí"*.⁴⁰⁵

V čs. armádě existovala funkce **stájného**, jehož úkolem bylo udržovat ve stájích pořádek. Mezi jeho úkoly patřilo například větrání stájí, odklizení výkalů, péče o koně (i o nemocné podle návodu nadřízeného).⁴⁰⁶

Dne 13. ledna byla od 14:00 provedena kontrola koní ustájených ve Franckově dvoře.⁴⁰⁷ Dnem 14. 1. bylo k I/1 přiděleno navíc 1000 kg ovsa.⁴⁰⁸ Dne 1. února byli k pluku přiděleni k výcviku 2 noví podkováři: voj. **Václav Karel** (11. roty) a voj. **Jan Draxler** (12. roty). První měl v kovárně pracovat v prvním a třetím týdnu a druhý ve druhém a čtvrtém. Ve dnech, kdy nebyli zde, se měli účastnit výcviku u kmenových rot.⁴⁰⁹ Dne 3. února byla provedena kontrola všech koní pluku ve 14:30 ve Franckově dvoře.⁴¹⁰ Jarní třídění vojenských koní bylo u "MJH" provedeno takto: 1/ 7. 2. od 8:30 na nádvoří Masarykových kasáren, 2/ 8. 2. od 9:00 u I/1 v Kaplici. Třídění se měli v zastoupení velitel účastnit pplk. Karel Klapálek a v Kaplici pplk.

403 Srv. DR 144, 27. 6. 1938.

404 Srv. DR 219, 27. 9. 1938. Také srv. DR 216, 23. 9. 1938, čl. 6.

405 Srv. DR 219, 27. 9. 1938.

406 Srv. *Příručka*, s. 106 - 108.

407 Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

408 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

409 Srv. DR 24, 31. 1. 1938.

410 Srv. DR 26, 2. 2. 1938.

Václav Pisinger.⁴¹¹ Od 7. od 28. února byl povolen mimořádný přídavek ovsu některým plukovním koním (celkem 20). Za zmínku stojí kůň se jménem "*Hraničář*".⁴¹² Dne 18. 2. byli k technické rotě přiděleni 2 noví koně, jmenovitě šlo o koně jménem "GALL" (G - 2178) a "SLIMÁK" (S - 4033).⁴¹³ Druhé zvíře mělo ostatně velice zajímavé jméno ...

Dne 2. března provedla vyřazovací komise prohlídku koní, určených k vyřazení nebo přerazení (šlo o koně Depeše, Dar, Felix, Jeta, Mirko, Had a Mago). Inspekce začala ve Štefanikových kasárnách ve Čtyřech Dvorech 9. hodinou ranní.⁴¹⁴ Mezi dny 10. a 31. března byl na návrh šéflékaře divize povolen koním řádný přídavek ovsu 1kg a ½ kg.⁴¹⁵ Dne 10. března byla provedena ve Franckově dvoře další kontrola všech koní.⁴¹⁶ Dále bylo na dobu od 15. března do 30. dubna povoleno pro některé koně zvýšená dávka dobytčí soli (20 gramů na den). V budějovické posádce šlo o celkem 22 koní(měla odebrat 12. rota od hospodářské roty), v Kaplici o 12 koní (zde měla být nakoupena z místních zdrojů).⁴¹⁷

Dne 12. 4. bylo z výcvikových důvodů zakázáno dopolední používání koní k potahům (nevztahovalo se to na nutné odvezení materiálu). Zásadně bylo zakázáno, aby se užívaly vozy od jiných rot. Důležité bylo také správné a účelné uskladnění tohoto materiálu (blízko koní).⁴¹⁸ V této souvislosti je zde zmíněna i otázka likvidace odpadu z kasáren. Po 15. dubnu mělo být smetí s popelem vyváženo každou sobotu odpoledne. Na starost to měla 3. 12. a doprovodná rota.

Dne 28. dubna byla opět ve 14:00 provedena prohlídka všech plukovních koní ve Franckově dvoře.⁴¹⁹ Dne 14. července byla provedena kontrola posádkových koní a to od 14:00 ve Franckově dvoře.⁴²⁰ Počátkem srpna bylo u 5. divize provedeno **pravidelné podzimní třídění koní**. Za budějovickou část pluku se účastnil mjr. Ludvík Mach, za Kaplici velitel I/1 praporu (9. srpna v 9:00). V Budějovicích proběhla kontrola 10. srpna. V 8:00 na nádvoří Masarykových kasáren byli kontrolováni koně velitelství

411 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

412 Srv. DR 29, 6. 2. 1938.

413 Srv. DR 40, 18. 2. 1938.

414 Srv. DR 46, 25. 2. 1938.

415 Srv. DR 53, 6. 3. 1938.

416 Srv. DR 55, 8. 3. 1938.

417 Srv. DR 56, 9. 3. 1938.

418 Srv. DR 85, 12. 4. 1938.

419 Srv. DR 96, 26. 4. 1938.

420 Srv. DR 155, 13. 7. 1938.

5. divize a sborové zbrojnice 1 v Rudolfově. V 8:30 přišli na řadu koně od PPL 1. Pro tento účel měly být připraveny veškeré doklady dotyčných koní. Návrhy na jejich přetřídění a přeřazení měly být podány nejpozději do 13. srpna 1938.⁴²¹ Prohlídka plukovních koní byla naposledy provedena 8. září od 14:00 ve Franckově dvoře.⁴²²

Pěněžní záležitosti, financování

Vojáci z povolání (resp. všichni) dostávali za svoji práci určitý plat (= gážisté). Josef Munzar ve svých pamětech uvádí, že dostával jako poručík u PPL 26 měsíčně celkem 1250 Kč. Rotmistři podle něj dostávali 950 Kč měsíčně.⁴²³ U vojínů činil žold 1,50 Kč denně svodobník 1,70 Kč, desátník 2 Kč, četař 2,50 Kč, rotný 4 Kč⁴²⁴). Můžeme tak vidět hierarchizaci i podle platů. Vyplácen byl 16. a posledního v měsíci (při nemoci – 0,25 Kč, po dobu kázeňského trestu – 0,25 Kč, po dobu řádné či zdravotní dovolené pravidelný žold). Jízdné na dovolenou hradila vojenká správa jen dvakrát za dobu prezenční služby při vzdálenosti větší 100 km. Při služebních jízdách byl připočítáván příplatek na stravné.⁴²⁵

Dne 10. února byly stanoveny některé výměry finančních výdajů pro pluk na rok 1938. Za 1/ šlo o peníze **na podporu soutěží ve výkonu mužstva**. Celkem pro celý pluk bylo na tyto výdaje stanoveno 1800 Kč takto:

obdrží:	jednotlivě Kč:	CELKEM
Velitel 1. - 12. roty	85,-	1020,-
Velitel technické roty	50,-	50,-
Velitel roty náhradní zálohy	40,-	40,-
Velitel poddůstojnické školy	140,-	140,-
Velitel roty doprovodných zbraní	50,-	50,-
Záloha	500,-	500,-
Celkem	X	1800 ,-

421 Srv. DR 168, 28. 7. 1938.

422 Srv. DR 201, 6. 9. 1938.

423 Srv. J. MUNZAR, *Poručík*, s. 22. Důstojníci měli zpravidla zvláštní jídelnu, kde oběd stál 7,50 Kč. Rotmistři chodili také do své a za oběd platili 4,50 Kč.

424 Srv. *Rukověť*, s. 659.

425 Srv. *Příručka*, s. 74 - 76.

Za 2/ šlo o **výdaje na kancelářské potřeby**, ty byly rozděleny takto:

obdrží:	jednotlivě (Kč): měs./ročně	CELKEM
Velitel I/1 prap.	50,-/560,-	360,-
Velitel II/1 prap., 1.-12. roty, RDZ	35,-/300,-	4200,-
Velitel III/1 prap., pom. roty, str. r. 3	80,-/340,-	780,-
Velitel podd. Školy	Na dobu trvání	300,-

Všechny tyto potřeby měly být nakupovány na velitelství pluku na odběrní knížky.⁴²⁶

Dnem 2. března byl za účetního pomocné roty jmenován **prap. pěch. Jan Lonskin**. Úplné převzetí úřadu mělo být dokončeno 28. 3. 1938.⁴²⁷

V DR 82 Michálek vyjmenovává některé závažné nedostatky ve vedení agendy. První nedostatek se týkal nedostatečného autentizování zápisů. Záznamy o hospodářském dozoru nebyly také patřičně aktualizovány. Také se prý většinou zapomínalo na dozor nad hospodařením s výstrojí.⁴²⁸

Místní PV stanovilo ceny za elektřinu v II. čtvrtletí roku 1938 následujícím způsobem: elektrický proud 3,05 Kč/KWh, svítivý plyn podle m³ 1,50 – 1,80 Kč, petrolej 2,40 Kč/kg.⁴²⁹

Pošta

Koncem srpna se objevil problém se **ztrácením korespondence** (tzv. "*obyčejných dopisů*"). K zabránění dalším ztrátám byl navržen lepší dozor při přebírání dopisů na hlavní poště (prap. **Lonsmín**). Na velitelství pluku byla pak pošta tříděna pro jednotlivé prapory a roty. Odběrem dopisů v čase 9 - 9:30 hodin měly roty pověřit gážistu, resp. spolehlivého poddůstojníka. V jiný čas pošta nebyla vydávána. Pro odběr "cenné pošty" byl určen opět prap. Lonsmín. Velitelé pak měli uveřejnit ve svých denních rozkazech to mužstvo, které balíček dostalo. Mužstvo pak dále mělo svou rodinu informovat o přesném formulování adresy zásilek (aby se zamezilo nedojití zásilky).⁴³⁰

426 Srv. DR 33, 10. 2. 1938. Mj. šlo kromě klasických kancelářských potřeb o polní bloky a tiskopisy rozvrhů zaměstnání. V přehledu nejsou zahrnuty různé jiné tiskopisy (záznamníky střebeb, mapy pro cvičení, tiskopisy pro vedení hospodářské a početní služby). Srv. DR 36, 14. 2. 1938, čl. 4.

427 Srv. DR 46, 25. 2. 1938.

428 Srv. DR 82, 8. 4. 1938.

429 Srv. DR 92, 21. 4. 1938.

430 Srv. DR 187, 21. 8. 1938.

Slavnosti

Tento oddíl je volným pokračováním historicko-antropologického exkurzu z předchozích stránek. Platí pro něj i stejná metodologická východiska. Tato podkapitola je časově omezena lednem 1938 až koncem září 1938. Původním záměrem bylo se již v tomto úseku slavnostem nevěnovat, ale díky zajímavosti některých nešlo jinak.

A/ Schůze a shromáždění čistě v rámci pluku a posádky

Dne 11. 1. 1938 v 11:00 se konalo důstojnické shromáždění v důstojnické jídelně. Ústroj byla cvičná, bez šavle, řešily se peněžní a výborové záležitosti.⁴³¹ Dne 13. 1. od 14:00 se pak konala v kanceláři zástupce velitele porada, kde se řešil návrh na vybavení důstojnické knihovny a příspěvky reprez. fondu na důst. jídelnu.⁴³² V pátek 14. ledna od 11:30 se konalo v čítárně vojenského zátiší shromáždění rotmistrů – ústroj byla stanovena cvičná bez šavle.⁴³³

Dne 17. 1 se konala ve 14:30 v čítárně vojenské zátiší schůze správy vojenského zátiší, účast všech členů byla povinná.⁴³⁴ Na 19. ledna pozval důstojnický sbor DP 5 důstojníky PPL 1 na společenský večírek konaný od 18:30. Po jezdeckém programu následoval tanec ve společenské místnosti dělostřelců.⁴³⁵ Dne 22. ledna se od 20:00 konal v důstojnické jídelně společenský večírek, pořádaný zábavním odborem pluku. Účast důstojníků byla povinná, rotmistři a aspiranti byli srdečně zváni.⁴³⁶

4. února ve 12:30 se konal společný oběd důstojníků části pluku v důstojnické jídelně.⁴³⁷ 8. února se od 15:00 konala schůze správy vojenského zátiší.⁴³⁸

Dne **12. února** se pluk zúčastnil oslav pojmenování 1. baterie DP5 na baterii "*Kulikovského*". Program začal v 9:30 shromážděním v kryté jízdárně, následoval příchod gen. Neumanna a přednáška velitele pluku. Potom se čestná rota DP 5 přemístila k pomníku Kulikovského a položila zde věnce. Koncertovala hudba PPL 1.

431 Srv. DR 3, 5. 1. 1938. Důstojnické shromáždění zvolilo dne 11. 1. členy těchto plukovních organizací: **1/** sňatková komise, **2/** správa důst. jídelny, **3/** zábavní výbor, **4/** invalidní fond, **5/** reprezentační fond, **6/** knihovník, **7/** komise pro zpracování knihovního řádu. Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

432 Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

433 Srv. DR 9, 13. 1. 1938.

434 Srv. DR 11, 16. 1. 1938.

435 Srv. DR 13, 18. 1. 1938.

436 Srv. TAMTÉŽ.

437 Srv. DR 24, 31. 1. 1938.

438 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

Od pluku se účastnil plk. Michálek, špkt. Starý a po vojínovi a rotmistru z III/1 a III/2.⁴³⁹

Dne 14. února od 11:15 se konalo důstojnické shromáždění v důstojnické jídelně. V 11:45 se měli shromáždit v zátiší všichni rotmistři a v 12:15 všichni dělesloužící poddůstojníci tamtéž.⁴⁴⁰

Důstojnický sbor DP 105 pozval důstojníky PPL 1 16. 2. od 20:00 na společenský večírek. Předtím se od půl sedmé konala jezdecká akademie. Velitelé III. a II: praporu měli zajistit účast staršího a mladšího důstojníka, ostatním důstojníkům Michálek účast doporučil.⁴⁴¹

Dne 26. února se měl konat od 20:00 v důstojnické jídelně večírek rotmistřů pluku. Důstojníkům byla účast doporučena, přece nechtěli přijít o koncert plukovní hudby?⁴⁴² Několik dní předem, 23. února o půl dvanácté bylo v klubovně vojenského zátiší vše ohledně večírku upřesněno. DR č. 43 schůzi připomíná a stanovuje cvičný ústroj rotmistřů.

Dne 8. března byl důstojnický sbor pozván na akademii pořádanou kolegy z DP 105 do Štefanikových kasáren (spolupořádal Sokol a Selská jízda). Akce se pořádala v kryté jízdárně kasáren od 18:30 hod. Pro účastníky bylo připraveno malé občerstvení.⁴⁴³

Dne 10. 3. mělo být provedeno shromáždění rotmistřů v čítárně vojenského zátiší.⁴⁴⁴ Dne 12. 3. od 20:00 pořádal zábavný odbor společenský večírek v důstojnické jídelně. Účast důstojníků pluku byla povinná, ostatní srdečně zváni.⁴⁴⁵ V pondělí 14. března od 11:40 se konalo důstojnické shromáždění v důstojnické jídelně pluku.⁴⁴⁶

Na 16. března byli vojáci PPL 1 pozváni na společenský večírek českobudějovických dělostřelců. Jezdecký program začínal od 18:30. Pak měla následovat volná zábava spojená s tancem ve společenských místnostech.⁴⁴⁷

439 Srv. DR 33, 10. 2. 1938. Srv. dále VUA - VHA, f. PPL 1, kart. 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945.

440 Srv. DR 33, 10. 2. 1938.

441 Srv. DR 35, 13. 2. 1938.

442 Srv. DR 38, 16. 2. 1938. Srv. dále DR 42, 22. 2. 1938.

443 Srv. DR 50, 2. 3. 1938.

444 Srv. DR 56, 9. 3. 1938.

445 Srv. DR 55, 8. 3. 1938.

446 Srv. DR 59, 13. 3. 1938.

447 Srv. TAMTÉŽ.

Dne 14. dubna se konalo od 20. hodiny k příležitosti ukončení podd. školy v kinosále divadelní představení a akademie. Účast důstojníků a rotmistrů pluku byla velmi vítána.⁴⁴⁸ Hned v DR 86 je zveřejněn seznam povýšených frekventantů (na svobodníky).⁴⁴⁹

DP 105 zval na společenský večírek pořádaný 6. dubna od 20:00 na kryté jízdárně Štefánikových kasáren ve Čtyřech Dvorech. II/1, III/1 a náhradní prapor měl určit jako deputaci 1 důstojníka.⁴⁵⁰

Schůze správy zátiší se konala 25. dubna od 14:00 v kanceláři správce zátiší.⁴⁵¹ Dne 26. dubna od 11:30 se konalo důstojnické shromáždění v důstojnické jídelně pluku. Ústroj měla být cvičná bez šavle.⁴⁵²

Dne 21. 6. od 11:30 hodin se konalo v čítárně zátiší shromáždění rotmistrů.⁴⁵³ O dva dny později, 23. 6., se měli v 11:45 shromáždit důstojníci ve své jídelně.⁴⁵⁴ Totéž se konalo dne 29. 7. od 11:30 hodin.⁴⁵⁵ Dne 27. srpna se v důstojnické jídelně konalo shromáždění všech gážistů (v 11:15 a 11:45).⁴⁵⁶

B/ Spolková zasedání

Dne 13. ledna od 20:00 se konala schůze **Svazu čs. důstojnictva** v klubové místnosti v Besedě. Účast všech členů byla žádoucí.⁴⁵⁷ Čs. červený kříž konal 23. 1. od 9:30 v radniční zasedací síni slavnostní schůzi dobrovolných sester. Jako deputaci na tuto zřejmě nevděčnou akci, byl určen škpt. Jirsa.⁴⁵⁸

Pobočka Svazu čs. důstojníků konala 10. 3. valnou hromadu v malém sále Besedy. Akce se konala od 19:30. Účast členů svazu byla logicky povinná.⁴⁵⁹ Svaz čs. důstojníků konal 4. dubna 1938 opět valnou hromadu, tentokrát v sále "*u Volbrechtů*". Začátek byl od 20:00.⁴⁶⁰ Dne 7. dubna se totéž opakovalo od 20:00 v Besedě.⁴⁶¹

448 Srv. DR 85, 12. 4. 1938.

449 Srv. DR 86, 13. 4. 1938, čl. 2.

450 Srv. DR 80, 6. 4. 1938.

451 Srv. DR 94, 24. 4. 1938.

452 Srv. DR 95, 25. 4. 1938.

453 Srv. DR 138, 20. 6. 1938. Opět v klubovně zátiší 24. 6. 1938 v 11:30. Srv. DR 141, 23. 6. 1938, čl. 7.

454 Srv. DR 140, 22. 6. 1938.

455 Srv. DR 168, 28. 7. 1938.

456 Srv. DR 192, 26. 8. 1938.

457 Srv. DR 9, 13. 1. 1938.

458 Srv. DR 15, 20. 1. 1938.

459 Srv. DR 51, 3. 3. 1938.

460 Srv. DR 75, 31. 3. 1938.

461 Srv. DR 76, 1. 4. 1938. Srv. připomenutí DR 80, 6. 4. 1938.

C/ Veřejné slavnosti (i smuteční)

Významnou slavností byla **oslava narozenin T. G. M. dne 7. března 1938**. Mezi 12:00 6. března a 20:00 následujícího dne měla vojenská správa vyvěsit vojenská správa budov státní vlajku (prapor) na všech vojenských budovách. Dne 7. března pluk místo obvyklého dopoledního zaměstnání v 9:45 nastoupil na nádvoří Žižkových kasáren. V 9:50 Michálek přijal hlášení. Jako tradičně hrál i zde velkou roli plukovní prapor, přinesený přesně v 9:55. V 10:00 si vzal proslov zástupce velitele pluku, následovalo vzdání pocty zbraní a zazněla státní hymna. Po odnesení praporu měl následovat rozchod. Pluk měl k přehlídce nastoupit čelem k budovám II a III na úrovni Zborovského pomníku: **západně pomníku** (hudba, plukovní prapor,⁴⁶² poddůstojnická škola, II/1 + pomocná rota), **východně pomníku** (III/1 + náhradní rota, technická rota, RDZ). Velitelem celého útvaru byl **pplk. pěch. Jan Borovička**. Mužstvo mělo mít vycházkový stejnokroj, helmu a zbraň s příslušenstvím (bodák, sumky). Kaplický I/1 prapor měl oslavy provést podle vlastních dispozic.⁴⁶³

Na 19. březen bylo naplánováno v Praze v Národním domě na Smíchově tradiční shromáždění příslušníků "*starého prvního pluku*". Příslušníci PPL 1 byli na toto srdečně zváni. Měla se také samozřejmě zúčastnit plukovní hudba. Zájemci o účast (důstojníci a rotmistři) se měli přihlásit do 16. 3.⁴⁶⁴ DR 62 poté upřesňuje odjezd: zástupci PPL 1 měli z Budějovic odjet vlakem v 10:36.⁴⁶⁵

V rámci oslav 20 let ČSR bylo mj. pod protektorátem gen. Neumanna pořádáno v neděli 3. dubna od 10:30 v městském divadle "*Slavnostní matinée na paměť 20. výročí založení čs. legií v Itálii*". Všem byla doporučeno co největší účast. PPL 1 bylo doručeno 5 lístků (1 pro III/1, II/1, náhradní prapor, technická a RDZ). Jinak šly zakoupit lístky přímo na pokladně JND.⁴⁶⁶

Na základě nařízení velitelství 5. divize ze 7. dubna 1938 se měla plukovní hudba zúčastnit pohřbu škpt. oděv. Karla Seldla od PPL 11 "*Fr. Palackého*" v Písku. Úhradu cesty provedlo písecké PV.⁴⁶⁷ Ve stejném DR je také připomenuto pozvání od PPL 39 z Bratislavy na konání slavnosti 20 let pluku ve dnech 21. - 24. 4. 1938 (DR 82,

462 Stráž praporu byla pro tuto příležitost stanovena takto: velital – por. Josef Hašpl, praporčík – prap. P. Fanta, zástupce velitele: čet. del. sl. J. Karásek, 3 vojínů určených velitelem poddůstojnické školy.

463 Srv. DR 53, 6. 3. 1938.

464 Srv. DR 55, 8. 3. 1938.

465 Srv. DR 62, 16. 3. 1938. Srv. dále DR 68, 23. 3. 1938. Zde došel do Budějovic pro nynější příslušníky PPL 1 dopis, který zde byl přetištěn – je zmíněn i v plukovní kronice.

466 Srv. DR 74, 30. 3. 1938.

467 Srv. DR 82, 8. 4. 1938.

8. 4. 1938). Na dny 23. - 25. dubna zval PPL 33 "*Doss Alto*" do Šaštiny na Slovensku na oslavu 20. výročí svého založení. Program bylo možné zhlédnout na velitelství pluku.⁴⁶⁸

V sobotu dne 16. 4. od 11:00 konal **Čsl. Červený kříž** na Švehlově náměstí před pomníkem J. J. Švece mírovou slavnost pod heslem "*Pravda vítězí*". Za PPL 1 se měla účastnit plukovní hudba a čestnou rotu (vel. **škpt. R. Zvěřina**) o 4 četách od III/1 (nedostatky měl dodat II/1) a dále 4 trubače, které měl vybrat **rtm. pěch. Vaclík**. Tento kontingent se hlásil v 10:30 u sochy J. V. Jirsíka. Před hlavním kostelem je měl očekávat **šrtm. kanc. František Červený**. Podle daných dispozic měla rota zaujmout své místo na náměstí nejdéle v 11:00. Ústroj měl být vycházkový (přilba, puška, sumky, torba). Na základě podrobného programu zkusme nyní popsat průběh slavnosti s důrazem na činnost zástupců PPL 1. V 11:25 byl před tribunou sraz přihlášených. V 11:29 měl být provoz na náměstí úplně zastaven. Vzápětí o minutu později zazněla státní hymna, byla vyvešena státní vlajka a pokladeny věnce u pomníku. Po různých projevech měl v 11:47 pronést svůj projev generál Neumann (5 minut). Na závěr slavnosti se měl projevit zvukový faktor podobných slavností. Zazněly totiž všechny trubačské sbory spolků a všechny městské sirény (od 11:57). Dvě minuty před dvanáctou měl být úplný slavnostní klid. Po 12. hodině měla plukovní hudba zahrát vhodnou skladbu. Zbytek mužstva v kasárnách měl nastoupit ve vycházkové ústroji do 11:40 na nádvoří Žižkových kasáren. Velitel celku **škpt. pěch. Karel Zemler** měl provést uspořádání v roty. V 11:45 mělo být provedeno hlášení, poté krátký proslov k heslu "*Pravda vítězí*". V 11:58 měl zatroubit **rtm. dsl. Karel Jodl** signál "*Pozor*". Následoval dvouminutový klid, který ve 12:00 následoval signál "*Odtroubeno*". Následoval pozdrav a rozchod.⁴⁶⁹

Dne 24. dubna měl být na nádvoří Žižkových kasáren přečten armádní rozkaz prezidenta republiky (zmíněný ve VV č. 18/1938). Sestava při nástupu měla být tato: II/1 východně pomníku (za ním RDZ, náhradní rota), III/1 západně pomníku (za ním technická a pomocná rota), plukovní hudba na pravém křídle, gážisté před budovou č. II. V 9:25 měli vojáci ve vycházkovém ústroji vyslechnout hlášení a v 9:30 samotný rozkaz. Po proslovu měla hudba zahrát státní hymnu.⁴⁷⁰

468 Srv. DR 85, 12. 4. 1938.

469 Srv. DR 87, 14. 4. 1938.

470 Srv. DR 94, 24. 4. 1938, čl. 8.

Dne 1. května se měl PPL 1 v síle 1 čety od II/1 a s hudbou (velitel **ppor. Zdeněk Pražák**) zúčastnit **oslav svátku práce**. DP 5 měl také poslat 1 četu. Obě měly nastoupit na Masarykovo náměstí v 10:15. Slavnost byla zahájena famfárami, poté měl mít projev velitel divize, okresní hejtman a starosta města (všimněte si hierarchie řečníků). Akce měla být zakončena zahráním hymny, od 11. do 12. hodiny měla plukovní hudba dále koncertovat na náměstí.⁴⁷¹

Ve dnech 27. a 28. května 1938 si PPL 1 připomínal **narozeniny prezidenta Beneše**. Slavnost probíhala následovně. Již **27. května** měla být na všech vojenských budovách vyvěšena státní vlajka nebo prapor (sejmuty měly být 29. května v 8:00 ráno). S velkou pravděpodobností šlo ze strany PV o vnější projev loajality k státu (i před veřejností). V předvečer výročí se pak konal koncert plukovní hudby na Masarykově náměstí – od 18:30 do 20. hodiny večerní. Další den **28. května** se konala pod velením **gen. Václava Volfa** (velitel dělostřelců divize) od 10:00 na hlavním náměstí slavnostní přehlídka posádky a **legionářů**. Ti se podobných akcí účastnili v podstatě jako vzory, resp. byla armádou dávána na odiv návaznost na vojenské tradice. Přehlídku vykonal jako obvykle gen. Neumann.

Organizace PPL 1 při přehlídce vypadala takto: velitelství pluku s plukovním praporem,⁴⁷² plukovní hudba, sborný III/1 prapor⁴⁷³ (mjr. L. Mach), 9. rota (škpt. Raimund Zvěřina), 10. rota (npor. J. Mikulec), 11. rota (kpt. Lískovec), RDZ (minometry, kanony, TK, škpt. K. Zemler). Všechny jednotky participující na slavnosti měly nástup na dvoře Žižkových kasáren v 8:45. Šlo zřejmě také o kontrolu ustrojení a vzhledu, resp. aby pluk budil dobrý dojem navenek. V 9:10 měl být donesen **plukovní prapor**. Odchod z kasáren byl naplánován na 9:15. Ústroj všech byla přesně specifikována pro daný účel. Udělená vyznamenání měla být během slavnosti nošena "*in natura*". Od 9:45 bylo již pro veřejnost náměstí uzavřeno.

Rozmístění na náměstí popisuje k DR 119 přiložený plánek.⁴⁷⁴ Nejčestnějším místem v čele náměstí před radnicí byla vyvýšená tribuna pro hosty. Důstojníci a rotmistři ve výslužbě a v záloze měli vyhrazeno místo vedle tribuny směrem ke Krajinské ulici – z pohledu k radnici vpravo. Vlevo měli stát nezařazení

471 Srů. DR 99, 29. 4. 1938.

472 Stráž u plukovního praporu tvořil: npor. Josef Hašpl, prap. P. Fanta, praporečník dělesloužící Jan Karásek, zástupce praporečníka a 3 vojíni "stejně velikosti" od III/1 praporu.

473 Resp. výběr z III/1 praporu.

474 Srů. DR 119, 26. 5. 1938.

důstojníci a rotmistři (směrem k Biskupské). Rodiny plukovních rotmistřů a důstojníků stály na chodníku u obchodu Arnold, při vstupu na náměstí se měly legitimovat občanským průkazem nebo železniční průkazkou (dnes bychom řekli jako VIP hosté). Opačná strana náměstí patřila krojovaným spolkům. V horní polovině náměstí vpravo stál již zmíněný prapor PPL 1, za ním RDZ s výzbrojí. Za nimi ve spodní polovině náměstí za úrovní Samonovy kašny stála 1 baterie od DP 105 a motorizovaná děl. baterie od téhož. V levé horní části náměstí stál kombinovaný prapor obou zdejších děl. pluků, za nimi legionáři, Národní garda č. 15 a Národní střelecká jednotka. Za nimi za úrovní kašny stály 2 baterie DP 5. Ostatní volné prostory na krajích náměstí mohli využít přihlížející z řad občanstva.

Dále k samotnému průběhu slavnosti. V 10 hodin měl velitel divize přijmout hlášení velitele přehlídky. Neumann po vykonané přehlídce pozdraví posádku a hosty (všimněte si pořadí). Poté pronesl projev o Benešově životě a činnosti a vzpomínku na boj legiánů v letech 1914 - 1918. Proslov byl ukončen heslem "*Republice a jejímu prezidentu zdar*", posádka odpověděla sborovým "*Zdar!*". Velitel přehlídky pak vydal povel "k počtě zbraň" a zároveň zazněla státní hymna. Další část slavnosti se konala na Švehlově náměstí u pomníku J. J. Švece. Neumann se měl na koni přemístit Sternekovou ulicí kolem Besedy. Poté Rašínovou ulicí odpochovali legionáři, za nimi nezařazení důstojníci a rotmistři a dále **plk. děl. Tomášek** s hosty na vyhrazená místa na Švehlově náměstí. Útvar PPL 1 pochodoval Biskupskou ulicí, dále po Bezručově nábřeží a ulicí Kněžskou ke křižovatce s Rašínovou. Zde měl přehlídkový útvar PPL 1 vyčkat povelů velitele přehlídky. Hudba hrála před přemístěním pouze pěším útvarům. Po návratu do kasáren měl zaujmout pluk stejnou sestavu jako při nástupu k přehlídce a následovalo odnesení plukovního praporu.⁴⁷⁵ Dodejme jen, že nácvik celé přehlídky s hudbou se konal 27. května od 15:00 na nádvoří Žižkových kasáren. Nepotřebné mužstvo mělo zůstat v kasárnách.

Na den 13. června 1938 měl odjet nadp. pěch. Mikulec spolu s 8 muži do Vyššího Brodu jako deputace na **pohřeb vojína Josefa Mautnera**.⁴⁷⁶

Dne 19. června 1938 byla na plukovní prapor v rámci župního hasičského sjezdu přivěšena **nová stuha** hasičskou župou "*Budivoj*" č. 134. Slavnosti se účastnila čestná rota (velitel škpt. R. Zvěřina) s plukovním praporem (velitel stráže npor.

475 Srů. DR 119, 26. 5. 1938.

476 Srů. DR 133, 13. 6. 1938.

J. Hašpl) a hudbou. Dále měl II., III. i náhradní prapor určit deputaci v podobě 2 důstojníků a 2 rotmistrů (v 9:45 na hřišti v Suchém Vrbném). Čestná rota odcházela ze Žikových kasáren v 8:45. Sama slavnost začala v 10:00 vztyčením státní vlajky a zahráním státní hymny. Poté následovalo převzetí záštity starostou obce a zahájení samotného župního sjezdu. Poté slavnostně župní starosta připjal novou stuhu na prapor PPL 1. Poté následovala hudební produkce suchovrbenského spolku "*Jindřich*". Ještě předtím než opět zazněla státní hymna, poděkoval plk. Michálek za projev úcty a podpory. Poté se konal slavnostní pochod před plukovním praporem a celý kondukt se vrátil zpět do kasáren. Dále pak mezi 11 - 12 hodinou vyhrávala plukovní hudba. Odpoledne slavnost pokračovala veřejně přístupným hasičským cvičením a poté lidovou veselkou, kam byli srdečně zváni i vojáci pluku.⁴⁷⁷

Dne 31. července pořádal PPL 1 spolu s **bývalými příslušníky pěšího pluku 91** zahradní slavnost k 20. výročí ČSR. Začátek akce ve Skuherského ulici byl ve 14:30. Čistý výnos měl být věnován na obranu státu a vánoční nadílku. Cena vstupenky byla do hodnoty četaře 1,10 Kč.⁴⁷⁸

V sobotu 30. července se konal od 15:00 **pohřeb bývalého legionáře des. Josefa Tománka**. Obřad se konal v obřadní síni krematoria hřbitova sv. Otýlie. Smuteční slavnost měla doprovázet plukovní hudba. Deputace měla být určena z nezařazených gážistů II/1 a III/1 praporu (celkem 4).⁴⁷⁹

PPL 1 byl pozván jindřichohradeckou posádkou na oslavy udělení čestného názvu "*J. J. Švece*" a dekorování pluku čs. válečným křížem ve dnech 30. a 31. července 1938. Za pluk se tak měli účastnit mjr. František Drozd, por. Wagner a šrtm. Michal. Program slavnosti byl předán Drozdovi.⁴⁸⁰ Podle následujícího DR byl nahrazen Wagner npor. Štěpničkou.⁴⁸¹

Dne 30. srpna 1938 se od 15:30 konal pohřeb nejmenovaného četnického nadporučíka na hřbitově v Mladém. Kondukt mě být určen z praporu II/1. Velitel III/1 měl jako deputaci určit jednoho důstojníka a rotmistra. Na pohřbu samozřejmě neměla chybět ani plukovní hudba.⁴⁸²

477 Sr. DR 136, 17. 6. 1938. Nácvik čestné roty měl provést škpt. Zvěřina 17. a 18. odpoledne.

478 Sr. DR 166, 26. 7. 1938.

479 Sr. DR 169, 29. 7. 1938.

480 Sr. DR 169, 29. 7. 1938.

481 Sr. DR 170, 31. 7. 1938.

482 Sr. DR 194, 29. 8. 1938.

Dne 14. 9. 1938 se od 9:00 konala v divadelním sále vojenského zátiší "smuteční tržyna" jako připomenutí smrti Tomáše G. Masaryka. Účast na takovéto významné události byla logicky povinná. Ústroj měla být vycházková.⁴⁸³ V 19:30 se konala **pietní vzpomínka i na Masarykově náměstí**. Té se měla zúčastnit čestná rota o četách (RDZ a III/1 prapor) pod velením škpt. Raimunda Zvěřiny. Dále se slavnosti účastnil sám velitel pluku a po dvou důstojnících a rotmistrech od III/1 praporu.⁴⁸⁴

Sport

Sportovní činnost byla pro brannou moc velmi důležitá, neboť jejím úkolem bylo připravovat "vojáka úspěšnému zdolávání svízelného života v poli, připravovat jej k válce po stránce tělesné a z části i mravní". Cvičily se tak vlastnosti, potřebné v případném opravdovém boji. Problémem mohlo být to, že někteří branci ze svého civilního života neměli vůbec žádnou sportovní přípravu. *Rukověť* dále popisuje možná cvičení – je zde i výpis branných her, které mohly být použitelné při výcviku. Jsou zde navrženy i příklady cvičebních hodin.⁴⁸⁵ Dle dalších řádků si také můžeme představit velkou šíři sportů pěstovaných v rámci „MJH“.

Od 7. ledna do 5. února byl zřízen u I/1 v Kaplici **plukovní lyžařský kurz** pod velením rtm. Švancary. Již 5. ledna se vojáci museli podobit lékařské prohlídce. Kurzu se účastnilo celkem 17 žáků. Součástí vybavení frekventantů byla 1 souprava prádla navíc, lyže z lyžařské výstroje, cvičební úbor bez přilby a 2 páry dobrých bot.⁴⁸⁶ Do 11 h. 7. ledna měly roty nahlásit počty mužstva schopných se zúčastnit lyžařských závodů. Důležité bylo, "zda již dotyčný prodělal lyžařský závod či nikoli".⁴⁸⁷ Další lyžařský kurz na Šumavě pro instruktory trval od 10. 1. do 9. 2.⁴⁸⁸ Zimní sezona měla pokračovat 16. ledna lyžařskými závody na 18 km na Dobré Vodě u Nových Hradů. Byli vybráni celkem 4 závodníci.⁴⁸⁹ Odjezd byl plánován na 15. ledna ráno, účastníci měli dostat s sebou "½ kg špeku". Vojenské zátiší hradilo cestovné pro každého ve výši

483 Srv. DR 207, 13. 9. 1938.

484 Srv. TAMTÉŽ.

485 Srv. *Rukověť*, s. 36 - 57.

486 DR 2, 4. 1. 1938. Dodejme, že pro strážní službu pluku měla do 10. 1. hosp. správa vydat 6 párů lyží. Ve strážní měl být pak jeden vojín "znalý jízdy na lyžích natolik, aby moh dát ostatním vojínům strážce dát základy pro jízdu".

487 Srv. DR 2, 4. 1. 1938.

488 Srv. DR 3, 5. 1. 1938. Srv. výsledky kurzu DR 32, 9. 2. 1938 – článek 4.

489 Tedy: čet. asp. Valter Mikulasch (sbor. nem. 5), voj. František Nemelka (techn. rota), voj. Leopold Bauer (RDZ, měl být poslán přímo do Nových Hradů z Kaplice od I/1), voj. Rudolf Högen (10. rota). Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

10,- denně. Nakonec se však závody nekonaly a byly odloženy na neurčito.⁴⁹⁰

V rámci oslav dvaceti let ČSR se 20. února konaly v Nové Peci u Želnavy lyžařské závody Jihočeské župy Svazu lyžařů. Od "MJH" se účastnilo celkem 5 závodníků.⁴⁹¹ Krom toho měl II/1 určit trubače. Vojáci závodili ve vlastní kategorii v běhu na lyžích na 18 km – lyže měli mít vojenské nebo vlastní a to *"ne užší než 6 ½ cm pod vázáním"*. Jako důležitá součást výbavy byl v DR logicky doporučen vojenský plášť. Vojenské zátiší vyplatilo závodníkům stravné na oba 2 závodní dny (30,-) a dávku proviantu (cukr, čokoláda). Vítězové měli být odměněni zlatými, stříbrnými a bronzovými plaketami. Absolutní vítěz kromě toho dostal věcnou cenu od poslance Rudofa Berana. DR 44 uveřejňuje výsledky tohoto závodu: nejlépe se od "MJH" umístil na 7. místě voj. **Rudolf Höger** (10. roty) s časem 1:09:04, odměněný hodinkami a plaketou.⁴⁹² Výkon zástupců PPL 1 je vyhodnocen jako *"velmi dobrý"*.

Počátkem března měli předsedové jednotlivých sportovních kroužků předat program své činnosti na období od 1. 3. do 31. 12. 1938. Při tom měly brát v úvahu přípravu na tyto předem připravené závody: **1. 5.** vojenské závody v Žižkových kasárnách, **červen/červenec** – plukovní turnaj ve volleyballe o putovní cenu PPL 1, střelecké závody, **červen/srpen** – veřejné vystoupení s civilními sport. kluby + plavecké závody, **23. 10.** propagační závody v Žižkových kasárnách, **listopad - prosinec** příprava na lyžařské závody.⁴⁹³ Dále také proporní tělovýchovný důstojník upozorňoval na provádění *"programu vojenského tělocviku"*. Podle něj bylo již v březnu třeba začít s *"polním tělocvikem, (...) přespolní běhy s překonáváním překážek, (...) s výcvikem v plování na suchu a v sebeobraně"*.⁴⁹⁴

Na 20. března zvala místní tělocvičná jednota Sokola příslušníky PPL 1 na *"Tělocvičnou akademii"*. Akce se konala od 10:00 v JND. Tentokrát je v DR přesně specifikováno vstupné podle místa k sezení a jeho lukrativnosti.⁴⁹⁵

Místní tenisový kroužek odbočky Svazu čs. důstojnictva zahájil 1. dubna sezonu na dvorcí v budově velitelství 5. divize. Hledal nové členy (zápisné 10,-) a

490 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

491 Srv. DR 38, 16. 2. 1938. Šlo o: čet. Walthera Mikulasche, voj. Leopolda Bauera (RDZ), Rudolfa Högera (10. roty), Františka Nemelku (technické roty) a Karla Breitschopfa (8. roty). Dne 18. února byl na soupisce nahrazen Breitschopf voj. Aloisem Müllerem od 12. roty. Srv. DR 40, 18. 2. 1938.

492 Srv. DR 44, 23. 2. 1938. Další závodníci od "MJH": 9. místo – Leopold Bauer, 13. místo – Valter Mikulasch, 15. místo – František Nemelka, 19. místo – Alois Müller.

493 Srv. DR 54, 7. 3. 1938.

494 Srv. TAMTÉŽ.

495 Srv. DR 62, 16. 3. 1938.

současně upomínal zaplacení členského poplatku 60 Kč na rok 1938. Tenis mohli vojáci chodit hrát v úterý a ve čtvrtek.⁴⁹⁶

Dne 10. dubna zvítězilo v házené družstvo "MJH" nad DTJ Suché Vrbné 5:2. Text DR podotýká, že *"ačkoliv družstvo (...) hrálo svůj první zápas v letošní sezoně, zvítězilo po velmi pěkné hře"*.⁴⁹⁷ Odvetné utkání se mělo hrát 18. dubna (s DTJ Čtyři Dvory se mělo hrát dne předem). Před utkáním se mělo celkem 8 vybraných hráčů dostavit v 9:00 ke Zborovskému pomníku v Žižkových kasárnách. Cestovné pro voj. Hrádka od kaplické 1/I roty měla uhradit správa vojenského zátiší.⁴⁹⁸ Další utkání s DTJ Čtyři Dvory se hrálo 24. dubna od 9:30 na hřišti DTJ.⁴⁹⁹ Družstvo pluku zvítězilo v poměru 11:3.

V době od 1. května do konce července pořádala 5. divize *"divizní závody v kopané a odbíjené o putovní ceny"*. Obhájcem putovní ceny za odbíjenou byl PPL 11, v kopané PPL 1. PPL 1 se účastnil obou závodů. Vedoucí příslušných sportovních kroužků (por. pěch. F. Jeřábka a por. pěch. F. Boháče) pověřil Michálek přípravou vybraného mužstva. Trénovat se mělo při ranní půlhodině a ve středu a v sobotu odpoledne. Jmenovaní měli organizovat závody konané v posádce.⁵⁰⁰

Dne 12. června pořádala Jednota čs. obce legionářské v Hluboké n. Vltavou *"tělocvičné slavnosti"*, spojené se závody mládeže. Za účelem dobrého vlivu (a budování vlastního obrazu u veřejnosti) velení divize povolilo účast roty PPL 1. Ta měla předvést ukázkou ranní půlhodinky nacvičenou pod vedením npor. pěch. Josefa Mikulce, který měl vybrat mužstvo od II/1 a III/1. Mikulec měl vytvořit podrobný program a do 10. dubna jej měl předložit na velitelství pluku.⁵⁰¹

Dne 8. května pořádala Národní jednota střelecká **střelecké závody** na školní střelnici v Boru. Všem příslušníkům pluku Michálek doporučil hojnou účast. PPL1 reprezentovalo toto družstvo: por. A. Procházka, prap. J. Lonsmín, prap. L. Novotný.⁵⁰² V této souvislosti je zajímavá Michálkova nepřítomnost od 1. do 8. května (cvičení ve Strašicích). Na těchto závodech ho měl zastoupit pplk. Karel Klapálek. Naproti tomu měl v té době na výcvik v kasárnách dohlížet velitel II/1 pplk.

496 Srv. DR 74, 30. 3. 1938.

497 Srv. DR 85, 12. 4. 1938.

498 Srv. DR 88, 15. 4. 1938.

499 Srv. DR 93, 22. 4. 1938. Srv. DR 96, 26. 4. 1938.

500 Srv. DR 73, 29. 3. 1938.

501 Srv. TAMTÉŽ.

502 Srv. DR 99, 29. 4. 1938, čl. 14.

J. Borovička.⁵⁰³

Počátkem května měla technická rota zřídit **koupaliště pro mužstvo** na řece Malši. Velitelé rot měli do 15. května předložit soupisy neplavců. Současně s tím měl být navrhnout 1 poddůstojník, který by byl schopen vést plavecký výcvik.⁵⁰⁴ DR 144 pak určuje 2 plavčíky určené na rok 1938: svob. Stanislava Johna (10. roty), voj. Jiřího Fautoru (DP 5). Fautora měl být přidán do počtu živených 10. rotě.⁵⁰⁵ Ke konci července bylo zjištěno, že prapory za pěkného počasí neposílají své mužstvo na koupaliště.⁵⁰⁶ Počátkem srpna bylo mužstvu zakázáno koupání mimo vyhrazená místa (prevence proti utonutí).⁵⁰⁷

Při lyžařských závodech konaných plzeňskou DTJ dne 6. února 1938 na Špičáku se umístil nejlépe v běžkařském závodě vojín František Zikmund (4. roty) s časem 1:28:35. Celkem 5 lyžařům byl místní DTJ vydán pamětní diplom.⁵⁰⁸

Volejbalové tréninky družstva PPL 1 byly stanoveny na každou středu dopoledne od 14 – 16 hodin. Účastnit se jich mělo povinně celkem 8 hráčů (velitelé rot jim měli umožnit účast).⁵⁰⁹ Dne 15. května 1938 sehrálo družstvo PPL 1 přátelský zápas v házené s DTJ České Budějovice. Zápas se konal na hřišti DTJ od 9:30 hodin. Do sestavy bylo určeno celkem 8 hráčů. Sraz byl jako obvykle v 8:50 u Zborovského pomníku.⁵¹⁰ Další vzájemný zápas se konal 22. 5. 1938 od 9:30 na hřišti DTJ.⁵¹¹

Velitelství 5. divize uspořádalo v roce 1938 **divizní turnaj v kopané**. Hrál se ve dvou skupinách: **1. sk./** PPL 1, PPL 29, III/29 (Třeboň), DP 5 a DP 105 a ve **2. sk./** PPL 1, HP 4, DP 5 a DP 305. Do druhého kola postupovaly ze skupiny 2 nejlepší družstva, která se měla sehrát budějovické finále turnaje. První 3 družstva měla dostat diplomy, každý člen vítězného plaketu. Vítězné mužstvo mělo také dostat putovní cenu – v roce 1938 ji obhajoval PPL 1. Cestovní výlohy hradilo voj. zátiší, to také mělo hostující mužstvo přiměřeně pohostit. Zápas a hřiště mělo připravit domácí PV. Družstvo "MJH" mělo pod velením **por. Františka Boháče**⁵¹² hrát zápasy takto:

503 Srv. DR 100, 1. 5. 1938.

504 Srv. DR 104, 9. 5. 1938.

505 Srv. DR 144, 27. 6. 1938, čl. 7.

506 Srv. DR 170, 31. 7. 1938.

507 Srv. DR 171, 31. 7. 1938. Srv. také DR 181, 12. 8. 1938. Zřejmě předchozí upozornění nefungovalo: "*velitelé rot znovu poučí všechno podřízené mužstvo ...*".

508 Srv. DR 104, 9. 5. 1938.

509 Srv. DR 105, 10. 5. 1938.

510 Srv. DR 106, 11. 5. 1938, čl. 12.

511 Srv. DR 113, 19. 5. 1938.

512 Jmenovaný měl s mužstvem trénovat ve středu a v sobotu odpoledně. Také se měl starat o hřiště, sudí

22. 5. - PPL1 X DP 5 v Č. Budějovicích na hřišti SKČB, výkop 9:00

29. 5. - PPL1 X PPL 29 v Jindřichově Hradci

6. 6. - PPL X DP 105 v Č. Budějovicích

12. 6. - PPL 1 X III/29 v Třeboni

DR 164 z 24. 7. 1938 pak uveřejňuje **výsledky 1. kola**. V I. skupině se na prvním místě umístila jedenáctka "MJH" s celkem 8 body (skóre 28:1). Dále měl hrát PPL 1 s 31. 7. zápas v Jindřichově Hradci, 7. srpna s HP 4 v Českých Budějovicích a s PPL 11 dne 20. 8. v Písku.⁵¹³ Jedenáctka PPL 1 zvítězila 1:0 a postoupila do finále, kde měla hrát proti mužstvu HP 4.⁵¹⁴

Dne 19. června se pořádal **volejbalový turnaj o pohár města Rudolfov**. Mužstvo PPL 1 se mělo sejít v 7:00 před Zborovským pomníkem pod velením čet. Ladislava Uhrina.⁵¹⁵

Podle DR 164 sehrálo fotbalové družstvo "*voj. XI. MJH*" zápas s družstvem třeboňské posádky – "*MJH*" vyhrál v poměru 2:1. Dne 3. 7. měl být odehrán zápas s jindřichohradeckým družstvem. Sraz mužstva měl být již v 6:30 na nádvoří Žižkových kasáren.⁵¹⁶

Tělovýchovná jednota Sokol pořádal dne 10. července 1938 v Nové Vsi **volejbalový turnaj**. Mužstvo "MJH" se mělo sejít ráno v 7:00 před Zborovským pomníkem. Na místo měl družstvo odvést čet. Ladislav Uhrin. Mužstvo mělo dostat příspěvek na stravu. Tu samou neděli mělo **družstvo házenkářů** "MJH" odehrát od 10:00 zápas s DTJ České Budějovice na hřišti DTJ. Sraz měl být na stejném místě jako v předchozí případě, ovšem v 9:00 (také to bylo podstatně blíže).⁵¹⁷ Dne 31. července měl být opět odehrán zápas v házené s DTJ ČB a to od 10:00 na jejich hřišti.⁵¹⁸

Dne 24. července byl pořádán sportovní odbočkou NJP v Českém Vrbném volejbalový turnaj. Mužstvo pod vedením četaře L. Uhrina se mělo sejít v 7:00 před budovou č. III v Žižkových kasárnách.⁵¹⁹ Dne 31. července se konal volejbalový turnaj

apod. Důležitá je zde poznámka o ručení za "*vojenské a sportsmanské vystoupení mužstva*". Srv. DR 114, 20. 5. 1938, čl. 20. V podobném duchu je i Michálkův dovětek, tj. že "*každý si musí býti vědom toho, že při všech zápasech reprezentuje pluk*". Srv. dále DR 143, 26. 6. 1938.

513 Srv. DR 164, 24. 7. 1938. Srv. DR 187, 21. 8. 1938, čl. 7.

514 Srv. DR 188, 22. 8. 1938.

515 Srv. DR 137, 19. 6. 1938.

516 Srv. DR 146, 30. 6. 1938.

517 Srv. DR 151, 8. 7. 1938.

518 Srv. DR 168, 28. 7. 1938.

519 Srv. DR 164, 24. 7. 1938.

ve Velešíně.⁵²⁰

Divizní závody I. kola v odbíjené vyhrálo v 1. skupině mužstvo "MJH" s celkem 12 body před družstvem sborové nemocnice 5 a dělostřeleckého oddílu 84.⁵²¹ Divizní volejbalový turnaj pokračoval 12. srpna od 13:30 hodin a 13. srpna od 7:00 na Sokolském ostrově. 14. srpna se totéž mužstvo mělo zúčastnit turnaje v Čakově a 21. srpna turnaje Odbočky svazu čs. mládeže socialistické v Lišově. Při obou soutěžích hradilo výlohy vojenské zátiší.⁵²² Velitelé rot měli hráčům umožnit trénink dvakrát týdně.

Od 16. 8. 1938 byla v obou hlavních kasárenských komplexech k dispozici **polní tělocvična**. Kasární dozorčí důstojník měl od svého předchůdce převzít příslušný materiál. Volné náčiní mělo být přes noc a při dešti uschováno na strážnici. Do 20. srpna měl dát por. Vladislav Bláha po dohodě se správcem kasáren Jiřího z Poděbrad vykopat víceúčelové doskočiště.⁵²³

Dne 21. srpna 1938 konal SK Hodějovice **běh brannosti**. Start a cíl byl u restaurace p. Nováka v 10:00 (sraz závodníků nejméně v 9:00). Pro výherce bylo připraveno 9 věcných cen.⁵²⁴ Jako deputace byl určen por. Karel Raifanda.

Dne 28. srpna byl pořádán volejbalový turnaj v Šindlových Dvorech. Mužstvo pod velením čet. Uhrina se mělo sejít toho dne ráno. Cestovní a stravovací výlohy mělo hradit vojenské zátiší.⁵²⁵

Dne 4. září 1938 pořádal PPL 1 na hřišti *Stadionu VII.* ročník volejbalového turnaje o putovní cenu "Zborovského vítězství". Začátek turnaje byl stanoven na 8. hodinu ranní.⁵²⁶ Podle DR 200 vyhrálo mužstvo PPL 1 – bylo oceněno putovní cenou v podobě sošky sv. Jiří (kterou věnovala k výročí čs. jednoty legionářská).⁵²⁷

V neděli 11. 9. se mělo zúčastnit házenkářské družstvo PPL 1 slavnosti otevření české školy v Kaplici, kde se mělo utkat v odvetném zápase s týmem Č. Budějovic. Účastníci měli z budějovického nádraží odjet vlakem v 7:31 (sraz v 7:15).⁵²⁸ Jako deputace byli Michálkem určeni mjr. František Lebeda a prap. Petr

520 Sr.v. DR 170, 31. 7. 1938.

521 Sr.v. DR 176, 7. 8. 1938.

522 Sr.v. DR 179, 10. 8. 1938.

523 Sr.v. DR 183, 16. 8. 1938.

524 Sr.v. DR 187, 21. 8. 1938.

525 Sr.v. DR 192, 26. 8. 1938.

526 Sr.v. DR 199, 4. 9. 1938.

527 Sr.v. DR 200, 5. 9. 1938.

528 Sr.v. DR 202, 7. 9. 1938.

Fanta.⁵²⁹

Dne 18. září pořádal VS Střížov na sokolském stadionu v Č. Budějovicích volejbalový turnaj. Družstvo měl na místo odvést jako obvykle čet. Uhrin. Vítězek z turnaje měl být věnován na obranu státu.⁵³⁰

Stravování

Stravování bylo pro vojáka velmi důležité, protože jen nasycený voják je při cvičení správně naladěný a má dost energie na plnění povinností svého zaměstnání. Strava se obvykle skládala ze snídaně, oběda a večeře. Vojenská správa poskytovala zdarma chléb (700 g denně) a hotovou stravu.⁵³¹ Kde to dovozovaly poměry, byl proto chléb vydáván společně a přidělovalo se ho tolik, kolik mužstvo snědlo. Na nákup a přípravu stravy bylo určeno tzv. **stravné** (= peníze na muže a den). Za tyto peníze nakupoval proviantní důstojník potraviny. Tyto otázky řídila hospodářská správa pluku se stanovenou **stravní komisí**. Ta se scházela měsíčně a jejím úkolem byl co nejvýhodnější nákup potravin, sestavování jídelních lístků apod.

V měsíci lednu si mohli gážísté a zemědělci posádky zakoupit "*po 2 mas. konzervách za cenu Kč. 2, 90 za kus*". Roty měly zaslat seznam zájemců spolu s vybranou částkou proviantnímu důstojníkovi.⁵³² Pobočka Svazu čs. důstojnictva přemístila své sídlo spolu se spolkovou místností, knihovnou a kluby do místností Besedy. Nájemce se zavázal, že návštěvníkům z vojenských kruhů vyjdou "*vstříc sníženou cenou obědů a večeří těm pánům, kteří jsou odkázáni na stravu v mense*".⁵³³ Jde o narážku na kvalitu vojenského stravování? Na měsíc leden a únor byly dány zakázky na dodávky masa pluku řezníku Františku Kusovi.⁵³⁴ Podle nařízení velitele divize byli pověřeni dozorem nad "*výrobou masových konzerv*" od 15. 1. tito vojáci: **Wilibald Andexinger** (6. rota) a **Bohumil Hándl** (8. rota).⁵³⁵ Dne 15. ledna se konaly v prodejně vojenského zátiší "*Vepřové hody*". Od 17, h. zde také účinkovala plukovní

529 Srv. DR 205, 11. 9. 1938.

530 Srv. DR 211, 18. 9. 1938.

531 Srv. Příručka, s. 76 - 77. Denně náleželo každému vojínovi toto: **snídaně** – 1 kávová konzerva, **oběd** – 200 g hovězího masa, 200 g mouky X 150 g luštěnin, krupice, rýže X 500 g brambor a 200 g zelí, cibule, sůl, tuk, zelenina, **večeře** – 100 g hovězího masa X 100 g luštěnin X 200 g brambor a 1 kávová konzerva.

532 Srv. DR 1, 1. 1. 1938.

533 Srv. TAMTÉŽ.

534 Srv. DR 3, 5. 1. 1938.

535 Srv. DR 9, 13. 1. 1938.

hudba.⁵³⁶ Obdobná akce, pořádaná důstojnickým sborem DP 105, se konala 24. 1. v důstojnické jídelně Štefánikových kasáren.⁵³⁷ Aneb leden, tradiční období zabijaček ...

Stravné pro budějovickou posádku na měsíc leden a únor činilo 3 Kč (pro posádku Kaplice 2,95 Kč), **chlebné** 0,95 Kč (Kaplice 1,10 Kč).⁵³⁸ Důležitým podkladem pro stravování vojenských osádek byly také tzv. "*počty živých*" pro každou plukovní rotu. "*Deník živých*" se měl vést ve dvou totožných čistopisech.⁵³⁹ Dne 20. ledna se konala schůze stravní komise od 11:00 v kanceláři velitele III/1 praporu.⁵⁴⁰

29. ledna bylo velitelem pluku vysloveno pochvalné uznání prap. Karlu Červinkovi za vzornou péči o stravování mužstva při posledním cvičení.⁵⁴¹ Do 14:00 téhož dne měly všechny rotы odevzdat polní kuchyně zpět do skladu.⁵⁴² Téhož dne byli také na výcvik do polních pekáren u sborového proviantního skladu 5 přiděleni vojíni František Brož (1. rota), Stanislav Vuško (2. rotы), Josef Beneš (4. rotы), Karel Zeman (RDZ). Jejich výstroj sestávala z vycházkového, cvičného a pracovního oděvu, pušky, tlumoku, mošny a kufříku. Cestovní rozkaz pro vojíny I/1 vydala hosp. správa.⁵⁴³

Dne 1. února 1938 byl jako číšník do do důstojnické jídelny přidělen voj. Gustav Habert (6. rotы).⁵⁴⁴ Od 4. února měly rotы ze sborového proviantního skladu odebírat chléb vlastními prostředky. Vždy v úterý a pátek se měly 8. a 12. rota dodat 4 čisté vozy. Vozkové se měli hlásit k odběru v 14:00. Vždy jeden vůz byl poslán do Žižkových kasáren pro plachty pod chléb. II. a III. prapor měl dodat 4 vojíny jako strážné, kteří se měli hlásit v odběrové dny před strážnicí Žižkových kasáren vždy ve 13:30.⁵⁴⁵ Do 20. února mělo být vyměněno nádobí, které bylo v roce 1937 "*uznané jako potřebné k znovupocínování*".⁵⁴⁶ Dne 24. února se konala v kanceláři III/1 od 15:00 schůze "stravní komise".⁵⁴⁷

DR 52 ze 4. března uvádí **statistiku spotřeb chlebových dávek** za měsíc únor (prapory III/1 a II/1). Nejméně spotřebovala 8. rota "Švecova" (98), nejvíce pak

536 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

537 Srv. TAMTÉŽ.

538 Srv. DR 11, 16. 1. 1938.

539 Srv. DR 82, 8. 4. 1938, čl. 11.

540 Srv. DR 13, 18. 1. 1938.

541 Srv. DR 23, 29. 1. 1938.

542 Srv. TAMTÉŽ.

543 Srv. DR 25, 1. 2. 1938. Podobně srv. DR 35 (13. 2. 1938), tentokrát šlo o svobodníky Jana Mačeho, Štěpána Janoucha, Josefa Koubu a voj. Jaroslava Hejla.

544 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

545 Srv. DR 26, 2. 2. 1938.

546 Srv. DR 31, 8. 2. 1938.

547 Srv. DR 43, 22. 2. 1938.

6. rota "Vilímkova" (1536). Skutečná spotřeba chleba tak byla větší celkově o 2307 dávek "*nad náležitost*". Částka 2191,65 Kč byla zaplácena z úspor stravného. U kaplického I/1 byla situace takováto: nejméně spotřebovala 4. rota (9), nejvíce 2. rota "Vašátkova" (96). Zde byla celkem spotřeba chleba nižší o 37 dávek.⁵⁴⁸

Na měsíc březen a duben 1938 bylo určeno **stravné** pro budějovickou posádku 3,05 Kč (chlebné 0,98 Kč - pro posádku kaplickou 1,10 Kč).⁵⁴⁹ je pravděpodobné, že vy výši této částky se odrážely vyšší životní nároky ve větším městě (a vyšší ceny). V březnu a dubnu si mohli gážisté a civilní zaměstnanci vojenské správy zakoupit masové konzervy po 2,90 Kč.⁵⁵⁰ Schůze stravovací komise byla stanovena na 30. březen od 15:00 v kanceláři III/1 praporu.⁵⁵¹ DR 73 opravuje datum na 31. 3.⁵⁵²

Podle DR 74 měla od 1. dubna připravovat 12. rota jídlo pro 5., 8., 12, doprovodnou a pomocnou rotu. Dále 11. rota pro 7., 9., 10., 11. a náhradní rotu. Pověřené roty převzaly inventář od vařících rot podle stvrzenek.⁵⁵³

DR 80 března uvádí **statistiku spotřeb chlebových dávek za měsíc březen** (prapory III/1 a II/1). Nejméně spotřebovala 5. rota (10), nejvíce pak opět 6. rota (1664). Skutečná spotřeba chleba tak byla větší celkově o 1794 dávek "*nad náležitost*". Částka 1714 Kč byla zaplácena z úspor stravného. U kaplického I/1 byla situace takováto: nejméně spotřebovala 3. rota (9), nejvíce 1. rota (55). Zde byla celkem spotřeba chleba nižší o 118 dávek.⁵⁵⁴

Od 1. května měla připravovat 7. rota jídlo pro 7., 6. a pomocnou rotu. Technická rota byla pověřená přípravou jídla pro své vojáky a části rot, ubytované ve Švecových kasárnách v rámci kurzů (potravinový od hosp. správy). Pověřené roty měly převzít inventář od vařících rot podle stvrzenek.⁵⁵⁵

Stravné na květen a červen 1938 bylo ve výši 2,85 Kč, chlebné ve výši 0,98 Kč (pro Kaplici 2,90 a 1,10 Kč). Dále DR 109 zveřejňuje statistiky hospodaření s chlebem. Celková spotřeba byla v budějovické posádce nižší o 5 570 dávek, tj. o 5 458,60 Kč, U kaplické posádky byla spotřeba nižší o 385 dávek, tj. o 423 Kč.⁵⁵⁶ Roty

548 Sr. DR 52, 4. 3. 1938.

549 Sr. DR 55, 8. 3. 1938.

550 Sr. DR 67, 22. 3. 1938.

551 Sr. DR 72, 28. 3. 1938.

552 Sr. DR 73, 29. 3. 1938.

553 Sr. DR 74, 30. 3. 1938.

554 Sr. DR 80, 6. 4. 1938.

555 Sr. DR 96, 26. 4. 1938.

556 Sr. DR 109, 15. 5. 1938.

měly 21. 5. 1938 přidělit kuchaře na výcvik. Cvičení kuchaři měli být odevzdáni do počtu živých té rotě, u které měli připravovat stravu.⁵⁵⁷ Dne 24. června 1938 se opět konala schůze stravní komise v kanceláři velitelství III/1 praporu.⁵⁵⁸ Od data 1. července 1938 měla připravovat stravu 8. rota pro 5., 8. a 12. rotu + doprovodnou rotu. 9. rota vařila nově pro 9. - 11. rotu + náhradní rotu.⁵⁵⁹

Počátkem července se vyskytl problém, spojený s vydáváním stravy a letním počasím. Michálek zjistil, že *"pro odběr stravy dochází mužstvo do kuchyně neustrojeno, bez bluzy a košile, dokonce jen v plavkách"*. Po nádvoří pak mužstvo roznášelo různý materiál a *"na tyto předměty ulehá, aby se na slunci opalovalo (...). Těž volí mužstvo k slunění střechu vagonové skříně, posedává neustrojeno na ohradní zdi pouze v plavkách a rozvěšuje mokré součástky oděvů na římsy budov"*. Rovněž si ze stejných důvodů prý na vojáky stěžoval mistr stavební firmy, která v kasárnách stavěla stáje. Prý se stal i případ, kdy *"dva vojáci vylezli na střechu budovy č. II a na zábradlí lávky pro kominika mokré oděvy rozvěsili k sušení"*.⁵⁶⁰ Úmorné horko tak překonávalo i všechnu vojenskou kázeň ...

Stravné na měsíc červenec a srpen pro budějovickou posádku činilo 3 Kč, chlebné 0,98 Kč, pro SR 3 2,90 Kč, chlebné 0,98 Kč, pro kaplickou posádku 2,85 Kč a chlebné 1,10 Kč.⁵⁶¹ Schůze stravní komise se měla konat 26. července od 15:00 v kanceláři velitele III/1 praporu.⁵⁶² Od 18. srpna 1938 připravovala jídlo 5. rota pro 5., 8., 12. a doprovodnou rotu.⁵⁶³

Posádkovým rozkazem č. 49 byla stanovena **dodávka hovězího masa** na měsíc září a říjen 1938. Pro PPL 1 dodával řezník Ladislav Kropáček (Nová ul. čp. 14) za cenu 7 Kč/kg, pro rudolfovskou SR 3 dodávala firma Bohumíra Kodeta za cenu 6,65 Kč za kilogram. Týž DR navíc stanovuje schůzi stravní komise na 29. srpna v 13:00.⁵⁶⁴

Dne 16. 9. měly českobudějovické roty odebrat dávky sucharů (po 400 gramech).⁵⁶⁵ Od 16. září měla také doprovodná rota připravovat stravu pro svou rotu a 5., 8. a 12. rotu, 10. rota pro 10., 6., 7., 9. a pomocnou rotu a 11. rota pro 11. a náhradní

557 Srv. DR 114, 20. 5. 1938.

558 Srv. DR 141, 23. 6. 1938.

559 Srv. TAMTÉŽ.

560 Srv. DR 154, 12. 7. 1938.

561 Srv. DR 157, 15. 7. 1938, čl. 14.

562 Srv. DR 164, 24. 7. 1938.

563 Srv. DR 183, 16. 8. 1938.

564 Srv. DR 192, 26. 8. 1938.

565 Srv. DR 205, 11. 9. 1938.

rotu. Nově vařící roty měly převzít kuchařský inventář.⁵⁶⁶

Mužstvo, které bylo před mobilizací odesíláno k dislokovaným jednotkám (myšleno již na HOP či v jiné posádce?) mělo být opatřeno "*lístkem o živých*". Ti, kteří se nemohli dostavit ke své jednotce do 8:00 hod., měli dostat náhradu za oběd a měla jim být vydána až večeře. Těm, kteří se měli dostavit až do 14:00 hod., mělo být vyplaceno "relutum"⁵⁶⁷ za večeři.

Dnem 25. září mělo všechno mužstvo i gážisté nárok na: 1/ na "*polní přídavek a normální polní dávku potravin (i s kuřivem)*". Za 2/ s tímto souvisel i příspěvek na stravné, resp. "*zápolní přídavek a jednoduché stravné mírové osádky*". Těm gážistům, kteří neodebírali vojenskou stravu, měla být vyplacena reluta.⁵⁶⁸

Tresty, kázeňské prohřešky a nepřístojné chování vojáků

Kázeň byla základním stmelovacím prostředkem tehdejšího vojska. Jednotčím prvkem přitom byli nadřízení vojinů. Podle příručky měl dobrý voják bezpodmínečně podřídit svou vůli vyššímu celku. Je třeba si předem uvědomit, že jakkoli trestaný voják přicházel o veškeré vojenské výhody (povýšení, dovolená). Voják se musel podrobit služebním pořádkům a vůli svých představených i konat řádně své služební úkony. Tzv. **vojenské zločiny nebo vojenské přečiny** jako těžší přečiny trestaly vojenské soudy,⁵⁶⁹ **kázeňské přestupky** jako méně závažné byli oprávněni trestat nadřízení.⁵⁷⁰ Posledně jmenované byly promlčeny po uplynutí 3 měsíců. Protest proti uloženému trestu mohl být vznesen ihned po jeho oznámení nebo do 3 tří dnů a to nadřízenému, který trest uložil (jednalo se terminologií o tzv. *opravné prostředky*).

566 Srv. DR 209, 15. 9. 1938.

567 Relutum = peněžitá náhrada za naturálná dávky (byt, stravu). Srv. DR 214, 21. 9. 1938.

568 Srv. DR 218, 25. 9. 1938.

569 Srv. *Rukověť*, s. 573 - 581. Mezi ty patřilo porušení subordinace (úmyslné neuposlechnutí služebního rozkazu, neuposlechnutí představeného a násilí na něm), vzpoura a odboj (vzepření se služebním pořádkům), neuctivé chání k vojenské stráži (násilí nebo vyhrožování), zběhnutí a svěmocné vzdání se (v úmyslu trvale se zbavit vojenské povinnosti), porušení povinnosti ve strážní službě, zbabělost (před nepřitekem z obavy o bezpečnost), rušení kázně a pořádku (násilí proti vykonání trestu, opití ve službě, dluhy, noční toulání se), nešetření předpisů (prozrazení tajných věcí, opatrnost při vydávání hesel), sebezpoškození (kvůli nezpůsobivosti k vojenské službě).

570 Srv. *Příručka*, s. 91 - 93. Mezi kázeňské tresty patřily důtky (ústní nebo písemné). K pořádkovým trestům patřila možnost dostat dovolení přes večerku, povinnost vrátit se v uloženou hodinu před večerkou do kasáren a pak již nevycházet, uložení kasárních prací a vyloučení z příští řádné dovolené. Poslední skupinou byly tzv. tresty na svobodě: **kasární vězení** (do 30 dní – vojin nesměl opustit kas. areál ani navštěvovat "*hostinské místnosti uvnitř kasáren*"), **vězení po službě** (do 30 dní – v době po službě uzamčení do společného vězení, bez kouření, bez slavníku), **prostá samovazba** (do 21 dní – to samé jako předchozí, jen na samotce) a **zostřená samovazba** (do 21 dní – to samé jako předchozí, ale 2 dny v týdnu půst o chlebu a vodě).

Výkon trestu mohl být také dočasně odložen. Studium denních rozkazů lze rozlišit velmi pestrou paletu přečinů – od víceméně přestupků kázeňského charakteru, po loupeže, zběhnutí i válečné zrady. Můžeme vyzorovat i recidivisty. Rozsudek byl zpravidla platný dnem vyhlášení.

Někdy se také stávalo, že brigádní soud úřadoval přímo v Českých Budějovicích (v budově okresního doplňovacího velitelství). Například, tak na 18. února bylo k výslechu povoláno takto celkem 5 vojínů a jeden desátník.⁵⁷¹ Série výslechů začala v 16:30. Podle většinové příslušnosti vyslýchaných k 6. rotě (4 z 6) můžeme soudit, že se něco závažného stalo právě zde.

A/ Nahrazení služby a trestů

Stávalo se, že vojáci měli nahradit určitý počet dní prezenční služby kvůli udělenému textu – určitý počet dnů služby bylo možné zameškat i dovolenou. Vězení pak zpravidla bylo odpykáváno jako „*vězení po službě*“ (srv. výše). Nejvíce měl, podle DR 95 voják **Josef Mildner** (nar. 1908, 3. roty), který měl nahradit celkem **358 (!)** dní trestem zameškané prezenční služby (od 30. 10. 1937).⁵⁷² Dne 5. 1. 1938 měl voj. **František Valenta** (1. rota) nahradit 153 dní prezenční služby, které zameškal trestem od 1. 10. 1937. Ze služby měl být tak propuštěn až 2. 3. 1938.⁵⁷³ Voj. **Josef Habart** si měl nahradit 123 dní prez. služby kvůli trestu vykonávanému od 1. 10. 1937 (ze služby tak měl být propuštěn 31. ledna odpoledne).⁵⁷⁴ Voj. **Rubert Höllmüll** (nar. 1910, 4. roty) byl povinen nahradit 91 dní povinné prezenční služby zameškané trestem.⁵⁷⁵

Vojáci mohli být také souzeni civilními soudy – pak výkon trestu zpravidla zajišťovala vojenská správa. Dále si uvedeme pouze několik příkladů, neboť zde není třeba vypočítávat černou kroniku v těchto relativně nezajímavých případech. Ovšem si zde ale ukážeme případy recidivy, kdy evidentně vojáci byli trestáni i vícekrát ...

Dne 4. 1. povolilo velitelství I. sboru odpykat si tresty "*vězení po službě*" za civilní provinění ve službě ve vojenské věznicí. Šlo o: **1/ voj. Ilko Dlouhý** (11. roty), celkem 10 dní vězení podle rozsudku z 22. 7. 1937 okr. soudu v Chustu. **2/ voj. Václav Plánský** (2. roty), 3 dny, podle rozsudku okr. soudu v Č. Budějovicích z 16. 10. 1937.⁵⁷⁶

571 Srv. DR 35, 13. 2. 1938.

572 Srv. DR 95, 25. 4. 1938.

573 Srv. DR 3, 5. 1. 1938.

574 Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

575 Srv. DR 60, 14. 3. 1938.

576 Srv. DR 6, 10. 1. 1938. Dodejme jen, že zřejmě nebyl Michálek spokojen s veliteli stráží ve voj.

Velitelství I. sboru nařízením ze dne 7. 4. 1938 povolilo, aby si voj. **Ilko Dlouhý** (11. roty) odpykal trest jednoho dne vězení, ke kterému byl odsouzen okresním soudem v Chustu dne 29. 10. 1937.

Velitelství I. sboru tak povolilo voj. **Ivanu Opšitoši** (12. roty) aby si odpykal trest 5 dní vězení, ke kterému byl odsouzen okresním soudem v Tačově (11. 5. 1937). Trest si odpykával jako "*vězení po službě*".⁵⁷⁷ Velitelství sboru povolilo 1. března vojínu **Ivanu Opšitoši** (nar. 1915, 12. roty) odpykání 2 dnů vězení, ke kterým byl odsouzen okresním soudem v Tačově. Trest měl být vykonán ve vojenské káznici.⁵⁷⁸

Dne 18. února bylo povoleno voj. **Michalu Hricanovi** (5. roty), aby si odpykal při prezenční službě trest 1 dne vězení, ke kterému byl odsouzen okresním soudem v Tačově. Trest měl být vykonán jako "*vězení ve službě*".⁵⁷⁹ Stejně na tom byl voj. **Ilko Tatar** (12. roty), který si měl během služby odpykat náhradní trest 4 dní vězení, které mu byly uloženy okresním soudem v Sevluši.⁵⁸⁰ Velitelství I. sboru, aby si voj. **Ilko Tatar** (nar. 1915, 12. roty) odpykal náhradní trest (uložený krajským soudem v Berehově) dne vězení jako "*vězení po službě*".⁵⁸¹

Zajímavý je případ svob. v zál. **Vojtěcha Berana** (náhr. roty), který byl okresním soudem v Březnici odsouzen k peněžitému trestu 250,- (eventuelně 5 dní vězení). Nevíme proč, ovšem díky tak razantnímu odnětí hodnosti šlo zřejmě o něco, co mohlo poškodit dobré jméno armády.⁵⁸² Podobně byla hodnost četaře v záloze odňata **Janu Dvořákovi** (náhr. roty). Důvodem bylo odsouzení okresním soudem za zpronevěru k vězení v délce 3 měsíců a ke ztrátě volebního práva.⁵⁸³

B/ Eskorty a předvolání

Eskorta jako taková byla užívána k doprovázení vězňů. K dispozici měla být pouta, pokud by se vězeň jakkoliv vzpíral. V tomto případě mohlo být použito i násilí nebo dokonce zbraně. Ve městě měla být minimalizována jakákoliv možnost útěku vedeného. Při jízdě vlakem neměla celá eskorta s vězněm čekat na nástupišťích

vězení: vypadá to, že v celách vězňů "*v období mrazů*" se špatně topilo.

577 Sr.v. DR 19, 25. 1. 1938.

578 Sr.v. DR 52, 4. 3. 1938.

579 Sr.v. DR 40, 18. 2. 1938.

580 Sr.v. DR 41, 19. 2. 1938.

581 Sr.v. DR 122, 30. 5. 1938.

582 Sr.v. DR 88, 15. 4. 1938, čl. 13 a 15.

583 Sr.v. DR 96, 26. 4. 1938.

nebo v nádražních halách, ve vlaku měla cestovat „*odloučeně od cestujících*“.⁵⁸⁴ Mělo zde jít o ochranu před tvorbou negativního obrazu armády u veřejnosti? Proto z toho samého důvodu eskorty zpravidla odjížděly prvními ranními vlaky.

První eskorta roku 1938 vyjela v čele s velitelem 9. roty dne 9. ledna, kdy byl do voj. věznice v Plzni odeslán voj. v zál. **Ludvík Ondřej**. 14. 1. měl velitel II/1 praporu určit eskortu k dopravení **zběha** voj. **Jana Moudrého** (PPL 29) do vojenské věznice v Praze. Eskortu měla odjet následující den 1. ranním vlakem.⁵⁸⁵ Jak vidíme, tak nebyli eskortováni jen vojáci vlastního pluku.

Do vojenské věznice v Plzni měla eskorta určená velitelem III/1 dopravit voj. **Františka Ozurcina** (9. roty). Odjet měla 24. 1. prvním ranním vlakem.⁵⁸⁶ Dne 21. února měl být do vojenské věznice v Plzni eskortován voj. **Eduard Vrba**. Měl si zde odpykat celkem 3 dny vězení. Cestovní rozkaz vydala hospodářská správa.⁵⁸⁷ Dále ho měl následovat **Karel Matějka** (10. roty), v Plzni si měl odpykat 2 týdny vězení. Eskortu ho měla na místo dopravit 22. 2. ráno.⁵⁸⁸

Eskorty ovšem fungovaly i při dopravě provinilců zpět. Dne 17. dubna tak měla eskorta od 5. roty převést zpět z vojenské věznice z Prahy IV voj. **Jana Stöhra**.⁵⁸⁹ Často se takto dopravovali i zběhové (srv. dále). Dne 2. června ráno tak měl být do vojenské věznice v Plzni dopraven eskortou od III/1 **zběh** voj. v zál. **Emanuel Oswald Bauer**.⁵⁹⁰ Dne 25. 7. měla prvním ranním vlakem do Plzně eskortu dopravit **zběha Adolfa Kubitschka a voj. Adolfa Filmanna** (oba od pomocné roty). Doprovod měl určit velitel III/1 praporu.⁵⁹¹ **Zběh** voj. **František Hájek** měl být 12. 8. dopraven do Plzně eskortou určenou velitelem III/1 praporu.⁵⁹² Velitel III/1 praporu měl určit eskortu k dopravení **zběha** voj. v záloze **Františka Wagnera** do Plzně.⁵⁹³ Ta měla odjet 23. 9. 1938 prvním ranním vlakem (těsně před mobilizací!).

Na den 22. března byli k diviznímu soudu v Plzni předvoláni voj. **Josef Kráčmera** a **Josef Mautner** (oba 10. roty).⁵⁹⁴ Na místo určení měli být odesláni tak,

584 Srv. *Rukověť*, s. 631 - 633.

585 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

586 Srv. DR 17, 22. 1. 1938.

587 Srv. DR 41, 19. 2. 1938.

588 Srv. DR 42, 21. 2. 1938.

589 Srv. DR 73, 29. 3. 1938.

590 Srv. DR 124, 1. 6. 1938.

591 Srv. DR 164, 24. 7. 1938.

592 Srv. DR 180, 11. 8. 1938.

593 Srv. DR 215, 22. 9. 1938.

594 Srv. DR 62, 16. 3. 1938.

aby dorazili určený den v 10:00 (Kroftova ulice 1, jednací síň 28). V DR není uveden jejich přečin, mohli tedy jet do Plzně jako svědci?⁵⁹⁵

C/ Civilní provinění

Dne 26. 6. 1938 byla odňata hodnost svobodníka v záloze **Augustinu Pilsovi** (nar. 1909, 2. roty) z důvodu odsouzení okresním soudem v Bílině "pro zjištěnost" k pokutě 200,- nebo 7 dnům vězení.⁵⁹⁶ Zajímavé je, že zřejmě vyšší hodnosti měly na výběr. Je možné, že nástup trestu by např. poddůstojníka společensky zdiskreditoval?

D/ Opuštění kasáren a zběhnutí

Závažný případ se týkal voj. **Jaroslava Stehlíka** (5. roty).⁵⁹⁷ Brigádní soud v Plzni ho 6. 1. uznal vinným, že 1/ že 5. 12. opustil kasárna, nepřítomen byl až do 7. prosince, kdy ho přivedla zpět hlídka a za 2/ 8. prosince se opět pokusil opustit kasárna, v čemž mu bylo zabráněno. Hlavním problémem byl fakt, že se vzdálil bez dovolení nadřízeného. V obou případech však neměl v úmyslu vyhnout se "navždy" služební povinnosti. Trestem mu bylo 6 týdnů tuhého vězení, "zostřenému jednou v týdnu postem a tvrdým ložem a samovazbou po celou dobu posledních 14 dní trestu". Byla mu započítána i vyšetřovací vazba od 8. 12. 1937.⁵⁹⁸

Divizní soud v Plzni odsoudil 21. ledna i prvního zběha od PPL 1. Šlo o voj. **Felixe Suchánka** (1. roty, narozen 21. 1. 1912 Vídeň⁵⁹⁹). Byl uznán vinen, že: 1/ "aby se navždy vymkl své služební povinnosti" dne 20. 4. 1935 opustil 1/1 rotu. Z Kaplice to nebylo k hranici daleko. Po vyhoštění z Rakouska se 28. 10. přihlásil na četnické stanici v Horním Dvořišti jako zběh. 2/ Dále odnesl při zběhnutí z erární výstroje "čepici s odznakem, bluzu, kalhoty, pár ovinek, pár bot, nákrčník a opasek s přezkou, závěsník a bodák s pochvou", vše v ceně 342,31 Kč. Za 3/ zanedbáním povinné péče o svěřenou výstroj ztratil řemen do kalhot, břišní pás a plášt'ový řemínek. Za 4/, nejhorší přečin vykonal tím, že při výslechu na rakouské straně vypověděl o dislokaci svého pluku vše, co věděl, sdělil jméno velitele pluku a roty. Spáchal tak přečin vojenské zrady, kterým vyzradil údaje důležité pro obranu republiky. Byl odsouzen k žaláři a obvyklému

595 Srv. DR 71, 27. 3. 1938, č. 3 – obdobný případ.

596 Srv. DR 143, 26. 6. 1938.

597 Narozen 11. 5. 1915, domovsky příslušný do Zdislavic (okr. Benešov), kočí, svobodný, ř. k. náboženství.

598 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

599 Domovsky příslušen do Budějovic, holičský pomocník, vyznání ř./katol.

zostření trestu.⁶⁰⁰

Brigádní soud Plzeň uznal 4. února voj. **Františka Czurzima**⁶⁰¹ vinným. Dne 15. ledna se 1/ *"svémocně a bez povolení"* vzdálil do obce Horní Pláně (= Plané) v okr. Český Krumlov, při tom *"neměl v úmyslu vymaniti se navždy ze své služební povinnosti"*. Zde zůstal až do 17. ledna, kdy byl četníky zatčen. 2/ Byl četníky přistižen v bytě Marie Brýdové, kde úmyslně neuposlechl rozkazu vrchního strážmistra. Doslova prý prohlásil: *"Já nikam nepůjdu s vámi, strojit se nebudu a dělejte si se mnou, co chcete, v žádném případě mne odtud nedostanete a s Vámi nepůjdu"*. Tímto úmyslně porušil úctu a poslušnost k představeným. 3/ Dne 17. ledna v úmyslu vyhnout se nástupu do služby *"ze zlomyslnosti rozbil pětí okenní tabuli bytu domkáře Jana Gangla v Kaplici, Masasykova ulice 344 v ceně 4 Kč. Tím způsobil jmenovanému škodu nepřevyšující 2000 Kč"*. Byl odsouzen k trestu 4 týdnů *"tuhého vězení"* obvykle zostřenému. Do trestu byla započítána zadržovací a vyšetřovací vazba (17. 1. - 4. 2.).

Dne 18. února uznal plzeňský brigádní soud vinným voj. **Karla Matějku** (10. roty) za to, že 3. 12. 1937 dostal povolení se kvůli zranění nohy odejít do kasáren. Sem se dotyčný vrátil až 6. prosince. Dále během tohoto v lese *"pohodil pár ovinek"*, tedy zahodil výstrojní součástku, která byla určena k výkonu služby. Byl potrestán dvěma týdny vězení zostřenými samotkou a tvrdým lůžkem.⁶⁰²

Další případ se týkal voj. **Tomáše Krejčího** (nar. 22. 7. 1914 v Purkarcí, 10. roty), který byl dne 9. března 1938 odsouzen divizním soudem v Plzni za celkem 4 přečiny proti vojenskému řádu. Za 1/ *"opustil dne 16. října 1937 o 18. hod. kasárny a vrátil se až 17. října po 7. hod., tedy bez povolení (...) vzdaloval se přes noc a déle od svého pluku"*. Dále za 2/ úmyslně nevykonal rozkaz svého nadřízeného, když *"byv dne 16. října určen rozkazem velitele roty aby 17. října nastoupil ve 12:30 do služby velitele požární hotovosti"*. Za 3/ se dopustil činu krádeže: *"dne 30. listopadu 1937 odcizil ve světlici pro vyšetřovatele svobodníku Arnoštu Bidermanovi jeho vlastní vycházkovou čepici v ceně Kč 15,-"*. A konečně za 4/ *"začátkem ledna 1938 neuposlechl úmyslně rozkazu čet. d. sl. Karla Trillsamma, aby dal do pořádku umývárnu"*. Dále pak za 5/ dne 16. října 1937 mimo službu se podnapil" a také *"bez povolení (...) překročil*

600 Jednou měsíčně post a tvrdé lůžko, v prvním a posledním měsíci trestu samovazba. Srv. DR 28, 4. 2. 1938.

601 Srv. DR 32, 9. 2. 1938. Narozen 30. 7. 1915 v Steinbachu, domovsky příslušný do Teplic. Vyznání římsko/katolické. Svobodný, děti František a Marie. Dělník, vychodil 3 třídy obecné školy.

602 Srv. DR 49, 1. 3. 1938

neoprávněně večerku dne 2. ledna 1938 o 7 hodin a dne 6. ledna o 1 hodinu a 25 minut". Za toto vše byl odsouzen na 4 měsíce vězení, zostřeny 2x měsíčně postem a po poslední měsíc trestu i samovazbou. Do trestu se započítávala i vyšetřovací vazba od 29. ledna 1938.⁶⁰³

Dne 22. března 1938 uznal divizní soud v Plzni vinnými vojiny od 10. roty **Alfreda Budaře** (nar. 1914), **Josefa Wagnera** (nar. 1914) a **Josefa Mautnera** (nar. 1914). **Budař** se "jako člen kasární stráže vzdálil se dne 8. ledna 1938 před 22:00 ze strážnice a vrátil se dne 9. ledna ve 4:15". Díky tomu nemohl vykonat strážní službu mezi 1 a 3. hod. ranní, která mu byla uložena. Dále 6. ledna překročil večerku o 15 minut a 9. ledna o 2 hodiny. **Wagner** "jako člen kasární stráže stoje dne 8. ledna 1938 u brány jako návěstný, zůstal svémocně ve 22:00 po uzavření brány ve městě a vrátil se na strážnici až ve 23:00". Nedovoleným vzdálením tak nemohl vykonat strážní službu za uzavřenou branou mezi 22-23 hodinou. Mautner "jako trubač stráže téhož dne o své újmě a bez dovolení velitele stráže dal po odtroubení večerky uzavřít bránu, dovolil návěstnému vojínovi Josefu Wagnerovy, aby vyčkal na ulici, než mu přinese pušku a zjistil po návratu, že voj. Wagner před branou není a že se vzdálil, nehlásil ihned případ veliteli stráže". Problém byl v tom, že za bránu postavil místo nepřítomného Wagnera voj. Jonáše Kráčmera, který ale tu noc vůbec nebyl členem stráže. Tyto činy byly ohodnoceny jako přestupky v kázni a ve strážní službě. Budař byl odměněn 4 měsíci vězení, Wagner 3 měsíci a Mautner 1 měsícem. Prvním dvěma se do trestu započítávala i vyšetřovací vazba od 11. 1. do 22. 3. 1938.⁶⁰⁴

Divizní soud v Hradci Králové uznal vinným dne 13. dubna 1938 voj. **Františka Hejného** (nar. 7. 9. 1916, 7. roty). Ten "26. února 1938 odešel ze sborové nemocnice 5, kde byl v léčení a zůstal vzdálen až do svého přihlášení dne 3. 3. 1938 u posádkového velitelství v Hradci Králové". Dále se "v únoru 1938 poškodil se na zdraví umělým vyvoláváním onemocnění žloutenkou, aby se učinil částečně nezpůsobilým k plnění zákonné povinnosti branné". Byl proto odsouzen k vězení v délce 10 týdnů a samovazbou v posledním týdnu a 1x týdně tvrdým ložem (do trestu se počítala vyšetřovací vazba od 3. 3. do 13. 4.).⁶⁰⁵

603 Sr. DR 63, 17. 3. 1938.

604 Sr. DR 82, 8. 4. 1938.

605 Sr. DR 96, 26. 4. 1938.

Divizní soud v Praze uznal dne 3. května voj. **Františka Schneedorfera** (nar. 1911) vinným ze zločinů zběhnutí, sebepoškození a krádeže. Dotyčný v první polovině ledna 1938 *"úmyslně umělým vyvoláním žloutenky hleděl se učiniti neschopným vojenské služby a tím dosáhnouti svého propuštění"*. Dne 26. 2. byl zařazen do stavu PPL 1. Ovšem, *"aby se navždy vymkl své služební povinnosti"*, se mezitím až do 4. března vzdaloval nástupu do služby (zadržen policií v Praze, kde po zběhnutí žebra). Dále v noci z 3. na 4. března se vloupal do dílny Františka Nováka (na pražském Žižkově), kde odcizil 1 psací stroj, 1 budík a jeden pracovní plášť a vestu – vše v ceně 2 100 Kč. Za to vše byl odsouzen k trestu 12 měsíců vězení. Do trestu se počítala i vyšetřovací vazba od 4. 3. do 3. 5. 1938.⁶⁰⁶

Divizní soud v Plzni uznal 8. srpna 1938 vojína v zál. **Emanuela Osvalda Bauera** (nar. 1904, 9. roty) pro zločin zběhnutí. Ten dne 36. května jako člen nádražní stráže *"svémocně a v úmyslu, aby se navždy vymkl své služební povinnosti, opustil strážnici (...) a v témže úmyslu se vzdaloval až do svého zatčení v Č. Budějovicích téhož dne"*. Při svém předvádění na policii *"vyjádřil se vůči policejnímu strážmistru Moravcovi, že má vojny až po krk a že si myslí, že brzy budou všichni odevzdávat"*. Byl tak odsouzen k čtyřměsíčnímu žaláři s obvyklými zostřeny.⁶⁰⁷

Brigádní soud v Plzni uznal dne 29. července vinným voj. **Václava Postla** (nar. 1914, RDZ) pro *"přečin svémocného vzdání, přečin proti kázni a pořádku a kázeňský přestupek"*. Dotyčný *"bez dovolení (...) odejel do Vyššího Brodu, Mnichovic a Prantol"* ve dnech 17. dubna a 25. června 1938. zajímavý poznatek zprostředkovává druhý bod jeho obvinění: *"Ačkoliv mu byl znám zákaz představeného přechovávat fotografický aparát v kasárnách a tam fotografovati, přece jen aparát na světnici uschoval a fotografoval vojiny"*. A do třetice Postl *"dne 6. května odešel v 5 hodin od svého pluku z Českých Budějovic do Vyššího Brodu, Mnichovic ..."*. Vrátil se až téhož dne kolem 21:00. Byl potrestán tříměsíčním vězením, do trestu se započítávala vyšetřovací vazba od 23. 7. do 29. 7. 1938.⁶⁰⁸

Divizní soud v Plzni uznal dne 31. srpna 1938 vinným voj. **Rudolfa Pöchmanna** (nar. 1915, 11. roty). Dotyčný voják se bez dovolení dne 30. července v 18:30 *"vzdálil od svého pluku v Českých Budějovicích"* ke svým rodičům do Želnavy.

606 Sr. DR 111, 17. 5. 1938.

607 Sr. DR 182, 15. 8. 1938.

608 Sr. DR 183, 16. 8. 1938.

Vrátil se až 31. 7. v 22:45 hodin. Díky tomu nemohl dne 31. července ani plnit určenou strážní službu. Byl tak odsouzen k třem týdnům vězení (1x týdně tvrdé lože a samovazba v posledním týdnu). Odsouzený nastoupil trest 3. srpna 1938.⁶⁰⁹

E/ Sexuálně motivované přečiny

Divizní soud v Plzni uznal 14. ledna voj. v zál. **Jana Firsta** (7. roty)⁶¹⁰ vinným za přestupek "*vyzývání ke smylstvu*". 1/ 19. dubna 1937 "*zřejmě v úmyslu, aby Františku Procházkovou svedl ke styku, ohmatával ji na zadní části těla, tudíž způsobem který je s to, aby vzbudil pohoršení nebo urazil stud, vybízel ke smilstvu*". 2/ následující den nedaleko lesní cesty ze Strašic k Mýtu "*když byl si před tím svlékl plášť a za Frant. Procházkovou, vyňal svůj pohlavní úd, aby jej tato viděla, zdvihal jí ze zadu sukni, snažil se jí stáhnout kalhoty v úmyslu, aby s ním šla souložit, tudíž tímto činem a jednáním urazil dobrý mrav a stydlivost způsobem budícím veřejné pohoršení*". Byl odsouzen k "*tuhému vězení*" v délce 10 týdnů, zostřeném stejně jako v předchozím případě.⁶¹¹

F/ Problémy s kázní a různé přestupky proti vojenskému řádu

Počátkem února bylo zjištěno, že "*mužstvo opuštějící kasárny za různými služebními záležitostmi potuluje se bezdůvodně městem*". Vojáci měli být poučeni, byly také zostřeny kontroly všech opuštějících kasárny.⁶¹² Tato výzva zřejmě neplatila, neboť již 4. 2. velitel posádky prý přistihl dva vojíny, kteří "*se zřejmě potulovali po městě v době zaměstnání*".⁶¹³ S podobným problémem se setkali nadřízení při různých odběrech z augmentačního skladu. Roty posílaly "*libovolně mužstvo do (...) skladu a to často v neúměrném počtu*". Přitom by prý podle vyjádření DR stačil jen 1 voják, ovšem často jich bylo vysíláno několik, čímž se "*zbytečné potulování mužstva po městě*" naopak podporovalo.⁶¹⁴

Dne 15. února byl udělen trest 30 dní kasárního vězení svob. **Bohumilu Kubešovi** (pomocná rota). Provinil se tím, že hrál v hostinci s civilní hudbou, "*ačkoli*

609 Srv. DR 209, 15. 9. 1938.

610 Srv. DR 19, 25. 1. 1938. Narodil se 28. 4. 1913 v Brandýsku, příslušný do Březí (okr. Týn nad Vltavou), římsko-kat. náboženství, ženatý, hudebník.

611 Srv. DR 19, 25. 1. 1938.

612 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

613 Srv. DR 29, 6. 2. 1938.

614 Srv. DR 38, 16. 2. 1938.

věděl, že je to pro vojáka zakázáno". Vzhledem k dosavadní beztrestnosti mu Michálek udělil pouze dále tříměsíční podmínku.⁶¹⁵

DR 46 zveřejňuje zajímavé nepřístojnosti v "pouliční kázni". Podle všeho se vojíni procházeli "na frekventovaných ulicích v úzkých místech chodníků ve skupinách a zabírají tak pro sebe celý chodník bez ohledu na ostatní chodce, nebo se shromažďují ve hloučku na chodníku nebo na rohu ulic". Civilní osoby se tak často musely vyhýbat "až do jízdní dráhy". Dále zde byl i problém se zdravením při jízdě na kole pouhým zvednutím ruky k pokrývce hlavy. Vše mělo vyřešit poučení o kázni a slušném chování na ulici a správném zdravení při jízdě na kole (podle předpisu A – I - 1, čl. 423).⁶¹⁶ Podobně se DR 53 zmiňuje o nedodržování pravidel silničního provozu, způsobených motorizovanou jednotkou při průjezdu Prachatic. Vojáci zde nedodrželi zákaz průjezdu městskou branou ani příkaz jednosměrnosti.⁶¹⁷

Dne 18. února byl uznán vinným vojín **Eduard Vrba** (11. roty) kvůli "přečinu proti kázni a pořádku". Již 16. ledna téhož roku překročil večerku o 2 hodiny, i přesto, že byl již pro podobný delikt potrestán dvakrát. Odsouzen byl k 3 týdnům vězení, zostřeným tvrdým lůžkem a samovazbou po poslední týden trestu.⁶¹⁸ Dne 25. 2. 1938 uznal brigádní soud v Plzni taktéž voj. **Eduarda Vrba** za přečin porušení subordince a přečin proti kázni a pořádku. Byl uznán vinným za to, že "ihned neuposlechl rozkazu prap. Tomáše Madara, aby šel do kanceláře a když později mu prap. Madar nařídil, aby se dostavil do kanceláře poklusem, odpověděl "Žádný poklus" a šel loudavě dále". Na rozkaz por. Rafandy, který výše zmíněný incident vyšetřoval, aby "stál v pozoru a mlčel, nereagoval a vykládal rukama". Dále neuposlechl rozkazu des. asp. Josefa Fischböcka, aby s ním šel na světnici. Poté byl na rozkaz Rafandy odveden do vězení, kde "počal se rozčilovat a domáhal se, aby byl předveden k prapornímu raportu". Za to byl odsouzen ke 2 týdnům vězení, zostřenými jednou postem a tvrdým ložem.⁶¹⁹

Svob. **Jan Ondráček** (9. roty) byl od 19. března potrestán povinností se po 30 dnů vracet o kasáren do 20:00. Přestupek spočíval v tom, že 15. března jako velitel stráže "nepochopiv právě nařízenou změnu strážních pravidel, nežádal ani z vlastní

615 Sr. DR 37, 15. 2. 1938.

616 Sr. DR 46, 25. 2. 1938.

617 Sr. DR 53, 6. 3. 1938.

618 Sr. DR 52, 4. 3. 1938.

619 Sr. DR 53, 6. 3. 1938.

iniciativi ani na výslovný dotaz dozorčího důstojníka o vysvětlení a odvedl stráž na poukaz neoprávněného k tomu dozorčího orgána podle již neplatných dřívějších nařízení". I takovéto zdánlivě bezvýznamné prohřešky se trestaly.

Další přečin z DR 63 však byl o něco závažnější. Týkal se svob. **Františka Vaňka** (též 9. roty). Ten "vyfasoval" 15 dní zostřené vazby a zrušení příští dovolené (počínaje 19. 3.). Ten totiž 17. února *"prodal vojínu 1 pár jemu přidělených ovinovaček v ceně Kč 12,65, tedy součástku oděvu, kterou dostal od státu a kterou dostal od státu k vlastní služební potřebě"*.⁶²⁰

Dne 4. dubna byl Michálkem potrestán svob. **František Sebránek** (nar. 1917, 11. rota) kasárním vězením v trvání 7 dní (nastoupit 4. 4.). Trestný čin spočíval v tom, že *"1. dubna 1937 vedl v nepořádku po městě stráž z budovy velitelství 5. divize"*. Výmluvu, že *"jeden voják měl pušku na řemeni vzhledem k nemoci"* velitel neuznal, protože Sebránek se měl jako velitel stráže včas postarat o výměnu nemocného vojína.⁶²¹

Ke dni 7. dubna bylo zakázáno *"pochodování voj. jednotek železničním přechodem vedoucím u hlavního nádraží z Čes. Budějovic do Suchého Vrbného"*. Velitelé měli poučit všechny podřízené a dbát na dodržování zákazu.⁶²² Je možné že to nastalo díky špatnému technickému stavu lávky? Dále se jistě Michálkovi nelíbil fakt, že vojáci poškozují civilní majetek, kdy při cestě z cvičiště do kasáren jezdili přes soukromou louku pana Seimla, rolníka z Rožnova. Důležité to bylo zejména proto, že by mohl dotyčný za poškození vymáhat po armádě náhrady.⁶²³ Sekundárně se zde mohlo jednat i o *poškození dobrého jména branné moci*.

Dne 25. dubna měl prvním ranním vlakem odeslat velitel 11. roty voj. **Eduarda Vrbu** (nar. 1. 5. 1914 Litice, 11. roty) s eskortou do vojenské věznice v Plzni.⁶²⁴ Dotyčného nakonec uznal brigádní soud vinným z přečinů proti kázní a pořádku, tj. že *"dne 14. dubna 1938 byv již dvakrát pro překročení večerky, jednání to zapovězené pro škodlivý vliv na službu, kázeňsky potrestán, znovu tuto překročil o 40 minut"*. Byl odsouzen ke 2 týdnům vězení.⁶²⁵

620 Sr. DR 63, 17. 3. 1938.

621 Sr. DR 78, 4. 4. 1938.

622 Sr. DR 81, 7. 4. 1938.

623 Sr. DR 81, 7. 4. 1938.

624 Sr. DR 94, 24. 4. 1938.

625 Sr. DR 105, 10. 5. 1938.

Michálek potrestal vojína **Václava Fatku** (toho času u SR 3) kasárním vězením o délce sedmi dní. Fatka v říjnu 1937 *"hodlal dáti na dluhující částku Kč 200,- jako zálohu svoji vojenskou knížku, ač byl si vědom nepřipustnosti tohoto jednání"*. Dotyčný nastoupil trest 20. května 1938.⁶²⁶

Divizní soud v Plzni uznal 18. května vinným voj. **Martina Pušku** (nar. 1914, 7. roty) pro kázeňský přestupek a porušení subordinace. Dotyčný se *"24. 10. 1937 v Ružomberku účastnil se v hostinci rvačky s bodákem v ruce"*. Když ho des. d. sl. Michal Bodnárovič napomenul ke klidu, *"obořil se na tohoto představeného a rozehnal se bodákem, tedy jsa přistihnut ve výtržnosti"*. Vzepřel se tak *"neurvalým způsobem"* rozkazu nadřízeného. Dále se cestou ke kasárnám vyjádřil k ostatním vojínům ve smyslu, že *"příště zbije svob. Maslančíka"*. Za své přestupky by ohodnocen 3 měsíci žaláře (+ jednou za 14 post a tvrdé lůžko + samovazba). Odsouzený nastoupil výkon trestu 26. května. Horký cikánský naturel se nezapřel ...⁶²⁷

Divizní soud v Plzni uznal 18. května vinným svob. **Františka Švarce** (nar. 1914, 10. roty) ze zločinu porušení strážní povinnosti. Dotyčný *"dne 8. ledna 1938 jako velitel stráže v době, kdy měl bdíti a starati se o chod služby, spal, čímž se stalo, že strážní vojíni Alfred Budař, Josef Wagner a Josef Mautner, jsouce bez dozoru, dopustili se jednak zločinu, jednak přečinu porušení povinností ve strážní službě"*. Byl odsouzen k 10 dnům vězení, zostřeným jednou tvrdým lůžkem a samovazbou po celou délku trestu.⁶²⁸

Ke dni 2. června zakázalo PV vojenským osobám *"postávání před branami kasáren"*. Zákaz se netýkal těch vojenských osob, ke kterým přijeli na návštěvu příbuzní. Dále bylo nařízeno stálé přivření brány, taktéž nikdo nesměl být v době zaměstnání propuštěn bez propustky. DR 125 dále řeší problém při cestování dráhou, kdy cestující vojáci se prý ihned při příjezdu či odjezdu nehlásili na nádražním velitelství.⁶²⁹

Vzhledem k nedávným případům nekázně vojska na ulicích a ve veřejných místnostech se rozhodlo PV od 4. 6. zřídit tzv. **pouliční hlídky**. V těchto se měl střídat PPL 1, DP 5 a DP 105. Hlídky měly obcházet vždy od 19-21 hodin (v sobotu do 22:00). Hlídky v síle 1 + 2 měl pluk držet takto: II/1 – 4., 16. a 28. 6., III/1 – 7. a 19. 6., RDZ –

626 Srv. DR 113, 19. 5. 1938.

627 Srv. DR 123, 31. 5. 1938.

628 Srv. DR 124, 1. 6. 1938.

629 Srv. DR 125, 2. 6. 1938.

10. a 22. 6., technická r. - 13. a 23. 6. Hlídka měla projít vždy frekventovanějšími ulicemi a také kontrolovat ústroj vojska. Každý nedostatek měl velitel hlídky hlásit do 8:30 zítřejšího dne.⁶³⁰ Hlídka musela několikrát bezpodmínečně projít Masarykovým náměstím, prostranstvím před kinem "Grand", Krajinskou a Rašínovou ulicí, Lannovkou, prostranstvím před kinem "Hvězda" a kolem hostince "U Kapra". Dovnitř však hlídka nesměla vstupovat nikdy. DR 192 stanovuje nově složení hlídek. 1. , 4., 7. a 10. v měsíci měl tyto hlídky provádět II/1 prapor, 13., 16., 19. a 22. III/1 prapor, 25. a 28. RDZ a konečně 31. technická rota (pokud měl měsíc jen 30 dní tak tato hlídka vysílána nebyla).⁶³¹

Brigádní soud v Plzni uznal vinným voj. **Františka Hejla** (nar. 1914, 7. roty) pro přečin proti kázni a pořádku. Ačkoliv Hejl již byl v minulosti dvakrát trestán pro překročení večerky, *"znovu tuto překročil dne 7. května 1938 o 2 a půl hodiny a dne 8. 5. 1938 o tři a půl hodiny"*. Dále dne 4. května odcizil vojínu Mojžíšovi *"z jeho kufru vycházkový opasek, čepici a rukavice"* v ceně 500 Kč. Dále si přivlastnil jeho *"vycházkový stejnokroj, vycházkové boty a erární boty"* v ceně 2 000 Kč, které mu dotyčný svěřil. Hejl také díky nenáležité péči ztratil jemu přidělené erární boty, lopatku, nákrčník, řemínek a letní kalhoty v ceně celkem 300 Kč. Odsouzen byl ke dvěma a půl měsícům vězení a ztrátě obecního volebního práva na 1 rok. Zajišťovací vazba od 9. 5. do 10. 6. se do trestu započítávala. Dotyčný trest nastoupil 10. června.⁶³²

Dále Michálek potrestal des. asp. JUDr. **Rudolfa Bláhu** (6. roty) povinností se po 30 dní vracet do kasáren ve 20:00 (1 hodinu před večerkou od 15.7.). Dotyčný si totiž dne 13. 7. 1938 *"zvolil k odpočinku místo hodně nevhodné a dal špatný příklad ostatnímu mužstvu"*.⁶³³

Divizní soud v Plzni uznal dne 26. 7. vinným voj. **Jana Kiglera** (nar. 1915, 1. roty) pro přečin porušení subordinační. Dotyčný dne *"27. května 1938 v Omleničkách obdržev rozkaz od představeného des. Beniška, aby se ustrojil a šel jako hlídka se svob. Šímou a voj. Kaplentem k nádraží v Omleničkách, tak neučinil"*. Potrestán byl vězením v délce 9 měsíců – zostřenými postem a tvrdým ložem jednou za měsíc a samovazbou v prvním a posledním měsíci trestu. Obžalovaný nastoupil trest dne 28. 7. 1938.⁶³⁴

630 Sr. DR 127, 6. 6. 1938. V hlášení mělo být toto: jméno + příjmení, útvar, poklesek a dále jak došlo na místě k nápravě.

631 Sr. DR 192, 26. 8. 1938.

632 Sr. DR 143, 26. 6. 1938.

633 Sr. DR 157, 15. 7. 1938, čl. 19.

634 Sr. DR 173, 3. 8. 1938.

Divizní soud v Plzni uznal vinným voj. **Fedora Lazorišáka** (SR 3) pro zločin porušení povinností ve strážní službě. Dne 20. června 1938 sloužil jako strážný na stanovišti u objektu na Starém Vrchu u Rudolfova, *"byv řádně závodčím na své stanoviště zaveden a o svých povinnostech poučen, lehl si u pařezu poblíže stanoviště, tedy dovolil si pohodlí předpisům odporující"*. Byl odsouzen k šestitýdennímu žaláři – odsouzený nastoupil trest 26. srpna 1938.⁶³⁵

Divizním soudem v Plzni byl odsouzen voj. **František Somberger** (6. roty) k třítýdennímu vězení. Trestný čin spočíval v tom, že dotyčný *"jako velitel hlídky dne 13. března 1938 při obchůzce nekonal řádně svoje povinnosti, když se dal zbytečně do hovoru s Růžnou Kočerovou, porušel tedy z nedbalosti povinnosti velitele hlídky"*. Dále pak *"byv upozorněn vojínem Karchňákem, aby se při hlídce nebavil s děvčetem a aby se nezdržoval, tomuto sprostě odpověděl"*.⁶³⁶

G/ Krádeže

Dne 18. února uznal plzeňský brigádní soud voj. **Františka Handschucha** vinným za: 1/ že *"8. října 1937 odcizil desátníku Janu Hollerovi vkladní knížku poštovní spořitelny s vkladem 190 Kč, z níž pro sebe vyzvedl po částkách 185 Kč"*. Dále za 2/ od téhož *"obdržev (...) zapečetěný dopis pro odeslání poštou, tento otevřel neoprávněně, dopis vyjmul a vložil do dopisu čistý papír"*. Byl za toto odsouzen k 6 týdnům vězení *"zostřenému tříkrát postem a tvrdým ložem a samovazbou po celých posledních 14. dnů trestu"*.⁶³⁷

Brigádní soud v Plzni uznal vinným 18. března 1938 vojína **Františka Kohouta** (nar. 30. 3. 1914 v Doubravě) z několika přečinů. Za 1/ *"v druhé polovině srpna 1937 odcizil řezníku Janu Prausenu 1 kg salámu v ceně Kč 20,-"*. Dále za 2/ *"dne 29. srpna 1937 opustil bez dovolení rayon posádky a odešel do Jablonného. Při téže příležitosti překročil neoprávněně večerku o 2.15 hod. tedy v obou případech jednal proti vojenským služebním předpisům"*. Byl proto odsouzen k 2 týdnům vězení (2x tvrdé lože + samovazba).⁶³⁸

Vojín **Jan Karchňák** (nar. 12. 7. 1914, 6. roty) byl brigádním soudem v Plzni uznán vinným pro zločin krádeže. Dne 20. ledna *"odcizil z uzamčeného kufru"*

635 Sr. DR 199, 4. 9. 1938.

636 Sr. DR 214, 21. 9. 1938.

637 Sr. DR 51, 3. 3. 1938.

638 Sr. DR 70, 25. 3. 1938.

voj. *Jana Dodavčiče dvoje stříbrné kapesní hodinky v ceně Kč 120,-*". Zajímavé je, že je zde zmíněn jeho cikánský původ. Karchňák byl odsouzen k 3 týdnům vězení a ztrátě obecního volebního práva.⁶³⁹

Vojíní **Vojtěch Kulhan** (nar. 1914) a **Václav Plánský** (nar. 1916), oba od 2. roty, byli dne 29. dubna uznáni vinnými divizním soudem v Plzni za zločin krádeže a účasti na krádeži. Kulhan "*v noci na 27. března jako strážný, vniknuv do uzamčené prodejny vojenského zátiší, které měl střežiti*". Odcizil zde "*peníze, potraviny a jiné věci v úhrnné ceně 277,20 Kč*". Plánský byl Kulhanovým komplicem. V uvedené noc jako strážný opustil své stanoviště a obcházel i strážní "*rayon*" voj. Kulhana. Přitom dával pozor na okolí, odcizené věci ukryl a od Kulhana přijal 70 Kč z ukradené částky. Kulhan byl odměněn 4 a půl měsíci vězení, Plánský 4 měsíci.⁶⁴⁰

Brigádní soud v Plzni uznal dne 28. 6. 1938 vinným voj. **Františka Hrubého** (nar. 1915, 11. roty) z přečinu krádeže. Ten dne 9. dubna "*mezi 23. a 24. hodinou odcizil společně s Vojtěchem Pufferem z novostavby fy. Josef Haibach v Českých Budějovicích dříví v nezjištěné ceně*". Otázkou je, co dělali vojíní mimo kasárny, pokud právě neměli strážní službu. Hrubý byl odsouzen k dvoutýdennímu vězení a ztrátě volebního práva do obecních zastupitelstev.⁶⁴¹

Dne 23. srpna uznal divizní soud v Plzni vinným voj. **Vojtěcha Kulhana** (nar. 1915) ze zločinu krádeže a přečinu proti bezpečnosti majetku. Dotyčný se "*dne 6. března 1938 v Bukové vloupal se do stavení Josefa Pancíře, odtrhnul prkno ze štítu stavení*" a na půdě odcizil: 10 kg uzeného (280 Kč), 3 kg jablek (3 Kč), pánský svetr (40 Kč), příkrývku (50 Kč), 3 páry ponožek (15 Kč), 2 spodky (37 Kč), 2 ručníky (15 Kč), 1 košili (10 Kč), holící mýdlo (2 Kč), 1 břitvu (25 Kč), řemen na broušení čepelek (10 Kč) a 1 pytel (1 Kč). Tento seznam škod nám mj. dává představu o dobových cenových hladinách. Byl potrestán vězením na dobu 3 týdnů a ztrátě obecního volebního práva. Do trestu se počítala i vyšetřovací vazba od 12. do 23. srpna 1938.⁶⁴²

H/ Neuposlechnutí povolávacího rozkazu

Dne 25. 2. 1938 byl brigádním soudem v Praze uznán vinným vojín v záloze **Rudolf Sova** (narozen 10. 3. 1911, rota RDZ) za neuposlechnutí povolávacího rozkazu

639 Srv. DR 105, 10. 5. 1938.

640 Srv. DR 112, 18. 5. 1938.

641 Srv. DR 156, 14. 7. 1938.

642 Srv. DR 194, 29. 8. 1938.

ke "cvičení ve zbrani". Dotyčný se nedostavil na budějovické DOV dne 29. listopadu 1937 na cvičení k PPL 1. "Svolávací list" mu byl přitom doručen již 10. května 1937. Byl proto odsouzen k 3 týdnům vězení, zostřenými 1x týdně tvrdým lůžkem.⁶⁴³

Divizní soud v Plzni uznal 27. dubna 1938 vinným voj. **Jaroslava Červíčka** (nar. 1919, 10. roty – pozn. nečitelné) za přečin obcházení branné povinnosti, poručování subordinace a kázeňské přestupky. Ten "*koncem října 1937 těsně před nástupem roty odešel na záchod, předstíraje velké bolesti, a tam se zdržel přes ½ hodiny v úmyslu aby nastoupil do zaměstnání opožděně.*" Dále dne 29. října 1937 na cvičení u Franckovy cihelny "*při povelu svého velitele čet. asp. Michálka "Přískokem vpřed" úmyslně povel neprovedl a lehl si na zem, předstíraje bezvědomí, a na rozkaz por. Vagnera, aby vstal, zůstal ležeti*". Pak do třetice konce, října 1937 prohlásil před před jedním desátníkem, že "*četař Herbert Slunečko jej sfackoval*". Vyšetřováním to však nebylo potvrzeno – prokázal tak tímto obviněním značnou neúctu k nadřízenému. Koruna byla všemu nasazena, když se dotyčný vzdálil od pluku 13. 10. kolem 17. hodiny a vzdálen byl až do 17. října, kdy byl zadržen poblíž Třeboně četnictvem. Zřejmě ani mezi vojíny nebyl oblíbený (krádež malé částky voj. Tomachovi). Dále prý "*mezi vojíny je hrubý, neslušně se chová a při vyjadřování užívá nejsprostších výrazů*". Je možné, že jeho chování vadilo spíše velícím než obyčejným vojínům – rozhodně ne těm, kteří byli „ze stejného těsta“. Ke všemu 20. 11. 1937 bez dovolení opustil kasárna, ačkoliv si právě odpykával trest. Pro toto vše byl odsouzen k 5 měsícům vězení (vyjimečná samovazba po celý první a poslední měsíc trestu!). Trest byl ukončen 24. dubna.⁶⁴⁴

Podle DR č. 134 byl potrestán voj. **František Krebs** (nar. 1914, 6. roty) 18 dny vězení po službě. Dotyčný opomenul nahlásit změnu pobytu, čímž se opozdil v nástupu na výjimečné cvičení o 18 dní (místo 21. 5. až 9. 6.). Trest Krebs nastoupil 14. června.⁶⁴⁵ To samé postihlo také voj. v záloze Josefa Aloise Mikeše (nar. 1913, 8. roty). Mikeš se zpozdil o celých 10 dnů (resp. místo 21. května až 31. 5. 1938). Trest 10 dnů vězení po službě nastoupil 17. června.⁶⁴⁶

Brigádní soud v Plzni uznal 17. 6. 1938 vinným voj. v zál. **Jana Kocána** (nar. 1913, 10. roty) z opožděného nástupu na cvičení u PPL 1. Měl nastoupit již 2.

643 Srv. DR 56, 9. 3. 1938.

644 Srv. DR 98, 28. 4. 1938.

645 Srv. DR 134, 14. 6. 1938.

646 Srv. DR 136, 17. 6. 1938.

května, místo toho se na DOV dostavil až 18. května. Byl tak odsouzen k pokutě 121 Kč, pokud by nebyla tato částka "dobytná", tak k 6 dnům vězení.⁶⁴⁷ Podobně tak byl 20. 6. uznán vinným voj. v zál. **Matěj Hainzl** (nar. 1889). Dotyčný "dne 21. května 1938 neuposlechl do 24 hodin po uplynutí stanovené lhůty povolávacího rozkazu, aby ihned nastoupil výcvik u SOS a zůstal vzdálen do 26. května 1938, kdy byl zatčen". Byl tak ohodnocen 2 měsíci vězení. Do trestu byla započítána vyšetřovací vazba mezi 26. 5. - 23. 6.⁶⁴⁸

Brigádní soud v Terezíně uznal vinným vojína v zál. **Karla Richtera** (nar. 1899) z přečinu neuposlechnutí povolávacího rozkazu DOV Turnov. Dotyčný nenastoupil do stanovené doby na cvičení u PPL 1. Byl za to potrestán vazbou v délce 2 týdnů.⁶⁴⁹

Brigádní soud v Terezíně uznal dne 30. srpna voj. v záloze **Karla Richtera** vinným z neuposlechnutí povolávacího rozkazu. Ten "neuposlechl do 24 hodin po uplynutí stanovené lhůty povolávacího rozkazu DOV. Turnov z 6./9. 1937, aby ihned nastoupil cvičení ve zbrani u p. pl. I". Byl tak odsouzen k jednomu dni vězení zostřenému "tvrdým ložem".⁶⁵⁰

I/ Vojenská zrada a vzpoura. Poplašné zprávy

Pro zločin vojenské zrada byl 27. ledna odsouzen krajským trestním soudem v Praze vojín na trvalé dovolené **Kurt Kiebl** (nar. 1913, 6. roty). Byl odsouzen k třem a půl rokům těžkého žaláře "čtvrtletně postem zostřeného" a pokutě ve výši 30 000 Kč (případně 30 dnům vězení navíc) se ztrátou "čestných práv občanských". Dotyčný byl umístěn v trestnici v Plzni – konec trestu byl stanoven na 21. 12. 1939.⁶⁵¹

Dne 4. května 1938 uznal brigádní soud v Plzni vinným voj. **Heřmana Gibuse** (nar. 1915, 5. roty) za zločin vzpoury. Problém byl v tom, že "24. března za pochodu na shromaždišti roty po ukončení cvičení vedl před druhými vojíny proti všeobecnému zákazu řeči politické povahy, dáváje na jeho svoji příchyllost k něm. nár. socialismu". Byl odsouzen za přečin proti kázni k 4 týdnům vězení.⁶⁵²

647 Sr. DR 148, 3. 7. 1938.

648 Sr. DR 147, 1. 7. 1938.

649 Sr. DR 165, 25. 7. 1938.

650 Sr. DR 198, 2. 9. 1938.

651 Sr. DR 105, 10. 5. 1938.

652 Sr. DR 107, 12. 5. 1938.

Divizní soud v Plzni uznal 1. června vinným vojína **Ottu Essela** (nar. 1914 v Haidmühle, 3. roty, příslušný do Nové Pece v okr. Český Krumlov) z přečinu *"rušení obecného míru"*. Problém nastal 8. dubna 1938, kdy *"ve světlici mužstva v přítomnosti ostatních vojínů pronesl výrok oslavující očekávaný budoucí vpád cizí moci do republiky, tudíž veřejně (...) pobuřoval proti samostatnosti a ústavní jednotnosti státu a zároveň vedl při schůzce s jinými vojenskými osobami proti službě takové řeči, které byly způsobilé vzbuditi špatnou, službě odporující náladu"*. Byl odsouzen k pěti měsícům vězení.⁶⁵³

Divizní soud v Praze uznal 15. června vinným voj. **Františka Perause** (nar. 1914, 10. roty) pro přečin pokusu o šíření nepravdivých zpráv. Dotyčný dne 18. května ve výcvikovém táboře v Brdech podnikl vojína Alberta Egerta *"k sepsání dopisu Eleonoře Tuschlové, v němž si stěžuje, že trpí hladem a do téhož dopisu nadiktoval, že koná nebezpečnou službu, žese cítí jako v cizině a že ho vojenská služba nebaví"*. Za to byl odsouzen k 5 týdnům vězení (jednou týdně tvrdé lože a v posledním týdnu samovazba).⁶⁵⁴ Můžeme soudit, že toto byly normální pocity vojáka, zvyklého na domácí pohodlí a ovlivněného steskem po domově? Jádrem problému bylo zde hlavně to, že se dopis dostal do rukou nadřízených.

Brigádní soud v Plzni uznal dne 8. července 1938 vinným voj. **Františka Wagnera** (nar. 1916, 7. roty). Dotyčný za 1/ padělal permanentní dovolenku k opuštění kasáren. Za 2/ *"ačkoliv to bylo pro všechno mužstvo zakázáno, besedoval s Rosou Rieneslovou o vojenských a politických věcech"*. A celkově kauzu dovršilo to, že *"v kufru přechovával 10 ostrých nábojů, (...), obraz Hitlerův a do zápisníkového sešitu si zapisoval zápisky zesměšňující čs. armádu"*. Byl odsouzen k 4 týdnům vězení (1x týdně tvrdé lože a posledních 14 dní samovazba) a ztrátě volebního práva do obcí na 1 rok.⁶⁵⁵

Divizní soud v Plzni uznal dne 20. 7. 1938 vinným voj. **Jana Sowu** (nar. 1916, 3. roty) kvůli zločinu vzpoury. Dotyčný prý *"počátkem dubna, kdy bylo provedeno připojení Rakouska k německé říši, vyjádřil se na světlici mužstva před shromážděnými tam vojíny: a/ "Kdyby něco bylo, já jsem Němec a proti vlastním lidem bych nebojoval", b/ Češi jsou větší zbabělci než Němci. To se vidělo při puči generála*

653 Sr. DR 129, 8. 6. 1938.

654 Sr. DR 141, 23. 6. 1938.

655 Sr. DR 157, 15. 7. 1938, čl. 18.

Gajdy. Tenkrát bojovalo 22 Němců a 1 Rusín, Češi zalezli pod kavalec". Tím tak veřejně pobuřoval proti samostatnosti státu a "veřejně způsobem surovým a štvavým hanobil národ (...)". Byl tak odsouzen k tříměsíčnímu žaláři, který si již odpykal v vyšetřovací vazbě.⁶⁵⁶

Ubytování a materiální vybavení kasáren

Kasárna byla pro vojáky po dobu presenční služby v podstatě druhým domovem. Voják se měl chovat tak, aby byl pro něj život v kasárnách snesitelný. Starší vojáci měli jít příkladem čerstvým nováčkům. V kasárnách měl být zachováván pokud možno klid, zvláště po večerce. Samozřejmostí měl být i pořádek. **Velitelem světnice** měl být stanoven poddůstojník s nejvyšší hodností nebo i schopný vojín. Každý den měla být určena velitelem světnice tzv. **posluha světnice**. Úkolem určeného vojína bylo topení, metení, osvětlování, přinášení vody apod. Na vnitřní straně každé světnice byl připevněn seznam veškerého zařízení. Nad každým lůžkem byla připevněna tabulka o rozměru 74 x 105 mm se jménem a hodností vojáka.⁶⁵⁷ Výstroj a výzbroj měla být uložena tak, aby byla vojákovi ihned po ruce. Celkově byla čistota světnic i celých kasáren "*obrazem ubytovaných*". Bylo přísně zakázáno zahazovat odpadky i oharky a plivat na zem. K tomuto účelu byla ostatně určena plivátka (kde měla být každý den měněna voda).

Všeobecně mělo být co nejvíc šetřeno veškeré kasárenské zařízení, stejně jako lůžkové součásti. Slamník se větral jednou za měsíc (ve dne měl být položen rozparkem nahoru), příkrývky byly vyklepávány a větrány denně, prostěradla se měnily pravidelně jednou měsíčně a při každé změně přidělení.⁶⁵⁸ Metlo se při otevřených oknech a nikdy ne na sucho (víření prachu). Větrání probíhalo po odchodu mužstva o zaměstnání a po obědě. V ubikacích se nesmělo věšet prádlo ani vařit. Z oken nemělo být nic vyhazováno, nemělo zde být věšeno oblečení. Kouření bylo zakázáno v učebnách, v tělocvičně, na půdě a ve stájích. Naopak, tam kde nebyly např. klubovny pro denní pobyt mužstva, se mohlo do 20:00 kouřit i na ubikacích (resp. zakázáno od 20:00 - 5:00 následujícího dne). Záchody měly být stejně jako kuchyně udržovány v řádné čistotě. Důkladný úklid se prováděl pod dozorem rotmistra zpravidla každou

656 Srv. DR 174, 4. 8. 1938.

657 Srv. *Rukověť*, s. 518 - 520.

658 Srv. TAMTĚŽ, s. 520.

sobotu odpoledne. V kasárnách, kde nebyl k dispozici vodovod s pitnou vodou, měla být pro každou světlici umístěna krytá nádoba s pitnou vodou (denně měněná).⁶⁵⁹

Vstup do kasáren (taktéž vstup do světlic mužstva) byl povolen jen ubytovaným vojenským osobám. Povolení pro nevojenské osoby mohl vydávat jen velitel kasáren, výjimečně i kasární dozorčí důstojník.⁶⁶⁰ Vojenským osobám v kasárnách neubytovaným byl vstup povolen ve stejnokroji, v civilu jen s příslušnou průkazkou. Návštěvy mužstva bylo vhodné vykonávat např. ve vojenském zátiší nebo v jiných k určených prostorech.⁶⁶¹

Od 1. ledna 1938 platil pro hospodaření s lůžkovinami režim podle Sm – 113. Michálek poukazoval zvláště na část B: "*zákaz kartáčování*". Upozorňuje, že od té doby jdou "*výdaje za praní a opravy na vrub náležitostí lůžkových jednotek*". Bylo proto nutné udržovat slavníky v co největší čistotě. Správce skladu si vedl seznam odevzdaných lůžkovin, podle kterého měly být práce za praní vyúčtovány. Velitelé rot, podd. školy a ošetřovny měli do 10. ledna nahlásit hosp. správě "*počet prken k postelím, okovaných šíře 26 cm a neokovaných šíře 26 cm.*" Za prkno široké 26 cm bylo nutné považovat všechna nad šířku 19 cm.⁶⁶² Samozřejmě pro bezpečnost kasáren byly důležité i hasičské jednotky.⁶⁶³

Velitelé II/1 a III/1 měli konci ledna přidělit vojenské správě budov na 4-5 týdnů jednoho vojína truhláře a 2 dělníky. Technická rota měla přidělit 1 podd. a 1 voj. tesaře s náradím (pila, sekera, 2 kolečka, 2 krumpáče a 2 lopaty). Mužstvo mělo být zaměstnáno na bourání budov XIV. a XV. pro uvolnění staveniště před zahájením stavby stájí.⁶⁶⁴ Podle stejného rozkazu měl zbrojní důstojník pluku dát odmontovat zařízení zápalkové střelnice (?) v Žižkových kasárnách, rovněž byl k neznámému účelu třeba vojín-elektromechanik. Že by se Michálkovi něco porouchalo v kanceláři? Za účelem postavení kolny na materiál technické roty na nádvoří Žižkových kasáren byla na 3. 2. svolána komise na 8:30 do kanceláře velitele technické roty.⁶⁶⁵

Dne 2. února byla provedena pravidelná výměna prostěradel v augmentačním skladu. Průběh to mělo takový, mezi 8-9 II/1 prapor, mezi 9 - 10 hodin

659 Sr. TAMTÉŽ, s. 522.

660 Sr. *Příručka*, s. 49 - 51.

661 Sr. *Rukověť*, s. 516 - 517.

662 Sr. DR 1, 1. 1. 1938.

663 Sr. DR 16, 31. 1. 1938.

664 Sr. DR 13, 18. 1. 1938.

665 Sr. DR 22, 28. 1. 1938.

prapor III/1, 10 - 11 ostatní.⁶⁶⁶ V pátek 4. února prováděla poddůstojnická škola úklid sněhu na dvoře Žižkových kasáren. K tomuto účelu měly volné povozy zapůjčit 8., 12. a technická rota.⁶⁶⁷ Tyto povozy byly v pohotovosti opět 5. 2. na odvezení země ze staveniště zápalkové střelnice.⁶⁶⁸

Důstojníci si často k bydlení pronajímali soukromé byty ve městě. Kupříkladu od 1. dubna byl volný byt o jednom pokoji č. 18 čp. 1085 (s kuchyní). Nájemné bylo ve výši 1184 Kč. Dále měla správa budov velitelství pluku předložit objednávku žárovek na 1. pololetí roku 1938.⁶⁶⁹ Podobně se 15. února uvolnil přemístěným důstojníkem dvoupokojový byt v Resslerově ulici čp. 1250. Nájemné mělo pro zájemce činit kolem 1000 Kč.

Důležitým okamžikem bylo i přidělení prvního čtyřkolového nákladáku značky *Walther* o váze 2 tun (srv. zápis v kronice a DR 31). 11. února na 8:30 byla svolána komise kvůli zřízení garáží pro nákladní automobily. Sraz komise se konal na nádvoří Žižkových kasáren před zborovským pomníkem.⁶⁷⁰ Ten samý den v 11:00 se mělo hlásit u dozorčího rotmistra mužstvo příslušné specializace od technické roty k porážení stromu na dvoře budovy velitelství 5. divize.⁶⁷¹

V polovině února byla na základě záznamů spotřeby elektrického proudu a účtů v Žižkových kasárnách zjištěna velká spotřeba "*nešetrným hospodařením se světlem*". Velitelé rot měli mužstvo znovu poučit a nahlásit odstranění nedostatků. Dozorčí důstojníci měli dále kontrolovat "*zda-li jest světlem šetřeno, zjištěné závady dají ihned odstraniti*".⁶⁷²

V pondělí **28. února** měla být v budově Žižkových kasáren opravována podlaha v kanceláři dozorčího důstojníka. Ten se měl po dobu opravy zdržovat na strážnici vězení, tak aby nepřekážel. Dále měla být tehdy provedena přestavba kachlových kamen v sále důstojnické jídelny.⁶⁷³

666 Srv. DR 23, 29. 1. 1938.

667 Srv. DR 26, 2. 2. 1938.

668 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

669 Srv. DR 27, 3. 2. 1938.

670 Srv. DR 33, 10. 2. 1938. Složení komise bylo takové: zástupce posádkového velitelství, pplk. Klapálek, zástupce vojenské stavební správy, správce voj. správy budov 47/1, zástupce města.

671 Srv. DR 33, 10. 2. 1938.

672 Srv. DR 35, 13. 2. 1938.

673 Srv. DR 47, 26. 2. 1938.

Dne 4. března od 8:00 byla v augmentačním skladu provedena pravidelná výměna lůžkovin.⁶⁷⁴ V dubnu měla tato akce probíhat 6. dubna od 8:00.⁶⁷⁵ Koncem března uvolnila pro ubytování mužstva poddůstojnická škola (DR 85 upřesňuje na 14. 4.) budovu XI. Převzetí měl zařídit velitel II/1 praporu. Vojáci měli být zatím ubytováni provizorně na slavnících položených na prknech z postelí. Zbytek měl být rovnoměrně ubytován u rot II. praporu.⁶⁷⁶ Dále měla (zřejmě z nedostatku místa) doprovodná rota přidělit jednu místnost 8. rotě.⁶⁷⁷ Během 15. dubna tak mělo být přiděleno toto: **II/1** bylo přiděleno přízemí budovy II a celá budova XI i s půdou. Ta měla být po příslušné úpravě použita pro ubytování záložníků. **7. rota** se měla přestěhovat do Žižkových kasáren a bylo jí přiděleno přízemí budovy I. RDZ zůstaly stejné prostory, **8. rotě** byla přidělena místnost č. 106 v přízemí budovy III. Všechny ostatní místnosti v budově III měly být k dispozici podd. škole od 15. 5. Frekventanti od I/1 praporu odjeli do Kaplice 15. 4. v 10:55 pod velením por. Tomáše Lišky.⁶⁷⁸

Další problém se týkal **špatného užívání zinkových plechových konví** na vodu. Mužstvo kulometných rot a poddůstojnické školy je dokonce používali k mytí kulometných kar. Údajně jsou pak špinavé užívány dále i na pitnou vodu. Dále bylo zjištěno, že *"mužstvo za polední přestávky sedává v otevřených oknech jak v kasárnách Žižkových tak v kas. Jiřího z Poděbrad, rozvěšuje mokré výstrojní součástky na zděných římsách pod okny a nebo používá k sušení oděvu a vyklepávání živých plotů /hlohu/ vysázených podél stěn budov"*. Na půdách prý zatím zahálely speciální kozy na sušení.⁶⁷⁹ Toto je typická ukázka častého přístupu "voják se stará, voják má".

Ke dni 20. dubna byla zřízena plukovní telefonní stanice v místnosti kasárenského dozoru v Žižkových kasárnách. Soukromé hovory byly zakázány.⁶⁸⁰ DR 93 si stěžuje na špatné provádění činnosti telefonistů – velitel spojovací čtyry je měl poučit o správném výkonu povinností. Při telefonním spojení měli být vojáci struční a uvést číslo ústředny a jméno kasáren. Měli se tak zdržet *"zbytečných slov, která prodlužují uskutečnění telefonického spojení"*.⁶⁸¹ Koncem května zakázal Michálek bez

674 Srv. DR 48, 28. 2. 1938.

675 Srv. DR 78, 4. 4. 1938.

676 Srv. DR 73, 29. 3. 1938.

677 Srv. DR 77, 3. 4. 1938.

678 Srv. DR 85, 12. 4. 1938.

679 Srv. DR 81, 7. 4. 1938.

680 Srv. DR 91, 20. 4. 1938.

681 Srv. DR 93, 22. 4. 1938.

jeho souhlasu všechny soukromé telefonní hovory z vojenských stanic.⁶⁸²

Článek č. 27 DR 104 se zabývá navýšením mírové výstroje u RDZ. Počty jednotlivých součástí pro nás nejsou směrodatné, zajímavý je spíše náhled na množství výstroje jednotlivého vojáka. Krom základní vlněné uniformy nechybí ani letní komplet.⁶⁸³ Dál je zde zajímavé doplnění DR 97 v otázce postelí a lůžkovin. Část RDZ měla (z důvodu nedostatku lůžek?) spát na podlaze na slamnících podloženými starými lůžkovými prkny. Právě z důvodu stěhování mužstva k RDZ si tito měli s sebou přinést svoje přikrývky apod. Další článek rozkazu zmiňuje pravidelnou výměnu lůžkovin v augmentačním skladu dne 1. května od 13:30 (II/1), 15:00 (III/1) a 16:30 (ostatní).⁶⁸⁴ Stejně jako v předchozím případě u RDZ měli nově přidělení záložníci zatím spát provizorně na slámě doplněné italskými stanovými dílci, prostěradlem a přikrývkou.⁶⁸⁵

Článek 8 DR 105 se zabývá odkládáním kol v kasárnách. Velitel stráže Žižkových kasáren měl poučit strážné, aby nařídili civilním osobám, přijíždějícím do areálu na kole, odložení kol do stojanu postaveném od 5:00 do 21:00 před kasárenami.⁶⁸⁶ Dne 17. června byla opět od 13:30 v augmentačním skladu opět provedena pravidelná výměna lůžkovin.⁶⁸⁷

K 22. 6. 1938 byly do všech oken v kasárenských budovách I – IV dány za okna truhlíky s květinami. Příslušní velitelé se měli postarat, aby byly *"denně ve vhodnou denní dobu zalévány"*.⁶⁸⁸

V pátek 15. července od 13:30 byla opět provedena pravidelná výměna lůžkovin.⁶⁸⁹ Totéž se opět dělo 17. srpna od 13:30.⁶⁹⁰ Podle DR 172 měl velitel praporu III/1 určit šestici vojínů k úpravě nádvoří u stájí. Tito vojáci se neměli účastnit cvičení – namísto toho měli být přidělováni do strážní služby.⁶⁹¹

V návěští DR 189 se objevuje zajímavá nabídka místního Hospodářského družstva skladištního a výrobního na **uhlí pro plukovní potřeby**. Všechny ceny byly udány za 100 kg s dodáním až na místo. Byla zde také možnost 2 - 3 měsíčních

682 Srv. DR 122, 30. 5. 1938.

683 Srv. DR 104, 9. 5. 1938.

684 Srv. DR 104, 9. 5. 1938, čl. 27 a 28.

685 Srv. DR 107, 12. 5. 1938, čl. 8.

686 Srv. DR 105, 10. 5. 1938.

687 Srv. DR 134, 14. 6. 1938. Pořadí bylo stejné jako v DR 104.

688 Srv. DR 140, 22. 6. 1938.

689 Srv. DR 156, 14. 7. 1938.

690 Srv. DR 182, 15. 8. 1938.

691 Srv. DR 172, 2. 8. 1938.

splátek.⁶⁹² Ve dnech 29.-31. srpna 1938 byli hospodářské přiděleni k **vybílání sklepů** vojíni Rupert Baier a Vilém Gabath (oba 11. roty). Jmenovaní se měli hlásit v 7:00 u prap. Červenky.⁶⁹³

Dne 20. září byla opět provedena výměna lůžkovin (13:30 – augmentační sklad).⁶⁹⁴ Tentýž den byly přiděleny novostavby v Žižkových kasárnách. Budova č. XIII (kolna na uhlí) byla přidělena hospodářské správě. Budova č. XIV (stáje), č. XV (hnojiště) a č. XVII (kolna na voty) byly přiděleny pomocné rotě. Dále hospodářská správa vystěhovala budovu č. XII a nově byla táž přidělena správě budov 47/I.⁶⁹⁵

Výcvik, cvičení, vojenské vzdělávání a výchovná práce

Tato podkapitola zobrazuje možné oblasti a součásti vojenského výcviku. V prvé řadě zde šlo o **fyzickou** přípravu, která měla pomoci vojákům zdolávat obtíže boje, stejně jako **psychická**. Neméně důležitá byla i **teoretická příprava** v podobě různých přednášek o zbraních, střelivu či chemických látkách.⁶⁹⁶ V době květnových opatření se z důvodu nedostatku financí konalo minimum cvičení. Konala se tak jen posádková a meziposádková cvičení v blízkosti dislokací. Dále se hojně pořádaly střelby a cvičení v obsazování HOP. Pluky 5. divize tak v roce 1938 měly každý měsíc vykonat „jedno cvičení v lehkém opevnění“.⁶⁹⁷ Na výsledcích výzkumu je znát, že přibližně od poloviny roku 1938 byla příprava znatelně tvrdší. To se týkalo zejména poddůstojnické školy, kde byly výcvikové praktiky velmi drsné. **Praktickou** formu představovala i cvičení, která s přibývajícím časem stále přibývala a měla různá témata. Jejich účelem bylo jednak zlepšit velení jednotek (resp. si jej měli velitelé rot a čet procvičit) a také připravit obyčejné vojáky na reálný bojový zážitek. Sem lze zařadit různá střelecká cvičení a závody, kde se vojáci zlepšovali v zacházení se zbraní. Proto v následujícím textu budou průběžně zmiňovány i výsledky střelb – finanční odměna jistě pro vojáky představovala motivační faktor.

692 Srv. DR 189, 23. 8. 1938. Nabídky topiva byly takové: Kooh – i - noor, kostka II – 25,70,-, Alexander-Nelson – 27,-, Venuše, kostka II – 22,-, Herkules, kostka I – 19,50,-, Herkules, ořech I – 18,50,-, Pres. Masaryk, kamenné – 30,-, dříví měkké nebo tvrdé, štípané – 30,-.

693 Srv. DR 191, 25. 8. 1938.

694 Srv. DR 212, 19. 9. 1938. Pozn: augmentační sklad byl umístěn ve Švecových kasárnách (srv. DR 230, 20. 10. 1938).

695 Srv. DR 213, 20. 9. 1938.

696 Podle DR z 14. 1. mohly roty při teplotě nad 0°C použít „plynové komory“ (vyzkoušení těsnosti masek). Ty si však musely roty vyzvednout den před použitím. Zmíněné zařízení se nacházelo ve Štefaníkových kasárnách.

697 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 52.

Pro vojáka byla nejprve velmi důležitá **orientace v terénu**. Patřily k tomu nejen, řekněme "skautské dovednosti" jako orientace pomocí hvěz a kompasu, ale i důkladná znalost map (mapových značek). Důležitá byla v tomto ohledu zejména znalost přepočítávání vzdáleností z měřítka mapy. Bylo také potřeba v neznámém místě z mapy poznat druh a reliéf terénu (např. z hlediska vodních toků a přechodů přes ně, nebo schůdnosti cest).⁶⁹⁸ Důležitou roli hrála i znalost ženijních prací a maskování v terénu. Popis záležitostí na základě denních rozkazů je podán chronologicky – můžeme tak zajímavě sledovat reakce na „přituhování“ situace.

Nedílnou součástí výcviku byla i sama **výchovná práce**. Měla u vojáka vytvářet morálně - bojové vlastnosti jako ukázněnost a statečnost, mezi další klady ideálního vojáka patřila vytrvalost, cílevědomost, sebekázeň, družnost, zásadovost. Mezi nejdůležitější výchovné prostředky patřil osobní příklad velitele. Na vojíny mělo být působeno výchovně ideálně celodenně! Důležitá zde byla nejen činnost velitelů rot, vojenského zátiší, ale i kázeňská praxe trestů a odměn. Podle Vondráška byly připravované **přednášky** často připravované na poslední chvíli – nemohly tak mít na mužstvo patřičný efekt.⁶⁹⁹ Vojákům byly také nabízeny různé vzdělávací kurzy jako např. němčina, francouzština, angličtina, těsnopis, psaní na stroji, obchodní korespondence, lekce účetnictví (DR 192, 26. 8. 1938). Možnost studia tak byla plně v souladu s původním určením role vojenského zátiší jako hlavní vzdělávací vojenské instituce.

Dnem 5. 1. byly rotám vydávány speciální mapy – velitelé pěších praporů dostali po 2 listech, ostatní roty po jednom. Byly určeny pro účely cvičení, kvůli *"velmi omezeným prostředkům k nákupu map, nutno s nimi opatrně zacházeti"*.⁷⁰⁰ Velitelé rot a zbrojní důstojník I/1 praporu měli do 10. ledna nahlásit hosp. správě počet vystřelených nábojů podle druhu za dobu od 1. října 1937 do konce roku 1937.⁷⁰¹ Dne 4. ledna byl uveřejněn výsledek kurzu pro aspiranty na velitele spojovacích čet (Turnov, 30. 9. - 19. 12. 1937). Asi nejlépe ho vykonal čet. asp. **Jiří Wehle** (techn. rota) s prospěchem výtečným, v pořadí 8. ze 146.⁷⁰²

698 Srv. *Příručka*, s. 182 - 205.

699 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s.93 - 95.

700 Srv. DR 3, 5. 1. 1938.

701 Srv. DR 1, 1. 1. 1938.

702 Srv. DR 2, 4. 1. 1938.

Dne 14. ledna od 15:00 se konala přednáška na téma "*Spolupráce pěchoty a dělostřelectva*". Přednášela osoba více než povoláná: **pplk. Karel Matějka** od DP 5. Účast důstojníků všech zbraní byla povinná.⁷⁰³ V úterý 18. 1. mezi 14 - 16 hod. se v důstojnické jídelně konala přednáška škpt. **Františka Pikala** na téma „*zbrojní služby a hospodaření se zbrojním materiálem*“. Měli se účastnit všichni velitelé rot a čet. Přednáška byla poté přesunuta z 17. na 18. ledna.⁷⁰⁴ Další přednášku na téma "*Češi a Němci v Československu*", pořádal **Česko - německý klub pro demokratickou spolupráci** 14. 1. od 20. h. v sále Besedy. Promluvil Dr. Hubert Ripka (redaktor LN) a Václav Jaksch (německý poslanec). Jako deputaci měl určit náhr. prapor 1 škpt. a III/1 1 poručíka, vstup byl volný.⁷⁰⁵ Přednáška měla rozhodně svůj význam, neboť menšinová situace v armádě byla celkem složitá.

Pod velením pplk. Karla Klapálka se konaly ve Strašicích ve dnech 14. a 15. února **ostré polní střelby náhradní zálohy** na střelnici ve Strašicích. Vrh ostrých ručních granátů provedla záloha v Kaplici. Hospodářská správa měla dodat veliteli cvičení 10 kožichů.⁷⁰⁶

Do 17. 1. 10:00 měli hlásit velitelé rot, kolik dělesloužících poddůstojníků chodilo v roce 1936/37 do **civilního kurzu měšťanské školy**.⁷⁰⁷ Svaz čs. důstojnictva hodlal v lednu nově zřídit **české a německé kurzy ve čtení map** pro budějovické střední školy. Svaz pro tento účel prosil stanovit učitele z řad důstojníků pěchoty a dělostřelectva. Teoretická část kurzu proběhla v březnu, praktická v květnu. Vyučování bylo honorováno, přihlášky měly být poslány do 20. 1.⁷⁰⁸

S platností od 1. února měl PPL 1 celkem 19 nových četařů aspirantů.⁷⁰⁹ Dále je třeba dodat, že nedílnou součástí vzdělávání byly i VV, tzv. *Věcné věstníky*, kde se vojáci mohli dozvědět např. o stejnokrojích, odznacích a označení.⁷¹⁰ Dne 25. ledna byly rozesílány "*šablony na kreslení vojenských značek*", po kuse dostali velitelé I/1, II/1, III/1, náhr. praporu, 1.-12. roty, techn. roty, RDZ, strážní a pomocné roty.⁷¹¹

703 Srv. DR 4, 7. 1. 1938.

704 Srv. DR 8, 12. 1. 1938. Je přiložen i seznam nutných pomůcek. Dále srv. DR 11, 16. 1. 1938.

705 Srv. DR 8, 12. 1. 1938.

706 Srv. DR 6, 10. 1. 1938. Je zde popsán i soupis výstroje, kterou měli mít vojáci s sebou na cvičení.

707 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

708 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

709 Srv. DR 19, 25. 1. 1938. Je zde přiložen jejich seznam i s jejich dalším přidělením.

710 Srv. online <http://www.hp19.cz/uvod.php?file=vv> (naposledy upraveno 9. 12. 2009, užito 29. 7. 2010.)

711 Srv. DR 19, 25. 1. 1938.

Dne 29. ledna se konalo v kinosále vojenského zátíší promítání výcvikového filmu *"Strážní služba I. a II. část"* a *"Úprava terénu"* od 8-11 pro poddůstojnickou školu a od 14-17 pro strážní rotu 3 a pro ostatní, kteří jej dosud neviděli. Podle nařízení velitele divize mělo tento film zhlédnout všechno mužstvo.⁷¹² 18. 2. dostalo další část filmu, tentokrát s praktickými příklady strážní služby. První promítání proběhlo 19. 2. (od 8 h. III/1, SR 3, RDZ, pom. rota, od 10:30 II/1, techn. a náhr. rota). Vše mělo být ve stejném pořadí provedeno 24. 2.⁷¹³ Během promítání měl určený důstojník vysvětlovat mužstvu některé popisované praktické příklady.

V **únoru** 1938 bylo možno využívat střelnici v Boru a posádkovou plynovou komoru podle následujícího rozvržení:

rota/prapor	školní střelnice v Boru	plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	1., 14., 17., 24. (celý den)	2., 10 (celý den)
III/1	2., 7., 23. (celý den), 22. (od 12:00)	3., 15., 18., 28. (celý den)
podd. škola	3., 16., 28. (celý den)	7., 21. (celý den)
techn. rota	5., 25. (do 12:00)	8. (celý den)
RDZ	12., 26. (do 12:00)	4., 17. (celý den)

Dne 1. února odeslala technická rota na výcvik pomocných holubářů voj. **Tomáše Kolera** k telefonnímu praporu 5 do Benešova. K vystřídání měl II. a III. prapor vybrat mužstvo, které *"se zabývá doma pěstěním holubů nebo které má o tento druh výcviku zájem"*. Tito se měli tentýž den v 9:00 hlásit ve Švecových kasárnách.⁷¹⁴

MNO 6. 2. svým výnosem povolilo u PPL 1 zřídit **zemědělský kurz** (ve dvojí vyučovací řeči). **Český** kurz byl zahájen 7. února v 17:30 v České rolnické škole "Na pěkné vyhlídce". Vyučovacími dny byly pondělí, středa a pátek vždy od 18 do 20 hodin. Velitelem kurzu byl rtm. děl. **Antonín Jirásek** (DP 105). **Německý** kurz byl zahájen 7. 2. v 17:30 v Německé rolnické škole u Čtyř Dvorů. Vyučovací dny byly v pondělí, úterý a pátek mezi 18 - 20 h. Velitelem kurzu se stal rtm. děl. V. Havelka (DP 5). U každého kurzu byl uveden poměrně velký počet frekventantů. Účast byla povinná, a proto měli velitelé frekventantům upravit službu tak, aby mohli kurz navštěvovat.⁷¹⁵ Každá neúčast měla být omluvena, omluvenku měl před vyučováním odevzdat veliteli kurzu nejstarší frekventant. Do kurzu se mělo odcházet hromadně tak, aby v učebně

712 Srv. DR 22, 28. 1. 1938.

713 Srv. DR 40, 18. 2. 1938.

714 Srv. DR 24, 31. 1. 1938.

715 Srv. DR 29, 6. 2. 1938. Srv. DR 39, 17. 2. 1938. Z kurzu bylo vyškrtnuto 6 vojáků, nově připsáni 2. Do německé větve kurzu se nově zapsali 3 vojáci.

frekventanti byli 5 min. před zahájením vyučování. Na úvodní hodinu měla deputace i s frekventanty přijít ve vycházkovém stejnokroji.⁷¹⁶ Závěrečné zkoušky české části kurzu se konaly 9. dubna od 14:00 v České rolnické škole (zastupoval npor. pěch. Josef Mikulec). Německá část kurzu konala zkoušky 8. dubna od 18:00 v Německé rolnické škole (mjr. pěch. Ludvík Mach).⁷¹⁷ DR 81 upřesňuje přesun začátku na 16:00, vojáci měli být odesláni z kasáren tak, aby na místě byli hodinu předem.

V úterý 8. února mezi 15-17 hod. byla pro velitele rot konána přednáška "*Nejdůležitější úkony v početní službě pro velitele setniny a z nich vyplývající zodpovědnost*", vedenou npor. Stachem.⁷¹⁸ Zajímavější je následující zmínka. Michálek upozornil prapor II/1, že "*makety objektů je třeba po každém provedeném cvičení rozebrati a uložit*". Šlo snad v tomto případě o dřevěné rozkládací makety objektů lehkého opevnění, které se využívaly k výcviku? Tyto dřevěné makety se stavěly na cvičišťích a dvorech kasáren. Od výcviku v maketách objektů vz. 36 se upustilo, ale pro výcvik v novějších objektech vz. 37 plány maket nebyly vypracovány (ani jiné pomůcky). Někteří důstojníci pěchoty chtěli tento nedostatek řešit a tak hledali pomoc u jednotlivých VSD.⁷¹⁹

DR 31 zmiňuje některé podrobnosti plynového výcviku. Při odběru "*slzotvorných raket*" (= světlic) si měly roty současně vyzvednout i "*pistoli vz. 30*" (= signální pistole vz. 30). Roty, které měly provádět plynový výcvik, si měly včas vyzvednout požadovaný materiál na základě vystavených stvrzenek. Každé poškození měla rota zjistit a nahlásit plynovému důstojníkovi pluku.⁷²⁰ Zároveň byl zjištěn nepoměr k vystřeleným raketám. Veškeré nábojnice proto měly být odevzdávány zbrojíři. U rot neměly být žádné nevystřelené nábojnice, ihned po cvičení měly být odevzdány zpět do skladu.⁷²¹

Dne 14. února byli za **výborné výkony při střelbě** z pušky vz. 24 odměněni tito vojáci 4 roty: Jakub Nedvěd (6,-), Karel Köhler (5,-), Ladislav Bulina (4,-), Josef Müller (3,-) a Stanislav Pflieger (3,-). Celkem 21 Kč bylo vyplaceno z paušálu velitele I/1.⁷²²

716 Další informace o kurzu srv. DR 48, 28. 2. 1938.

717 Srv. DR 74, 30. 3. 1938. Srv. změnu DR 81, 7. 4. 1938, čl. 9.

718 Srv. DR 29, 6. 2. 1938.

719 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 48. Pro vzhled srv. J. FRANČÍK a kol., *Plzeňská čára*, Dvůr Králové nad Labem 2006, s. 287.

720 Srv. DR 31, 8. 2. 1938.

721 Srv. DR 31, 8. 2. 1938.

722 Srv. DR 36, 14. 2. 1938.

Ostré střelby náhradní zálohy se konaly ve dnech 14. - 15. 2. 1938. Záložníci, kteří byli na výcvik přiděleni k praporu I/1 do Kaplice, provedli střelby na ostré pěchotní střelnici v Brdech. Cvičné vrhy ostrých granátů byly provedeny na kaplické posádce. I na úkor výcviku bylo z pluku vybíráno mužstvo **pro zvláštní účely**. Šlo o práce kresličské, písarské, účetnické a strážní službu. Je dále také možné, že šlo o opevňovací práce, neboť právě v tomto případě se označení "*zvláštní určení*" (= ZÚ) hojně užívalo.⁷²³

Dne 15. února od 15:00 byla v důstojnické jídelně konána přednáška škpt. děl. J. Černého na téma "*Střelba dělostřelců v noci*". Diskuzi po přednášce vedl škpt. děl. Tomášek. Vzhledem k zajímavosti a důležitosti přednášky pokládal Michálek účast důstojníků všech zbraní za povinnou.⁷²⁴ Ten samý den byly rotám rozděleny **nové cvičné vzduchovky vz. 35**. Každá pěší rota dostala 4 ks, kulometná rota 3 ks, podd. škola 4 ks, ostatní roty po 2. Následuje seznam jednotlivých kusů vzduchovek přidělených k jednotlivým útvarům.⁷²⁵ Nepotřebné vzduchovky měly být odevzdány do augmentačního skladu. Náhradní rota své 2 přidělené zbraně měla zapůjčovat k výcviku strážní rotě 3.

Soukromá škola "*Xemereium*" nabízela vojákům vzdělání i během služby. Od poloviny února měly být zahájeny 4 měsíční kurzy. Vyučování mělo probíhat třikrát týdně vždy od 18:00. Školné činilo 45 Kč, pomůcky byly půjčovány zdarma. Závěrečné zkoušky byly kolem 15. června. Jaké byly předměty? Šlo o kurzy psaní na stroji, cizích jazyků, obchodní korespondence a účetnictví. Zápis i informační servis podávalo ředitelství školy v paláci "*Fénix*".⁷²⁶

V polovině února darovalo knihkupectví O. Vaněk vojenskému zátiší 190 malých kapesních kalendářčků.⁷²⁷ Všechny roty dostaly po 10 - 15 ks, poddůstojnická škola 50 kusů. Inu i voják potřebuje mít přehled o datu či narozeninách kamarádů z vojny a bližních doma, kterým by mohl posílat pohlednice z posádkového města.

Dne 19. února se konala od 20 h. v přednáškovém sále v Riegrově ulici přednáška plk. gšt. **Kudláčka** na téma "*Branností k silnému státu*". Prapor III/1 a II/1 měl vyslat celkem 10 důstojníků a rotmistrů.⁷²⁸ Na zítřejší den, 20. 2. pořádala

723 Sr. VHA, f. PPL 1, K4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938 - 1945.

724 Sr. DR 33, 10. 2. 1938.

725 Sr. DR 37, 15. 2. 1938.

726 Sr. TAMTÉŽ.

727 Sr. DR 39, 17. 2. 1938.

728 Sr. TAMTÉŽ.

Včelařská župa českobudějovická přednášku na téma "*Roztočová nákaza*", tedy jak předcházet včelím nemocem. Přednáška se konala v Jirsíkové Národním domě na Lannově třídě (z kasáren tam tedy nebylo daleko, o záminku více zajít si na jedno ...).⁷²⁹

Podle DR 46 byli odměněni někteří vojáci 2. roty za výborné výkony ve školní střelbě z pušky vz. 24. Mezi 5 osob⁷³⁰ bylo rozděleno celkem 14 Kč (čtyřikrát 3 Kč + 2 Kč). Koncem února byli odměněni dobří střelci z pušky. Mužstvo náhradní zálohy bylo odměněno celkem 36 Kč (12 vojáků po 3,-). Mužstvo 3. roty bylo za výborné výkony při střelbě odměněno celkem 30 Kč (10 vojáků po 3,-).⁷³¹ Dnem 24. 2. 1938 byly sloučeny dvě oddělení kurzu vojenského šermu – hodiny šermu se od tohoto data konaly nově mezi 15:00 – 16:30 (denně??).⁷³² DR 45 oznámil, že příští vojenský **podkovářský kurz** se bude konat od 1. dubna v Praze. Žádosti měly být předloženy veliteli pluku nejméně do poloviny března.⁷³³ Dále tentýž DR upozorňuje na možné nebezpečí při manipulaci se cvičnou vzduchovkou. Prý se tak může stát tehdy, pokud zůstane ve vývrtu hlavně jeden či několik broků. Proto bylo nutné dbát při manipulaci se vzduchovkou dbát stejné bezpečnosti jako při činnosti s jakoukoliv jinou zbraní.⁷³⁴

V měsíci březnu 1938 měly všechny jednotky, které konaly strážní službu, vždy ze soboty na neděli vykonávat **cvičení ve strážní službě** (tj. v Rudolfově, v kasárnách Žižkových, Jiřího z Poděbrad, Švecových a v budově vel. 5. divize). Šlo o dny 5., 12., 18. a 26. března. Prapory II/1 a III/1 měly pro tyto účely dodat 3 trubače.⁷³⁵

Velením 5. divize bylo u PPL 1 nařízeno promítání filmu "*Telefon a signalizace*". Film byl promítán celkem třikrát – 28. února (II/1, SR 3, RDZ, pomocná rota), 1. (III/1, technická rota, náhradní rota) a 2. března (podd. škola) od 14 do 16 hodin. Ve dnech 4.-6. 3. měl být film promítán i pro ostatní bez zvláštního pořadníku. Film byl MNO označen za důležitý pro "*výchovu a výcvik mužstva, zvláště telefonistů a signalistů*".⁷³⁶

729 Srv. TAMTÉŽ.

730 Srv. DR 46, 25. 2. 1938. Šlo o vojíny: Mikuláše Stadlera, Vojtěcha Kulhama, Františka Broma, Konráda Floriána, Vasila Slovku.

731 Srv. DR 42, 21. 2. 1938.

732 Srv. DR 45, 24. 2. 1938.

733 Srv. DR 45, 24. 2. 1938.

734 Srv. DR 45, 24. 2. 1938.

735 Srv. DR 47, 26. 2. 1938.

736 Srv. DR 47, 26. 2. 1938.

Na měsíc **březen** byla střelnice v Boru a plynová komora ve Štefaníkových kasárnách přiděleny takto.⁷³⁷ Střelnici bylo možné používat od svítání do soumraku mimo nedělí, svátků a sobot odpoledne.

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefaníkových kasárnách
II/1	17., 22., 28., 31. celý den, 12. a 23. do 12:00	2., 4., 8., 16., 21. a 25. celý den
III/1	9., 21., 29. celý den, 3. do 12:00, 5., 19., 26. do 12:00	3., 7. a 23. celý den
podd. šk.	7. a 24. celý den	10. a 17. celý den
techn. rota	30. celý den	11. celý den
RDZ	25. celý den	22. celý den

Do dne 1. března (8:00 ráno) se mělo u autopraporu 1 hlásit mužstvo, které bylo vybráno ke *"kurzu řidičů automobilů"*. Tito měli být potřebným materiálem zásobeni do 28. února.⁷³⁸

Ke dni 4. 3. 1938 byl zveřejněn **příděl signálních raket** na rok 1938. Převoz měl zajistit prap. zbroj. Pícha z Rudolfova a měl je převézt do Boru. I/1 měl rakety převzít při nejbližší příležitosti.⁷³⁹ Předchozí nařízení ohledně odběru raket bylo zrušeno 29. 3. v DR č. 73, kde byl uveden nový přehled na rok 1938 (původní hodnoty jsou v závorce). V druhém sloupci jde o pěší, kulometné a technické roty a RDZ (+ výcvik).

druh raket	celkem	k jednotce
raketa se světlicí bílá	263 (244)	40 (40)
raketa se světlicí červená	103 (43)	17 (7)
raketa se světlicí zelená	92 (62)	16 (8)
raketa s oboustranným bílým chvostem	49 (71)	8 (12)
raketa se zeleným deštěm	28 (28)	3 (3)
raketa s červeným deštěm	18 (38)	3 (3)
raketa dýmová zelená	26 (30)	2 (3)
raketa dýmová fialová	24 (14)	3 (2)
raketa dýmová žlutá	25 (20)	2 (2)

Dne 15. března 1938 provedl Michálek osobně inspekci *"výcviku družstva a kulometného roje"* u kaplického I/1. Velitel I. praporu měl zajistit, aby roty cvičily tak, aby byly co nejméně rušeny a nebyl ztrácen čas.⁷⁴⁰

737 Sr. DR 48, 28. 2. 1938.

738 Sr. DR 42, 21. 2. 1938.

739 Sr. DR 52, 4. 3. 1938.

740 Sr. DR 55, 8. 3. 1938.

Dne 2. března byli odměněni střelci za výsledky při cvičné střelbě z pušky vz. 24. Jednalo se o 12 vojínů 10. roty. Celkem bylo rozděleno 36 po 3,-. Nejlépe nastříleli vojíni Navara (10) a Čuma (10).⁷⁴¹ Dne 8. 3. 1938 byli za dobré výkony při "školní" střelbě z kulometu vz. 24 odměněni 4 vojíni: Stanislav Pfleger, Josef Hájíček, Ladislav Bulina, M. Bokumlaško. Celkem dostali 20,-.⁷⁴²

Dne 13. 3. byl rozeslán předpis K-II-2 "Výcvik v jízdě vozmo a s károu". Po jednom výtisku dostali vel. pluku, všech tří praporů, 4., 8. a 12. rota, techn. a doprovodná rota a ve 2 výtiscích pomocná rota.⁷⁴³

Ke dni 17. 3. byli odměněni střelci za výborné výkony při cvičné střelbě z pušky vz. 24. Tentokrát šlo o mužstvo 11. roty v počtu celkem 8 vojínů, kteří nastříleli vesměs na terči nejlépe hodnoty 9 a 10. Celkem tak bylo rozděleno celkem 24 ,- (po 3 ,-).⁷⁴⁴ Téhož dne (17. 3.) byly rozeslány brožury "Poučení o leteckém nebezpečí a ochraně proti němu". Příslušné obnosy měly být obratem zaslány do 25. března. Příručky v dalších jazycích (němčina, slovenština, ruština) byly dodány později.⁷⁴⁵

V pátek 18. 3. se konala od 14:00 přednáška **mjr. Františka Lebedy** na téma zpracování mobilizačního plánu pro velitele rot a další mladší důstojníky. Přednáška se konala jako podobné příležitosti v důstojnické jídelně.⁷⁴⁶

Na měsíc duben byly střelnice a plynová komora přiděleny takto.⁷⁴⁷ Střelnici bylo možné používat od svítání do soumraku v úterý středu a pátek, v pondělí, čtvrtek a soboru od svítání do 14:00.

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	5., 20., 21., 29. celý den	7. celý den
III/1	4., 6., 25. a 28. celý den	12. a 25. celý den
podd. šk.	1. celý den, 12. od 12:00	8. celý den
techn. rota	14. celý den	28. celý den
RDZ	13. a 27. celý den	21. celý den

Dne 24. března bylo odměněno mužstvo za dobré výkony v cvičné střelbě z pušky. Šlo konkrétně o mužstvo 2. (vyplaceno celkem 15,-, všech pět nastřílelo desítky) a 1. roty (vyplaceno celkem 33,-, oceněno celkem 11, nejlepší zde byl voják

741 Sr. DR 50, 2. 3. 1938.

742 Sr. DR 55, 8. 3. 1938.

743 Sr. DR 60, 14. 3. 1938.

744 Sr. DR 63, 17. 3. 1938.

745 Sr. DR 64, 18. 3. 1938.

746 Sr. DR 62, 16. 3. 1938.

747 Sr. DR 68, 23. 3. 1938.

Josef Sitter s nastřílenou desítkou).⁷⁴⁸ Dne 29. března byli také odměněni výborní střelci od 6. roty. Devíti vojínům bylo rozděleno celkem 39 Kč (po 5 a 3 korunách). Nejlépe střílel voj. František Erhardt.⁷⁴⁹

Právě 24. 3. 1938 byl také zveřejněn výsledek "*kurzu negramotných*". Šlo celkem o 31 vojáků, poněkud od 5. a 9. roty (tedy II/1 a III/1). Soudě dle jmen šlo nejvíce o osoby nečeské národnosti (Rusíni).⁷⁵⁰ Osvědčení o zkouškách Michálek současně odeslal příslušným velitelům. Podle DR 70 byli dále někteří vojíni vojenským zátiším za své výsledky odměněni "hodnotnou knihou" (kterou si konečně nyní mohli přečíst ...).⁷⁵¹ Dne 1. dubna byly zveřejněny výsledky téhož kurzu u I/1 (Kaplice). Šlo celkem o 24 vojáků, nejvíce od 1. a 3. roty. Dva vojíni byli odměněni zátiším "*Šumavských kasáren*" knihou.⁷⁵² Dodejme, že otázkou **analfabetismu** v armádě se zabýval výchovný odbor HŠ. Ten se tímto začal již v roce 1920 – významné jsou v této oblasti experimenty J. Kožešníka.⁷⁵³

Na 28. března 1938 bylo naplánováno **noční cvičení II/1 praporu**, doplněný o mužstvo III/1, spojovací četou, minometnou četou a kanonovou četou. Pro zbytek mužstva III. praporu, které zůstane v kasárnách, měl být určen 1 důstojník. Námět na cvičení byl Michálkem vydán pro velení II/1, III/1, technické rotě a RDZ. Cvičící mužstvo dostalo studený pokrm a kávovinovou konzervu s sebou.

Na den 29. března od 15:00 byla do sálu důstojnické jídelny v Žižkových kasárnách naplánována přednáška **škpt. pěch. Karla Zemlera** (PPL 1) na téma "*Doprovodné zbraně pěchoty*". Ta byla sice primárně určena pro členy *Kroužku VÚV*, ale pro její důležitost byla účast doporučena i dalším důstojníkům jiných zbraní.⁷⁵⁴ Nakonec byla přednáška přesunuta o týden později na 6. dubna od 15:00 na to samé místo.

Dne 31. března byli určeni instruktoři pro asanační kurzy. Šlo celkem o pět svobodníků: Jan Dvořák (7. rota), Jindřich Škrdleta (12. roty), Tomáš Mikšátko (6. roty), Antonín Pražák (SR 3/8. rota), Ladislav Rataj (SR 3/11. rota) a dále o dva desátníky (v poddůstojnické škole): Josef Urban (8. rota), Alois Wolf (2. roty).⁷⁵⁵

748 Srv. DR 69, 24. 3. 1938.

749 Srv. DR 73, 29. 3. 1938.

750 Srv. DR 69, 24. 3. 1938.

751 Srv. DR 70, 25. 3. 1938.

752 Srv. DR 76, 1. 4. 1938. Pozn. Ondřej Dumnič, 1. rota a Michal Balabán od 2. roty.

753 Srv. V. VONDRÁŠEK, *Výchovná práce*, s. 57.

754 Srv. DR 70, 25. 3. 1938. Srv. DR 77, 3. 4. 1938, čl. 4.

755 Srv. DR 75, 31. 3. 1938.

Dne 1. dubna byli také odměněni výborní střelci od 9. roty. Dvanácti vojínům bylo rozděleno celkem 36 Kč (po 3 korunách).⁷⁵⁶ Do 15. dubna měly být předloženy seznamy těch, kteří byli členy "*Střeleckého fondu branné moci*" (+ nově přihlášení). Vzhledem k účelu bylo podle Michálka vhodné, aby byli členy fondu všichni rotmistři a důstojníci. Vedením seznamů byl pověřen prap. úč. Václav Máče.⁷⁵⁷ Dne 8. dubna byli odměněni výborní střelci **poddůstojnické školy**. Čtyřicetisedmi vojínům bylo rozděleno celkem 141 Kč (po 3 korunách).⁷⁵⁸ DR 82 také informuje o školení pro radisty ve spojovací škole u telegrafního praporu 1 v Kutné Hoře. Kurz měl trvat od 15. června do konce července 1938.⁷⁵⁹

Pro úterý 12. dubna bylo vyhrazeno velké cvičiště pro poddůstojnickou školu. Ostatní roty tak mohly použít pouze prostorů U Hvízdala nebo v lese Boru.⁷⁶⁰

Cvičení ve vrhu ostrých ručních granátů bylo pro budějovickou posádku stanoveno na dny 20. - 22. dubna 1938. Mělo se zúčastnit všechno mužstvo klasifikace A odvodního ročníku 1937.⁷⁶¹

Dne 27. dubna 1938 ve 14:00 provedl **por. František Jeřábek** pro nižší důstojníky od DP 5 v učebně Masarykových kasáren **informativní přednášku o ničení**. Podle DR 88 mělo být v polovině dubna provedeno v budějovické a kaplické posádce školení mužstva o postrojovém materiálu (program je přiložen, ovšem není pro nás až tak důležitý).⁷⁶² Každá rota měla tak určit 6 mužů (2 podd. + 4 voj.) jako vozky nebo koňáky. Výuka probíhala od 9. 5. do 20. 6. vždy jednou týdně pod velením špkt. Františka Fikala. Cvičení plánované na 27. duben bylo zrušeno. Namísto toho byl den dán k dispozici velitelům praporů na provedení nácvičků pro polní střelbu.⁷⁶³

Výcvik **holubářského družstva** v síle 5 poddůstojníků a 10 vojínů měl začít 1. 5. od 9:00. Mělo se v něm pokračovat každý den odpoledne až do 21. 5. 1938. Kurz se konal ve Švecových kasárnách u technické roty a přev. holubníku č. 38. Určené mužstvo mělo nastoupit vždy v 13:30 v Žižkových kasárnách, odkud mělo být odvedeno k výcviku. Dne 9. května od 7:00 (také u techn. roty) měl také začít **kurz pro signalisty**. Určené mužstvo mělo každý den nastoupit v 6:00 na nádvoří kasáren Jiřího

756 Sr. DR 76, 1. 4. 1938.

757 Sr. DR 79, 5. 4. 1938.

758 Sr. DR 82, 8. 4. 1938.

759 Sr. DR 82, 8. 4. 1938.

760 Sr. DR 83, 10. 4. 1938.

761 Sr. DR 87, 14. 4. 1938.

762 Sr. DR 88, 15. 4. 1938.

763 Sr. DR 94, 24. 4. 1938.

z Poděbrad. Mužstvo I/1 praporu měla převzít do počtu živených technická rota.⁷⁶⁴ Signální kurz pak pokračoval opět od 6. hodiny ranní 27. června 1938.

Za výborné výkony při střelbě z pušky bylo 25. 4. 1938 odměněno celkem 9 vojinů technické roty. Každý dostal po 3,- Kč (celkem vyplaceno 27,-).⁷⁶⁵

Podle DR 97 byl kurz praporečnických trubáčů prodloužen do 10. května.⁷⁶⁶ Dne 17. června 1938 se konaly od 14:00 zkoušky rotních trubáčů. Ve zkušební komisi byli por. J. Zatloukal a rtm. Josef Vaclík.⁷⁶⁷

Dne DR 28. 4. 1938 bylo povoleno veliteli 6. roty "Vilímkovy" povoleno odepsat z evidence speciální mapy "*dlouhým používáním úplně nepotřebné*" (Č. Budějovice 6 ks, Prachovice 4 ks).⁷⁶⁸

Školní střelnice v Boru a posádková plynová komora ve Štefánikových kasárnách měla být v květnu užívána takto⁷⁶⁹:

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	11., 16., 24., 31. celý den	10. celý den
III/1	12., 25. celý den, 21. a 27 odpo.	12. a 19. a 27. celý den
techn. rota	30. dopoledne	16. celý den
RDZ	19. celý den, 23. dopoledne	24. celý den

Ostré polní střelby proběhly podle nařízeného programu ve dnech 2. - 7. května na polní střelnici ve Strašicích (srv. kronika 1938). Již DR 101 označuje jako posádku přímo Strašice. Článek 2 poukazuje na problémy v ubytování, resp. Přidělování ubytovacích kapacit (plukovní ubytovatel por. Josef Hofhansl). Zdejší střelnice byla pluku přidělena od 6 – 16. hod. Budíček probíhal ve 3:15. Prapory měly z ubikací vyrazit ve 4:15 tak, aby na střelnici dorazily nejméně v 5:10. Střelivo bylo rotám na střelnici doručeno, přitom měla být určena pracovní družstva k přenášení munice. Po každé ukončené střelbě mělo být nahlášeno množství vystřelené munice. Po dobu ostrých střelb také nebyly vydávány "*dovolenky*" a "*dovolení přes večerku*". Michálek přece jen očekával, "*že se bude pluk dobře reprezentovati a nebude žádných stížností*".⁷⁷⁰ Dne 5. května 1938 se pluk zúčastnil **asanačního** (= odmořovacího)

⁷⁶⁴ Srv. DR 95, 25. 4. 1938, čl. 3 a 4. Srv. DR 141, 23. 6. 1938, čl. 17.

⁷⁶⁵ Srv. DR 95, 25. 4. 1938, čl. 8.

⁷⁶⁶ Srv. DR 97, 27. 4. 1938.

⁷⁶⁷ Srv. DR 135, 15. 6. 1938, čl. 4.

⁷⁶⁸ Srv. DR 98, 28. 4. 1938.

⁷⁶⁹ Srv. DR 100, 1. 5. 1938.

⁷⁷⁰ Srv. DR 101, 1. 5. 1938.

cvičení na Toku. Odchod byl naplánován na 5:00 (budíček ve čtyři hodiny). Předepsaná ústroj se skládala z mošny, opasku a bodáku.⁷⁷¹ O den později 6. 5. již byly vykonávány přípravy k odjezdu do domovské posádky. Velitelé rot se měli postarat o úklid ubikací tak, aby mohly být 7. května v poledne odevzdány bez závad. Po skončení cvičení se sedmého dopoledne měly sejít všechny rotý na cílové ploše a odtud na praporní shromaždiště. Pak byl v místě ubytování vydáván oběd. Všechen materiál měl být shromažďován na nádraží v Holoubkově. Každý prapor měl určit 6 vojínů, kteří měli nakládat materiál na vagony. Zároveň s nimi se měly po vydání oběda přemístit polní kuchyně. Mužstvo nemělo být již po příchodu na oběd vpouštěno do uklizených ubikací. Nástup celého pluku se konal v 12:50, odchod z cvičiště v 13 hodin.⁷⁷² DR 104 zveřejňuje výsledky střelb. Z pušky vz. 24 střílel nejlépe voj. Štěpán Burtin (1. roty), který nastřílel 50 bodů. Ve střelbě z kulometu ZB 26 na to m byla nejlépe opět 1. rota s počtem 63 bodů. Ve střelbě z kulometu vz. 24 byla nejlepší 8. rota – celkem 45 bodů.⁷⁷³

Dne 15. května 1938 byla u PPL 1 znovu zřízena **poddůstojnická škola**. Jejím velitelem byl určen škpt. pěch. R. Zvěřina. Přidělení lektori se měli již 14. 5. do 8:00 hlásit na velitelství školy. Veškerý personál byl přidán k počtu živených 7. roty. Ubytování byli v budově č. I v 1. a 2. poschodí. Počítalo se s 28 žáky na jednoho instruktora (celkem 4). Vyučování měl sám Michálek zahájit 16. května od 10:00.⁷⁷⁴ Podle DR 139 měl také Zvěřina se svou rotou připravit první a druhé poschodí budovy č. I k fungování podd. školy mužstva ZÚ.⁷⁷⁵ Výuka byla přerušena díky událostem částečné mobilizace z 21. 5. Vyučování bylo obnoveno od 28. června 1938.⁷⁷⁶

Národní garda 15 a Svaz čs. důstojnictva pořádaly ve dnech 26.-29. května střelecké závody. Reprezentovat pluk měli por. Procházka a praporčíci Lonsmín a Novotný. Dále se konaly v rámci instrukčního kurzu pro důstojníky v záloze dne 24. 5. od 14:30 střelecké závody na školní střelnici v Boru. Por. František Boháč se měl účastnit jako řídící střelby.⁷⁷⁷ Zmíněné střelecké závody byly podle DR 121 z technických důvodů odloženy na neurčito.⁷⁷⁸

771 Sr. DR 102, 4. 5. 1938.

772 Sr. DR 103, 6. 5. 1938.

773 Sr. DR 104, 9. 5. 1938, čl. 30.

774 Sr. DR 107, 12. 5. 1938.

775 Sr. DR 139, 21. 6. 1938.

776 Sr. DR 144, 27. 6. 1938.

777 Sr. DR 113, 19. 5. 1938.

778 Sr. DR 121, 28. 5. 1938.

Dne 20. května bylo odměněno mužstvo 4. roty za výborné výkony při cvičné střelbě z kulometu ZB 26 celkem 19 korunami (voj. Pfleger a svob. Markes).⁷⁷⁹

Dne 23. května bylo mužstvo, které bylo povoláno na cvičení s 1. ročníkem zálohy a mělo odklad, bylo rovnoměrně rozděleno k rotám III/1 praporu, kde jim mělo být poskytnuto ubytování. Velitel praporu jim měl přidělit velitele a potřebný počet instruktorů.⁷⁸⁰

Rozdělení cvičišť na měsíc **červen** vypadalo takto.⁷⁸¹ Střelnici bylo možné používat po celý den, v sobotu pouze do 12 hodin.

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	24., 27. celý den, 3. a 11. odpo.	1. a 7. celý den
III/1	2., 23. a 28. celý den, 4., 21. a 25. odpo.	3., 8. a 17. a 22. celý den
techn. rota	20. celý den	18. celý den
RDZ	15. a 30. celý den	24. a 27. celý den

K 6. 6. 1938 bylo Michálkovi nahlášeno, že se roty pluku na technickém cvičišti u židovského hřbitova během cvičení pohybují i na sousedních pozemcích. Takovéto poškozování cizího majetku vojskem bylo přísně zakázáno a trestáno.⁷⁸²

Dne 9. června se konalo u pluku tzv. "*cvičení s letcem*", tedy **cvičení v OPL**. II/1 prapor měl sestavit pěší rotu o 4 četách, III/1 prapor to samé plus jednu kulometnou četou. Velitelem tohoto kombinovaného praporu byl škpt. Zvěřina. Budiček měl být v tento den o půlhodinu dříve (4:30), nástup cvičících v 5:20 na nádvoří Žižkových kasáren, odchod na cvičiště v 5:30.⁷⁸³ Cvičení pokračovalo také 10. června, tentokrát pod velením plk. Michálka. Tentokrát mezi sebou měly soupeřit červená (por. Raifanda) a modrá strana (mjr. Mach). Mužstvu měla být zřejmě již v kasárnách vydána káva do polních láhví. Oběd měl být od 13:00 (přivezený na cvičiště, nebo se mělo cvičení konat jen dopoledne?).⁷⁸⁴ Zřejmě se podle dodatku střílelo také "*na rukáv*" tažený za letounem. Dle DR 142 tak bylo odměněno po 3 Kč celkem 28 vojáků pluku. Stejně cvičení se v okolí Vrábče konalo také 3. 8. 1938 pod velením pplk. Jana Borovičky.⁷⁸⁵

779 Srv. DR 114, 20. 5. 1938.

780 Srv. DR 116, 23. 5. 1938.

781 Srv. DR 121, 29. 5. 1938.

782 Srv. DR 127, 6. 6. 1938, čl. 6.

783 Srv. DR 128, 7. 6. 1938.

784 Srv. DR 129, 8. 6. 1938. Srv. DR 142, 24. 6. 1938, čl. 8.

785 Srv. DR 171, 31. 7. 1938.

Za výborné výkony ve cvičné střelbě z kulometu vz. 24 bylo odměněno mužstvo 12. roty. Celkem 14 svobodníkům a vojínům bylo rozděleno 42 Kč (jednou po 6 Kč – svob. Rovert Záleský, ostatní po 3 Kč).⁷⁸⁶ Ve dnech 7. a 8. července 1938 se konaly **plukovní střelecké závody "Vítěz"** na střelnici v Boru. Předsedou sboru rozhodčích byl mjr. Jan Vojta. Závody samotné a jejich průběh řídil špkt. Josef Chmelík. Harmonogram disciplín byl takovýto: **7. 7.** - závod pětičlenných družstev ve střelbě z pušky vz. 24 a závod gážistů od 8:00 a **8. 7.** - závod dělesloužících podd. ve střelbě z pušky vz. 24 + závody mužstva ve střelbě z pistole vz. 24 – oboje jen pro PV České Budějovice. Potřebné zbraně měly dodat roty ze svých zásob. Pro dopravu střeliva na střelnici měla dodat 7. 7. ve 4:00 8. rota povoz s potahem.⁷⁸⁷ V DR 153 byly zveřejněny výsledky závodů. Ve střelbě z pušky vz. 24 byli nejlepší: mezi důstojníky por. Augustin Procházka 172 bodů, mezi rotmistry rtm. Bedřich Šácha 178 bodů, mezi dělesloužícími des. Jaroslav Boček 54 bodů (náramek). Ve střelbě z pistole vz. 24 mezi důstojníky opět por. Procházka 75 bodů, mezi rotmistry rtm. Josef Švancara 65 bodů. V závodě 5-členných družstev ve střelbě z pušky vz. 24 získala první místo pomocná rota s 361 body (putovní cena). V závodech prezenčního mužstva ve střelbě z pistole vz. 24 zvítězil svob. Josef Michal (1. roty) s 80 body, získal kapesní hodinky.⁷⁸⁸

Na základě nařízení VS1 bylo přiděleno po 1 výtisku předpisu A – I - 2 "*Vojenský služební řád II. díl*" k vel. pluku a všech pěších praporů, všem rotám, technické a pomocné rotě, SR 3, dozorčím důstojníkům kasáren a podd. škole. Dále 79 výtisků náhradnímu praporu pro zvláštní potřeby.⁷⁸⁹

Dne 27. června od 8:00 měla být na cvičišti ve Čtyřech Dvorech provedena **cvičná ukázka zadýmení**. Tohoto cvičení se zúčastnili všichni důstojníci a rotmistři zbraní a všechno volné mužstvo posádky. Mezi osmou a devátou proběhl i výklad o užití umělé mlhy pro gážisty, od 9 do 10 hodin se konalo ukázkové cvičení pro mužstvo.⁷⁹⁰

Rozdělení plynové komory a lesní střelnice v Boru na **červenec** 1938 vypadalo takto⁷⁹¹:

786 Sr. DR 132, 12. 6. 1938, čl. 4.

787 Sr. DR 139, 21. 6. 1938.

788 Sr. DR 153, 11. 7. 1938.

789 Sr. DR 141, 23. 6. 1938.

790 Sr. DR 142, 24. 6. 1938.

791 Sr. DR 143, 26. 6. 1938.

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	4., 12. a 25. celý den, 23. dopoledne do 12:00	1., 10. a 29. celý den
III/1	21., 29. celý den	4., 12. a 18. a 26. celý den
techn. rota	28. celý den	8. celý den
RDZ	1., 16., 18., 26. a 30. dopoledne do 12:00	15. a 19. celý den

Od poloviny července bylo možné používat střelnici od svítání do 15:00. DR 152 dodává, že granátové cvičiště ve Čtyřech Dvorech je na den 12. července od 7:00 rezervováno pro DP 105.⁷⁹² Podle DR 156 bylo zrušeno přidělení střelnice praporu III/1 na den 27. 7. a na den 22. 7. pro RDZ – v tyto dny byla střelnice přidělena SR 3.⁷⁹³

Dne 5. července bylo za výborné výkony ve střelbě z pušky odměněno mužstvo RDZ. Celkem bylo 15 vojínům rozděleno 48 Kč (po 3,- a jednou po 6,- voj. Pavlu Göpnerovi).⁷⁹⁴

Dne 7. a 8. července měli nastoupit cvičení důstojníci v záloze. Velitelé příslušných praporů měli z nich vycvičit vždy 1-2 pro funkci pobočnicka praporu.⁷⁹⁵

Dne 9. 7. 1938 se konalo **cvičení "se soupeřstvím"** (tj. se simulací nepřítele). Tohoto cvičení se mělo účastnit mužstvo klasifikace A. Celé cvičení řídil mjr. pěchoty Ludvík Mach. Modrou (velitel škpt. Karel Zemler) stranu tvořilo: II/1 (velitelství, 5/1. rota, 1 četa TK, spojovací četa, 1 četa minometů, 1 četa KPÚV, 1 pěší rota, 1 kulometná četa + 1 spojovací četa od technické roty a od RDZ 1 četa minometů a 1 četa KPÚV). Červenou stranu (škpt. Bohumil Uhlík) tvořil III/1 prapor s velitelstvím a pomocnou četou. Pěší rotu tohoto praporu měly postavit 3 čety s 9 LK doplněné zbytkem mužstva z II/1 praporu. Výstroj pro obě strany byla plná polní v letním oděvu. Dotace cvičného střeliva byla stanovena na 5 ks pro pušku, 20 pro LK a 100 ks pro TK. Vrchními rozhodčími cvičení byli majoři Veger a Drozd. Budíček měl být ve 3:30, snídaně ve 4:00 hodin.⁷⁹⁶

Dne 11. 7. se pak mělo konat cvičení "*v praporu*". Velitelé rot se měli postarat, aby cvičení vykonalo všechno mužstvo. Modrou stranu tvořil **II/1 prapor** (od RDZ jedna četa kanonů a minometů a SR 3 přiřazená k 5. a 6. rotě). Nástup praporu měl

⁷⁹² Srv. DR 152, 10. 7. 1938.

⁷⁹³ Srv. DR 156, 14. 7. 1938.

⁷⁹⁴ Srv. DR 149, 5. 7. 1938.

⁷⁹⁵ Srv. DR 149, 5. 7. 1938. Zajímavé je v seznamu popletení hodnosti por. Josefa Koubka – hodnost npor. byla škrtnuta a barevnou tužkou vedle správně opravena.

⁷⁹⁶ Srv. DR 150, 7. 7. 1938.

být v 19:45 na nádvoří Žižkových kasáren. Červenou stranu tvořil **III/1 prapor** (zbytek mužstva od RDZ, zákopnická četa technické roty). Nástup měl být v kasárnách Jiřího z Poděbrad podle dispozic praporečnického velitele. Všechno cvičící mužstvo mělo nastoupit v soukenném oděvu se stanovými dílci navíc. Dotace měla být takováto: pro pušku 10 ks, LK 50 ks, pro TK 100 ks nábojů.⁷⁹⁷

Dne 15. července se konalo **cvičení všech presenčních podporučíků a aspirantů** na téma "*četa za útoku*". Sraz účastníků byl ve 14:00 na křižovatce u Třebotovic u Dobré Vody (s sebou měli mít psací potřeby).⁷⁹⁸

Dne 16. července se konalo podobné cvičení jako v příštím případě, ovšem pod velením mjr. Karla Vegera. Modrou stranu měl tvořit prapor II/1. Červenou stranu tvořilo mužstvo technické roty a SR 3. Budíček měl být tentokrát již ve 3:00, snídaně v 3:30. Červená strana měla nastoupit v kasárnách Jiřího z Poděbrad, strana modrá v Žižkových. Prapory se měly po skončení cvičení sejít na cvičišti u Planerova dvora.⁷⁹⁹

Dne 18. července 1938 se konalo pod velením mjr. Ludvíka Macha "*cvičení ve sborném praporu*" pro všechno mužstvo klasifikace A. Modrou stranu tvořil III/1 prapor pod velením mjr. Františka Lebedy (3 pěší čety s 9 LK). Červenou stranu tvořily pěší rota o 4 četách a 1 četa TK – to vše od II/ praporu pod velením škpt. R. Marka. Výstroj byla předepsaná úplná polní s letním oděvem (+ svinuté pláště přes rameno). Munice měla být nahrazena pytlíky s pískem, kvůli váze střeliva. Dotace slepé munice byla taková: 10 pro pušku, 20 pro LK a 100 ks pro TK.⁸⁰⁰ Zde byl podle DR 160 ztracen jeden nepromokavý plášť na cestě z Doudleb severně Střížova u kapličky. Nálezce ho měl odevzdat 5. rotě por. Quadrátovi.⁸⁰¹

Dnem 19. července bylo každé kulometné rotě (4., 8. a 12.) přiděleno 217 malých schránek pro krátký kulometný pás o 100 ranách. Roty je používaly k výcviku – měly si je vyzvednout u prap. Jakla.⁸⁰²

Dne 20. července (21.) se konalo **posádkové cvičení** pod velením pplk. Karla Klapálka. Modré straně velel mjr. Karel Veger (pomocná četa, 3 pěší roty po 4 četách po 3 družstvech, 1 kul. rota o 3 četách a pomocném družstvu, spojovací a minometná četa, četa KPÚV). Straně červené velel mjr. Jan Vojta (1 pěší rota

797 Sr. DR 152, 10. 7. 1938.

798 Sr. DR 156, 14. 7. 1938.

799 Sr. DR 157, 15. 7. 1938.

800 Sr. DR 156, 14. 7. 1938.

801 Sr. DR 160, 19. 7. 1938.

802 Sr. DR 160, 19. 7. 1938, čl. 5.

o 4 četách – každá s 3 družstvy s LK, 1 pěší četa o 3 družstvech, 2 kulometné čety s nezbytnou obsluhou). Cvičení se měli tentokrát účastnit i všichni záložníci. Budíček měl být ve 4:00 a odchod o hodinu později. Mužstvu měla být vydána přesnídávka. Důležité bylo následující upozornění: *"Polní škody nedělejte. Do lesíka Černíš nevstupujte, palba uvnitř je zakázána. Použijte jen jeho okraje v případě potřeby"*. Dne 21. července se dále konal **výcvik všech presenčních podporučíku a aspirantů I. a II. ročníku** na téma *"četa v obraně na široké frontě"*. Sraz byl ve 14:30 u křižovatky silnice do Srubce a polní cesty na západ z Pohůrky.⁸⁰³

Dne 25. 7. se konalo pod velením mjra. F. Lebedy cvičení, kterého se mělo účastnit všechno mužstvo klasifikace A. Modrou stranu (mjr. Jan Vojta) představoval III/1 prapor (+ 1 spojovací a 1 minometná četa a 1 pěší četa od II/1). Stranu červenou (škpt. Josef Chmelík) tvořil II/1 prapor (+ 1 minometné družstvo + 1 četa od SR 3). Cvičení se tentokrát konalo s odlehčenou výstrojí. Oběd měl být připraven na 14:00.⁸⁰⁴

Dne 27. 7. se opět konalo pod velením mjr. Ludvíka Macha cvičení pro mužstvo kategorie A. Modrou stranu tvořil zesílený prapor III/1 pod velením mjr. Jana Vojty. Červenou stranu tvořil II/1 prapor pod velením škpt. Josefa Chmelíka.⁸⁰⁵

Dne 30. 7. se konalo opět cvičení a to v prostoru Srubec - Ledenice. Stranu modrou tvořil II/1 prapor (škpt. V. Starý), stranu červenou III/1 prapor (škpt. K. Zemler). Budíček byl ve 2:30 hodin, nástup praporů 3:30 hodin.⁸⁰⁶

Na měsíc **srpen** byla posádková střelnice v Boru a posádková plynová komora přidělena takto:⁸⁰⁷

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	2., 11. celý den, 13., 29. dopoledne	5. a 22. celý den
III/1	1., 17. celý den, 27. dopoledne	3., 9. a 16. celý den
techn. rota	4. celý den	---
RDZ	25. celý den	19. celý den
Podd. šk.	22. a 31. celý den	12. celý den

DR 170 upozorňuje na film *"Chemická válka"*, promítaný biem *Kotva*. Kpt. František Brodmann měl koupit asi 20 vstupenek pro vojíny asanačních hlídek a

803 Sr. DR 160, 19. 7. 1938.

804 Sr. DR 161, 20. 7. 1938.

805 Sr. DR 164, 24. 7. 1938.

806 Sr. DR 168, 28. 7. 1938.

807 Sr. DR 169, 29. 7. 1938. Dodatek poskytuje DR 179, 10. 8. 1938 – tabulka je patřičně upravena.

plynového kurzu.⁸⁰⁸

Dne 3. 8. 1938 bylo provedeno "*meziposádkové cvičení České Budějovice – Kaplice*" pod velením velitele pluku. Velitelem modré strany se stal pplk. V. Pisinger (II/1 – mjr. Fr. Drozd, I/1 – mjr. Jan Vojta). Této straně bylo přiděleno letadlo, "vytyčovací plátna a terče" měly být vzaty s sebou. Zde mělo být též provedeno cvičení ve zdravotní službě. Velitelem strany červené byl určen mjr. Ludvík Mach. Této straně měla být přidělena k výcviku asanační rota 5 (velitel kpt. Fr. Brodmann). Odchod z kasáren byl naplánován na 8:00. Mužstvu měla být vydána káva do polních láhví a přesnídávka. Nespotřebovaná munice a signální rakety měly být po cvičení vráceny. Cvičení se mělo zřejmě konat někde v okolí Nedabytle.⁸⁰⁹

Dne 8. srpna 1938 bylo provedeno cvičení pod velením mjr. Františka Drozda. Velitel modré strany byl mjr. Jan Vojta (III/1 prapor – 3 pěší a 1 kulometná rota) a strany červené npor. Štěpnička (II/1 prapor – stejné složení). Cvičení se konalo opět v okolí Srubce. Dotace cvičné munice vypadala takto: puška 5, LK 50, TK 100 ks střeliva.⁸¹⁰

Dne 11. srpna měl na nádvoří Žižkových kasáren mezi 14.-17. hodinou špkt. Karel Zemler přednést přednášku na téma **použití doprovodných zbraní pěchoty**. Dne 17. srpna pak od 14:30 do 16:30 provedl špkt. František Pikal přednášku o nábojích a různém dalším zbrojním materiálu. Obou přednášek se měli zúčastnit všichni důstojníci, a to jak aktivní tak v záloze.⁸¹¹

Dne 18. srpna bylo v okolí Vidova provedeno **posádkové cvičení** pod velením plk. Michálka. Modré straně velel mjr. Karel Drozd, straně červené mjr. Jan Vojta. Ústroj byla stanovena jako lehká cvičební. Co se týče dotace munice, tak bylo opět přiděleno: pro pušku vz. 24 10 ks, LK 20 ks, TK 100 cvičných nábojů. Oběd měl být připraven na 15:00, mužstvu měla být vydána káva do polních láhví.⁸¹² Mužstvo asanačního kurzu se tohoto cvičení nezúčastnilo - namísto toho provedl kpt. František Brodmann speciální asanační cvičení. Sraz účastníků měl být v 6:00 na nádvoří kasáren Jiřího z Poděbrad.⁸¹³ Při tomto cvičení se stala zajímavá příhoda – voj. Jan Chochol měl odevzdat 2 masky vz. 35 des. Ferdinandu Wortnerovi. Ty však předány nebyly a místo

808 Srv. DR 170, 31. 7. 1938.

809 Srv. DR 173, 3. 8. 1938. Článek 8 dále specifikuje požadavky na cvičení ve zdravotní službě.

810 Srv. DR 176, 7. 8. 1938.

811 Srv. DR 179, 10. 8. 1938.

812 Srv. DR 183, 16. 8. 1938.

813 Srv. DR 184, 17. 8. 1938.

u 1. roty skončily u trénu technické roty, odložené na vozech.⁸¹⁴

Dne 24. srpna se zřejmě v okolí Nedabyle konalo **meziposádkové cvičení** Č. Budějovice – Kaplice (spojené s cvičením OPL). Letci byli tentokrát přiděleni oběma stranám. Velitelem modré strany byl tentokrát pplk. Jan Borovička (II/1 praporu mjr. Karel Drozd). Cvičení se mělo zúčastnit všechno prezenční mužstvo, pokud nebylo třeba ke strážní službě v posádce. Dotace munice: puška 10 nábojů (2 rámečky), LK 40 ks (2 zásobníky) a TK 100 cvičných nábojů. Zajímavé je použití "*vytyčovacíh pláten a vyznačovacíh terčů*" pro velitelství. Oběd měl být připraven na 15:00.⁸¹⁵

Dne 26. srpna se konalo opět **meziposádkové cvičení**, ovšem tentokrát mezi posádkou budějovickou a třeboňskou. Modrou stranu tvořil PPL 1 (velitel cvičení - plk. Václav Michálek, velitel pluku – pplk. Karel Klapálek, velitel II/1 – mjr. František Drozd, velitel III/1 – mjr. Jan Vojta, velitel I/1 – mjr. František Lebeda). Posily tvořilo dělostřelectvo (1 oddíl od DP 105 a DP 5), 1 kanonová četa a minometná četa od RDZ. Červenou stranu tvořil III/29 prapor, spolu s dělostřeleckým oddílem od DP 105 a 1 kanonovou četou od RDZ. Celý útvar měl odpochodovat tak, aby byl v 7:00 ve Zvíkově, kde měl převzít instrukce od velitele III/29 praporu. Do cvičení bylo též zahrnuto cvičení ve zdravotní službě. Po cvičení se pluk měl sejít u dvora Ortvínovice.⁸¹⁶

Na měsíc září byly cvičné prostory přiděleny takto⁸¹⁷:

rota/prapor	školní střelnice v Boru	Plynová komora ve Štefánikových kasárnách
II/1	1., 15., 23., 26., 27., 29., 30. celý den	2., 8., 9. a 14. celý den
III/1	2., 13., 19. a 20 celý den	1., 7., 18., 21. a 22. celý den
techn. rota	5. a 21. celý den, 17. dopoledne	17., 19. a 26. celý den
RDZ	6. celý den, 24. dopoledne	5., 23. a 29. celý den
Podd. šk.	3. dopoledne	---

Do 12. 10. 1938 měly být správci vojenského zátíší odevzdány objednávky na odebírání časopisu "*Vojenská výchova*".⁸¹⁸

814 Srv. DR 203, 8. 9. 1938.

815 Srv. DR 188, 22. 8. 1938.

816 Srv. DR 190, 24. 8. 1938.

817 Srv. DR 192, 26. 8. 1938. Srv. DR 200, 5. 9. 1938. 9. září – 12. rota, 15. 9. - dopoledne 7. rota. + dopoledne DP 5. Dále byla střelnice na dny 19., 20. a 21. září přidělena četnickému oddělení. II/1 a technická rota v tyto dny měla přidělenou střelnici jen dopoledne. Dále srv. DR 205, 11. 9. 1938. Na 15. září – četnickému ředitelství spolu s DP 5, dále pak četn. ředitelství na 27. 9. na celý den (společně s II/1).

818 Srv. DR 202, 7. 9. 1938.

K 8. 9. 1938 měli velitelé rot nahlásit velitelství pluku všechny poddůstojníky, kteří ovládali maďarštinu.⁸¹⁹

Vztah k veřejnosti. Propaganda a propagace armády

Samotnou koncepci **branné výchovy** na školách a koncepci osnov zajišťovalo 1. odd Vojenského ústavu vědeckého. Součástí toho byla i **branná propaganda**. Škpt. Josef Brym ji definoval jako „*působení směřující k docílení příznivého mentálního stavu občanstva k věcem brannosti národa a obrany státu*“. Mělo být dosaženo trvalého a jednotného veřejného mínění. Mělo být využíváno k těmto účelům všech možných prostředků. Tento stav byl v roce 1938 na pomezí teorie a praxe. Dobré podmínky pro tuto věc představovaly např. **dny brannosti**.

Jak mohla branná propaganda **působit**? První způsob představoval přímý kontakt armády s občany (informace o armádě, ukázky výcviku, vojenské slavnosti, oslavy, přehlídky, dny brannosti). Zadruhé šlo o brannou výchovu formou branné propagandy. Za třetí zde svou roli hrála i CPO, kdy armáda měla důležitou účast na činnosti CPO. Šlo především o pevné materiální a morální zázemí pro obyvatelstvo před následky války. Branná propaganda se mohla šířit v zásadě 4 základními způsoby. Jako nejdůležitější bylo považováno **mluvené slovo** v podobě přednáškové činnosti, besed, tisku nebo rozhlasovým vysíláním. Další oblastí bylo **umělecké působení** – film, literatura, umění (divadlo, hudba, malířství). Třetí možností byla **činnost vědeckých oborů**, které prospívaly obraně. Poslední možnost představovaly **příležitostné propagační prostředky** jako hesla, obrazy a fotografie, plakáty, letáky, brožury, nálepky, odznaky, gramofonové desky a výstavy.⁸²⁰

Často se stávalo, že příbuzní jednotlivých vojáků či oni samotní zasílali různé žádosti vyšším velitelství (sboru, MNO, kanceláři prezidenta) ve snaze uspíšení své záležitosti. Ve většině případů šlo již o záležitosti, které již kompetentní orgány rozhodly (přeložení do zálohy, propuštění ze služby). Žádosti nebývaly ani kolkovány. Sami vojáci měli na Michálkovo doporučení v tomto duchu příbuzné poučit.⁸²¹

Dne 23. ledna od 11:00 pořádala Národní jednota pošumavská v sále Besedy smuteční slavnost na památku **Dr. Karla Baxy**. Prapor II/1 měl vyslat jednoho

819 Sr. DR 203, 8. 9. 1938.

820 Sr. K. STRAKA, *Souvislosti*, s. 23 - 26.

821 Sr. DR 15, 20. 1. 1938.

důstojníka.⁸²² Koncem ledna se také rozbíhaly přípravy na postavení pomníku TGM v Českých Budějovicích. Poněvadž šlo o prokázání pocty 1. veliteli branné moci, sbírkové činnosti s měl účastnit i PPL 1. Příspěvek mohl být odevzdán jako dar, či jako členský příspěvek na několik let dopředu (10 Kč ročně). Přiměřeným příspěvkem z reprezentačního fondu se měl účastnit každý útvar. Celou akcí pro posádku byl pověřen pplk. Jan Borovička. Za PPL jí byl pověřen škpt. V. Starý.⁸²³

V neděli 20. 2. se měla plukovní hudba a kondukt II/1 praporu od 15:00 zúčastnit pohřbu ruského legionáře **Františka Fouska**. Smuteční průvod šel od jeho rodného domu ve Včelné na hřbitov v Kamenném Újezdě.⁸²⁴ V pátek 25. 2. mohli občané vidět vojsko také v **Borovanech** u příležitosti pohřbu **por. Jana Malého** na místním hřbitově. Mužstvo v podobě 2 čet (54 mužů), špalíru, nosiče rakve a křížku a 6 nosičů věnců měl zajistit prapor III/1. Nechyběla ani plukovní hudba. Celému aktu veleli por. Mikulec, ppor. Richtářik a ppor. Kaspírek. Odjezd byl naplánován na 7:21 z Budějovic a návrat na 13:31 z Borovan.⁸²⁵ Podobně se mělo vojsko na počátku března zúčastnit pohřbu voj. Jana Břehovského v **Lišově**. Smuteční obřad měl začít v 15:00 (datum určeno méně na 9., spíše na 16., 23. nebo 30. března). Pohřbu se měla zúčastnit plukovní hudba. Všichni zúčastnění byli přivezeni tam a zpět 2 auty – ty byly přistaveny u Žižkových kasáren ve 14:00.⁸²⁶

Počátkem března hodlalo MNO (odd. branné výchovy) zřídit **archiv propagačních fotografických snímků** ze života armády pro domácí i cizí časopisy. Ti, kteří se chtěli této akce zúčastnit se měli přihlásit na velitelství pluku nejpozději do 8. března 1938. S přihláškou mělo být předloženo 5 až 10 vhodných snímků. Na rubu fotografie měl být napsán stručný název fotky, jméno autora a přesné místo a čas pořízení. MNO mělo zájem hlavně *"o snímky, které zdařilým způsobem znázorňují život čsl. vojáka a armády. Snímky nejen při denním výcviku, ale též při cvičeních mimo posádku, při pomocných pracích, ve volné chvíli, při odpočinku, sportu, zábavě a i ve styku s občanstvem"*. Vybrané snímky MNO hodlalo honorovat po 20 Kč. Nevybrané snímky měly být autorům vráceny.⁸²⁷

822 Sr. DR 16, 31. 1. 1938.

823 Sr. DR 22, 28. 1. 1938.

824 Sr. DR 41, 19. 2. 1938.

825 Sr. DR 45, 24. 2. 1938.

826 Sr. DR 55, 8. 3. 1938.

827 Sr. DR 52, 4. 3. 1938.

Počátkem března vyšla pamětní publikace pod názvem *"Ročenka starého I. pluku"*. Publikace se věnovala památce TGM, životu pluku, 50. narozeninám gen. Syrového a vzpomínkám na nasazení v rámci ruských legií. Cena byla stanovena na 5 Kč. Výchovná cena ročenky byla dle velení *"veliká a proto by ji měl mít každý příslušník pluku"*. Na ukázkou byl k dispozici každé rotě jeden kus publikace. Objednávky měly být na velitelství pluku zaslány do 18. března 1938.⁸²⁸

Pochvalné uznání bylo uděleno vojínu **Josefu Zemanovi**. Ten dne 21. 3. nalezl *"náprsní koženou tobolku s peněžní hotovostí Kč 60,- a různé osobní doklady pana Františka Kroneosla (pozn. i Kroneisla), řezníka ve Včelné"*. A i přes své povolání zemědělského dělníka (že by trocha elitářství?) odevzdal nález na četnické stanici v Kamenném Újezdě. Velitel pluku mu proto v denním rozkaze č. 68 udělil pochvalné uznání a dal jej ostatním vojákům za vzor.⁸²⁹ Velitel technické roty ho měl 24. března předvést při denním raportu, aby mu Michálek mohl pográtulovat osobně.⁸³⁰

Na den 10. dubna 1938 od 11:00 byl plánován v rámci *"týdne brannosti motoristů"* **sraz motoristů na budějovickém náměstí**. Krom jiného programu byl na 11:55 připraven projev ministra Machníka přenášený rozhlasem. Jako zástupci byli vysláni na sraz mjr. pěch. Karel Veger a škpt. pěch. František Štaif.⁸³¹

Ve dnech **14. a 15. května** probíhaly pod velením plk. Michálka v **Ševětíně a ve Vlkově "oslavy 20 let ČSR"**, spojené s odhalením desky na rodném domě ruského legionáře Vojtěcha Smrže z Vlkova (8. pluk Slezský). Oslavy organizovala místní Osvětová komise. Oslav 15. 5. se místo onemocnělého Michálka účastnil zástupce **pplk. Karel Klapálek** a dále škpt. Karel Zemler (zřejmě nahradil původně určeného škpt. J. Chmelíka⁸³²), **npor. pěch. Josef Hašpl**, por. oděv. Antonín Macura, prap. Petr Fanta, rtm. pěch. Bálek a krom nich čestná četa (30 vojáků od III/1 ve vycházkovém ústroji) pod velením por. pěch. K. Rafandy. Odjezd z Budějovic byl naplánován na 12:33 (návrat ze Ševětína 21:39). Nechyběla plukovní hudba, která se na místo měla dopravit samostatně.⁸³³ Připomeňme předčasně, že byly vzpomenuy i narozeniny prezidenta Beneše a to 28. 5. 1938. Na den 29. května od 9:30 byli také příslušníci posádky zváni

828 Srv. DR 59, 13. 3. 1938.

829 Srv. DR 68, 23. 3. 1938.

830 Srv. VUA - VHA, f. PPL 1, kart. 4, inv. č. 6, plukovní kroniky 1938- 1945.

831 Srv. DR 82, 8. 4. 1938.

832 Srv. DR 108, 13. 5. 1938, čl. 6. Ovšem není zde popsán důvod výměny – nemoc, služební nebo rodinné povinnosti?

833 Srv. DR 107, 12. 5. 1938.

na **slavnost svěcení základního kamene** nového kostela v Nových Hodějovicích. Kostel byl prý budován na "*paměť 20. výročí čs. republiky*".⁸³⁴

Ke dni 19. 8. 1938 měla správa vojenského zátiší vydat rotám 708 kusů pohlednic ze slavnosti 20 let praporu PPL 1 "Mistra Jana Husi".⁸³⁵

Zdravotní služba a nemoce

Vojáci se při službě samozřejmě nemohli vyhnout pravidelným lékařským prohlídkám a "*psychotechnickým zkouškám*".⁸³⁶ Dále na vojáky samozřejmě mohly útočit i **pohlavní nemoce**. Pobyt ve výhradně mužském prostředí a odloučení od normálního sexuálního života také jistě vykonávaly své. Ne nadarmo bývaly vždy nevěstince umístovány nedaleko kasáren. Tzv. *profylakční skříňka* byla přítomna v každých kasárnách a obsahovala i návod k použití. Podle *Příručky* je "*nejlepší ochranou (...) úplné zřeknutí se styku pohlavního, což, jak bylo dokázáno, zdraví škodlivé není, avšak předpokládá silnou vůli každého jednotlivce*". Normativní text také poukazuje na negativní vliv alkoholu v této oblasti a dále vypočítává některé druhy nejběžnějších pohlavních nemocí a jejich příznaky.⁸³⁷ Vojáci byli na vypuknutí epidemií vždy předem upozorněni. Krom toho, že do zamořených oblastí byl vstup zakázán, je tak možné posoudit výskyt a skladbu níže zmíněných nemocí v regionu během roku 1938.

Kromě **vojenských lékařů** si mohli vojáci k ošetřování zvolit i vojenskou správou povolené lékaře z civilního sektoru. Do seznamu lékařů, které si vojáci mohli zvolit tak v lednu 1938 přibyl MUDr. **Karel Sokol** (Riegrova 1379). Změnu ordinčních hodin hlásil MUDr. Jaroslav Vašátko.⁸³⁸ Dne 29. ledna přibyl do seznamu lékařů MUDr. **Hermann Jiří**⁸³⁹ a od 10. února také MUDr. **Alžběta Gehorsamová**, odb. 1. nem. nerv. a duš. v Sternekově ulici.⁸⁴⁰ Zajímavou událostí je přesun čet. asp. MUDr. Bedřicha Schulze ze sborové nemocnice 5 do stanoviště rudolfovské strážní roty. To bylo platné od 25. února. Dr. Schulz zde měl převzít "*řádně zařízení ošetřovny*" od MUDr. Maňáska.⁸⁴¹

834 Srv. DR 121, 28. 5. 1938.

835 Srv. DR 186, 19. 8. 1938.

836 Srv. DR 13, 18. 1. 1938.

837 Srv. *Příručka*, s. 81-82.

838 Srv. DR 1, 1. 1. 1938. Ordinoval od 13 - 16 hodin jen ve všední dny.

839 Srv. DR 23, 29. 1. 1938.

840 Srv. DR 33, 10. 2. 1938.

841 Srv. DR 44, 23. 2. 1938.

Okresní úřad ohlásil začátkem **ledna** vznik záškrtu v Č. Budějovicích (Pekárenská 1159), v Hluboké nad Vltavou (čp. 49, 58), v Suchém Vrbném č. 560 a dětské obrny v Bavorovicích čp. 39 a spály na Dobré Vodě u I. Kliomana. Byl zakázán vstup "*vojenským osobám až do vykonání dezinfekce*".⁸⁴² 7. 1. oznámil OÚ vznik záškrtu v Hluboké u Borovan v č. p. 26. Postup byl stejný jako v předchozím případě.⁸⁴³ Dne 14. 1. 1938 byla ohlášena spála v Rožnově č. p. 366.⁸⁴⁴ 20. 1. byl ohlášen záškrt v Branišovicích (čp. 19) a dětská obrna v Budějovicích, Barákova ul. čp. 1095.⁸⁴⁵ 26. 1. byl vojsku ohlášen vznik záškrtu ve Srubci čp. 60.⁸⁴⁶ 29. 1. byl hlášen záškrt v Českých Budějovicích, Hartmanova 20.⁸⁴⁷

Dne 24. ledna byla vydána příručka 63 "*Sazebník léčiv a obvazů pro vojsko*". Byla určená pro šéflékaře pluku a veliteli I/1 pro přiděleného lékaře.⁸⁴⁸

Počátkem **února** byl hlášen výskyt záškrtu na adrese Česká ul. 15, Puklicova 938 a v Branišově čp. 4 a dále spálu v Knappově cihelně čp. 418. Ke dni 17. 2. byl na PV ohlášen vznik spály v Klecandově ulici čp. 764.⁸⁴⁹ 25. 2. PV hlásilo výskyt záškrtu v ulici Jeronýmova, čp. 12.⁸⁵⁰

Do 15. února měly roty předložit seznam vojáků, kteří nebyli v roce 1937 očkovaní proti neštovicím. Šlo prý zejména o ty, kteří nastoupili později či byli právě léčeni ve sborové nemocnici 5. Dále bylo třeba zahrnout i gážisty, od jejichž posledního očkování uplynulo 5 let.⁸⁵¹

V **březnu** byl ke dni 4. 3. oznámen OÚ České Budějovice vznik záškrtu v Trhových Svinech v bytě Anny Polákové. Všem vojákům byl zakázán vstup až do provedení dezinfekce.⁸⁵² Ke dni 20. 3. oznámil OÚ Č. Budějovice vznik spály v Prokišově ulici č. 1051 a České ulici č. 51 a záškrtu v Panské ulici č. 8.⁸⁵³ Dne 29. 3. oznámil OÚ České Budějovice vznik spály v ul. Dr. Zátky č. 11 a Staroměstské č. 15.

842 Srv. DR 1, 1. 1. 1938.

843 Srv. DR 4, 7. 1. 1938.

844 Srv. DR 10, 14. 1. 1938.

845 Srv. DR 15, 20. 1. 1938.

846 Srv. DR 20, 26. 1. 1938.

847 Srv. DR 23, 29. 1. 1938.

848 Srv. DR 18, 24. 1. 1938.

849 Srv. DR 39, 17. 2. 1938.

850 Srv. DR 46, 25. 2. 1938.

851 Srv. DR 35, 13. 2. 1938.

852 Srv. DR 52, 4. 3. 1938. Rovněž podle stejného DR přibyl do seznamu volně volitelných lékařů MUDr. **Baumrucker Ota** na kožním a venerologickém oddělení místní nemocnice.

853 Srv. DR 65, 20. 3. 1938.

Výskyt záškrtu byl nahlášen v Litvínovicích čp. 28.⁸⁵⁴

DR 70 se zabývá **opatřeními proti nákaze slintavkou** (podle dodatku se ovšem v oblasti divize neobjevila). Proto MNO nařizovalo: **1/** neudělovat vojákům dovolené do oblastí zamořených slintavkou, **2/** pokud jsou v zamořeném místě dislokovány vojenské útvary, měla být před opuštěním tohoto místa vojáky a koňmi provedena náležitá dezinfekce, **3/** útvary v zamořeném prostředí měly dbát na důkladné poučení vojáků, co se týče hygienických norem apod., **4/** cvičení se mělo v zasažené oblasti omezit vhodně tak, aby nedocházelo k rozvlékání slintavky cvičícími jednotkami.⁸⁵⁵ Podle DR 106 měli dále dovolenci (do míst ohrožených nákazou) dbát na epidemická nařízení místních úřadů. Zákaz vstupu do zamořených prostor platil i nadále.

Spála byla v měsíci **dubnu** dle DR 77 hlášena ve Schillerově č. 1260 a záškrtu v Třídě čs. legií č. 17.⁸⁵⁶ Dne 7. dubna byl zdejším OÚ ohlášen výskyt spály zde: Jungmannova 341, Schillerova 126, Husova tř. 24.⁸⁵⁷ Dne 14. dubna OÚ v Českých Budějovicích nahlásil výskyt spály v Lannově tř. č. 5, v Německém domě a v Suchém Vrbném čp 168.⁸⁵⁸ Ke dni 22. 4. byla spála hlášena v ulici Skuherského 4, Dlouhé ulici 820 a v Šindlových Dvorech čp. 33. Zajímavá je zmínka o výskytu záškrtu u Marie Kubákové v Suchém Vrbném.⁸⁵⁹ K 22. 4. byla spála hlášena také v České ulici č. 17 a v Litvínovicích čp. 41. Záškrt byl nově hlášen ze Zlivi čp. 79.⁸⁶⁰

Dne 4. dubna měl šéflékař pluku provést očkování **proti neštovicím**. Byli to ti, kteří nebyli očkovaní v roce 1937 (srv. DR 35, čl. 11). V 11:15 se všichni dotyční měli dostavit umytí na ošetrovnu. Očkování nováčků v Kaplici měl provést pověřený lékař (hlášení zašle).⁸⁶¹

V sobotu 23. dubna 1938 bylo provedeno I. očkování proti "*tyfům a paratyfům*". Očkováno bylo mužstvo I. i II. ročníku. Očkování probíhalo v čítárně voj. zátiší a to od 8:00 v tomto pořadí: 5. - 12. rota, technická rota, RDZ, pomocná a náhradní rota. Čistě umyté mužstvo měli přivádět rotmistři (a také nahlásit absence). Mužstvu pak neměla být povolována "*dovolení přes večerku*". Rudolfovská SR 3 měla

854 Srv. DR 74, 30. 3. 1938.

855 Srv. DR 70, 25. 3. 1938. Srv. DR 106, 11. 5. 1938, čl. 7.

856 Srv. DR 77, 3. 4. 1938.

857 Srv. DR 81, 7. 4. 1938.

858 Srv. DR 87, 14. 4. 1938.

859 Srv. DR 93, 22. 4. 1938.

860 Srv. DR 99, 29. 4. 1938.

861 Srv. DR 77, 3. 4. 1938.

být odočkována až po dohodě s šéflékařem pluku, strážní oddíl (střežící LO) až po návratu do kasáren.⁸⁶² Druhé očkování bylo provedeno 14. května 1938 podle stejných dispozic. Od 8:00 měl šéflékař odočkovat mužstvo III/1 praporu a 40 mužů RDZ.⁸⁶³ Další III. očkování bylo provedeno 21. 5. 1938. Očkován byl I. ročník 3. injekcí a ti z II. ročníku, kteří nedostali 2. injekci. Začátek očkování byl od 9:00 na ošetřovně. Rotmistři měli dohlédnout na to, aby bylo skutečně odočkováno všechno mužstvo bez zbytečných průtahů.⁸⁶⁴ V sobotu 26. června se konalo III. očkování proti tyfu, konané ve vojenském zátiší Žižkových kasáren. Očkování se museli podrobit všichni ti, kteří ještě nedostali všechny injekce.⁸⁶⁵ Další očkování proti tyfu se ve vojenském zátiší Žižkových kasáren konalo 2. července 1938.⁸⁶⁶

V **květnu** 1938 byl k 11. 5. 1938 ohlášen vznik spály v Suchém Vrbném, Třebízského čp. 566.⁸⁶⁷ K 20. 5. 1938 hlásil budějovický okresní úřad vznik záškrtu (v Dělnické ulici č. 1053 a Skuherského 66) a spály v Pekárenské ulici č. 1020.⁸⁶⁸

DR č. 111⁸⁶⁹ poskytuje zajímavou zmínku. Podle Michálka jiné jednotky odesílají své nemocné do plicního sanatoria v Matliarech v zavšiveném oděvu a se špinavým prádlem. Závady se sice netýkaly zdejšího pluku, ale šlo spíš o takové upozornění, aby se při podobných příležitostech dbalo na dokonalou čistotu prádla a stejnokroje ...

Ke dni 2. **červnu** byl hlášen vznik spály u Josefa Schaffelhoffera, Husova kolonie č. 1072 a záškrtu v Barákově ulici.⁸⁷⁰ Dne 8. června byl ohlášen vznik spály v Lannově 16 a střevního tyfu ve Čtyřech Dvorech čp. 169.⁸⁷¹ Ke dni 12. 6. 1938 byla oznámena spála v Pražské ulici č. 39 a záškrtu u Drahomíry Sudové v Rožnově čp. 148.⁸⁷² Budějovický okresní úřad ohlásil dne 30. 6. 1938 vznik spály v Lannově třídě čp. 1011.⁸⁷³

862 Sr. DR 92, 21. 4. 1938.

863 Sr. DR 105, 10. 5. 1938. Sr. DR 106, 11. 5. 1938.

864 Sr. DR 113, 19. 5. 1938.

865 Sr. DR 139, 21. 6. 1938.

866 Sr. DR 147, 1. 7. 1938.

867 Sr. DR 106, 11. 5. 1938.

868 Sr. DR 114, 20. 5. 1938.

869 Sr. DR 111, 17. 5. 1938.

870 Sr. DR 125, 2. 6. 1938.

871 Sr. DR 129, 8. 6. 1938.

872 Sr. DR 132, 12. 6. 1938.

873 Sr. DR 146, 30. 6. 1938.

Podle DR 139 měly všechny roty vrátit šéflékaři pluku všechny kapesní obvazy, vydané při "*mimořádném cvičení*" (květnová mobilizace?), pokud tyto neměly být podle jiných rozkazů uloženy přímo v rotních skladech.⁸⁷⁴

Na konci **července** 1938 krumlovský okresní úřad oznámil vznik střevního tyfu u Stanislava Šrámka ve Velešíně čp. 126.⁸⁷⁵

V **srpnu** 1938 Budějovický okresní úřad nahlásil vznik střevního tyfu u Zdeňka Sýkory v Žižkově třídě čp. 541 a dále v Doudlebské čp. 468.⁸⁷⁶

Podle DR 186 měla každá rota k otestování dostat 10 balíčků "*Biozásypu*" proti pocení nohou.⁸⁷⁷

874 Srv. DR 139, 21. 6. 1938.

875 Srv. DR 164, 24. 7. 1938.

876 Srv. DR 181, 12. 8. 1938. Srv. DR 205, 11. 9. 1938, čl. 17.

877 Srv. DR 186, 19. 8. 1938.

VI/ Pěší pluk č. 1 v období po Mnichovu a incidenty na pomezí míru a války (Českobudějovicko a Českokrumlovsko)

Mnichov a jeho následky znamenaly pro československou armádu konec jedné z velkých etap jejího vývoje. Bezprostředně po Mnichovu se armáda musela ztotožnit s novým smyslem své existence. Přípravy na obranu vystřídal úsilí ustoupit na novou demarkační čáru se ctí, spořádaně a bez zbytečných lidských i materiálních ztrát. V těžkých pomnichovských dnech a týdnech armáda stále poskytovala oporu civilnímu sektoru. Příslušníci armády ve spolupráci se státními bezpečnostními složkami i nadále obětavě udržovali pořádek na všech exponovaných úsecích hranic a prováděli evakuaci nejen vojenského, ale i státního a soukromého majetku.⁸⁷⁸ Nebyl čas na myšlenky o zkáze státu. Obrovským nasazením všech vojáků se na určitou dobu podařilo splnit neméně důležitý úkol záchrany vojenského materiálu před nepřítelem. Bylo zde především nutné zachovat poslušnost a nenechat se vyprovokovat k ozbrojenému konfliktu. Ze zprávy **Rázuse** (VI. sbor) pro **Nerudu** (IV. armáda) z 2. října: "*Rázus hlásí morální stav vojska (vojsko roztrpčené, bojovný duch neklesl, postoupením území německému vojsku působí skličujícím dojmem, vojsko zachovává klid, kázeň a plní rozkazy). Chování obyvatelstva k vojsku je přátelské, jeví se u nich sklíčenost*".⁸⁷⁹

V této kapitole se nejprve podíváme na unikátní ojedinělé svědectví německého důstojníka *Oswalda*. Poté se zmíníme o situaci v jižních Čechách, která byla složitější, než se obecně soudí. Zajímat nás bude nejen samotné odstupování pohraničního území, ale i vzniklé závažné incidenty. V poslední řadě se podíváme na dopad obsazování pohraničí na civilní obyvatelstvo.⁸⁸⁰

878 Srv. K. STRAKA, *Československá armáda*, s. 130. Zprávy se k vojákům dostávaly prostřednictvím telefonu, telegrafu či kurýrem. Kromě zpráv vojenského charakteru měly značnou váhu i zprávy o aktuálním dění. Tuto agendu zpracovávalo 2. odd. HŠ (skupina E – propagační, tisková, cenzurní) pod velením **pplk. Bohuslava Procházky**. Srv. TÝŽ, *Vojáci, politici a diplomaté. Československá vojenská delegace na jednáních mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938*, Praha 2008, s. 16.

879 Srv. VUA-VHA, f. Palacký, kart. 4, zpráva Nerudovi, 2. 10. 1938 (12:30). V další depeši pro Nerudu (2. 10., 12:30) byla konstatována nutnost vyklizení vyklizení a demontáže zařízení v objektech v obsazovaných oblastech, v oblastech dosud nevyklizovaných má však být LO stále obsazeno a zdokonalováno (Srv. TAMTÉŽ).

880 Uvádí se, že veřejnost se poprvé dozvěděla o výsledcích jednání v Mnichově kolem 2:00 následujícího dne ze zpráv *Deutsche Nachrichtenbüro* (= DNB).

Obsazování odstoupeného území bývalo zpravidla z německé strany hojně propagandisticky využíváno. Podařil se najít i doklad přímo pro naši oblast. Jde o svědectví německého generálporučíka (Generalleutnant) **Oswalda**, přímo velitele 9. Infanterie Division obsazující oblast Novohradská a Kaplická.⁸⁸¹ Němci zde překročili hranici 8. 10. 1938 přesně ve 12:00. Oblast divize končila na pravém křídle u Gmündu a u N. Hradů – zde operoval pěší pluk 116 z Giessenu. Pochod do vnitrozemí provázal stálý jásot německých obyvatel.

V duchu propagandy Oswald píše, že *"v jejich očích a ztrpkých obličejích bylo zřetelně znát hrůzu a strach předešlých roků ..."*. Wehrmacht se také setkal se zbytky obranných příprav. Cestou potkali *"několik více neb méně bídných silničních zátarasů a stromových zápor"* (pozn. už deaktivovaných, je možné že se Němci museli prořezávat záseky).⁸⁸² *"Proslulé české betonové bunkry"* už byly mimo jejich obsazovaný úsek, ovšem Oswald píše, že by jistě měli *"věcičky k jejich rychlému vyřízení"*. O té rychlosti by se dalo úspěšně polemizovat, ale to nechme jiným. Přes protesty Čechů prý *"nebyl ani jeden metr vyklizen z území námi obsazeného"*. Oswald popisuje také některé incidenty. Při jednom poslal posily na pomoc Němcům v jedné vesnici – šlo o Čížkrajice (srv. dále)? Dále pak na levém křídle obsazovaného území kulometná hlídka 36. pluku Wehrmachtu střelila *"na několik postav, nezastavujících na výzvu"*.

Vraťme se však o malý kousek proti proudu času a popíšme základy záříjového napětí v jižních Čechách. Problémem byla zejména vzrůstající aktivita jihočeské SdP. Na konci června do jižních Čech zavítal na pozvání lesního úředníka **Friedricha Soukupa** samotný **Konrad Henlein**. Byl ubytován na zámku v Nových Hradech, kdy mu místní občané pod okny provolávali slávu. Například v Kaplici bylo

881 Srv. *Novohradské hory a novohradské podhůří. Příroda – historie - život*, Praha 2006, s. 419. Oswaldův článek vyšel pod názvem *"9. divize při pochodu do Sudet"*, Nachrichten aus dem Wehrkreis IX (IX. Armeekorps), 1938. Zastavme se proto chvíli u **německých armádních sborů**. Již 30. 9. 1938 byla přesně stanovena operační pásma. Naši oblast měl okupovat VII. Armeekorps (Mnichov) a IX. Armeekorps (Kassel). Právě ten měl okupovat oblast Haslach – Český Krumlov. Nástupní sestava okupačních sil byla dokončena již před polednem 1. 10. 1938. Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 140.

882 Co se týče destrukcí v oblasti PPL 1, tak zde byl **destrukční úsek Planá**, patřící do destrukční oblasti Vltava pro mírovou 5. divizi. Před HOP se nacházelo 1. pásmo ničení, které mělo být provedeno přednostně. Dále leželo vnitrozemské pásmo ničení. Tyto akce měli provádět armádní ženijní jednotky a po rozkaze i SOS. Třetí stupeň pohotovosti zde nastal dne 22. 9. ve 20:00. Po adjustaci nálože měla u zařízení zůstat dvoučlenná roznětová hlídka. V oblastech s nepřátelským obyvatelstvem měla být hlídka ve složení 1+3. V seznámkách je každý objekt DÚ charakterizován číslem s písmennou zkratkou (charaktermateriálu), umístěním a dalším popisem, množstvím trhavin či petroleje potřebným ke zničení, složením destrukční hlídky a počty a časem potřebným k provedení destrukce. Srv. J. SOLPERA, *Devěťadvacátí*, s. 62 – 63. Srv. přílohy.

provedeno protičeské vystoupení přímo na zdejší radnici. V převážně německém pohraničí zde byli také bojkotováni čeští obchodníci a živnostníci. Zfanatizovaní němečtí občané odhlašovali své děti z českých škol. Příkladovou demonstraci české národní soudržnosti představovala manifestace při příležitosti dostavby kaplické školy dr. Emila Frankeho dne 15. 7. 1938.⁸⁸³ Dne 11. 9. se zde konaly oslavy otevření školy, kterých se účastnilo mnoho Čechů z celých jižních Čech.

Intermezzo – činnost létajícího oddílu 5. pěší divize⁸⁸⁴

V podstatě jako další důsledek vyhlášení stanného práva v jižních Čechách byl postaven tento oddíl pod velením škpt. pěch. **Bohumíra Uhlíka** (zástupce npor. **Boháč**). Oddíl, jehož úkolem bylo udržovat klid v pohraničí, se skládal z 2 pěších čet a 1 čety tančíků vz. 33. Činnost jednotky začala již 14. září – zčásti kvůli demonstraci síly a částečně jako pomoc jednotkám SOS (resp. nerušenému chodu budoucí mobilizace). Oddíl na žádost okresního úřadu v Krumlově projížděl Českokrumlovskem.⁸⁸⁵ Dne 15. září oddíl projížděl samotným Krumlovem – zde Uhlík ihned navázal styk s velitelem zdejšího policejního oddílu. Celá jednotka byla dislokována "*U Bílé růže*". Zde byl oddíl stravován a ubytován, jen pokud se právě nacházel v dosahu. Uhlík popisuje zajímavý spor ve Chvalšínách, "*kde měl hostinský plno výmluv, až jsem musel zakročit z moci úřední, aby nám uvařili oběd*". Oddíl musel zakročovat na poště ve **Světlíkách**, v **Dolní Vltavici**, v **Cetvinách** (srv. dále), ve **Chvalšínách** a **Horní Plané**.

Kolem 20. 9. přišel podle Uhlíka z velitelství divize rozkaz k přesunu do Dolní Vltavice k podpoře zdejšího oddílu SOS v Černé. Uhlík kontaktoval velitele oddílu, jistého štábního kapitána četnictva. Poté byla ohledána situace kolem celnice. Přimo na vltavické poště bylo zřízeno velitelství. Zde Uhlík trefně zaznamenal situaci u obyvatelstva: "*obyvatelstvo (...) nevycházelo mnoho na ulici, jen tu a tam zvědavé děti poslány patrně rodiči na zvědy na ulici. Dospělejší mládež zfanatizována sliby z Říše utekla přes hranice do Rakouska*". S Krumlovem a velitelstvím divize oddíl udržoval stálý telefonní styk (na velit. divize 2x denně psány situační zprávy). Pravděpodobně

883 Srv. *Novohradské hory*, s. 397 - 398.

884 Srv. VUA – VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 4, inv. č. 6, *Činnost létajícího oddílu 5. divize v době před mobilizací roku 1938, tj. od 14. 9. do 23. 9. 1938*. Je nutno poznamenat, že toto svědectví bylo zapsáno až v roce 1946. Proto je třeba provádět důslednou kritiku pramene – paměť nemusí být spolehlivá. Ovšem díky úplné absenci pamětníků pro toto období musíme vzít zavděk v podstatě všim ...

885 Podle dokumentu (resp. tedy oddíl projížděl) šlo o prostor Brloh – Chvalšiny, Horní Planá, Dolní Vltavice, Frymburk, Vyšší Brod, Rožmberk, Přídolí, Český Krumlov, Hořice, Černá atd.

20. 9. kolem 23:00 přišel rozkaz k přesunu do **Frymburku**. Zde měl oddíl podpořit činnost ženistů, kteří se snažili provést likvidaci mostu a byli obtěžováni Freikorpssem (místní oddíl SOS na to nestačil). Ihned byla vyslána četa tančíků a následujícího dne ráno byla situace stabilizována. Zbytek oddílu byl kolem 4:00 ráno povolán k likvidaci nepřátelských kulometných pozic u **Vyššího Brodu**. Ta prý rušila provoz na silnici severozápadně od města. Šlo však jen o klamnou zprávu. Po příjezdu do Vyššího Brodu podle Uhlíka město vypadalo jako *"jako Norimberk při sjezdu nacistů"*. Zřejmě v důsledku početní převahy již zde zřejmě bylo rezignováno na jakékoli akce. Zdejší smíšený policejní oddíl pro své úkoly podle Uhlíka již viditelně nestačil. Během jednání na radnici (10 - 15 min) byly všechny prapory ve městě strhány. Role oddílu zde byla hlavně v povzbuzení příslušníků SOS a policie.

Poté oddíl odjel směrem na **Rožmberk**. Cestou oddíl míjel různá zvláštní zařízení a roznětové hlídky hlídající přiřazené mosty. V Rožmberku zastavil oddíl četník a předal veliteli telefon od velitele divize, podle kterého se měl oddíl urychleně přesunout směr **Cetviny**⁸⁸⁶ k podpoře družstva **por. Zvánovce**. Zde byl (ve dnech 21. nebo 22. 9.) přepaden četnický oddíl, nechal zde autobus a výstroj a ustoupil. Asistenční oddíl por. Zvánovce z Kaplice nestačil na vytlačení povstalců. Oddíl se ihned vydal cestou přes Tichou na Am Pirstchlin ke křižovatce silnice 2 km SV od Mikulova. Z Mikulova byl útok veden za podpory těžkých kulometů *"na obsazený březový háječek severně Cetvin"*. Boj byl krátký (15 - 20 min),⁸⁸⁷ ale velmi ostrý. Palba všech kulometů, rachot tančíků a výbuchy granátů musely působit impozantně. Uhlík poté napočítal přes dalekohled asi 70 ustupujících povstalců. Vesnice byla doslova vylidněná, oddíl osvobodil 2 četníky, skrývající se ve skladišti s moukou. Během noci se vrátil oddíl zpět do Krumlova. Cestou potkával české civilisty, kteří je žádali o převoz do vnitrozemí.

Další činnost oddílu kolem 20. 9. pak sestávala v ochraně českých civilistů a majetku. Zasahoval mj. ve Světlíku, Větrní, Veleslavice a Krumlově. Šlo zejména o výsledky týkající se původu nakreslených zakázaných symbolů a rušení schůzí Němců

886 V souvislosti s rokem 1938 a Cetvinami nelze nezmínit případ smrti dozorce FS **Václava Nováka** ze dne 30. července 1938. Toho nešťastnou náhodou zastřelil dozorce FS Miroslav Salaba. V podstatě šlo o nedorozumění, kdy Salaba v mlze zřejmě nerozpoznal postavu Nováka a vystřelil na něj. Srv. více podrobněji Jaroslav BENEŠ, *Stráž obrany státu 1936 - 1939*, Dvůr Králové nad Labem 2007, s. 278 - 279. Součástí textu je i rekonstrukční fotografie a situační plánec pořízené dne 3. července 1938.

887 Situační hlášení Palackému konstatuje, že *"Cetviny, které byly včera dobyty, byly dnes zase ztraceny a zítra budou vzaty zpět"*. Srv. VUA-VHA. f. Palacký, kart. 3, zpráva Daliborovi z 24. 9. 1938, 22:55. Dotyčné družstvo podle této zprávy ustoupilo z Horní Příbáně k Malontům. Dne 25. 9. 1938 byla tato družstva zpět na místě (TAMTĚŽ, zpráva 25. 9. 1938, 23:45).

v hostincích. Dne 21. 9. 1938 byl pak sám Uhlík povolán velitelem divize zpět do Budějovic, aby převzal velení mobilizovaného **III/1 praporu**.⁸⁸⁸ Velení oddílu po něm převzal npor. Boháč. Mobilizovaný III/1 prapor byl ubytován v továrně "Solo". Poté dostal prapor rozkaz k přesunu do Homol. Při příchodu do Litvínovic prapor dostal rozkaz k přesunu do Včelné jako pohyblivá záloha PPL 1, kde zaujmul obranná postavení na jižním kraji Poříčského lesa. Za pomoci ženistů byla zbudována polní postavení i s drátěnými překážkami na linii silnice Roudné-Plav až po Březí. Velitelstvím divize bylo dále přiděleno 20 autobusů k přesunu. Za mobilizace se prapor přesunuje do Strážkovického lesa, kde střídá část II/1 praporu pplk. Vegera. Poté se prapor přesunuje zpět do Včelné. 10. rota npor. Dvořáka dostává za úkol přesun do Kamenného Újezda s cílem střežení přechodů přes Vltavu jižně Kamenného Újezdu.

Mobilizační složení III/1 praporu

velitel škpt. Bohumír Uhlík

pobočník ppor. Ambler

velitel **9. roty** npor. v zál. Hlaváč

1. četa ppor. v záloze Kubeš

2. četa ppor. v záloze Fritsch

3. četa ppor. v záloze Hošna

4. četa por. Vácha, Bláha

velitel **10. roty** npor. v zál. Dvořák

1. četa ppor. v záloze Hajdar

2. četa ppor. v záloze Mrázek

3. četa ppor. v záloze Petr

4. četa por. Melichar

velitel **11. roty** por. Raifanda

1. četa por. Berzetty

2. četa ppor. v záloze Lácha

3. četa ppor. v záloze Kazil

4. četa ppor. v záloze Dušek

velitel **12. roty** škpt. Zvěřina (později npor. Boháč)

⁸⁸⁸ Sr. VUA – VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 4, inv. č. 6, *Činnost III/1 praporu v mobilizaci 1938*, datováno 10. 7. 1946. Zápis prý byl proveden dodatečně, neboť podle Uhlíka se původní za okupace ztratil.

1. četa ppor. v záloze Šíma
2. četa ppor. v záloze Hampl
3. četa ppor. v záloze Wágner

Prolog a odstoupení

Dne **16. září 1938** byla SdP konečně rozpuštěna. Přívrženci utekli do rakouského Freistadtu, kde byly organizovány pro teroristické akce na čs. území jednotky *Freikorpsu*. Ty měly na svědomí většinu zdejších pohraničních incidentů. Mezi prvními bylo 22. září obsazení české školy v **Benešově nad Černou** (tehdy Německý Benešov). Při této akci byl dokonce zajat ředitel Karel Kozlík.⁸⁸⁹ Například četnická stanice v **Dolním Dvořišti** v PO Kaplice byla do německých rukou (pravděpodobně vynuceně) předána již 30. září 1938 kolem 23:00. Byl to důsledek značně nepřehledné situace, kdy byl proražen obranný sled SOS. I tak ale stále platil rozkaz hájit nepropustnost HOP.⁸⁹⁰ Území kolem Nových Hradů bylo zabráno již po 30. září, ale 2. 10. se jednotky z neznámého důvodu stáhly zpět na starou hranici a území opět ovládla SOS s armádními posilami.⁸⁹¹ Hlášení četnického oddělení České Budějovice pro Dalibora z 1. 10. 1938 popisuje zajímavý incident. Zde v této oblasti Wehrmacht obsadil obec **Lišné**, kde bylo zajato celé družstvo SOS. Dále byly obsazeny **Nakolice** východně Nových Hradů., kde byly odzbrojeny vojenské posily SOS i s finančníky. Starostové obcí dále odstranili silniční zátarasy. Dne 1. 10. v 17:15 hodin "*přijel do Nových Hradů 1 důst. a 4 vojíni němečtí na motocyklech a prohlásili, že za nimi jde další vojsko a že přebírají Nové Hrady*". Obyvatelstvo bylo vyzváno ke klidu a pak vyvěšovalo "*hakenkreuzlerské*" prapory. Německý důstojník prý tehdy prohlásil, že "*běrou českou armádu v ochranu*".⁸⁹²

Na základě článků 3 až 6 Mnichovské dohody měl být k posuzování záležitostí odstupování pohraničí vytvořen **mezinárodní výbor**. Článek **3** podrobně určoval podmínky vyklizení pohraničí. Článek **4** určoval V. okupační pásmo jako to,

889 Srv. *Novohradské hory*, s. 398.

890 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 139. Podle hlášení pro „Palackého“ (= HV) z 30. 9. 1938 (20:00) byl vyklizen prostor západně řeky Malše – Kaplice – Cetviny, všechny jednotky se měly stáhnout na HOP. Žádné ničení nemělo být dále prováděno. Srv. VUA - VHA, f. Palacký, kart. 4, telefonní depeše Nerudovi, 30. 9. 1938 (20:00).

891 Srv. *Novohradské hory*, s. 399.

892 Srv. VUA - VHA, f. Palacký, kart. 5, inv. č. 210, situační hlášení SOS 14. 9. - 20. 12. 1938 – hlášení četnického oddělení České Budějovice Daliborovi, 1. 10. 1938 (19:02).

kteřé překročí předem dohodnutý rozsah I. - IV. okupačního úseku.⁸⁹³ Wehrmacht měl na naše území vstoupit 1. 10. 1938 kolem 14:00.⁸⁹⁴ V I. okupačním úseku měl být postup zastaven v 16:00. Zbytek měl být obsazen 2. 10. 1938 (všeobecně k pravému břehu Teplé Vltavy – čára *Horní Dvořiště – Větrní - Malčice*).⁸⁹⁵ Již předem byly dohodnuté byly tzv. limitní čáry mezi armádami (tzv. "*modrá čára*"). Neutrální pásmo mezi armádami mělo být široké 3000 m (1500 m po straně limitní čáry). Šlo především o to, aby se nepřátelská vojska nedostala do kontaktu.

Limitní čára výše popsaného I. okupačního úseku do námi popisované oblasti vstupovala na linii *Český Krumlov (mimo zábor) – Kaplice (mimo zábor) – Dolní Dvořiště*.⁸⁹⁶ 2. etapa obsazení I. OÚ byla již více specifikována čarou *Ondřejov – Vítěšovice – Osí – Hořičky – Kladné – Větrní – vidlice silnic SV od Větrní – Přídolí – Malčice – Stráž – trať Stráž – Dolní Dvořiště*.⁸⁹⁷ Druhá etapa okupace I. OÚ tak získala čas na evakuaci materiálu z 1. HOP. Počty zbraní a pevnostního materiálu, který při obsazování padl Němcům do rukou nelze zatím s přesností stanovit. Armáda tak byla zcela zbavena jen hypotetické možnosti vybavit nově stavěná pásma opevnění na nové (prozatímní) hranici (2. HOP zůstala zatím neporušena). Připomeňme, že výzbrojí objektů LO byla zpravidla organická výzbroj pěších praporů.⁸⁹⁸ Dalo by se tak říci, že okupace I. úseku v podstatě byla zkouškou pro provedení obsazení dalších okupačních úseků. Okupace I. OÚ byla ukončena 3. října, poté se již napětí uvolnilo. Ke dni 10. 10. 1938 se již měla okupační vojska zastavit na čáře 5. okupačního úseku.

Pro čs. stranu bylo ostatně únosné vydat jen území před 1. HOP. Tyto předpoklady však byly velmi nerealistické. Bylo tak třeba znát definitivní stanoviska komise kvůli včasnému vyklizení (jednání 3. 10.). Toho dne byla delimitační čára

893 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 13.

894 Zřejmě první jednotkou, která vkročila na naše území byl **Gbjr. Rgt. 100** (horští myslivci) z Reichenhallu. Právě 1. října kolem 14:00 převedl horské myslivce sám velitel sboru **Wilhelm von Leeb**. Leebovy jednotky dosáhly hranice I. okupačního úseku 3. 10. a ve 12:00 překročily výše zmíněnou demarkační čáru. Srv. TAMTÉŽ, s. 140.

895 Ve 20:15 téhož dne nebylo hlášeno překročení této hranice. Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí v osmatřicátém*, Jindřichův Hradec 2008, s. 121. K průchodu na naše území bylo v I. OÚ určeno celkem 6 hraničních přechodů. Zde se měla setkat německá vojska s čs. zástupcem 1. 10. přesně ve 12:00 (důstojník, popř. důstojník četnictva či podd. armády), přičemž oba měli nést z bezpečnostních důvodů bílé vlajky. V tu dobu již měly být odstraněny všechny silniční zátarasy, které měla armáda povinnost uvést do neaktivního stavu. V opačném případě měla být tato opatřena bílými praporky a stráž měla upozornit na nedeaktivované výbušniny. Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 42.

896 Srv. TAMTÉŽ, s. 50.

897 Srv. TAMTÉŽ, s. 52.

898 Dodejme, že k 31. srpnu 1938 byly I. - IV. sboru přiděleny od HŠ tzv. "*nadpočetné zbraně*". Šlo celkem o 4000 LK a 1200 TK. Toto zlepšení palební síly registrují i hlášení od PPL 1 od ankety Armáda 38 (srv. dále). Tyto kulometry byly zpravidla původně určené na dovoz (Čína). Srv. TAMTÉŽ, s. 69.

stanovena takto: *Vimperk – Včelná – Řepešín – Záblatí – Prachatice (mimo zábor) – Leptač – Chroboly – Zahorí – Smědč – Janské údolí – trig. 1084 Klet' – Český Krumlov – Malčice – Kaplice – Děkanské Skaliny (mimo zábor) – Hradiště – Žár – kóta 860 Hohenstein – Klení (mimo zábor) – kóta 622 Bernard – Kamenná – Buková – Nové Hrady*. Okupační čára měla být v jižních Čechách stanovena podle procent německé menšiny v obcích. Původně se to mělo odehrávat podle sčítání z roku 1930 – český požadavek zněl na 75 % německého obyvatelstva, zatímco německý již na 51 %. Údaje měly být přezkoumávány navíc podle sčítání z let 1910 a 1921. Již 4. 10. 1938 však Hitler rozhodl o horší variantě – okupační čára měla být určena podle sčítání z roku 1910 (51 % většina).⁸⁹⁹

Ke dni 8. října došlo k obsazování 5. okupačního úseku na linii *Nové Hrady – Benešov – Kaplice* (území V. OÚ mělo být obsazeno do 10. 10. 1938). Zábor však nakonec proběhl až 10. října. Došlo zde k několika překročením limitující hranice. Straka uvádí ve své práci fonogram z 10. 10., kde je popsáno celkem 14 míst (!) kde došlo k překročení linie V. okupačního úseku. Wehrmacht zde tak zřejmě jednal v úmyslu si udržet místní taktickou převahu nad čs. armádou. V prostoru Trhové Sviny – Nové Hrady tak byla tzv. "*modrá linie*" překročena v **Zaluží, Slavči, Bukové, Petříkově, Halámkách a Německém**. Na Trhovosvinensku byly navíc zabráný obce Chvalkov, Buková a jižní část **Čížkrajic**.

Více se o tomto **čížkrajickém incidentu** můžeme dozvědět z hlášení Blažeje (HO 31) Palackému (11:55). Četnická stanice Trhové Sviny toto ve zprávě popisovala takto: "*Říš. něm. tanky pochodují z Chvalkova na vesnici Čížkrajice, obě vesnice jižně Trhových Svin. Velitel těchto tanků byl na stanovené demarkační čáře upozorněn našimi SOS a přes toto upozornění jel dále (překročil dem. čáru). Vel. divize žádal o zakročení*".⁹⁰⁰ Podle datace zprávy je jisté, že k incidentu došlo 9. října dopoledne. V 11:45 již byly prý tanky 3 - 4 km jižně od Trhových Svinů. Pro příslušníky SOS to nebylo jistě nic příjemného. Otázkou je, zda na tomto mělo podíl vysoké procento něm. obyvatelstva, resp. aby "*bylo konečně osvobozeno od českého útlaku*"? A tak přesto, že již 8. října "*anglická delimitační komise udělala pořádek v delimitační čáře a ř. něm. kpt. velitel těchto tanků byl na stanovené demarkační čáře*

899 Srv. TAMTÉŽ, s. 90 - 94, 100.

900 Srv. VUA - VHA, f. Palacký, kart. 4, situační zpráva od Blažeje Palackému, 9. 10. 1938 (11:55).

našimi SOS upozorněn řekl: "Ich weis" a jel dále".⁹⁰¹ Toto velmi názorně dokazuje postup Wehrmachtu při zabírání pohraničí. Velitel divize následně telefonoval komisi o zakročení – odpověď nedošla. Proto se velitel "Blažeje" (HO 31) dovolával nápravy až u HV.

Na Kaplicku šlo o obce **Pořešinec** a **ozdravovny v katastru Soběnova**. Na Novohradsku byly zabrány obce **Děkanské a Pusté Skaliny a Hranice u Nových Hradů**. Trhové Sviny se tak staly doslova hraničním městem (hranice odstoupeného území probíhala mezi Rejty a Hrádkem). Podle Straky bylo zřejmě možné, že k podobným incidentům docházelo také díky nepřesným mapám. Čs. armáda vlastnila méně podrobné mapy v měřítku 1 : 300 000, zatímco Wehrmacht disponoval daleko podrobnějšími mapovými podklady v měřítku 1 : 50 000!⁹⁰² Hlavní otázkou pro naše velení bylo, jak se zachovat, kdyby Wehrmacht hypoteticky nedodržel dohodnuté demarkační čáry.⁹⁰³ Ne vždy se však podařilo udržet mezi dvěma armádami klid (resp. také udržet svrchovanost nad územím do příjezdu Wehrmachtu⁹⁰⁴).

Měli bychom si také uvědomit značně velký nepoměr vzhledem k malému počtu lidských zdrojů u **SOS**. Tomu napomohla i nadměrná délka bráněných úseků (uvádí se 9 mužů na 1km) a velmi izolovaná místa odporu. Sbor SOS tak v rozhodujícím okamžiku rozhodně neposkytoval záruku celistvosti hranice! Úlohou SOS bylo dále fungování celní a finanční služby. Příslušníkům SOS tak připadla defenzivní role, resp. úkol pasivního střežení do vyjednávání. Mimo dále popisovaných incidentů je třeba zmínit drsné potyčky SOS s Freikorsem u OFS **Kaplické Chalupy**

901 Srv. TAMTĚŽ, kart. 5, inv. č. 256, hlášení Blažeje Palackému, 9. 10. 1938 (11:55).

902 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 106.

903 Velitel IV. armády Lev Prchala se právě tohoto momentu poměrně obával. Gen Krejčí 9. 10. píše zprávu pro velitele všech armád, kde píše, že prý není důvod se obávat tohoto překročení (ovšem jsou možná místní porušení dohodnutých čar). Byla vydána nařízení, podle kterých se nemělo bránit postupu Wehrmachtu a v žádném případě nestřílet. Celkově měl být zahrnut opatrný a vyčkávací postoj. Srv. TAMTĚŽ, s. 154.

904 Hlavní roli v tomto hrály jednotky SdFK a skrytá teroristická síť, koncipovaná II. odd. Německého Abwehru. Poznatky z našeho 2. odd. HŠ byly tedy v boji proti této "páté koloně" velice důležité! Zmíněná sabotážní a výzvědná síť měla za úkol provádět špionáž na našem území, která měla usnadnit postup bojových jednotek. Hlavním úkolem dne 17. září vzniklého Freikorpsu bylo provádění rušivých bojových aktivit a vyvolávání neklidu v čs. armádě. Právě tato "iniciativa" byla zdrojem některých vážných incidentů. Již 21. 9. tak SdFK ovládl ašský výběžek, po 22. 9., oblast Rumburka a 23. 9. oblasti severní Moravy. Do 1. října provedl Freikorps celkem 164 bojových akcí, přičemž padlo údajně 52 jeho příslušníků. Výsledkem bylo mimo jiné odvezení 2029 čs. občanů za hranice. V průměru měla tato organizace nízký výcvik, ale nahrazený nadšením a odhodláním. Vše záviselo na konkrétní situaci a reakci československých složek. Také je třeba podotknout, že německé OKW a OKH pohlíželo na aktivity SdFK se značným despektem. 30. 9. byla tato organizace podřízena definitivně podřízena Reichsführer - SS und Chef der Deutschen Polizei, tedy H. Himlerovi. Srv. TAMTĚŽ, s. 124 - 127, s. 128, s. 129.

(v noci z 20. na 21. 9. 1938), kdy hlavní postavou těchto událostí se stal svob. **František Binder** (střelec z ZB 26). Zajímavé je, že útok 80 členů Freikorpsu podporovaly z rakouské strany hranice 2 těžké kulometry Wehrmachtu! V sobotu 24. září byl svob. Binder opět napaden u **Stiftovy pily** (šel pro cigarety) – při útoku ručními granáty měl štěstí a dokonce útok stejně opětoval. Dne 25. září se útok opakoval, zúčastnilo se ho prý kolem 200 teroristů (!).⁹⁰⁵

U jihočeské SOS ještě chvilku zůstaňme. V literatuře byl popsán incident OFS **Studánky**. Dne 23. 9. 1938 ve 2:40 ráno zde zaútočilo z rakouské strany asi 200 příslušníků SdFk. Díky zradě dozorce **Fechtnera** byla SOS kolem 3. hodiny ranní nucena ustoupit. V 5:00 byla budova celnice (mimořádně nejjižnější v bývalé ČSR) znovu dobyta a držena až do 8:45, kdy bylo rozhodnuto o definitivním ústupu k družstvu Vyšší Brod.⁹⁰⁶

INCIDENTY na pomezí míru a války

Dále se podíváme podrobněji na několik závažných **incidentů**, které proběhly v jižních Čechách. Tyto a předcházející popsané události doslova odporují různým zavádějícím tvrzením o klidné oblasti jihu Čech v září 1938. V našem regionu se naopak dělo poměrně hodně. Doporučuji také tyto údaje srovnat s seznamem padlých, který je součástí přílohy části.

Nejprve popišme v literatuře ještě nepopsaný incident u **Srnína**. Ten značně působivě popisuje zdejší pamětní kronika: *"V noci ze dne 28. na 29. září začala palba z krytu u Ticháček a rozšířila se na celý úsek (menší palba se ozývala i v jiné noci).⁹⁰⁷ Na silnici před domem čp. 20 a před domem čp. 13 byly zřízeny překážky z různého hospodářského nářadí, dříví i kamenů naložených na vozech. U těch překážek byly stráže v síle dvou mužů u každé a i tito vojáci ve zmíněné noci z 28. na 29. září zahájili palbu. Vpravdě však nikdo nevěděl, na koho se střílí. Celá tato palba byla později vysvětlována provokacemi civilního německého obyvatelstva a ordnerů, kteří pronikali až k linii zákopů a zjišťovali postavení vojska. Vyprávělo se, že v okolí řádili*

905 Sr. J. BENEŠ, *Stráž*, s. 259. O veliteli zdejšího praporu SOS č. 11 poměrně nově sr. R. LÁŠEK, *Velitelé praporů SOS*, Praha 2009.

906 Sr. R. LÁŠEK, *Jednotka určení SOS I*, Praha 2006, s. 272 - 273.

907 Mohlo jít o některý z posledních objektů úseku 181. Je to ovšem dost nepravděpodobné, neboť tyto objekty byly betonovány až na koncem září přelomu září a října a jistě byly ještě v bednění (resp. některé nestály). Je však možné, že ty vybetonované mohly být improvizovaně použity. Mnohem pravděpodobněji šlo o počáteční objekty úseku 197. Slo tak nejpravděpodobněji o objekty 197/9/B1 - 80, 197/7/A - 120, 197/6/A - 160 Z nebo 197/5/B1 - 80 Z. Teoreticky mohlo jít o kterýkoliv z objektů na počátku úseku 197 (byly betonovány již během září 1938).

*záškodníci německé národnosti, kteří se zbraní v noci přepadali kryty a vojenské hlídky. Později bylo zjištěno, že jsou to Němci, kteří před mobilizací a dříve sloužili v okolních českých obcích za čeledíny a znali tudíž dobře místní terén“.*⁹⁰⁸ A pak, že se z opevnění nikdy nestřílelo! Střelbu z této oblasti potvrzují i zápisky mnoha jiných kronik.

Údajně podle "spolehlivého" zdroje mělo v noci z 30. 9. na 1. 10. československé dělostřelectvo ostřelovat **Vyšší Brod**! Zřejmě ale šlo o výbuchy náloží našich roznětových hlídek, které měly za následek útoky SdFK.⁹⁰⁹ U Vyššího Brodu padl již 28. 9. 1938 také voj. **Petr Sládek**, za mobilizace vojenská posila budějovického praporu SOS č. 11.⁹¹⁰ Byla to první oběť nevyhlášené války ve Vyšším Brodě.⁹¹¹ Vyšší Brod byl 30. září znovudobýván a právě zde zemřel příslušník cyklistické roty 31⁹¹² **Antonín Mejzlík**. Dne 30. září se přihlásil jako pátrač. Během boje u vyšebrodského kláštera byl zasažen střelou do srdce. Již ráno na nově příchozí posily zahájily jednotky Freikorpsu palbu ze svahů kolem Vyššího Brodu. Při protiútoku se osvědčil pancéřový vlak PPL 1 pod vedením **škpt. Václava Salače**. Díky dělovému a kulometnému vozu představoval poměrně velkou palebnou sílu. Boj zuřil nepřetržitě až do odpoledních hodin. Rota cyklistů s por. **Feiglem** byla napadena právě v prostoru křižovatky u kláštera. Podle hustoty střelby velitel odhadl na 200 povstalců s puškami i samopaly. Vojínu **Mejzlíkovi** se podařilo proplížit přes křižovatku. Když chtěl překročit silnici, ozval se náhle kulomet z věže kostela. Pátrač klesl k zemi jako podřátý. Když se k němu dostal sběrač raněných **Karel Kácovský** z cyklistické roty 31, byl už mrtev. V okamžiku, kdy byl Kácovský u něho, zarachotila z blízké vilky dávka střel z kulometné pistole (dobový termín pro samopal). Naštěstí uvázla v jeho plynové masce a jen jedna střela mu zasáhla pravou kyčli.⁹¹³

908 Srv. SOKA Český Krumlov, AO Smín, sign. O-51, online <http://digi.ceskearchivy.cz/669>, zápis dodatečně až 1951.

909 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 53.

910 Velmi zajímavé poznatky lze najít ve Vyšebrodském zpravodaji, konkrétně v šestidílném cyklu "Vlastenci" v číslech 6/2008, 8/2008, 9/2008, 10/2008, 11/2008, 12/2008 a 3/2009. Zde zejména zajímavé poznatky ze služby sboru SOS na hranicích. Tyto události rozhodně svědčí proti často zmiňovanému faktu, že jižní Čechy byly v září 1938 poměrně klidnou oblastí.

911 Srv. *Vlastenci (část pátá)*, Vyšebrodský zpravodaj č. 12/2008, s. 5.

912 Velitel HO 31 se rozhodl rázně zakročit. Pro uklidnění situace mohl stačit zásah proti kritickému Vyššímu Brodu. Pro tuto akci vybral štáb divize cyklistickou rotu 31 pod velením poručíka **Feigla** (součást samostatného přezvědného oddílu 31). Krátce po půlnoci 30. září 1938 vyrazila rota o síle 5 důstojníků, 1 rotmistr, 209 mužů, 150 pušek, 45 pistolí, 9 lehkých kulometů a 4 těžké kulometry na noční přesun z kasáren v Plané u Českých Budějovic. Srv. TAMTĚŽ.

913 Srv. TAMTĚŽ.

V této souvislosti je zajímavý dopis opata Vyšebrodského kláštera **Tecelina Jaksche**, který dne 19. října 1938 poslal bývalému veliteli HO 31 gen. Neumannovi.⁹¹⁴ Opat v něm ujišťuje, že obyvatelé kláštera neměli s útoky na čs. vojáky nic společného. Píše proto, že chtěl vyvrátit "*různé fantastické a nesvědomité zprávy, které o klášteře, jeho příslušnících a mně samotném v Českých Budějovicích a v okolí byly rozšiřovány. Především se tvrdí, že bylo z věže klášterního kostela a z bytů zdejších konventuátů na československé vojáky a četníky střeleno, dokonce kulometem*". Zajímavější je fakt, že Jaksch uvádí podrobnosti z akce z 30. září 1938. Podle něj byli 30. září ráno viděni 2 ozbrojení příslušníci Freikorpsu, kteří asi 2x nebo 3x vystřelili z nádvoří kláštera. Podle Neumannova dopisu prý opravdu podle hlášení příslušných velitelů bylo opravdu střeleno z oken kláštera a odpor umlkl až po jejich důkladném ostřelování.

Podle publikovaného svědectví příslušníka FS **Karla Pecky** se ještě před samotným vyšebrodským incidentem setkávala SOS již od poloviny září v této oblasti s hojnými teroristickými případy. Mezi útočníky byli i bývalí četníci, kteří uprchli do Rakouska. Přibližně 20. září tak byla přepadena družstva SOS v **Radvanově** a 21. září přímo Peckovo družstvo v **Mlýnci**. Oba tyto případy byly bez vlastních ztrát odraženy. Poté byla Peckova rota odeslána do Budějovic k odpočinku, ale již 28. září byla opět poslána do obléhaného Vyššího Brodu.⁹¹⁵

Zřejmě nejznámější (pokud jsou vůbec známy) z těchto jihočeských událostí je tzv. "**krumlovský incident**" proběhlý 2. října 1938.⁹¹⁶ Již pozdě večer 30. září přišly pro SOS (a roznětové hlídky) rozkazy, podle kterých se měly tyto jednotky stáhnout na 1. HOP. Celá oblast před HOP byla evakuována v noci na 1. října – jednotky SOS a předsunuté jednotky armády začaly ustupovat do vnitrozemí. Z evakuované oblasti nakonec zmizely spolu s civilním českým obyvatelstvem skoro všechny čs. vojenské a bezpečnostní orgány. Při první přestřelce, která se rozpoutala u mostu poblíž Horní brány, byla přepadena roznětová hlídka a 3 čs. ženisté zajati. Obklíčena a dobývána byla

914 Srv. František SCHUSSER (ed.), *Dva dopisy z října 1938*, Vyšebrodský zpravodaj č. 10/2008, s. 7 - 8. Kromě zabitého Mejzlíka jsou v Neumannově dopise uváděni i 2 zranění čs. vojáci.

915 Srv. R. LÁŠEK, *Jednotka určení SOS*, s. 273 - 274.

916 Zajímavé svědectví poskytuje i **Pamětní kniha Rájova**: "... z Českého Krumlova neustále přicházely poplašné zprávy, byla slyšeti tu a tam střelba, která se stupňovala a dostoupila vrcholu ze soboty na neděli z 1. a 2. října kdy již zde bylo známo, že je o našich hranicích rozhodnuto. Celou noc bylo slyšeti kulometry, pušky, ruční granáty i v neděli dopoledne bylo slyšeti střelbu ...". Srv. SOkA Český Krumlov, AO Rájov, sign. O - 45, online <http://digi.ceskearchivy.cz/661>. Srv. dále podrobněji *Vlastenci (část šestá)*, Vyšebrodský zpravodaj č. 3/2009, s. 12-13. Dále srovnej svědectví četníků Ludvíka a Antonína Fojtíka srv. R. LÁŠEK, *Jednotka určení SOS I*, s. 277 - 279.

budova okresního úřadu. Dne 1. října v 0:30 hod. dorazily do města tři pěší čety čs. armády a vyčistily celý střed města.⁹¹⁷ Z policie, četnictva a armády byla utvořena kolona, která ustoupila z města na České Budějovice. Před krumlovským zámekem, v ulici Pod Kamenem a naposledy v obci Domoradice byla kolona napadána henleinovci. Zde byl zabit Freikorsem voj. **Jan Boháč** (výbuchem granátů byl dále zraněn štábní strážmistr Jan Klíma a strážmistr František Jaroš).

Nyní na scénu přišly jednotky SdFK dosud ukryté v lesích, které zákeřně pálily na ustupující jednotky a způsobovaly zbytečné ztráty na životech. Freikorps se začal ve městě opevňovat. Ráno byla povstalci zajata dvě družstva SOS s vojenskými posilami, další družstvo SOS z Frymburka se od Budějovické brány probíjalo k linii lehkého opevnění, přitom byl z tohoto družstva těžce zraněn voják **Jan Bendík**. Díky tomuto kvapnému ústupu však zůstaly neodstraněny nálože z důležitých mostů na přístupech k městu. V dohodách o odstoupení byla ale armáda zavázána k jejich deaktivaci. Za tímto účelem a osvobozením dosud odříznutých v Krumlově vyslalo velitelství HO 31 do města 1. října večer vytvořenou údernou jednotku pod velením **kpt. Stejskala**.⁹¹⁸ Cílem bylo 2. října ráno odstranit nálože z mostů. Došlo však ke střetu na přístupech k Českému Krumlovu. Kolona projela 2. října krumlovským předměstím a úporný boj svedla o zabarikádovanou Budějovickou bránu, přilehlou ulici a hotel „U Města Vídně“. Ve městě opevněný Freikorps si však tento manévr vyložil tak, že armáda chce Krumlov znovu obsadit! Odpor henleinovců byl zde drcen hlavně kanóny tří lehkých tanků vz. 35 a ženisty, protože většina pěchoty pod velením tří záložních důstojníků na rozkaz bezdůvodně ustoupila. Tito důstojníci byli později plzeňským vojenským prokurátorem obviněni za zbabělost před nepřítelem. Mezitím se ukázalo, že nálože již někdo z mostů odstranil. Obrněný vlak mezitím umlčoval odpor u krumlovského nádraží a vedl palbu na zámek a jeho věž, odkud se ozývala silná střelba. Oddíl pod velením Stejskala tak dostal nový rozkaz k opuštění města, neboť alespoň část úkolu byla splněna. Uvádějí se 4 zranění na čs. straně a 6 mrtvých na straně

917 Srv. hlášení Palackému, VUA - VHA, f. Palacký, kart. 5, inv. č. 210, situační hlášení SOS 14. 9.-20. 12. 1938, zpráva od Rázuse 1. 10. (8:45). "V Čes. Krumlově od 1:00 je klid. Velitel Lumíra (pozn. PPL 1) odeslal do Č. Krumlova asistenci v síle 2 čet". Dále je zde zaznamenáno přidělení rota tanků k usnadnění ústupu od HO 31, konkrétně od 4RD – šlo o 1. rotu praporu tanků 7. Ty ze Soběslavi do Budějovic odjely v 0:15 hod. Zpět k velitelství 4RD přijely až 4. 10. v 17:30. Srv. dále J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 121.

918 Šlo o ženisty z 23. ženijní roty **por. Havla**, dvě pěší čety z 9. roty pěšího pluku 1, četou tří tanků **por. Vladimíra Němečka** z 1. tankové roty VII. praporu lehkých tanků a obrněný vlak pěšího pluku 1, úspěšně zasahujícího již ve Vyšším Brodě. Nasazení části 9. roty PPL 1 potvrzuje i výše citované hlášení škpt. Uhlíka. Ten také dále zaznamenává hodně německých zběhů.

SdFK.⁹¹⁹ Nelze samozřejmě opomenout ani materiální škody (poškození domů).⁹²⁰

Podle telegramu HV pro 2. odd. HŠ z 3. října 1938 byla dále 2. 10. do Kaplice vyslána 1 rota "*Lumíra*" (p. pl. 1) k obnovení posádky, jižně od Kaplice byly umístěny polní stráže. Z popisovaných událostí plyne, že naše velení zdaleka vůbec nepočítalo se snahami stoupenců SdP o obsazení obcí v pásmech mezi armádami! Od 19:00 se konalo 2. října zasedání podvýboru A, kde se také řešila otázka krumlovského incidentu. Místo faktu, že se města zmocnily polovojenské organizace, byla vina svalována na "*podvratné komunistické živly*". Československá strana byla zde značně zdiskreditována. Jako jeden z motivů byl bylo dokonce uvedeno prosazení širšího záboru! Dne 3. října pak docházelo k znovuobsazování opuštěných obcí. Ovšem tento incident mohl mít daleko větší dosah a důsledky. Již 2. října se připravoval nový zásah proti obsazenému Českému Krumlovu. Podle názoru velení zde bylo nutné udržet svrchovanost do příchodu Wehrmachtu. Podle velitelství I. sboru měl být do znovudobývání zapojen 1 prapor pěchoty, rota lehkých tanků a dokonce obrněný vlak! Je pravděpodobné, že tuto akci by dostal zadánu opět PPL 1. Schylovalo se ke krveprolití, které bylo ovšem zažehnáno díky ochotě čs. úřadů ke smíru. Ještě toho dne se čeští zástupci dohodli s jihočeským poslancem SdP **Ernstem Kundtem**. Plán na ozbrojený nápor byl opuštěn a do 4. října se podařilo situaci uklidnit. Do 8. října (příjezd WH) se ale skutečnou svrchovanost nad Českým Krumlovem už nepodařilo obnovit.⁹²¹

Dne 2. 10. proběhl incident u obce **Omleničky** nedaleko Kaplice, při kterém zemřel 1 čs. voják. Tento incident můžeme vysoce pravděpodobně ztotožnit s incidentem u **Omlenic** (obě místa jsou od sebe vzdálena 1 - 1,5 km). Tato událost byla sice co do rozsahu menší, ale o to tragičtější. Mezi 19 a 20. hodinou toho dne se u vsi setkaly postupující obrněná vozidla německého protitankového oddílu 7 a pěšího pluku Wehrmachtu č. 57 s předsunutou hlídkou pěšího pluku 1 "**MJH**". Následkem nenadálé palby kulometu jednoho z vozidel byl 1 mrtvý (zde jde s nejvyšší pravděpodobností o voj. **Františka Staňka**, 2. roty PPL 1) a 1 - 2 ranění naši vojáci. Solpera naopak uvádí, že naopak jeden německý důstojník začal střílet z vozidla, z čehož není jasné, zda

919 Článek Vyšebrodského zpravodaje uvádí, že zranění byli ženisté: vojín **Karel Píša**, desátník **Bára** a další ženista. Karlu Píšovi zachránil život řidič jednoho z tanků, svobodník **Leopold Břenek**, který za prudké palby vylezl ze svého stroje a těžce zraněného ženistu odnesl do bezpečí.

920 Hořelo mj. i vlakové nádraží. Ve městě povstalci zapálili domy některých Čechů a četnickou stanici.

921 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 145 – 149.

střílel z pistole či kulometu.⁹²² Podle počtu zraněných je však logičtější palba z kulometu, neboť pistolí by nebylo možno dosáhnout rychle takových ztrát. Pokud se ptáme po původu tohoto střetu, může vina pocházet od velitele kaplické osádky, kdy měla jedna z hlídek překročit železniční trať, která byla současně hranicí německého postupu. Tato akce měla zřejmě souvislost se snahami HO 31 o vyčištění předpolí od jednotek Freikorpsu. Hlídka se tak zřejmě omylem dostala na německé území. Svou roli samozřejmě mohlo sehrát i brzké podzimní stmívání. Velitelství pluku, které mezitím získalo přesné informace o hranici postupu, navíc zřejmě nedokázalo stáhnout jednotky mimo rizikový prostor! Ztráty tedy zapříčinil jednak nedostatek informací na čs. straně a jednak zbrklá reakce Wehrmachtu.⁹²³

Dne 3. 10. 1938 pak proběhl další incident s SdFK, tentokrát **u Lomu u Českého Krumlova**. Právě zde byl v boji těžce raněn voj. 3. roty PPL 1 **František Podlaha**. Na následky zranění téhož dne zemřel ve sborové nemocnici 5.

Dne 5. října zaútočil Sudetendeutsches Freikorps také mezi Velešínem a Kaplicí. Zde byl zraněn vojín z Borovan, který poté na následky zranění zemřel. Jde zde s největší pravděpodobností o voj. **Martina Machta**. Podle velmi přínosné práce Jiřího Plachého můžeme blíže určit místo boje do okolí **Skřidel** západně Velešína (přibližně 2 km). Macht podle Plachého zemřel na následky zranění po zásahu ručním granátem. Podle hlášení škpt. Uhlíka došla posila v podobě jedné pěší a jedné kulometné čety právě od III/1 praporu (z postavení u Včelné to sem bylo poměrně blízko). Zde popisuje další incident, kdy čs. hlídka zastřelila "*německou spojku na motocyklu, která na výzvu "Stůj !" nezůstala stát"*. Motocykl byl poté přivezen k praporu.

Dohra a demobilizace

Tyto události měly samozřejmě obrovský vliv na civilní obyvatelstvo. Z obsazovaného území šly doslova vlny uprchlíků směrem na České Budějovice a všeobecně do vnitrozemí. Tehdy již probíhalo v odstoupeném pohraničí tzv. **období vojenské správy** okupovaných teritorií. Kromě přípravy integrace území do systému Říše zde zejména šlo o obnovení a udržení klidu a pořádku a ochranu Němců. Nové

922 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 121.

923 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 149. Tento incident zachytilo unikátní svědectví plk. Fanka (jméno není jisté). Srv. dále VUA - VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 4, inv. č. 6. Svědectví je publikováno v přílohové části.

úřady měly také oprávnění vydávat nařízení a konat zvláštní soudy.⁹²⁴ Ovšem teror zdaleka nekončil - ještě do 15. října příslušníci Freikorpsu útočí na usedlé Čechy, kterým je i nadále zabírán majetek (Radčice, Kaplice). Cílem útoků je pak především majetek státu a sídla státní správy (například Sokol, NJP, české školy). Například v Nových Hradech byl takto zdemolován a vykraden Český dům. Na celý den byla zde navíc uvězněna rodina nájemce.⁹²⁵

Postupně začala probíhat demobilizace. Probíhala celkem ve 4 etapách: v **I. etapě** byli propuštěni Němci a voj. osoby z odstoupených území, ve **II. etapě** šlo o přebytečné osoby od náhradních rot a již nepotřebných útvarů jako hlásná služba a pracovní skupiny. Ve **III. etapě** byly demobilizovány B útvary (PPL 51, 207 a 206). Z útvarů C ponechána asistenční rota, žel. strážní služba a nádražní velitelství. Dne 13. listopadu byly propuštěny ročníky 1932-34: v činné službě tak zůstaly pouze ročníky 1935-1937 a příslušníci náhradní zálohy. Demobilizace III. etapy byla ukončena 19. 10., zároveň bylo započato s demobilizací **IV. etapy**, tj. převedením mobilizovaných částí pluku zpět na mírové stavy a zrušením náhradních rot, asistenční roty, žel. strážního oddílu a nádražního velitelství.

Nám již známý **škpt Bohumír Uhlík** opět zanechal svědectví těchto složitých dnů po Mnichovu.⁹²⁶ Koncem října velel pracovnímu praporu složeného z mužstva III/1 a II/1 praporu, který měl odklízet překážky v prostoru od Komaric až po Smrín.⁹²⁷ Kolem 26. 10. 1938 se pracovní oddíl přesunul do Velešína. Úkolem bylo zlikvidovat všechny drátěné překážky a PÚV, zaházet PT příkopy a zlikvidovat všechny postavené dřevěné kryty. Získané dřevo se mělo odevzdat majitelům a dohodnout se na nulových nárocích na vojenskou správu. Kde nebyl zjištěn majitel, mělo být dřevo prodáno obcím (či jako náhrada za škody utrpěné při pevnostní výstavbě). Ostatný drát měl být odvezen zpět do skladů. Chybějící nářadí bylo zapůjčováno z místních zdrojů.

Zpočátku oddíl stavěl polní strážce na úseku od řeky *Malše – Chodeč – Markvartice – Žalčice*. V posledně jmenované obci byla asi po dobu tří týdnů

924 Srv. TAMTÉŽ, s. 123. Pozn.: teprve 12. 10. Hitler stanovuje konec tohoto prozatímního období správy na 15. říjen. Díky značné nepřipravenosti orgánů SdP bylo však toto období prodlouženo o dalších 5 dní, tj. až do 20. října 1938.

925 Srv. *Novohradské hory*, s. 399.

926 Srv. VUA – VHA, f. Pěší pluk 1, kart. 4, inv. č. 6, *Vylíčení činnosti pracovního oddílu sestaveného z mužstva II/1 a III/1 praporu v říjnu 1938 pro odklizení překážek postavených v době mobilizace proti Němcům*, 16. 7. 1946.

927 Složení tohoto pracovního oddílu bylo následující: velitel škpt. Bohumír Uhlík, 1. četa por. Vladimír Bláha, 2. četa Ludvík Vácha, 3. četa Berzetti, velitele 4. čety neuveden, účetní šrtm. Václav Jírovský.

dislokována pěší četa pod velením por. **Váchy**. Strava byla dodávána z Velešina pracovní rotou. Při obsazování Kaplice dostal pracovní oddíl rozkaz obsadit prostor jižně od Netřebic. Šlo zřejmě o to, aby se Wehrmacht nepokusil překročit stanovenou limitní čáru. Mimo jiné situoval Uhlík postavení těžkých kulometů do lesíku západně od silnice jižně Netřebic. Teprve teď, když se německá jednotka vynořovala z lesa směrem od Kaplice, si uvědomovali, co se stalo. Uhlík stojící u kulometu sice téměř propadl pokušení *"to do té skupinky Němců pustit"*, ale díky sebeuvědomění zabránil dalšímu incidentu.

Zahlazovací práce dále pokračovaly, ale nálada mužstva nebyla valná. Při každé možné příležitosti taky byli obyčejní vojáci poučováni o situaci. Část mužstva byla s **por. Berzettim** přesunuta do Horních Svinců, četa ze Žaltic se vrátila zpět k rotě. Nálada se nyní značně zlepšila, neboť mužstvo pochopilo že, katastrofa nebyla vinou armády. Uhlík v této souvislosti popisuje zajímavou příhodu v okolí Jíleckého potoka. Hlídka na břehu dala zbraně *"v kozly"*. Nato přišla německá hlídka a *"řekla, že hranici tvoří potok a že zbraně jsou postaveny na německém území"* a že by mohly být zabaveny. Další den musela tento spor o průběh linie řešit přivolaná komise. Za čs. stranu zde byl škpt. Nečásek (později podle Uhlíka spolupracoval s Němci).⁹²⁸

Likvidační práce dále pokračovaly. *"V krásném podzimu"* vojáci pracovali rychle – chtěli se totiž co nejdříve vrátit zpět do posádky. Situaci komplikoval nedostatek dopravních prostředků a nedostatek dřeva k ohřevu jídla. Dne 15. 12. 1938 byly všechny práce ukončeny. Dne 16. 12. v 7:00 nastupuje pracovní oddíl k odchodu, jsou odevzdávány ubikace. V 7:15 začal pochod zpět do Budějovic. A vstříc nejisté budoucnosti ...

928 Zajímavý, dosud nepublikovaný incident (i když je mimo časový záběr naší práce) představuje zajetí policejní hlídky Wehrmachtem u **Zubčic**. Zajetí četníci Rudolf Hirsch a Alfons Daněk byli po výsledku 24. 10. 1938 v noci propuštěni. Vrátili se do služby 25. října ráno. Byli prý vyslýcháni ohledně stavů SOS. Vymluvili se na fakt, že jako policistům jim o stavech a dislokaci jednotek SOS nemůže být nic známo. Srv. VUA-VHA, f. Palacký, kart. 1, inv. č. 116, *Zajetí policejní hlídky v zubčickém mlýně říšskoněmeckým vojskem. Dodatek k fonogramu č. 190/38 - 14b*, 26. 10. 1938.

VII/ Obrana jižních Čech optikou ankety "Armáda 1938"

Po dramatických událostech počínaje mobilizací, Mnichovem a následným říjnovým odstoupením pohraničí bylo třeba činnost armády za mimořádných opatření nějakým způsobem zhodnotit. Generál Ludvík Krejčí ke shrnutí poznatků z mobilizace vyzval všechna nižší velitelství dne 26. 11. 1938. V odpovědi na tuto anketu měl být podán obsáhlý rozbor opatření a zhodnocení přípravy na mobilizaci samotnou. Mělo jít o důvěrné a objektivní poznatky, kdy sepsáním ankety byli pověřeni klíčoví důstojníci. Velmi často se ale jednalo jen o ty časově nezanedbatelné. Anketa měla být dokončena do 15. února 1939. Sepsané elaboráty se v tomto případě neposílaly obvyklou hierarchickou cestou, ale šly přímo na ta nejvyšší místa. Součástí anket mohla být i kritika nadřízených a celkově byla hlášení velmi různé kvality a obsahu (na různá témata).⁹²⁹

V této kapitole se tedy zabýváme hodnocením těchto příprav z pohledu anketou pověřených vojáků od PPL 1.⁹³⁰ Z velitelství 5. divize byly tyto poznatky na 3. odd. HŠ odeslány dne 7. 2. 1939, kde se vyjádřili velitel divize **gen. Bedřich Neumann**, náčelník štábu divize **pplk. František Bürger** a přednosta 3. odd. št. divize **kpt. Miroslav Chlajn**.⁹³¹ Dva dny předtím (5. února 1939) došlo tamtéž hlášení "ankety" i od pěšího pluku 1. Své poznatky a návrhy zde předložili **plk. Václav Michálek** (velitel pěšího pluku 1), **pplk. Karel Klapálek** (velitel pěšího pluku 51), **pplk. Karel Veger** (velitel II/1 praporu), **mjr. František Drozd**, **mjr. František Bouša** a **škpt. František Tupý** (hospodář u PPL 1).⁹³² Tato hlášení nás budou zajímat zdaleka nejvíce, k hlášením z 5. divize budeme také pro srovnání přihlížet. Obecně jsou hodnocení od PPL 1 více detailní, zejména po technické stránce, ale chybí jim větší nadhled a lepší vidění souvislostí jako je tomu například u hlášení z velitelství divize

929 Srv. J. SOLPERA, *Devětadvacátí*, s. 156 ; P. MINAŘÍK – P. ŠRÁMEK, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Anketa "Armáda v roce 1938" - ústřední orgány*, Historie a vojenství 46 (= HaV), 1997, č. 6, s. 87-133 ; TÝŽ, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Anketa "Armáda v roce 1938"-velitelství divizí a vojskových těles zbraní*, HaV 47, 1998, č. 2, s. 94 - 124.

930 Srv. VUA - VHA, f. MNO - HŠ, 3. odd, kart. 293C. Zde jsou uloženy "ankety" od velitelství 5. divize, PPL 1, PPL 11, PPL 29 a DP 5.

931 Více o jeho osobě srv. Petr KOZEL, *Hroby na hřbitově sv. Otýlie vojensko-historickým prizmatem*, vloženo 25. 2. 2010, online <http://tinyurl.com/65mufn7>. Chlajn (1904 - 1943 Osvětím) ve třicátých letech působil v Č. Budějovicích v hodnosti štábního kapitána. V srpnu 1939 se stal tiskovým referentem zpravodajské sítě, která dodávala informace protektorátní vládě. V září 1939 byl zatčen gestapem, ale ještě předtím stačil zničit tajné dokumenty 5. divize. Při výslechu nic neprozradil o tajné činnosti sítě. Byl v roce 1943 deportován v Osvětím, kde zahynul. (Srv. D. KOVÁŘ, *Hřbitovy*, s. 54).

932 VUA - VHA, f. MNO - HŠ, 3. odd, kart. 293C, č.j. 4753 – taj. 1938, *Armáda v roce 1938 - hlášení*.

(resp. tehdy HO 31). Každopádně je znát poměrně velká rivalita mezi armádou a SOS, které je vyčítán zejména nedostatečný velitelský výcvik.⁹³³

Z tohoto důvodu, ještě než se dostaneme k samotnému hodnocení mobilizace důstojníky "MJH", zmíníme několik poznatků, které učinili představitelé velení divize.

Podle pplk. **Bürgera** mohla celá HO nanejvýš hmotně a psychicky opotřebit nepřítele. Na delší odpor podle něj nebyl dostatek sil a málo posil. Přimo do hlášení ironicky napsal: *"...nebylo boj čím žít. Velitelé až po pluky mohli boj nanejvýš sledovat a zasahovat snad osobně a palbou slabého dělostřelectva"*. Zálohy byly jen na uzavření místního průlomu (prapor III/1, SPO, obrněný vlak a 2 čety tančiků⁹³⁴). Sestava celé divize byla bohužel řídká a v podstatě lineární, bez hloubky a *"prakticky nevelitelná"*. Naopak Bürger velmi pozitivně hodnotil kvalitní nasazení ženistů a obrněného vlaku, který *"dvakrát zasáhl úspěšně bojově a velmi často morálně k posile SOS"*. OPL byla podle něj velmi pasivní a celá oblast tak byla prakticky bezbranná proti nepřátelským náletům. Dále by bylo podle něj praktické větší zavedení cyklistických prostředků – pěší prapory by získaly daleko větší mobilnost. Kola by prý podle něj bylo dobré používat i v hlídkové a průzkumné službě. Pozitivně je hodnocena také jihočeská CPO, která na výzvy okresním úřadům o trvalém zatemnění prováděla toto již od poloviny září.

Podle kpt. **Chlajna** měl sbor SOS velmi podprůměrnou hodnotu. V hodnocení OPL se shoduje s Bürgerem – v oblasti nebyla ani jedna jednotka OPL ani VKPL (vůbec ne v krajském městě). Poukazoval proto na případné snadné ochromení dopravy nepřítelem. Jeho hodnocení pěchoty jsou podobná – v rozlehlé hájené oblasti byla sestava vesměs lineární. Odolnost HOP byla tak podle Chlajna jen krátkodobá, připomenul zde i otázku obtížného zásobování a odsunu raněných. Chyběla prý bezohlednost vůči ilegálním živlům – doslova tehdy Chlajn napsal, že velitelé jsou *"nejistí v provádění drastických opatření – zbytečně brali vzbouřence do zajetí místo, aby s příkladnou bezohledností ničili vzbouřené živly"*. Je možné, že Chlajn zřejmě

933 TAMTÉŽ, hlášení Františka Bürgera, s. 2. Doslova píše: *"... na velitele nebudou nikdy vycvičení četniční důstojníci nebo dokonce finanční úředníci. (...) Věc by bylo možno řešit tak, že pro SOS by byli vybráni záložní důstojníci jako vojenské posily a cvičení pro své úkoly v instrukčním kurse řízeném velitelem praporu SOS"*. Dále podle něj působil značně na SOS nedostatek odpočinku a střídání.

934 Za vše hovoří citace Bürgera: *"Tančíky byly bezcenné, technicky nevyhovovaly ani pohyblivostí ani bojovou silou polovina z nich byla zpravidla nepojízdných a zbytek spíše o morální hodnotě než s faktickou silou"*.

vůbec neuvažoval důsledky takového zacházení. Ve spojení vidí značné nedostatky, spojky a signalizace shledával v boji nepraktickými. BCHL podle něj úplně chyběla, přitom zde byly pro jejich užití výhodné prostory – úzké hraniční přechody a zalesněné prostory. Nedostatky LO na západ od Vltavy by podle Chlajna bylo možné odstranit zamořením terénu. Byly zde pro to i příznivé povětrnostní poměry. Dělostřelci nebyli vůbec vybaveni příslušným BCHL střelivem. Útočná vozba chyběla již v kalkulacích na provedení obtížných úkolů HO. Zmiňuje také značně nespolehlivé tančíky vz. 33. Byla by třeba alespoň 1 rota lehkých tanků, zatímco IOV se podle Chlajna osvědčil a "*budil respekt*" např. při zpětném dobývání Vyššího Brodu (kdy podpořil cyklistickou rotu 31).

A/ Plány zajištění hranic

Plk. **Michálkem**⁹³⁵ je vytýkána značná nestálost plánů ZH a jejich časté změny (uvádí příklad "*výpočtů náležitosti střeliva*"⁹³⁶). Tedy dříve než mohl plán proniknout na nižší úrovně velení a nižší důstojníci si jej mohli osvojit, tentýž již pozbyl platnosti. **Klapálek** pak zastával podobný názor. Navíc mobilizačním plánům vytýká jejich přílišnou teoretičnost. Michálek také poukazuje na přílišné množství "papírování", resp. zahlcení důstojníků agendou (srv. také Klapálek: "*kancelářské práce (...) zabraly většinu času*"). Klapálek pak podotýká, že nižší velitelé znali svůj bojový úsek více z mapy než přímo z terénu - na obhlídky nebyl podle něj čas (málo také i dopravních prostředků). Proto se také podle Michálka velitelé praporů a rot nemohli náležitě věnovat výchově důstojníků a výcviku své jednotky (srv. názor Vegera). Veger dodává, že právě díky časté změně plánů nemohly být jednotky správně bojově připraveny pro konkrétní bojové využití stanovené novým plánem ZH.

Klapálek pak dále hodnotil jako velitel B útvaru "MJH", tedy **PPL 51**.⁹³⁷ Vytýká především pomalý odběr výstroje. U jeho jednotky také chybělo mnoho specialistů. Fyzický stav záložníků prý podle vyjádření vojenských lékařů nebyl valný, jejich fyzická zdatnost byla také velmi malá. Problémem byla též nedostatečná kázeň záložníků – později na tomto měla také podíl nedostatečná výkonnost polní pošty. Počty zbraní a munice zde byly dostačující, ovšem záložníky bylo třeba seznámit s novými

935 Zde se plně projevil jeho technický duch – v hlášení např. navrhuje různá zlepšení apod.

936 Sem patřilo rozdělení zbraní na organické a nadpočetné, krytí výbavy do LO, dotace střeliva a jeho druhy.

937 Srv. vzpomínky na mobilizaci Karel HRÍDEL - Radan LÁŠEK, *Opevnění z let 1936-38 na Šumavě, Dvůr Králové nad Labem*, 1996, s. 52 - 55. Podle ankety PPL 51 odcházel do pole jen na 65 procentech svého válečného stavu.

zbraněmi. Selská vozba zde byla také velmi "chatrná". Dále Klapálek vytýkal špatnou úroveň komunikace.

Pplk. **Veger** byl již před mobilizací i s celým II/1 praporem mimo posádku. Kritizoval zbytečně obsáhlé mobilizační plány u setnin. Navrhuje zlepšení úřední cesty návrhů, které měly být napříště posílány přímo velitelům rot (formou přehledných tabulek s přesnou charakteristikou válečných počtů) a ne vydávat přípisy a opravy formou mobilizačních rozkazů.

B/ Velitelé a mužstvo

Michálek co se týče složení důst. sboru zmiňuje národnostní problematiku, resp. nutnost nahrazovat důstojníky německé národnosti těmi státně spolehlivými. Díky přípravám LO nemohli být také velitelé v posádce často a tak zde museli být zanecháni mladší aktivní důstojníci nebo záložníci, kteří složité mobilizační povinnosti v posádce nezvládali. Michálek také poukazuje na nestálé změny počtů mužstva u pluku, zejména z důvodů přidělování mužstva k cizím jednotkám a k SOS. Po 21. květnu (hlavně v červenci a srpnu 1938) byl deficit mužstva nejvyšší a jeho vyrovnávání bylo složité. Pluk byl tímto také ochuzován o velkou část specialistů. Podle Michálka proto 15 % záloha mužstva nad předepsaný válečný počet nestačila (z toho totiž celých 14 % tvořili Němci, 0,7 % Češi).

C/ Koně

Podle Michálka nebyla část koní vůbec předvedena kvůli sabotážím. Další část koní nemohla být odvedena z bezpečnostních důvodů, špatného zdravotního stavu, březosti, prodeje koně či uhynutí. Během roku 1938 se podle Michálka podmínky pro předávání koní třikrát změnily a poslední přípravy byly ukončeny několik dní před mobilizací.

D/ Materiál

Všechny jednotky byly podle plk. Michálka vybaveny dobře (chyběl akorát materiál u asanačních hlídek). Problémem byl dále neustálý pohyb materiálu, který nastával hlavně s jeho dodáváním pro SOS, čímž byla také snížena přehlednost a evidence materiálu. Značná část odvedených vozů byla v dezolátním stavu a nemohla

tak sloužit ke svému účelu. Použití nákladních automobilů prý dopravu značně urychlovalo (bylo jich ale málo). Celkově však Michálek usoudil, že *"mobilizační přípravy plně vyhovovaly"*.

E/ Zbraně

Podle velitele pluku Michálka byl počet kulometů po zvětšení počtu nadpočetných LK přidělením TK vz. 37 do LO dostatečný. Všechny stavěné útvary měly dostatek zbraní a v dobrém stavu (srv. také Veger). Pro LO panoval značný deficit pistolí, a proto B útvary jich měly pak značný nedostatek. Podle názoru **Vegera** pistolí ani tak nebylo dost na to, aby v každém objektu LO byla alespoň jedna. Proto prý bylo nutné přidělovat i jiné typy pistolí než vz. 24. Seznámení s těmito novými typy muselo tak probíhat až na HOP. **Michálek** pak dále velmi kvitoval přidělení TK vz. 37 – je zde oceněna jejich konstrukční jednoduchost, a ač prý byly k pluku přiděleny až za mobilizace, *"stačil jeden den výcviku"*. Je také zmíněna bezvadná ostrá střelba přímo z objektů LO (?). K tomuto **Veger** dodává použití *"při menších bojových incidentech"* a dále oceňuje jednoduchost a kvalitu konstrukce těchto nových kulometů. Dále Veger vytýkal značný nedostatek signálních pistolí vz. 30 – *"těchto pistolí nebylo ani tolik, aby alespoň každá skupina objektů mohla být vybavena jednou"*. Podobně soudil mjr. **Drozd** – k výše zmíněnému nedostatku pistolí dodal, že protože záložní jednotky stejně nebyly plných stavů, tak toto ani moc nevadilo. Skladové zbraně byly podle Drozda ve výtečném stavu, ty užívané v míru ve stavu dobrém. Ovšem zmiňuje zajímavý fakt, kdy prý *"díky ojedinělým případům nevědomosti"* byly v LO použity i zbraně vadné. Mjr. **Bouša** pak dále ve svém hlášení dodává, že nové kulometry nebyly vůbec nastřeleny. Tyto zbraně podle něj byly sice velmi dobré jakosti, ale nebyly prakticky vyzkoušeny.

F/ Výcvik

U důstojníků v záloze byly v oblasti výcviku podle **Michálka** poměrně velké rozdíly. Někteří se osvědčili velmi dobře, jiní prý byli ve své velitelské funkci značně pasivní. Chyběla jim energie, vůle a iniciativa ke splnění daného úkolu. Jejich nedostatky však spočívaly hlavně ve špatné znalosti hospodářsko - správní služby. Aspiranti podle Michálka neměli v roce 1938 takový výcvik jako jindy, navíc mnozí museli být odveleni jinam, např. do LO či k jihočeským VSD. Co se týče mužstva, tak

jeho výcvik nebyl úplný. Výcvik čet nemohl být proveden dostatečně, neboť vždy část mužstva se střídala ve strážní službě na HOP. Z tohoto důvodu se jevílo jako lépe vycvičené německé mužstvo, které zůstávalo v posádce. Morálka byla velmi dobrá u presenčně sloužících, u záložníků jen zpočátku. U těchto starších ročníků bylo také třeba provést výcvik s kulomety ZB 26 (ZB 37) a granáty vz. 35. U německého mužstva byla podle Michálka dobrá kázeň, jeho odchodem se prý také projevil nedostatek vozků a soumarů.

Podle **Vegera** byly odborné znalosti u záložních aspirantů a důstojníků sice jen průměrné, avšak dostačovaly na jim přidělené funkce (ani jeden záložní důstojník nebyl velitelem roty). Mnohem horší však prý byly jejich velitelské schopnosti (shoduje se s Michálkem). Vidí tedy zde negativní vliv špatného vojenského vzdělání záložníků, tedy i v důsledku malý vliv na morální výchovu mládeže na středních a vysokých školách (brannost). Co se týče mužstva, nedostatky Veger viděl hlavně v nedostatku kvalitních velitelů a zaneprázdnění těch stávajících (srv. výše). Jako negativum viděl také nedostatečnost ve výcviku s kulometem vz. 26 jako opravdu základní palnou zbraní. Byly slyšet výmluvy na dřívější přiřazení k nebojovým jednotkám (písaři, kuchaři), ale následovně oceňoval velkou snahu u mužstva po nápravě. Veger si velmi pochvaloval nasazení a kvality Slováků a Rusínů, Češi se mu oproti nim zdáli o mnoho *"měkčí, v plnění rozkazů nepřesnější a také nervově slabší"*. Němců bylo podle Vegera u pluku celých **58 %**. Většina jich byla využita k úkolům mimo LO jako sluhové, kuchaři, či koňáci. Povinnosti až do odchodu z armády plnilo německé mužstvo prý přesně a svědomitě. Ve zdejších českém kraji panovalo jen velmi malé ovlivnění SdP. Zřejmě podle kontroly korespondence si sdělovali jen rodinné a soukromé záležitosti. Po propuštění část Němců opouštěla kasárna jen velmi nerada (většinou to prý bylo jedno), zřejmě z obav o nejistou budoucnost – někteří prý při loučení s českými vojáky plakali.

Podle **Drozda** byla při výcviku věnována pozornost problematice boje v LO a boje na široké frontě (v důsledku širokých úseků praporů). Velitelé rot byli podle něj mladí aktivní důstojníci s malou praxí.⁹³⁸ U záložních důstojníků pak byl praktikován hlavně bojový výcvik, tito naopak měli v administrativě téměř nulové znalosti. Jejich

938 V této oblasti Drozd vyčleňuje několik bodů: málo nadšení pro drobnou práci u roty, malá znalost schopností podřízených, malý smysl pro kontrolu podřízených, nedetailní znalost mobilizačních nařízení, povrchně prováděná administrativa, malý zájem o život mužstva a o jeho vyzbrojení a vyzbrojení, nedostatek smyslu pro udržení kázně jak sebe tak mužstva.

poznatky byly všeobecně spíše v teoretické rovině. Za mobilizace Drozd viděl nedostatky hlavně v jejich špatné péči o mužstvo, malém zájmu o svěřený materiál, malé rozhodnosti a odpovědnosti, špatné kázní ve svých jednotkách, špatném příkladu mužstvu. Podle Drozda také často záložní důstojníci nenosili všechnu předepsanou výstroj. Dále se vyjadřuje k úloze rotmistřů: ti byli za mobilizace pouze účetní u rot. Hlavním negativem byl podle Drozda sklon k šablonovitému a neiniciativnímu řešení úkolů, bez smyslu pro svěřený materiál, špatné péče o stravování. Naopak u aspirantů viděl v poli snahu i vůli "*vcelku dobrou*". Tito prý dělali chyby hlavně z nezkušenosti a malého rozhledu a byli prý často svědomitější než někteří důstojníci v záloze! Výcvik mužstva byl podle Drozda neucelen, hlavně u čs. národnosti, která vykazovala malý smysl pro rozkazy a jejich plnění, malou radost z vykonané práce, snahu o ošizení představených, sklon k porušování kázně, špatné zacházení s výstrojí a výzbrojí, malou schopnost přizpůsobení se novým okolnostem, špatné vztahy mezi sebou, u mužstva v záloze značné politizované vidění a také sobeckost. Nadruhou stranu si mužstvo uchovalo morálku a příkazy plnilo dobře. Podle Drozda zde velkou roli hrál dobrý příklad velitele a jeho dobré zacházení s mužstvem, které imponovalo. To také mělo dobrý vliv na dobrý stav mužstva (k čemuž přispívalo i fungování stravování a zásobování). Drozd tak získal ten dojem, že při prvním náporu na HOP by mužstvo sice zakolísalo, avšak další útoky by rozhodně odráželo.

Podle mjr. **Bouši** byl všeobecně znát povrchní výcvik a viděl nedostatky i u aktivního mužstva a to hlavně ve strážní službě.

G/ Zásoby a zásobování

Michálek se také ve svém hlášení vyjadřoval k otázce zásobování. Krom již výše zmíněného nedostatku pistolí panoval i deficit "*osvětlovacích pistolí*", které se pro jejich přednostní přidělení do LO nedostávaly ostatním útvarům. Munice a rakety byly na plných počtech. K rozeznání druhů munice by podle Michálka bylo lépe další označení – hmatatelné vypálením či vyrytím do muničních truhlíků. Tohoto by prý bylo třeba hlavně ve tmě, neboť zde nedostačovaly stávající metody (barevné pruhy). Dělostřelecký materiál byl v plném počtu (i pro minomety). Slučování kanonových a minometných rot se zdálo Michálkovi nevýhodné a to zvláště na širší frontě. Byl znát i nedostatek ženijní výbavy u jednotlivých družstev. Vozatajského

materiálu byl dostatek. Michálek vytknul jen kvalitu některých koňských strojů a povozů (prý někteří rolníci dali jen ty nejhorší). Upozornění padlo i na nedostatek velkých podkov pro koně. Co se týče chemického materiálu, tak masek vz. 35 byl u pluku plný počet. Dále byl všeobecný nedostatek asanačního (= odmořovacího) materiálu všeho druhu. **Veger** upozorňoval také na nedostatek tohoto materiálu v LO (vápno, detekční trubičky bojových plynů ...). Převozné kuchyně a várnice se podle **Michálka** velmi osvědčily. Přišel s malým vylepšením ohledně standartních polních láhví, kde nezůstává nalitá tekutina dlouho teplá. Proto by je bylo vhodné opatřit plstěným obalem. Záložní dávka sucharů pro mužstvo měla být napříště zabalena nejméně v obyčejném papíru. Co se týče oděvů, tak velikosti celkem vyhovovaly. Ovšem chyběly boty velkých čísel (srv. také Drozd).

Podle soudu **Vegera** zásobování proviantem za podmínek *"skoro mírových"* celkem vyhovovalo. Při zásobování HOP byly potíže zejména v odlehlejších oblastech a to hlavně teplou stravou. Vystydnutí se mělo předejít výrobou izolací na várnice a ohříváním na místě topivem z místních zdrojů. Avizované parafinové smotky, určené pro LO k tomuto účelu, zůstaly nedodány.

Drozd poměrně kritizoval materiální vybavení. V augmentačním skladu by podle něj bylo nutno udržovat několik (resp. více) abnormálních souprav – pro malé tlusté a velké robustní vojáky. Decentralizace zásob se podle něj ukazovala jako velmi výhodná, avšak bylo by třeba dobré organizace (resp. lepší). Naopak, podle mjr. **Bouši** by měl veškerý materiál být uložen přímo na praporech, aby nebylo tolik přesunů. Předešlo by se pak zbytečnému množství jednotek *"křížujících po městě"*.

Bouša dále podal návrhy ohledně evidenčních vozidel. Napříště měl s vozidlem jezdit přímo majitel: *"by jezdil s vozem sám, vůz by šetřil a nemohl by uplatňovat na vojenské správě náhradu"*. Sami majitelé by byli povinni udržovat vozidla v upotřebitelném stavu a účastnit se povinných zkušebních jízd a výcviku (benzín a oleje za režijní ceny). Nebylo by tak třeba podle Bouši udržovat vojenské autojednotky.

Škpt. **Tupý** se ve svém hlášení dotkl zajímavé problematiky těžení materiálu z místních zdrojů. V oblastech s českým obyvatelstvem mělo obyvatelstvo pro toto plné porozumění. Problémem se však za mobilizace ukazovalo obyvatelstvo nakupující zásoby na případnou válku. Odběr proviantu z mlýnů, pekáren a od řezníků

bržděn díky nedostatku pracovních sil v důsledku jejich mobilizace.

H/ Ženíjní materiál

Michálek navrhoval zvýšit dotaci ekrazitu u ženijních rot na 150 kg, tedy o 1 bedničku o váze 30 kg navíc. Za mobilizace se podle velitele ukázala tato dotace nedostatečná. U ženijních nástrojů se pak často lámaly násady kvůli použitému špatnému měkkému dřevu.

I/ Zdravotní materiál

Množství léčiv bylo podle plk. Michálka dostačující. Ukázaly se však nedostatky v uložení zdravotního materiálu.

J/ Spojovací materiál

V tomto případě Michálek navrhoval k soupravám malého signálního přístroje vz. 23 připojit krátké tyče, aby se dal lépe zaměřit na protější stanici. Dále by bylo do zmíněného lépe používat 6V žárovky.

K/ Vliv národnostního složení

Podle **Michálka** při pozdějším větším vlivu SdP panovala k německému mužstvu značná nedůvěra. Němci byli používáni jen u pracovních útvarů (srv. výše). Proto také vznikaly nedostatky u nově stavěných útvarů (PPL 206- 75 procent, PPL 207 70 procent). **Drozd** viděl podobně problém v kalkulaci státně spolehlivého mužstva pro důležité úkoly. Podle **Bouši** však mělo zařazení německého mužstva negativní vliv na *"jednotku po stránce bojové i spolehlivosti"*. Nově proto navrhl inovaci a to sestavovat z Němců strážní oddíly v posádce v 50 procentním složení

L/ Vliv prostředí a událostí na morálku

Podle **Michálka** byl pluk v obranném postavení 60 km širokém – z toho jen asi polovina na německém území. Teprve po vyhlášení mobilizace bylo u německého obyvatelstva vidět nepřátelství. Mnichov měl na mužstvo zdrcující vliv. Důstojníci ale napravili jeho morálku a obnovili kázeň a poslušnost.

Podle hlášení **Vegera** odstoupení území vyvolalo u vojáků 2 reakce: **a/** zdrcující vliv, smutek nad ztrátou kraje a nebezpečné stavy rezignace a naproti tomu za **b/** nenávist ke všemu německému a touha po odvetě. Nebyl prý pozorován ani jeden případ radosti nad odvrácením války. Mužstvo se špatnou morálkou bylo poté přesvědčeno veliteli, že záchrana státu spočívala v předejití ještě větší katastrofě jedině v rukou armády.

Podle **Drozda** nebyl vliv okolností do mobilizace vliv nijak patrný. Němečtí vojáci se shromažďovali v místních německých hostincích a v Německém domě. Po odchodu do pole nastal v německých oblastech logický strach u tamějšího civilního obyvatelstva o boj u vesnic kolem HOP. Rozkaz opustit HOP působil na vojáky depresivně. Sám Drozd byl prý svědkem, že někteří muži bez ostychu plakali při opuštění LO a nechtěli uvěřit rozkazu o opuštění. Tyto deprese trvaly několik dnů a velitelé museli vynaložit velké úsilí k jejich překonání. Depresní stavy nastaly opět po vydání rozkazů o nekladení odporu obsazujícímu Wehrmachtu: *"tu obraceli se na mě poddůstojníci, zejména starší, s otázkou zda jsou jatečný dobytek a proč vlastně zůstávají na místě, jakou cenu má jejich vojenská čest a služba"*. Drozd zde zdůrazňuje úlohu osobní vliv a nutnosti zaměstnat mužstvo.

Podle **Bouši** pobyt v Německých oblastech působil rozčilujícím dojmem. Kdyby prý došlo k válce, steží by se zabránilo přestupkům vůči civilnímu obyvatelstvu. Nálada obyvatelstva byla podle jeho hlášení vyzývavá zejména v oblasti *Ktiš – Ondřejov*.

M/ Spolupráce s SOS.

Tuto spolupráci s ozbrojenými sbory ohodnotil **Michálek** jako *"celkem vyhovující"*. Obtíže nastaly při zásobování družstev SOS hlavně v odlehlých úsecích. **Veger** viděl problémy ve spolupráci hlavně od okamžiku, kdy bylo zahájeno odstupování hranic. Velitelství prý nebylo včas informováno o jejich ústupu ani o příští sestavě SOS. **Bouša** viděl úlohu jednotek SOS značně kriticky: *"Jednotky často chodily (prostor Vitějovice) bez ladu z místa na místo a stalo se, že byly zajmuty, ježto překročily danou čáru"*. Dále bylo SOS vytknuto velmi špatné maskování bojových stanovišť a špatné materiální zajištění.

N/ Hodnota LO.

Michálek v hlášení konstatuje, že v celém úseku pluku mělo být postaveno celkem 380 objektů. Na počátku mobilizace bylo hotových 156 a úplně hotový žádný. Všude chyběl 2. sled a v důsledku toho chyběla dostatečná hloubka paleb. Problému bylo čeleno umístováním kulometných družstev do 1. sledu a za něj. V důsledku toho byly minimální zálohy (2 prapory v LO, jeden jako záloha. Srv. také hlášení Vegera). V objektech podle Michálka chyběly vesměs periskopy. Ve střílnách dále nebyly žádné lafety a jen málo střeleckých stolků. Jen pro malou část objektů byly dodány závěsy LK. Toto vše si údajně vyráběl pluk sám. Při předání objektů armádě bylo zařízení namontováno. Pancéřových dveří bylo málo a bylo to třeba řešit improvizovaně. Značným problémem byl nedostatek posádek v LO (30 km na prapor). K dobudování linie podle Michálka chyběly alespoň ještě 2 měsíce času. Mužstvo samotné pomáhalo intenzivně dobudovávat HOP. Překážky byly stavěny velmi spěšně za pomoci civilních pracovních rot a téměř všeho zdejšího civilního obyvatelstva. Práce brzdil deficit materiálu. Nedostatek rozsocháčů musel být řešen budováním terénních stupňů a PT příkopů. Munice byla do objektů dodána ve velkém počtu. Díky dodání *"nadpočetných kulometů čínských"* v počtu 380 ks a TK vz. 37 v počtu 150 byl v celém úseku dostatek palebných prostředků.

Veger konstatoval, že po obsazení LO zbyly jen velmi malé jednotky pro provádění protiútoků a nahrazování ztrát. Žádný z objektů nebyl hotov – periskopy, žádné lafety. Asi pro 15 objektů byly dodány střelecké stolky a pro velmi malou část byly dodány závěsy LK - výrobou *"plukem ve vlastní režii"*. *"V nejdůležitějším rotném úseku"* praporu nebyl ani jeden objekt vybaven pancéřovými a mřížovými dveřmi. Nouzově a narychlo byly tyto nahrazovány *"v podobě dřevěných křížů vzepřených zevnitř vzpěrou"*. K výrobě náhradních dřevěných dveří bylo málo materiálu a řemeslníků. Absence dveří dělala na osádky objektů negativní dojem. Co se týče pěchotních překážek, tak ve větší části úseku bylo užito náhradního materiálu (dřevěných kolíků?). Veger dále zdůrazňuje nedostatky obrany proti ÚV, kdy takřka na poslední chvíli bylo budováno více příkopů a PT stupňů. Ani tyto však nebyly včas dohotoveny – v součtu celkem 3-4 km prostoru bylo úplně bez překážek v tankových prostorech.

Sám **Drozd** se do úseku HOP dostal až za mobilizace. V úseku praporu I/1 u Chvalšín bylo plánováno 56 objektů LO, z toho jen čtvrtina byla dokončená. Ostatní objekty byly prý obsazeny jen nouzově.

O/ Zbraně PÚV.

Podle **Vegera** nebyly protitankové prostředky lépe dělitelné na "*nosné jednotky*". Kanony měly podle **Vegera** značně malý účinný dostřel – nečekal, že by mohly dobře podporovat v boji 1. sled a také dobře měnit palebné stanoviště.

P/ Mobilizace a její průběh.

Bouša toto hodnotil spíše z personálního hlediska. Problém byl podle něj zejména v presentování osob – bylo zde mnoho lidí na jednom místě, hromadily se odpadky. Toto také mohla být příležitost pro špiony a agitátory. Při případném útoku na město by nastal podle **Bouši** obrovský zmatek v důsledku nedostatku krytů CPO.

Na závěr a ke zhodnocení situace ze září 1938

Co říci na samotný závěr této práce? Na počátku byla snaha „*zaldnit objekty opevnění*“ a přinést na pole tohoto tématu nějaké nové informace. Postupem času se výzkum v podstatě přetavil až ve snahy o jiné pojetí vojensko-historického sepisování. Text se postupně dostal až k letnému doteku s koncepty symbolické komunikace a každodennosti. Přiznávám, že po této stránce vše mohlo být ještě daleko lépe metodologicky zakotveno, ale tento stávající stav odpovídá mým současným vědomostem a dovednostem. Faktografická linie textu však na druhou stranu i nadále zůstala bytelným fundamentem mého bádání, které probíhalo nejen v archivech, v knihovnách a na internetu, ale i v terénu. Zcela jistě se tak podařilo vyplnit některá bílá místa v bádání o roce 1938 na jihu Čech. Bádání a výzkum v této oblasti pokračuje neustále vpřed a to nejen přičiněním autora práce.

Na základě podrobného komparativního bádání a interpretace by si nikdo v žádném případě neměl dělat iluze o hodnotě zdejší jihočeské HOP, která byla z valné většiny nedohotovená. To věděli i tehdejší vojenští odborníci. Zálohy k uzavření případných průlomů zde také nebyly velké. Do jisté míry tak lze komparací zjistit, že ve skutečnosti šlo o jeden z úseků nejhůře připravených k obraně ... O to více však můžeme obdivovat vojáky „*MJH*“ a dalších pěších pluků hraniční oblasti 31, kteří se bez váhání chtěli pustit do předem ztraceného boje.

Strategická situace opravdu nebyla příznivá – proti HO 31 zde stálo silné uskupení německé **12. armády** (zde mj. jednotky VII. a IX. Armeekorpsu⁹³⁹). Obrana byla nedokončená a dá se říci i čistě improvizovaná (což potvrzuje i anketa). Proti oblasti Kaplicka a Vitorazska stála 9. a 45. Infanterie - Division.⁹⁴⁰ Hlavní útok měla provést 1. Gebirgs - Divizion⁹⁴¹ v prostoru Záhvozdí. Bojová hodnota zdejší HOP byla spíše symbolická. Západně od Záhvozdí zaujímal postavení v otevřeném terénu v 15 kilometrové mezeře v HOP I/1 prapor zesílený jednotkami PPL 51 (původně zamýšlený úsek 196 se již nestihl vybudovat). První prapor PPL 1 byl navíc odtržen od svého původního velení a nově podřízen 5. mobilizované divizi. Navíc hlavní komunikace z Českého Krumlova do Českých Budějovic nebyla chráněna téměř vůbec, v kritickou dobu zde stálo jen několik pevnůstek z roku 1936. Objekty úseku 197 na levém břehu

939 Armádní sbor.

940 Pěší divize.

941 Horská divize.

Vltavy zůstaly nedokončeny a byly ještě v bedně. Německá převaha na jihu Čech byla tedy až několikanásobná – na jeden náš pěší prapor tak mohla připadat až jedna německá divize.⁹⁴²

Tato práce bude možná pro svůj rozsah a podrobnost některými zajisté kritizována. Domnívám se však, že toto závažné téma si příslušný počet stránek plně zasluhuje. Bez obecnějších pasáží by také jisté části textu určitě jen tzv. „visely ve vzduchu“ a byly by bez příslušného kontextu. V minulosti mi bylo také vytýkáno příliš jednostranné (rozuměj vojensko - historické) zaměření práce. Troufám si tvrdit, že pokud historik použije v rámci možností správné historické náčiní, heuristiku a vhodnou metodologii a inspiruje se „moderními“ přístupy, tak je v podstatě irelevantní, jaké téma a jakým způsobem právě zpracovává. Vzhledem k tomu, že na téma úlohy čs. vojáků v krizovém roce 1938 na jihu Čech žádná ucelenější publikace zatím nevznikla (nejblíže k tomu byl Jan Solpera, ten se však zaměřil na jiný region), považuji výsledek svého bádání i přes možné chyby a nepřesnosti za přínosný. Za velký klad považuji zejména to, že se možná konečně podaří vyvrátit mystifikace o klidném jihočeském pohraničí. Jak vyplývá z výše popsaného, tak některé incidenty byly opravdu brutální a mnohé z nich měly v podstatě charakter nevyhlášené války. Samozřejmě důležité je i to, že popis některých z nich nebyl ještě vůbec publikován. To platí i v případě komparace příslušných hlášení do ankety „*Armáda 1938*“. Ty jsou zajímavé zejména už jen tím, že informují o postojích tehdejších armádních profesionálů k příslušníkům sboru SOS. Nutno uznat, že některé dobové argumenty jsou logické a opodstatněné ...

Nejrozsáhlejší a také nejpřínosnější kapitolu práce pak tvoří sonda do každodennosti vojáků PPL 1. Snad se touto cestou podařilo popsat život obyčejných vojáků pluku „MJH“ a také do jisté míry oddémonizovat čs. brannou moc (srv. část tresty a přestupky). Jsem si vědom toho, že by určitě byla zapotřebí mnohem větší míra zobecnění. Problém tkví v tom, že můj výzkum není zatím možné komparovat s jinými výzkumy podobného typu (snad opět jen s pracemi Svitáka a Solpery). Snad se tedy touto cestou podařilo přiblížit osudy elitního legionářského pěšího pluku a jeho příslušníků. Tito vojáci byli v září 1938 postaveni před mimořádně náročné úkoly. Je proto otázkou, zda by tyto úkoly dokázali s tak omezenými lidskými a materiálními zdroji vůbec zvládnout ...

942 Srv. Tomáš SVOBODA – Jan LAKOSIL – Ladislav ČERMÁK, *Velká kniha o malých bunkrech. Československé lehké opevnění 1936 - 1938*, Praha 2011, s. 316.

Seznam pramenů a literatury

Prameny archivní

VÚA - VHA Invalidovna Praha

f. Pěší pluk 1 - plukovní kronika 1933 - květen 1938, kart. 4

- přílohy ke kronice od 1930, kart. 7, inv. č. 19

- denní rozkazy, kart. 19

- fotoalba, kart. 7, 8, 9

- pamětní knihy, kart. 10

f. Dělostřelecký pluk 5, Kronika dělostřeleckého pluku 5 v Českých Budějovicích, 1937

f. Kvalifikační listiny – Václav Michálek

f. MNO - HŠ Taj., ŘOP, kart. 59, sign. 99-5/55-2, č. j. 2300, s. 9 - 14

f. MNO - HŠ, 3. odd, kart. 293C – anketa Armáda 38

f. Palacký, kart. 1, 3, 4, 5

f. Velitelství 5. divize, Kronika velitelství 5. divize, 1937

f. Velitelství I. sboru, K 133

SOkA České Budějovice

f. OÚ České Budějovice, kart. 660, sl. V-7, Ničení pevnostních objektů

f. Vojenský hřbitov, sign. 31/3777

SOkA Český Krumlov

kronika - Archiv obce Srnín, sign. O – 51, online <http://digi.ceskearchivy.cz/669>

kronika - Archiv obce Rájov, sign. O – 45, online <http://digi.ceskearchivy.cz/661>

Dobové dokumenty

Armáda a národ, Praha 1938.

Dvacet let čs. armády v osvobozeném státě, Praha 1938.

HDVg 124 - *Bildheft Landesbefestigung der Tschechoslowakei* (Nr. 11).

Kalendář mladých obránců vlasti, Praha 1938.

KOHOUT B., *Příručka pro vojíny. Část všeobecná pro vojíny všech zbraní a službu I*, Vysoké Mýto 1936.

Mit VII. Korps ins Sudetenland, (Se VII. sborem do šumavských Sudet), Plzeň 2008.

Příručka branné výchovy.

Rukověť pro poddůstojníky I. Pro všechny zbraně a služby, Praha 1938.

Zákon o CPO – online <http://www.ioolb.cz/docs/82-1935.pdf>

Dobová periodika

Věcný věstník, 1925, čl. 127.

Literatura a studie⁹⁴³

ANGER Jan, *Na směru hlavního úderu*, HaV, č. 6, 1991, s. 26 – 47.

BARTOŠ Josef, *Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938 – 1945*, Praha 1986.

BŘACH Radko, *Úvahy představitelů francouzské vojenské mise z let 1919 – 1925 o úloze Československa v různých variantách konfliktu*, HaV, č. 2, 2003, s. 284 – 311.

BENEŠ Jaroslav, *Stráž obrany státu 1936-1939*, Dvůr Králové nad Labem 2007.

BENEŠ Jaroslav - LAKOSIL Jan - NIČ Martin - ŠKODA Jan, *Zvláštní zařízení na komunikacích 1936 - 1938*, Dvůr Králové nad Labem 2009.

BENEŠ Zdeněk - JANČÍK Drahomír - KUKLÍK Jan ml. - KUBŮ Eduard - KURAL Václav - KVAČEK Robert - PAVLÍČEK Václav - PEŠEK Jiří - PETRÁŠ René - RADVANOVSÝ Zdeněk - SUCHÁNEK Radovan, *Rozumět dějinám. Vývoj česko německých vztahů na našem území v letech 1848 - 1948*, Praha 2002.

BROWNING Christopher R., *Obyčejní muži. 101. záložní policejní prapor a konečné řešení v Polsku*, Praha 2002.

CEJPEK Stanislav, *Československá armáda v roce 1938 a obrana jižních Čech*, Marginalia historica V, Praha 2002, s. 243 - 291.

ČVANČARA Jaroslav, *Někomu život někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc 1939 - 1941 I*, Praha 2008².

DOLÍNEK Vladimír - KARLICKÝ Vladimír - VÁCHA Pavel, *České zbraně a střelivo*, Praha 1995.

DVOŘÁK Jiří, *Československá brannost a jihočeský region v osudovém roce 1938*, Sborník vojenské akademie v Brně, řada C-D, 1999, č. 2, s. 105 – 118.

DVOŘAN Jiří, *Československá armáda v letech 1918 - 1938*, Praha 1991.

Encyklopedie Českých Budějovic, České Budějovice 2006.

ESSEN Andrzej, *Malá dohoda jako nástroj československé zahraniční politiky*, in: Jaroslav VALENTA - Emil VORÁČEK - Josef HARNA (edd.), *Československo 1918 - 1938. Osudy demokracie ve střední Evropě II*, Praha 1999, s. 562 - 565.

FASORA Lukáš (ed.), *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*, Brno 2006.

⁹⁴³ Nejde zde zdaleka jen o literaturu a studie použitou k této práci, ale i o další doporučenou literaturu k tématu čs. branné moci. Z logických důvodů také zůstává stranou široká fortifikační literatura ...

- FIC Vladimír, *Opevňovací práce na jižní Moravě. Dokumenty z archivních fondů moravské provenience 1936 - 1940*, Brno 2008.
- FIDLER Jiří - SLUKA Václav, *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920 - 1938*, Praha 2006.
- FIDLER Jiří, *Československá generalita. Biografie. Armádní generálové 1918 – 1938*, Praha 1995.
- FIDLER Jiří, *Na čele armády. Náčelníci hlavního štábu branné moci 1919 - 1939*, Praha 2005.
- FIDLER, Jiří, *Generálové legionáři*, Brno 1999.
- FIDLER, Jiří, *Unifikace československé branné moci*, *Vojenské rozhledy* 40, 1999, č. 4, s. 165 – 168.
- FIDLER, Jiří, *Velitelé vyšších velitelství čs. branné moci v letech 1918 – 1939*. HaV 48, 1999, č. 4, s. 848 – 872.
- GEBHART Jan – KUKLÍK Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české XVa,b 1938 – 1945*, Praha 2006 – 2007.
- GEERTZ Clifford, *Interpretace kultur – vybrané eseje*, Praha 2000.
- HAMÁK Bedřich – VONDROVSKÝ Ivo, *Mobilizovaná československá armáda 1938*, Dvůr Králové nad Labem 2010.
- HŘÍDEL Karel - LÁŠEK Radan, *Opevnění z let 1936 - 1938 na Šumavě, Dvůr Králové nad Labem*, 1996.
- CHVOJKA Cyril, *Poznámky k hospodářské problematice čs. pevnostního systému ve třicátých letech*, HaV, č. 5, 1964.
- JANÁK Jan – HLEDÍKOVÁ Zdeňka – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.
- JOHN Miloslav, *Nacistické přípravy na přepadení ČSR v září 1938: plán „Grün“ a výsadková operace „Bruntál“*, Bruntál 1988.
- JOHN Miroslav, *Září. Možnosti obrany Československa II*, Brno 1997.
- JOHN Miroslav, *Září. Přípravy nacistického Německa na přepadení Československa v roce 1938 I*, Brno 1997.
- KARLICKÝ Vladimír, *Byla chemická válka v roce 1938 reálná? Přípravenost Československa na chemickou válku v roce 1938*, HaV, č. 5, 1995, s. 38 – 97.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918-1938) III, O přežití a*

o život (1936-1938), Praha 2003.

Kdo byl Antonín Měsíček, Vyšebrodský zpravodaj, č. 6/2008, s. 13 – 14.

KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard, *Československá zahraniční politika 1918 - 1938, kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha 1995.

KLIMEK Antonín, *Zbrojní obchody Škodových závodů s Jugoslávií od června 1935 do září 1938*, HaV. č. 5, 1997, s. 3 – 36.

KLIMEŠ Lumír, *K terminologii zajištění a obrany hranic ČSR v roce 1938*, HaV, č. 5, 1978.

KOKOŠKA Stanislav, *Několik poznámek k čs. částečné mobilizaci v květnu 1938*, in: *Pocta profesoru Janu Kuklíkovi*, Acta universitatis carolinae – Philosophica et Historica, Studie Historica XLVIII.

KOVÁŘ Daniel, *Budějovické hřbitovy. Malý kulturně-historický průvodce*, České Budějovice 2001.

KOVÁŘ Daniel, *Příběhy budějovických pomníků*, České Budějovice 2000.

KOZEL Petr, *Lehké opevnění z léta 1938 na Českobudějovicku (stavební úseky 181 - 183)*, České Budějovice 2009, bakalářská práce HÚ FF JU.

KRUBL Zdeněk, *Československé a české vojenské odznaky*, Praha 2004.

KUBŮ Eduard a PÁTEK Jaroslav (edd.), *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*, Praha 2000.

LAKOSIL Jan – SVOBODA Tomáš – ČERMÁK Ladislav, *Souboj bez vítěze. Německé přípravy na dobývání čs. lehkého opevnění v roce 1938*, Praha 2010.

LÁŠEK Radan, *Velitelé praporů SOS*, Praha 2009.

LÁŠEK Radan, *Jednotka určení SOS I*, Praha 2006.

LÁŠEK Radan, *Vltavská linie*, Dvůr Králové n./ Labem 1998.

LE GOFF Jacques, *Paměť a dějiny*, Praha 2007.

LUKEŠ Igor, *Mimořádná vojenská opatření v květnu 1938: nová interpretace*, HaV, č. 5, 1995, s. 79 – 96.

MĚŘIČKA Václav, *Československá vyznamenání 1918-1938 I*, Hradec Králové 1973.

MINAŘÍK Pavel - ŠRÁMEK Pavel, *Doplnění vojsk mobilizačními zálohami a jejich připravenost na vedení boje*, Sborník vojenské akademie v Brně, řada C - D, 1999, č. 2, s. 47 – 64.

MINAŘÍK Pavel - ŠRÁMEK Pavel, *Zabezpečení válečné armády výzbrojí, technikou a*

materiálem, Sborník vojenské akademie v Brně, řada C - D, 1999, č. 2, s. 35 – 46.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Československé vojenské letectvo v době vyvrcholení mnichovské krize*, HaV 57, 2008, č. 2, s. 43 – 52.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dělostřelectvo československé armády v době vyvrcholení mnichovské krize*, HaV 59, 2010, č. 1, s. 46 – 55.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Anketa "Armáda v roce 1938" - ústřední orgány*, HaV 46 1997, č. 6, s. 87-133.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Anketa "Armáda v roce 1938" - vyšší velitelství*, HaV 47, 1998, č. 2, s. 103 – 136.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Anketa "Armáda v roce 1938" - velitelství divizí a vojskových těles zbraní*, HaV 47, 1998, č. 2, s. 94-124.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Operační dokumentace vyšších velitelství od 24. do 28. září. I. armáda*, HaV 46, 1997, č. 1, s. 131 – 158.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Operační dokumentace vyšších velitelství od 26. do 30. září. II. a IV. armáda*, HaV 46, 1997, č. 3, s. 141 – 174.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Dokumenty čs. armády z podzimu 1938. Rozkazy hlavního velitelství od 24. do 28. září*, HaV, 1996, č. 5, s. 83 – 110.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Několik poznámek k mobilizované čs. armádě v září 1938. (diskuse k článku Rudolfa Sandera)*, HaV, roč. 45, 1996, č. 3, s. 139 – 146.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Personální průvodce po mobilizované čs. branné moci v době vyvrcholení mnichovské krize - vojsková tělesa*, HaV 48, 1999, č. 1, s. 154 – 177.

MINAŘÍK Pavel – ŠRÁMEK Pavel, *Personální průvodce po mobilizované čs. branné moci v době vyvrcholení mnichovské krize. Ústřední orgány vojenské správy a vyšší velitelství*, HaV 1997/5, s. 94 – 130.

MINAŘÍK Pavel, *Reorganizace armády ve 2. polovině 30. let a vytvoření operační sestavy vojsk po vyhlášení mobilizace*, Sborník vojenské akademie v Brně, řada C - D, 1999, č. 2, s. 65 – 90.

Mnichov v dokumentech I – II, Praha 1958.

- MORAVCOVÁ Dagmar - BĚLINA Pavel - PEČENKA Marek, *Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1914 - 1941*, Praha 1994
- MUNZAR Josef (ed. Radan LÁŠEK), *Poručík od ženistů*, Praha 2004.
- NIKRMAJER Leoš, *Likvidace pohraničních pevnostních objektů na Českobudějovicku v období Protektorátu Čechy a Morava*, Výběr 34, 1997, č. 3, s. 213 - 214.
- NOLČ Jiří, *Československá armáda za první republiky*, Brno 2007.
- Novohradské hory a novohradské podhůří. Příroda – historie - život*, Praha 2006.
- PAVEL Jan, *Financování československé armády v letech 1934 – 1939*, HaV, č. 1, 2004, s. 4 – 21.
- PIVCOVÁ Zuzana, *Likvidace československého opevnění po vzniku Protektorátu*, Fortsborník č. 7, Brno 2000, s. 57 - 61.
- PLACHÝ Jiří, *Nástin personálních ztrát Československé armády v době od 21. května 1938 do 31. března 1939*, Praha 2009.
- RADA František, *Když se psalo T. G. M. České Budějovice v prvním desetiletí republiky*, České Budějovice 1992².
- SANDER Rudolf, *Abecední přehled dislokace československé mírové armády v letech 1918 - 39*, SAP 50, sv. 1, Praha 2000, s. 205 – 317.
- SANDER Rudolf, *Branná povinnost v Československu (1918 – 1938)*, HaV 39, 1989, č. 1, s. 255 – 276.
- SANDER Rudolf, *Organizační a dislokační vývoj československé armády v letech 1918 - 1939*, SAP 35, sv. 1, Praha 1985, s. 205 – 317.
- SANDER Rudolf, *Válečná československá armáda v září 1938*, HaV 45, 1996, č. 1, s. 59 – 62.
- SANDER Rudolf, *Vojensky organizovaná protistátní činnost sudetských Němců v předmnichovském Československu*, HaV, č. 2, 1993, s. 68 – 89.
- SCHUSSER František (ed.), *Dva dopisy z října 1938*, Vyšebrodský zpravodaj č. 10/2008, s. 7 – 8.
- SLUKA Václav, *Československá armáda v letech I (1918 – 1920)*, HaV 44, 1995, č. 5, s. 98 –138; **II** (1921 – 1934), HaV 44, 1995, č. 6, s. 118 – 165, **III** (1935 – 1939), HaV 45, 1996, č. 1, s. 87 – 123.
- SOLPERA Jan, *Devětadvacátí v osmatřicátém - jindřichohradecký pěší pluk číslo 29 "Plukovníka J. J. Švece" při obraně republiky na konci třicátých let 20. století*,

Jindřichův Hradec 2008.

SOLPERA Jan, *Nadějný začátek se smutným koncem*, České Budějovice 2008.

SPEYCHAL Robert – GALAŠ Radek, *Stráž obrany státu: historie, uniformy, materiály, insignie*, Praha 2002.

STEHLÍK Eduard, *Československé opevňovací programy 1936 – 1938*, HaV, 2005, č. 1:– s. 4 – 29 ; 2005, č. 2: s. 50 – 59.

STEHLÍK Eduard, *Francie a opevňování Československa ve třicátých letech*, HaV, č. 4, 1999, s. 814 – 841.

STEHLÍK Eduard, *Mírová organizace československé branné moci 22. září 1938*, HaV 46, 1997, č. 3, s. 102 – 132.

STEHLÍK Eduard, *Srdce armády. Generální štáb 1919 - 2009*, Praha 2004, 2009².

STEHLÍK Eduard – LACH Ivan, *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*, Dvůr Králové nad Labem 2000.

STRAKA Karel, *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932 - 1939*, Praha 2007.

STRAKA Karel, *Nejvyšší rada obrany státu a československý zbrojní průmysl v letech 1936 – 1938*, HaV, č. 2, 2006, s. 4 – 22.

STRAKA Karel, *Pokusy o integraci československého obranného zpravodajství z let 1929 – 1938 a příčiny jejich nezdaru*, HaV, č. 4, 2006, s. 4 – 18, č. 1, 2007, s. 4 – 15.

STRAKA Karel, *Realizace odstoupení pohraničních oblastí v důsledku mnichovské dohody v úseku 1. skupiny čs. branné moci*, in: Sborník historie okupovaného pohraničí, sv. 3, Ústí nad Labem 1993.

STRAKA Karel, *Souvislosti vědy a výzkumu s obranou Československé republiky. Vojenský ústav vědecký v letech 1936-1938*, Praha 2006.

STRAKA Karel, *Vojáci politici a diplomaté, Československá vojenská delegace na jednáních mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938*, Praha 2008.

SVOBODA Tomáš – LAKOSIL Jan – ČERMÁK Ladislav, *Velká kniha o malých bunkrech. Československé lehké opevnění 1936 - 1938*, Praha 2011.

SVOBODA Zbyšek, *Československá státní a vojenská symbolika*, Praha 1991.

ŠRÁMEK P., *Podíl Edvarda Beneše na výstavbě československé armády ve třicátých letech*, Dějiny a současnost 22, 2000, č. 4, s. 31 - 34.

- ŠRÁMEK Pavel - Martin RÁBOŇ, *Armádní generál Ludvík Krejčí v dokumentech a fotografiích*, Brno 2000.
- ŠRÁMEK Pavel, *Armádní generál Ludvík Krejčí*, Armádní technický magazín 31, 1999, č. 1, s. 46.
- ŠRÁMEK Pavel, *Československá armáda v roce 1938*, Brno - Náchod 1996.
- ŠRÁMEK Pavel, *Když zemřít, tak čestně*, Brno - Náchod 1999.
- ŠRÁMEK Pavel, *Mobilizace na podzim 1938*, Armádní technický magazín 34, 2002, č. 10, s. 40 – 41.
- ŠRÁMEK Pavel, *Obranyschopnost Československa v roce 1938 (poznámky k názorům o nepřipravenosti na válku)*, ČČH 103, 2005, č. 1, s. 128 – 139.
- ŠRÁMEK Pavel, *Odhodlání versus loajalita. Názory a postoje velení československé armády v roce 1938*, Soudobé dějiny 11, 2004, č. 1-2, s. 56 – 87.
- ŠRÁMEK Pavel, *Personální změny ve velení československé armády v roce 1933*, in: O dějinách a politice, Ústí nad Labem 2001, s. 25 - 35.
- ŠRÁMEK Pavel, *Politická situace v Evropě v letech 1918 až 1938 a ČSR*, Sborník vojenské akademie v Brně, řada C - D, 1999, č. 2, s. 23 – 33.
- ŠRÁMEK Pavel, *Račice – sídlo hlavního velitele čs. branné moci v září 1938*, HaV 45, č. 5, 1998, s. 86 – 90.
- ŠRÁMEK Pavel, *Reorganizace československé armády z roku 1933*, Armády, technika, militaria 1, 2003, č. 6, s. 38 – 39.
- ŠRÁMEK Pavel, *Úvahy o vojenském převratu v období Mnichova 1938*, Historický obzor 6, 1995, č. 7/8, s. 183 – 186.
- ŠRÁMEK Pavel, *Ve stínu Mnichova. Z historie československé armády 1932 – 1939*, Praha 2008.
- ŠRÁMEK Pavel, *Záznam z jednání Nejvyšší rady obrany státu 28. dubna 1936*, Fortsborník 7, Brno 2000, s. 54 – 56.
- ŠRÁMEK, Pavel, *Dobrovolníci v čs. armádě za mobilizace v září 1938*, Vojenské rozhledy 7, 1998, č. 2, s. 158 – 161.
- TESAŘ Jan, *Mnichovský syndrom*, Praha 2000.
- TURNER Victor, *Průběh rituálu*, Praha 2004.
- VAN GENNEP Arnold, *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*, Praha 1997.
- Vlastenci (část pátá)*, Vyšebrodský zpravodaj č. 12/2008, s. 5.

Vlastenci (část třetí), Vyšebrodský zpravodaj, č. 10/2008, s. 4.

Vlastenci, (část šestá), Vyšebrodský zpravodaj č. 3/2009, s. 12 - 13.

VOGELTANZ Jan - POLÁK Milan, *Československé legie 1914 - 1918. Československá armáda 1918-1939 : uniformy – symbolika – výstroj - výzbroj*, Praha 1998.

Vojenské dějiny Československa III, Praha 1987.

VONDRÁŠEK Václav, *Výchovná práce v československé armádě po roce 1918*, Praha 1993.

Webové stránky:

FLIEGER Jan, *Říkali mu bráška "Kultivátor"*, (vloženo 6. 5. 2007), online http://www.valka.cz/clanek_12127.html

ŠRÁMEK Pavel, *Armádní generál Ludvík Krejčí*,

online <http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/osobnosti/1.htm> (vloženo 31.05.2003)

Historie české vlajky, online <http://www.velebny.cz/CSHeraldicka->

http://archiv.cbvk.cz/historicke_mapy/

<http://www.domobrana.net/main.php?soubor=foto1ppl>

http://zpravy.idnes.cz/opravte-domy-benes-prijizdi-podivejte-se-na-unikatni-fotky-pow-/domaci.asp?c=A071212_123903_domaci_itu

MINAŘÍK Pavel, *Prapory, praporce a standarty* (<http://armada.vojenstvi.cz>, 4.05.2003)

ŠRÁMEK Pavel, *Podíl Edvarda Beneše na výstavbě československé armády ve 30. letech*, online <http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/studie/4.htm>

www.pkmodely.estranky.cz

www.wojenstvi.cz

mobilizační složení 4. RD - http://wojenstvi.cz/vasedotazy_34.htm

www.severniceskobudejovicko.estranky.cz

<http://www.fronta.cz/fotogalerie/anslus-rakouska-1938>

<http://www.fronta.cz/dotaz/prubojne-strelivo-vz-31-pouziti-proti-tankum>

Jan SCHINKO, *Stavba Husovy kolonie se tehdejší radnici přičila*, vloženo 29.7.2007, http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/kolonie_putovani_cb20070727.html.

<http://ropiky.net/>

<http://www.vets.estranky.cz/clanky/vpm-okres-usti-nad-orlici/delostrelecka-tvrz-bouda>

Seznam zkratek v textu

BCHL – bojové chemické látky

CPO – Civilní protiletectká obrana

ČsČK – Československý červený kříž

ČSD – Československé dráhy

ČsOL – Československá obec legionářská

DOV - doplňovací okresní velitelství

DTJ – dělnická tělovýchovná jednota

fy. - firma

HDV – Heeresdienstvorschrift (německý armádní služební předpis)

HO – hraniční oblast

HOP – hlavní obranné postavení

HP – hraničářský prapor

HŠ – hlavní štáb

HV – hlavní velitelství

IOV – improvizovaný obrněný vlak (analogicky OV)

JND – Jihočeské národní divadlo

KPL – kanony proti letadlům

LN – Lidové noviny

LO – lehké opevnění, analogicky (TO – těžké opevnění)

MF – ministerstvo financí

MJH – čestné pojmenování „*Mistra Jana Husi*“

MNO – ministerstvo obrany

NJP – Národní jednota pošumavská

NROS – Nejvyšší rada obrany státu

NSDAP – Nationalsozialistische Deutsche Arbeiter Partei

odd. - oddělení

OKW – Oberkommando der Wehrmacht (vrchní velení branné moci)

OPL – obrana proti letadlům, od toho TOPL (teritoriální OPL), AOPL – armádní OPL

OÚ – okresní úřad, i okupační úsek

PO – politický okres

PS – nepodařilo se zjistit, v kontextu je možný význam posádka (posádková stráž ?)

PÚV – proti útočné vozbě, od toho ÚV a PT (protitankový) a KPÚV (kanon)
PV – posádkové velitelství
RD – rychlá divize
RDZ – rota doprovodných zbraní
RO – Rada pro opevňování
ŘOP – Ředitelství opevňovacích prací
S. K. - sportovní klub
SD – Sicherheitsdienst (bezpečnostní služba)
SdFK – Sudetendeutsches Freikorps
SdP – Sudetendeutsches Partei
SIA – Spolek československých inženýrů
SJV – Sdružení jihočeských výtvarníků
SOS – Stráž obrany státu
SP – strážní prapor
SPO – smíšený předzvědný oddíl
SR – strážní rota
TK – těžký kulomet (také LK)
v. v. - ve výslužbě
VKPL – velké kulometry proti letadlům
VKPR – Vojenská kancelář prezidenta republiky
VSD – Vojenský stavební dozor
VÚV – Vojenský ústav vědecký
VV – věcný věstník
vz. - vzor
ZB – Zbrojovka Brno
ZH – zajištění hranic
ZH – zajištění hranic
ZLO – zajištění lehkého opevnění
ZÚ – zvláštní určení
ZVV – zemské vojenské velitelství
ŽSV – Ženíjní skupinové velitelství

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ztráty čs. armády a přidružených ozbrojených sborů v letech 1938 - 1939 v oblasti Českobudějovicka, Českokrumlovska a Jindřichohradecka

Příloha 2: Seznam pohřbených na Vojenském hřbitově České Budějovice

Příloha č. 3: Materiální a početní stavy jihočeského Sudetenteutsches Freikorps

Příloha č. 4: Stavy praporu SOS č. 11 České Budějovice

Příloha č. 5: Svědectví o omlenickém incidentu

Příloha č. 6: Seznam vojenských divadelních a filmových představení za období I. - IX. 1938

Příloha č. 7: Seznam objektů DÚ Planá v oblasti PPL 1

Příloha č. 8: Struktura HO 31 (dle J. Solpery)

Příloha č. 9: Reprodukce plánů přehlídky z 28. 5 1938 (Masarykovo a Švehlovo náměstí)

Příloha č. 10: Obrazová příloha ke slavnostem a každodennosti „MJH“

Příloha č. 11: Hodnosti československé armády (užívané zkratky)

Příloha č. 1: Ztráty čs. armády a přidružených ozbrojených sborů v letech 1938 - 1939 v oblasti Českobudějovicka, Českokrumlovka a Jindřichohradecka⁹⁴⁴

A/ Padlí v boji s SdFK (8)⁹⁴⁵

Antonín Mejzlík

Narozen 1. ledna 1916 ve Vlašimi, české národnosti, římsko-katolického vyznání, pekař, ženatý (1 dítě). Od poloviny března do poloviny května 1938 prodělal kurz asanačních hlídek. Dne 28. 9. 1938 vyslán s **cyklistickou rotou 31** (podřízená HO 31) do pole. O dva dny později se dobrovolně 30. září při dobývání Vyššího Brodu obsazeného henleinovci přihlásil jako pátrač. Během boje u vyšebrodského kláštera byl zasažen střelou do srdce. Jeho nadřízení ho zhodnotili jako "*vzor statečného a nebojácného obránce vlasti*". Pohřben na **vojenském hřbitově Č. Budějovice, hrob č. 172**.⁹⁴⁶

Martin Macht

Narozen 17. 5. 1910 v obci Babylon (v okrese Domažlice). Domovsky příslušný do Borovan, rolník, vojín náhradní roty **p. pl. 1 "Mistra Jana Husi"**. Dne 5. 10. 1938 byl zabit v boji s SdFK u Skřidel nedaleko Cetvin (resp. Velešína), kdy vykrvácel po zranění granátem. Ženatý otec 2 dětí, pohřben 8. 10. 1938 **v Borovanech**.⁹⁴⁷

František Podlaha

Narozený 24. 11. 1910 v obci Budkov (okr. Prachatice), římsko - katolického vyznání, ženatý, rolník, vojín **3. roty p. pl. 1 "MJH"**. Dne 3. 10. 1938 byl těžce zraněn v boji s SdFK v Lomu u Českého Krumlova. Zemřel téhož dne

944 Srv. Jiří PLACHÝ, *Nástin personálních ztrát Československé armády v době od 21. května 1938 do 31. března 1939*, Praha 2009. Jde o poměrně unikátní studii. Podobné seznamy se v minulosti objevily i v jiných publikacích, ale tento je zdaleka nejkompletnější. Zajímá nás pouze úloha vojáků v rámci regionu a krajané. Mnohdy kniha obsahuje mnohonásobně více údajů k jednotlivým osobám. Mimojiné nás zajímají krajané, zemřelí v jiných oblastech ČSR.

945 SdFK = Sudetendeutsches Freikorps, často nazýván i Freikorps Sudetenland, Freiwilliges Schutzdienst. Nezaměňovat zkratku FS se zkratkou československé Finanční stráže.

946 Srv. TAMTÉŽ, s. 15.

947 Srv. TAMTÉŽ, s. 14. Pátrání po jeho hrobu proběhlo neúspěšně, neboť zdejší starý hřbitov pod klášterem byl v 50. letech zlikvidován. Na novém hřbitově (u silnice na O. Újezd) nalezen pravděpodobně jeho příbuzný. Problém je také v místě jeho úmrtí – Skřidla jsou nedaleko Velešína, ne nedaleko Cetvin. Chybí tedy dodatečné zeměpisné určení.

v budějovické Sborové nemocnici 5. Pohřben 5. 10. 1938 ve **Vlachově Březí**.⁹⁴⁸

Petr Sládek

Narozen roku 1910, vojín. Za mobilizace sloužil jako vojenská posila SOS u **praporu SOS 11 - Č. Budějovice**. Dne 28. 9. 1938 padl v boji se SdFK u Vyššího Brodu.⁹⁴⁹

František Staněk

Narozen 6. 7. 1913 v Brdo - Záhoří u Vimperku, české národnosti, římsko/katolického vyznání, domovsky příslušen do obce Bošice, zemědělský dělník. Jako záložník přidělen do **2. roty "Vašatkovy" p. pl. 1 "MJH"**, kam nastoupil při záříjové mobilizaci. Dne 2. 10. 1938 padl u Omlenic (okr. Kaplice) v boji se SdFK. Pohřben na **vojenském hřbitově Č. Budějovice, hrob č. 192**.⁹⁵⁰

Jan Boháč

Vojín p. pl. 1, zastřelen henleinovci dne 1.10.1938 v **Českém Krumlově**.⁹⁵¹

Václav Klimeš

Dozorce FS OFS Dolní Dvořiště. Dne 22.9.1938 u **osady Tichá** zastřelen henleinovci.⁹⁵²

Antonín Měsíček

Vrchní strážmistr četnictva. Člen družstva SOS. Dne 23. 9. 1938 zemřel v nemocnici v Českém Krumlově na následky zranění při boji s henleinovci u **osady Německý Rychnov** (Rychnůvek) dne 21. 9. 1938.⁹⁵³ Podle svědectví Františka Velfla z roku 1968 byla tato událost přece jen o něco dramatičtější: *"Když jsme v roce 1938 bránili Vyšší Brod proti ordnerům, byl mne tajně doručen dopis od velitele četnické stanice v Leonfeldenu v Rakousku. Léta jsme se znali. Psal mi, že mne a strážmistra Měsíčka v Kapličkách se chystají ordneři zabít, tak abychom si dali pozor. Ihned jsem zprávu zatelefonoval i štábnímu strážmistru Měsíčkovi v Kapličkách. Ten mi jen odpověděl, že má pro strach uděláno. A večer byl mrtvý. Když jel v podvečer na motorce do Rychnova, ordneři natáhli přes silnici tenké lanko a když Měsíček spadl z motorky, zabili ho ručním granátem: ' Já jen suše dodávám, že se to stalo 21. září*

948 Srv. TAMTÉŽ, s. 18.

949 Srv. TAMTÉŽ, s. 19.

950 Srv. TAMTÉŽ, s. 20.

951 Srv. Online zde <http://www.vets.estranky.cz/clanky/vpm-okres-usti-nad-orlici/delostrelecka-tvrz-bouda> (vlozeno 22. 1. 2009).

952 Srv. J. PLACHÝ, c. d., s. 20.

953 Srv. TAMTÉŽ.

1938. Štábní strážmistr Antonín Měsíček byl s těžkým zraněním odvezen do nemocnice, kde svému zranění podlehl".⁹⁵⁴ Podle svědectví Karla Kříženeckého, příslušníka finanční stráže však tomu bylo úplně jinak: "Naším jediným dopravním prostředkem byl motocykl jednoho kolegy z oddělení, který dělal spojku a vozil nám zprávy. Druhý měli četníci. Jejich veliteli se stal osudným. Vrchní četnický strážmistr Antonín Měsíček na něm jel ve středu 21. září 1938 kontrolovat náš hraniční úsek, ale poblíž Německého Rychnova jej ze zálohy na cestě u lesa střelbou napadli henleinovci. Zasáhli jej do břicha. Ujel prý ještě kus cesty".⁹⁵⁵ Dvě svědectví a v každém úplně jiný popis smrti. Ovšem realističtější a z hlediska jistoty zastavení motocyklisty se jeví jako účelnější první způsob.

B/ Zemřelí v důsledku nehod, úrazů (5)

Josef Kolář

Narozený 17. 11. 1914 v Knittelfeldu v Rakousku, české národnosti, československého evangelického vyznání, domovskými příslušen do obce Mezimostí (okr. Třeboň), povoláním úředník. Dnem 1. 3. 1937 jmenován desátníkem. Střelec z pušky I. třídy,⁹⁵⁶ absolvent kurzu pozorovatelů. K 1. 10. 37 již v aktivní záloze, pracoval jako úředník Avie v Čakovicích. Zúčastnil se květnové mobilizace v dnech 26. 5. - 17. 6. 1938 a následovně zářijové mobilizace. Dne 9. 11. 1938 byl nešťastnou náhodou zastřelen při službě na demarkační čáře. Zemřel ve Sborové nemocnici 5 v Č. Budějovicích. Pohřben na obecním hřbitově ve **Veselí nad Lužnicí**.⁹⁵⁷

Rudolf Ribola

Narozen 20. 4. 1916 v Českých Budějovicích, české národnosti, římskokatolického vyznání, domovskými příslušný do Adamova, číšník, neblížejší příbuzní čp. 63 v Pražské ulici, letec. Dne 23. 5. 1938 zahynul při havárii letounu Š-328.80 **11. letky leteckého pluku 1** 300 metrů severně od silnice Vejprty - Leil (dnes Černý potok).⁹⁵⁸

František Josef Beránek

Narozen 29. 11. 1914 v Niederwölzu (Rakousko), německé národnosti,

954 Srv. *Kdo byl Antonín Měsíček*, Vyšebrodský zpravodaj, č. 6/2008, s. 13 - 14.

955 Srv. *Vlastenci (část třetí)*, Vyšebrodský zpravodaj, č. 10/2008, s. 4.

956 Jde o označení střelecké odbornosti. Odznaky byly udělovány ve 3 třídách a to v bronzovém, stříbrném a zlatém provedení. Srv. Z. KRUBL, *Československé a české vojenské odznaky*, s. 41 - 43, zobrazení s. 93.

957 Srv. TAMTÉŽ, s. 25.

958 Srv. TAMTÉŽ, s. 46. Srv. online <http://www.zkracovatko.cz/03g4>.

římsko - katolického vyznání, domovsky příslušný do obce Pacov, stavební dělník, příbuzní v Kněžských Dvorech. Základní službu prodělal u **6. roty p. pl. 1 "MJH"**. Dnem 30. 9. 1935 přemístěn k **strážnímu oddílu 3 v Rudolfově**. Do I. zálohy přeložen 11. října 1936 (15. 10 1936 přemístěn zpět k 6. rotě). V roce 1938 vykonal cvičení ve zbraní ve dnech 25.7. - 21. 8., nastoupil v záříjové mobilizaci. Dne 9. 2. 1939 zemřel v **Písku** na kopnutí koněm.⁹⁵⁹

Miloslav František Novák

Narozen 24. 6. 1914 v Žirovnici (okres Kamenice nad Lipou), akviziční úředník v pojišťovně. Dnem 1. 10. 1936 nastoupil základní službu u **technické roty p. pl. 29 "J. J. Švece"** (15. 4. 1937 přidělen k 3. rotě, 15. 5. 1938 k rotě doprovodných zbraní). Prodělal výcvik ve spojovací škole telegrafního praporu 1 ve dnech 15. 11. 1936 - 7. 4. 1937 a dále kurz pozorovatelů v červnu 1937, kanonový výcvik květen 1938. Střelcem z pušky I. třídy 19. 6. 1937, úderníkem jmenován 17. 7. 1937. Mezi 22. 9. 1937 a 14. 1. 1938 jako písař ve **štábu 5. divize**. Zemřel na následky blíže nespécifikovaného úrazu dne 25. 6. 1938 v Jindřichově Hradci, pohřben v **rodišti**.⁹⁶⁰

Jaroslav Novák

Dozorce FS OFS Cetviny. Dne 30. 7. 1938 zastřelen u Cetvin nešťastnou náhodou na stráži pomocným dozorcem Miroslavem Salabou.⁹⁶¹ Příčinou incidentu bylo zřejmě značné nervové vypětí SOSáků, které prodělávali díky neustálé službě na hranicích již od květnové mobilizace. Věc se odehrála krátce před 23:30 hod.

C/ Utopení (1)

Josef Mautner

Narozen 11. 2. 1914 v osadě Hodoň, obec Mnichovice (okres Kaplice), rolník. Vojín **10. roty p. pl. 1 "MJH"**. Zemřel dne 7. 6. 1938, utopil se na plovárně "U špačků" v Č. Budějovicích. Pohřben v **Kapličkách** (Kepellen, okres Kaplice).⁹⁶²

D/ Nemoce (8)

Jan Knirling (uváděno i Knierlinger)

959 Srv. TAMTÉŽ, s. 72.

960 Srv. TAMTÉŽ, s. 78 - 79.

961 Srv. online <http://www.zkracovatko.cz/07qj> (vloženo 16. 3. 2009). Srv. dále J. BENEŠ, *Stráž*, s. 278 - 279.

962 Srv. J. PLACHÝ, c. d., s. 85.

Narozen 7. 7. 1911 v Lesním Kostele (Waldkirchen), domovsky příslušný do obce Pomezí (okres Jindřichův Hradec), německé národnosti, dělník. Vojín **12. roty p. pl. 29 "J. J. Švece"**. Zemřel dne 31. října 1938 (uváděno i 21.) v Masarykově nemocnici v Č. Budějovicích na meningitidu.⁹⁶³ Pohřben na **vojenském hřbitově v Českých Budějovicích**.⁹⁶⁴

Jan Klína

Narozen 7. 9. 1891 v Nové vsi (okr. Č. Budějovice), štábní rotmistr z povolání. Za mobilizace sloužil u **dragounského pluku 3**. Zemřel dne 30. května 1938 v **Šamoríně** na rozedmu plic⁹⁶⁵ a pohřben tamtéž.⁹⁶⁶

František Malecha

Narozen 18. 11. 1897 v Dolním Bukovsku, poručík správní zbrojní služby z povolání u **5. odd. II. odboru MNO**. Zemřel dne 28. 1. 1939 ve sborové nemocnici I Praha na zánět osrdečnice. Pohřben na **hřbitově sv. Otýlie v ČB**.⁹⁶⁷

Alois Markvart

Narozen dne 9. 5. 1914 v Šimpachu (okr Pelhřimov), zedník, vojín **7. roty p. pl. 29 "J. J. Švece"**. Zemřel 8. 7. 1938 v Okresní nemocnici v Č. Budějovicích na meningitidu, pohřben ve **Věží** (okr Pelhřimov).⁹⁶⁸

Jan Michalec (uváděno i Mihalec)

Narozen 20. 3. 1907 v Sevljuši na Podkarpatské rusi (dnes Ukrajina), rusínské národnosti, rolník. Vojín **2. náhradní roty p. pl. 29 "J. J. Švece"**. Zemřel dne 13. 10. 1938 ve Sborové nemocnici 5 v Českých Budějovicích na následky srdeční ochablosti, pohřben na **vojenském hřbitově v Č. Budějovicích, hrob č. 194**.⁹⁶⁹

František Štěrba

Narozen 3. 12. 1900 v Kališti (okres České Budějovice), nadporučík hospodářské služby u **p. pl. 38**. Zemřel 30. 6. 1938, ve Sborové nemocnici I Praha na

963 **Meningitida** neboli zánět mozkových blan je závažné infekční onemocnění, při kterém dochází k zánětu mozkových obalů (meningů).

964 Srv. TAMTÉŽ, s. 92 - 93.

965 **Rozedma plic** je označení pro plicní emfyzém. Ten je řazen do onemocnění, které se nazývá chronická obstrukční plicní nemoc. Z tohoto názvu je patrné, že pro tuto chorobu je typické zúžení (obstrukce) dýchacích cest a zároveň při rozedmě dochází k destrukci plicních sklípků.

966 Srv. TAMTÉŽ, s. 92.

967 Srv. TAMTÉŽ, s. 95.

968 Srv. TAMTÉŽ.

969 Srv. TAMTÉŽ, s. 96.

flegmonu retroperitonialis.⁹⁷⁰ Pohřben v **Dobré Vodě u Č. Budějovic**.⁹⁷¹

Eduard Šustr

Narozen 1908 ve Čtyřech Dvorech (okr. Č. Budějovice), domovská obec Břilice. Vojín náhradní technické roty **p. pl. 29 "J. J. Švece"**. Zemřel **18. 10. 1938 v nemocnici v Č. Budějovicích**.⁹⁷²

František Trillsam

Narozen 14. 7. 1914 v Č. Budějovicích, učitel. Četař aspirant na trvalé dovolené u **p. pl. 1 "MJH"**. Zemřel 8. listopadu 1938 v Č. Budějovicích na tuberkulózu.⁹⁷³ Pohřben na **hřbitově sv. Otýlie**.⁹⁷⁴

E/ Sebevraždy (6)

Bohumil Vávra

Narozen 1918 ve sv. Jiljí (Jugoslávie), domovská obec Sakorady (okr. Hořice). Desátník aspirant u **p. pl. 29 "J. J. Švece"** se dne 3. 10. 1938 po zprávách o odstoupení dalšího území zastřelil (dopis nenalezen).⁹⁷⁵

Adolf Egermann

Narozen 23. 9. 1910 v Bernově (okr. Nejdek), německé národnosti, ženatý, hudebník. Vojín **p. pl. 1 "MJH"**. Zemřel zastřelením dne 30. září 1938 ve Včelné (uváděn i Kamenný Újezd - Důl). Důvod zastřelení neznámý, pohřben v **rodišti**.⁹⁷⁶

Jan Hájek

Narozen 6. 12. 1899 v Č. Budějovicích, rotmistr z povolání u **II. odd. dělostřeleckého pluku 102**. Zemřel dne 6. června 1938 v Jihlavě zastřelením, pohřben v **Rokycanech**.⁹⁷⁷

970 **Flegmóna** (*phlegmona*) je neohraničený bakteriální zánět, šířící se měkkými tkáněmi. Během několika hodin se může rozšířit do celé končetiny. Končetina oteče, zrudne a bývá znatelně teplejší než zbylé končetiny. Velmi často se objeví horečka. Flegmóna vyžaduje léčbu antibiotiky a poměrně často i chirurgické ošetření. V případě, že se léčba zanedbá či přijde pozdě, může postižený o končetinu přijít.

971 Srv. TAMTÉŽ, s. 98.

972 Srv. TAMTÉŽ.

973 **Tuberkulóza** (z *tuberculum* - hrbolek, nádorek), též **TBC**, dříve **souchotiny**, či **úbytě (oubytě)**, je bakteriální onemocnění způsobené tzv. Kochovým bacilem. Nejčastěji napadá plíce. Potvrzuje se na základě rentgenového vyšetření a laboratorní kultivace či mikroskopická detekce původce tohoto onemocnění.

974 Srv. TAMTÉŽ, s. 99. Poznámka: že by se jednalo o někoho z rodiny? Srv. DR 40 – čet. délesl. Karel Trillsam, 10. rota PPL1.

975 Srv. TAMTÉŽ, s. 110.

976 Srv. TAMTÉŽ, s. 124.

977 Srv. TAMTÉŽ.

František Hrubý

Narozen 30. 1. 1916 (uváděno i 1915) v Č. Budějovicích, pekařský pomocník. Vojín **10. roty p. pl. 1 "MJH"**, nastoupil 1. 10. 1937. Zemřel dne 22. 2. 1939 v Č. Budějovicích na následky sebevraždy zastřelením, důvod neznámý. Pohřben **na hřbitově sv. Otýlie**.⁹⁷⁸

František Štaif

Narozen 29. 10. 1892 v Chrástu (okr. Plzeň), české národnosti, bez vyznání, ženatý. Od 18. 5. 1937 velitel **3. strážní roty p. pl. 1 "MJH"** v Č. Budějovicích a Rudolfově, od 1. 10. 1937 velitel náhradní roty, štábní **kapitán pěchoty p. pl. 1**. Zemřel dne 4. 10. 1938 zastřelením v Č. Budějovicích z důvodu blíže neupřesněného selhání nervů. Pohřben **na městském hřbitově Č. Budějovice**.⁹⁷⁹

Josef Voítl

Vojenská posila SOS (prapor SOS 11 Č. Budějovice), zemřel dne 24. května 1938 v **Pohoří** na následky sebevraždy.⁹⁸⁰

Vojenské osoby pohřbené na Vojenském hřbitově České Budějovice v období 1938 - 39⁹⁸¹ (první je číslo hrobu, neuvedených výše 7)

6 – Rudolf Ouhleda – narozen 5. 7. 1902, zemřel 8. 12. 1939

37 - František Polešovský – 25. 1. 1888, pomocný zdravotník, zemřel 31. 10. 1938, štábní rotmistr

146 - Garuisch Rudolf – narozen 1909, dělostřelecký pluk 5, zemřel 30. 9. 1938

156 - Jan Kašpar, narozen 1882, zemřel 7. 5. 1938

172 - Antonín Mejzlík – pěší pluk 1 "MJH", narozen 1916, zemřel 30. 9. 1938 (srv. výše)

178 - Jan Knirling – pěší pluk 29, narozen 1911, zemřel 31. 10. 1938 (srv. výše)

185 - Arnošt Herbst – dělostřelecký pluk 5, narozen 1915, zemřel 27. 5. 1938

187 - Zahradník František – narozen 1893, zemřel 4. 6. 1938

978 Srv. TAMTÉŽ, s. 125.

979 Srv. TAMTÉŽ, s. 128. Srv. VUA - VHA, f. Kvalifikační listiny, František Štaif, nar. 1892.

980 Srv. J. PLACHÝ, c. d., s. 129.

981 Srv. SOKA ČB, f. Vojenský hřbitov, sign. 31/3777. Není bez zajímavosti, že v průběhu 2. světové války zde bylo pohřbeno celkem 20 příslušníků německé branné moci a 2 rudoarmějci. Dokonce zde našel klid i jeden příslušník Waffen -SS. Šlo o vojáka ménem Ervids Freimanis, SS Ers. u. Ausb. Batt., narozen 23. 3. 1926, zemřel 19. 10. 1944 ve věku 18 let. Dosáhl hodnosti SS - Sturmman (svobodník).

190 - Špičan Jan – narozen 1916, dělostřelecký pluk 5, zemřel 31. 1. 1938

192 - František Staněk – narozen 1913, pěší pluk 1 "MJH", zemřel 2. 10. 1938 (srv. výše)

194 - Jan Michalec – narozen 1907, pěší pluk 29, zemřel 13. 10. 1938 (srv. výše)

ZTRÁTY V BOJI CELKEM

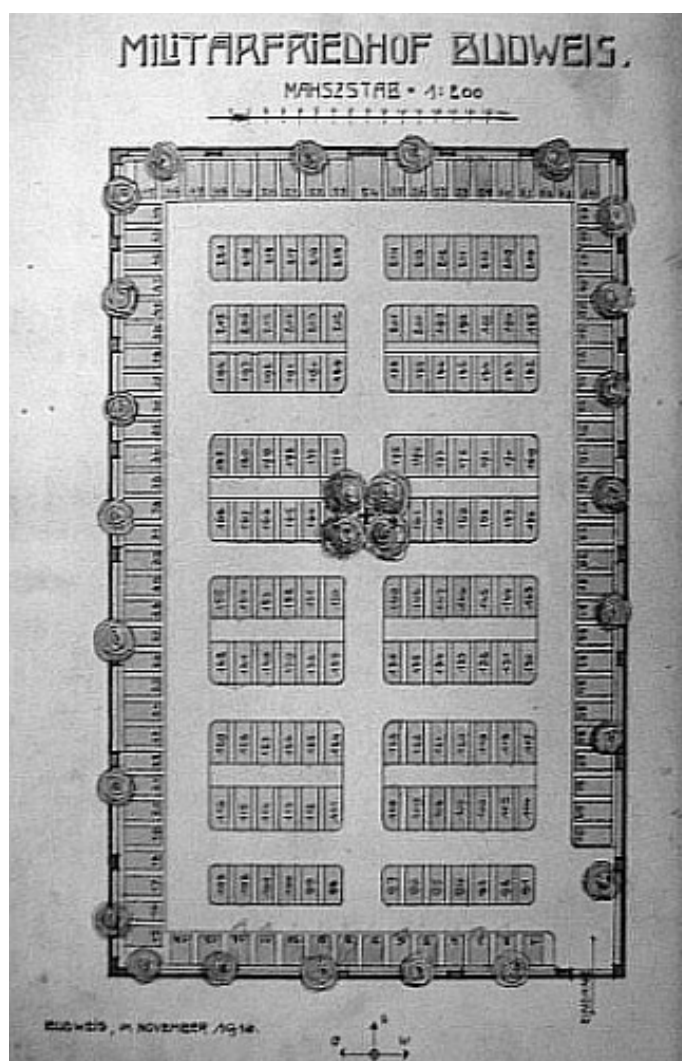
p. pl. 1: 4 muži

cyklistická rota 31: 1 muž

četnictvo: 1 muž

SOS: 1 muž

Finanční stráž: 1 muž = zatím celkem **8 mužů** všech složek prokazatelně padlých v boji

Plánek vojenského hřbitova České Budějovice (zdroj SOKA České Budějovice).

Příloha 2: Seznam pohřbených na Vojenském hřbitově České Budějovice

č.hr.	příjmení	křestní	jednotka	narozen	kde	zemřel	poz.
2	Hájek	František	Zeměbr. Pluk 29.	1886		17.9.1914	
3	Mezera	Jan	Zeměbr. Pluk 29.	1884		3.9.1914	
4	Vávra	Alois	Pěší pluk 100.	1881		20.9.1914	
5	Sýkora	Vít	Pěší pluk 91.	1895		21.5.1915	
6	Ouhleda	Rudolf		5.7.1902		8.12.1939	
7	Voborník	František	Pěší pluk 75.	1890		14.9.1914	
8	Zarda	Josef	Zeměbr. Pluk 1.	1879		22.9.1914	
9	Wastl	Josef	Zeměbr. Pluk 29.	1873		1.10.1914	
10	Leppak	Willi	J.Ers.Bat. 23.	1915		18.7.1941	
11	Wurzinger	Matěj	Pěší pluk 91.	1879		26.10.1914	
12	Dvořák	Antonín	Polní dělostřel.Pl.24	1894		17.1.1915	
13	Schlatter	Erwin	Schütz.Res.Laz. Bud.	17.8.1918	Stuttgart	23.7.1940	
14	Deutsch	Rudolf	Lehký děl. Pluk 24.	1881		18.10.1914	
22	Walker	František	Náhr.pěší prap.23	1913		12.8.1941	
23	Kočí	Jindřich	Děl. Pluk 5.	1902		1.5.1923	
28	Hilgarth	Anton	C.aK. Zeměbr. Pluk 29.	20.2.1905		20.7.1914	První účetní poddůstojník
32	Engl	František		25.8.1899		5.7.1933	kapitán
36	Tesař	Rudolf	voj. Nem. 4	30.3.1891		14.6.1949	poručík
37	Polešovský	František	Pom.zdrav.	25.1.1888		31.10.1938	štabní rotmistr
59	Pečeně	Karel		1856		31.3.1930	hejtman
65	Vaněček	Josef	děl.pluk 5.	1906		25.6.1928	
79	Kloiber	Jan	Pěší pluk 1.	1905		15.4.1927	
80	Peleška	František	Děl. Pluk 105.	1902		4.6.1930	
86	Janoušek	Antonín	Pěší pluk 91.	1901		30.6.1923	
87	Blažek	Jan	Pěší pluk 4.	1901		26.5.1923	
91	Wedan	Rupert	L.N.Res.Komp.31/17.	25.3.1910	Wolfsberg	9.6.1942	
92	Skarda	Wilhelm	Kan./Flak. Rgt.61	20.4.1924	Č. Budějovice	26.6.1942	
93	Bacher	Franz	L.16 390.	9.1.1921		2.7.1942	Obergefreiter
94	Firley	Wilhelm	Feldp. 07949	2.2.1922	Berlin	17.11.1943	Obergefreiter

140	Hubáček	Václav	Pěší pluk 1.	1910	9.10.1933
141	Moutřé	Florian	Pěší pluk 11.	1907	24.1.1930
142	Panka	Jan	děl. pluk 105.	1909	1.4.1930
143	König	Jan	děl. pluk 105.	1908	9.1.1930
144	Rych	Jaroslav	pěší pluk 1.	1911	4.3.1934
145	Panyko	Mikuláš	děl. pluk 105.	1909	12.4.1930
146	Garusch	Rudolf	děl. pluk 5.	1909	30.9.1938
147	Hennl	Karel	pěší pluk 11.	1910	10.3.1934
148	Hotek	Karel	děl. pluk 305.	1903	3.7.1931
149	Sehoř	Jan	pěší pluk 1.	1908	19.7.1931
150	Kubiš - Zápotočný	Josef	děl. pluk 105.	1909	20.5.1932
151	Martuš	Pavel	Pěší pluk 1.	1909	15.6.1932
152	Lukačovič	František	děl. pluk 255.	1909	30.6.1933
153	Lüftner	František	děl. pluk 305.	1909	13.7.1932
154	Baumgart	Josef	pěší pluk 29.	1909	15.7.1932
155	Krmet	Josef	pěší pluk 1	1910	8.2.1933
156	Kašpar	Jan		1882	7.5.1938
157	Holzepl	Arnošt	pěší pluk 1	1912	6.1.1935
158	Mrzena	František	pěší pluk 1	1884	4.11.1934
159	Stořil	Jan	děl. pluk 5.	1906	20.1.1927
160	Drdoš	Kolman	pěší pluk 1	1912	1.11.1934
161	Lohberger	Josef	děl. pluk 5.	1912	18.10.1934
164	Kuran	Otto	Pěší pluk 29.	1914	6.9.1936
165	Čihal	Karel	automob. prap.	1917	19.2.1937
166	Jakš	Josef	pěší pluk 11.	1913	9.8.1935
167	Votruba	Alfred	pěší pluk 1	1911	24.5.1937
168	Reiter	Jan	děl. oddíl 84.	1914	19.10.1936
169	Student	Karel	děl. pluk 5.	1912	30.1.1935
170	Franta	Jindřich	pěší pluk 1	1913	9.2.1935
171	Dvořák	Jan	pěší pluk 1	1911	13.3.1935
172	Mejzlík	Antonín	pěší pluk 1	1916	30.9.1938

173	Bastl	Karel	intendant.	1911	22.5.1935
174	Zahrádka	Jaroslav	děl.pluk 301.	1913	16.9.1935
177	Turinský	Václav	pěší pluk 29.	1913	20.8.1936
178	Knirling	Jan	pěší pluk 29.	1911	31.10.1938
179	Hofmann	Herman	Pěší pluk 1	1914	2.8.1936
180	Černík	Josef	děl.pluk 5.	1906	13.6.1937
181	Puchinger	Max	děl.pluk 5.	1914	15.6.1936
182	Matějček	Otakar	pěší pluk 1	1914	16.10.1936
184	Donner	Max		1874	1.6.1898 poručík
185	Herbst	Arnošt	děl.pluk 5.	1915	27.5.1938
187	Zahradník	František		1893	4.6.1938
189	Wjplinger	Josef			6.2.1883 major
190	Špičan	Jan	děl.pluk 5.	1916	31.1.1938
192	Staněk	František	pěší pluk 1	1913	2.10.1938
194	Michalec	Jan	Pěší pluk 29.	1907	13.10.1938
196	Bauer	J.		13.5.1861	25.3.1925 major v.v.
209	Hoschek	Josef		1858	9.2.1929 podplukovník v.v.

Příloha č. 3: Materiální a početní stavy jihočeského Sudetenteutsches Freikorps⁹⁸²

Freikorps byl zpravidla zásobován starším, zejména rakouským materiálem. Do tohoto lze samozřejmě započítat i sumu kořistního čs. materiálu, který byl získán např. při přepadech četnických stanic, skladů zbraní apod. Karel Straka ve své knize uvádí dodávku rakouských zbraní ve dnech 22. - 24. září 1938 z Waffen – Hauptdepotu ve Vídni.⁹⁸³

Co se týče výzbroje, šlo převážně o starší zbraně jako Manlicher M95 a kulometry Schwarzlose M7/12. Speciální výstroj tvořily samopaly Bergmann, trhaviny, zápalné láhve, granáty - nevyjímaje čs. zbraně získané během střetů (200 pušek, 61 pistolí, 460 granátů). Někdy šlo o zbraně lovecké, malé pistole nebo sečné a bodné zbraně vlastní výroby. Podle Miloslava Johna SdFK disponoval v září 1938 tímto: *6985 pušek, 995 pistolí, 64 kulometů Schwarzlose, 3 kulometry ZB 26, 20 samopalů Bergmann, 8 granátometů, 1100 granátů rakouského původu, 2 nákladní auta, 1 lehký letoun, 3 čluny, 10 různých motorizovaných vozidel.*⁹⁸⁴

Stav vybavení "Gruppe Österreich" k 21. 9. 1938⁹⁸⁵

zbraně - 2 600 pušek (rak.) + 260 000 ran

- 10 lehkých kulometů (rak.) + 10 000 ran

- dále ještě 3 380 pušek

- 2 500 ručních granátů

osoby⁹⁸⁶ – 7798 mužů (24 TK, 6 900 pušek, 447 000 ks střeliva, 800 granátů, 52 přileb, 102 pistolí)

982 Něco málo k organizaci tohoto teroristického sboru. Organizaci mělo tvořit 31270 lidí, všichni byli registrovaní, avšak nemuseli bojovat. Velitelství bylo na zámku Donndorf u Bayeruthu (Bavorsko). Velitelé: K. Henlein, K. H. Frank, Dr. Hans Blaschke, Anton Pfrogner. Nejmenší jednotkou měl být tzv. **Schar** (družstvo): 10 - 14 osob, dále **Truppe** (četa): 3 - 5 družstev, **Sturm** (rota): 3 - 4 čety, **Bann** (prapor): 800 osob, **Hauptbann** (pluk): 4 - 6 praporů - pouze plánované, **Kampfgruppe** - jejich vznik se předpokládal. Jednotky měly být tvořeny teritoriálně, díky znalosti místního terénu a poměrů. Základny se tvořily v Říši nedaleko československých hranic.

983 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 127.

984 Srv. i pro poznámku č. 37 Miloslav JOHN, *Září. 1. díl, Přípravy nacistického Německa na přepadení Československa v roce 1938*, Brno 1997, s. 86 - 87, s. 90. Tyto údaje je třeba brát se značnou rezervou i díky negativním referencím na Johnovy knihy. Srv. např. recenzi Pavla Minaříka, online http://armada.vojenvstvi.cz/recenze_4.htm, (poslední aktualizace 31. 5. 2003).

985 Srv. K. STRAKA, *Vojáci*, s. 127.

986 Srv. TAMTĚŽ, s. 173.

Gruppe I Wien (celkem 5365)

- 1. Batt – Weitra an der Thaya – 592
- 2. Batt – Waidhofen – 1057
- 3. Batt – Weitersfeld – 568
- 4. Batt – Hangsdorf – 300
- 5. Batt – Lea – 634
- 6. Batt – Poysdorf – 892
- Durchgangslager Wien - 1322

Gruppe II Linz (celkem 4748)

- 1. Batt – Rohrbach – 1113
- 2. Batt – Leonfelden – 1054
- 3. Batt – Freistadt – 946
- 4. Batt – Aigen – 832
- 5. Batt – Zwiesel – 803

Příloha č. 4: Stavby praporu SOS 11 – České Budějovice (velitel pplk. Quido Matoušek, politické okresy České Budějovice, Kaplice, Český Krumlov)⁹⁸⁷

složka SOS	22. 9. 1938	24. 9. 1938	11. 11. 1938
četnictvo	140	140	86
policie	55	55	6
finanční stráž	220	220	168
armáda	754 záložníků (+ 171 na velit. postech)	690	805
celkem	1105	1105	1065

⁹⁸⁷ Srv. TAMTĚŽ, s. 178. Pro srovnání uvádím i počty k 22. září 1938. Srv. Jindřich MAREK, *Hraničářská kalvárie: příběhy posledních obránců Masarykovy republiky na severu Čech a Podkarpatské Rusi v letech 1938 - 1939*, Cheb 2004, s. 296.

Příloha č. 5: Svědectví o omlenickém incidentu (VUA-VHA, f. Pěší pluk 1, K4, inv. č. 6)⁹⁸⁸

Den si nepamatuji. Přišel rozkaz od vel. pluku, že demarkační čára je Omleničky, Anger /Nevím, zda jméno jsem správně napsal/ a nařízeno vystaviti PS. Bylo provedeno podle rozkazu. Po uplynutí 3 hod. byl rozkaz změněn a demarkační čára stanovena všeobecně 100 m východně od trati Dol. Dvořiště - Kaplice. Rozkaz musel být proveden urychleně. Vzal jsem auto, abych vojáky rychle odvezl z Omleniček mě doprovázeli 3 vojáci. Po příjezdu na žel. stanici Omlenici, ponechal jsem auto i s vojáky na stanici a sám jsem šel k vesnici Omleničky. Když jsem byl několik desítek metrů od nádraží Omleničky viděl jsem vyjížděti z velkých Omlenic německá obrněná vozidla, doprovázena nákladními auty naloženou pěchotou. Šel jsem rychle k této koloně, abych je zastavil a velitele požádal o odvedení moje P.S. Při přibližování k této koloně, viděl jsem jak několik civilních osob vyšlo z Omleniček, zastavilo se u prvního obrněného vozidla a něco tam mluvili s posádkou. Netrvalo dlouho, vel. vozidla uzavřel vrchní otvor a začal dávkami střílet na jižní okraj Omleniček. V té době běžel jsem ke koloně, nezabránil jsem střelbě naopak několik Němců, kteří mě spatřili vyskočili následujících vozidel, obstoupili mě, odzbrojili a vedli k prvnímu vozidlu. Tam jsem se sešel s velitelem kolony /toho pacholka bych si přál vidět jednou na frontě/. Ten mě nařídil, abych šel před tankem šimral mě kulometem v týlu a jel za mnou do vesnice. Tam jsem našel pouze jednoho vojáka za prvním rohem jednoho statku⁹⁸⁹ již umírajícího. Celá stráž ustoupila. Já pokračoval pěšky dále vesnicí a při vhodné příležitosti jsem skočil za domek a utekl Němci neslavně do lesa, abych zařídil další.

V té době co se tohle odehrávalo se mnou, počínali si vojáci mého oddílu takto:

Ti, kteří mě v autu doprovázeli viděli jak mě Němci chytili. Šofér obrátil vůz a jel s ním mizernou cestou pro pomoc do Kaplice. Přijel do kasáren a tam bylo úplné pobouření. Několik vojáků vsedlo ihned do auta, vzali leh. kulomet a jeli ihned zpět autem mě osvobodit. Po příjezdu na omlenické nádraží však viděli ohromnou sílu Němců v Omlenicích, tož stáli bezradně delší dobu na nádraží a když nevěděli východisko vraceli se zpět do kasáren a v tom momentě jsem je na sebe upozornil, že jsem se z rukou Němců dostal.

988 Ediční poznámka: Text je ponechán v původním znění, tj. se všemi chybami, dobovým jazykem a dobovými vojenskými pojmy a opatřen doplňujícími vysvětlivkami.

989 Doplněna poznámka přímo v textu: hostinec Jana Beneše v Omleničkách. Podle přípisu měl zmíněný majitel restaurace po osvobození v květnu 45 umístit na dotyčný roh zemřelému vojínu pamětní desku.

Příloha č. 6: seznam vojenských divadelních a filmových představení za období I. - IX. 1938

DIVADLO

5. 1. "Maminčiny starosti"
6. 1. "Prodaná nevěsta"
12. 1. opereta "Vrabčák"
20. 1. "Úžasný Dr. Clitterhouse"
26. 1. "Lékárník Bourachon"
2. 2. "Hraběnka Marica" (host Slávka Procházková)
9. 2. "Dvaasedmdesátka"
17. 2. "Malodohodová opereta: Byli jsme a budem"
23. 2. "Šťastná žena"
 "Jízdní hlídka"
2. 3. "Tisíc a jedna noc (host Slávka Procházková)
5. 3. "Matka"
6. 3. "Hubička" – výročí bitvy u Bachmače
 2 obrazy "Bílé nemoci"
10. 3. "Filipina a spol"
16. 3. "Brandejští dragouni"
23. 3. "Jízdní hlídka"
24. 3. "Matka"
30. 3. "Ahoj na neděli"
27. 4. "Herzen im Schnee"
21. 5. "Rusalka"
22. 5. "Prodaná nevěsta"
 "Kdybych byl králem"
4. 6. "Vojnarka"

FILM

18. 1. Poslední mohykán
4. 2. "Třetí rota"
11. 3. "Tajemství žluté komety"
16. 3. "Píseň černých hor".
 27. 3. "Cesta jižní Afrikou"

Příloha č. 7: Seznam objektů DÚ Planá v oblasti PPL 1

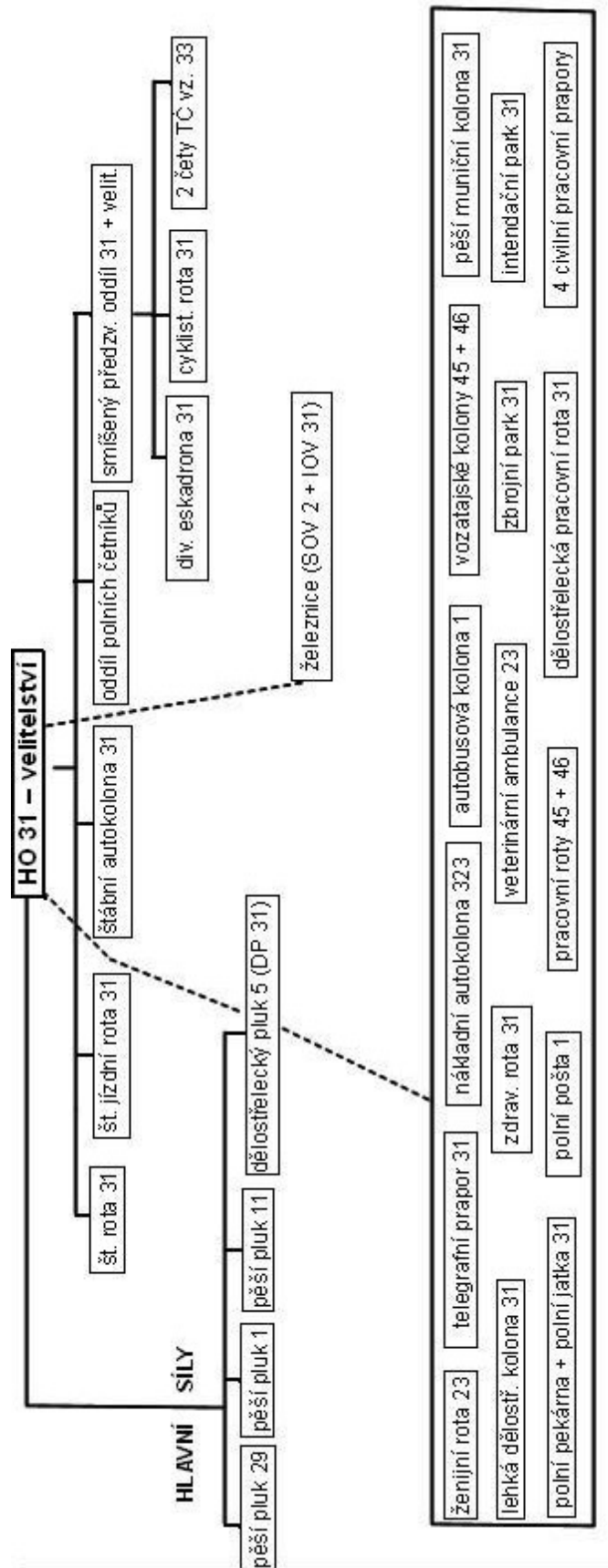
číslo	silniční mosty a můstky (délka)	trhavin (kg)	provede	hodin	rozkaz k mícení dává
1d	JV od Hruštic (39m)	150 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku – SOS
4kd	ve Frymburku (90m)	250	1 + 4	8	velitel úseku – SOS (e.č. 378)
12d	pod hradem v Č. Krumlově (41,3m)	100 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku
14ž	západně Zátone přes Drossenbach (12m)	80	1 + 4	8	velitel úseku
17žb	v Rožmberku (45m)	340	1 + 4	8	velitel úseku (e. č. 381)
22k	S od Nažidel přes Katzelbach (7,2m)	35	1 + 5	10	velitel úseku
25žb	přes Malši na V okraji Kaplice (23,2m)	100	1 + 5	10	velitel úseku
34žb	přes potok Švarcavu v N. Benešově (11,5m)	50	1 + 5	10	velitel úseku
41žb	přes Stropnický potok v N. Hradech (17m)	50	1 + 5	10	velitel úseku
60žb	přes potok Disten jižně od Kaplic na buděj. silnici (8m)	340	1 + 5	4	velitel HO (e. č. 389)
65dž	u rybníku ve Zlaté Křiži na silnici do Č. Údolí	30	1 + 3	8	velitel úseku
3k	přes Cerný potok S od Frymburku (7m)	26	1 + 5	8	velitel úseku
9d	přes Vltavu v Č. Krumlově u Střelnice (35m)	100 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku
10d	Schmelahuttonbrücke v Č. Krumlově (32m)	100 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku
23k	přes potok Ermelei na S okraji Kaplice (18,6m)	130	1 + 5	10	velitel úseku
24žb	přes Malši JV od Velešína (45m)	120	1 + 5	12	velitel úseku
27žb	přes Malši SZ od Malče (31,6m)	155	1 + 5	12	velitel úseku
28k	přes Malši SV od Dolního Řimova (délka neudána)	315	1 + 5	12	velitel úseku
36d	přes Stropnický potok u osady Veselka (délka neudána)	30 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku
38d	přes Svinenský potok na J okraji T. Svinů (16,5m)	50 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku
40k	přes Svinenský potok na SV okraji T. Svinů (4m)	105	1 + 5	12	velitel úseku
44k	přes Stropnický potok jižně od Borovan (25m)	160	1 + 6	12	velitel úseku
3d	přes Stropnický potok JV od Petříkova (16m)	60 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku - SOS
6k	přes Boletický potok v Křenově (15m)	60	1 + 5	10	velitel úseku

7d	přes Vltavu u Nových Domků (57,6m)	150 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku - SOS
13d	přes Vltavu ve Lhotě (49m)	120 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku - SOS
21k	SV od Suchdola u hostince u Všeměřic (16,6m)	210	1 + 4	12	velitel úseku
32d	2 mosty jižně od Komařic (oba 10,4m)	30 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku
33zb	přes Švarcavu JV od Ličova (10,7m)	80	1 + 5	12	velitel úseku
44k	přes potok Olšovku západně od Černé (8,2m)	120	1 + 4	12	velitel úseku
31ž	přes Vimecký potok v Pašmovicích (19,13m)	71	1 + 4	8	velitel úseku
45k	přes Vltavu v Kájově (86m)	110	1 + 4	10	velitel úseku
47k	přes Netolický potok v Sedlci (14,2m)	165	1 + 6	10	velitel úseku
45ž	přes Vltavu ve Zlaté Koruně	150 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku
52zb	přes Malši na západní kraji obce Plav (29m)	60	1 + 4	12	ZVV
53ž	přes Malši v Č. Budějovicích z Biskupské k továrně Hardmuth (47,8m)	60	1 + 4	6	velitel HO
54ž	tzv. "Dlouhý most" přes Vltavu v Č. Budějovicích (94m)	430	1 + 4	10	velitel HO (e. č. 385)
56ž	přes Malši na silnici na Kaplici (40,7m)	190	1 + 6	6	velitel HO
58zb	přes Malši v Doulebech (41,3m)	165	1 + 4	8	ZVV (e. č. 384)
59ž	přes Malši u Stropnice (28,3m)	60	1 + 4	6	velitel úseku
2k	přes Kájovský potok na SZ okraji Hořic na silnici na Č. Krumlov	200	1 + 5	12	velitel úseku
5k	přes Drossenbach na SZ okraji Světlíku na silnici na Č. Krumlov	300	1 + 5	12	velitel úseku
11žb	most prezidenta Beneše přes Vltavu v Č. Krumlově u školy (55m)	330	1 + 4	8	velitel úseku (e. č. 380)
15d	přes Vltavu na cestě ze Zátone k hlavní silnici (46m)	150 petrol.	1 + 4	8	velitel úseku
30žb	přes říčku Černou v Ličově (21m)	85	1 + 4	8	velitel úseku (e. č. 383)
26zb	přes Malši JV Kaplic (23,20m)	80	1 + 4	10	velitel úseku
35žb	přes Švarcavu jižně od Černého údolí (10, 1m)	70	1 + 5	10	velitel úseku
37zb	přes Svinenský potok na J okraji T. Svinů (12m)	40	1 + 4	8	velitel úseku
39b	přes Svinenský potok na S okraji T. Svinů (12,8m)	270	1 + 5	12	velitel úseku
45k	u Brzotic na silnici Polná-Hoříčky-Č. Krumlov	200	1 + 4	12	velitel úseku

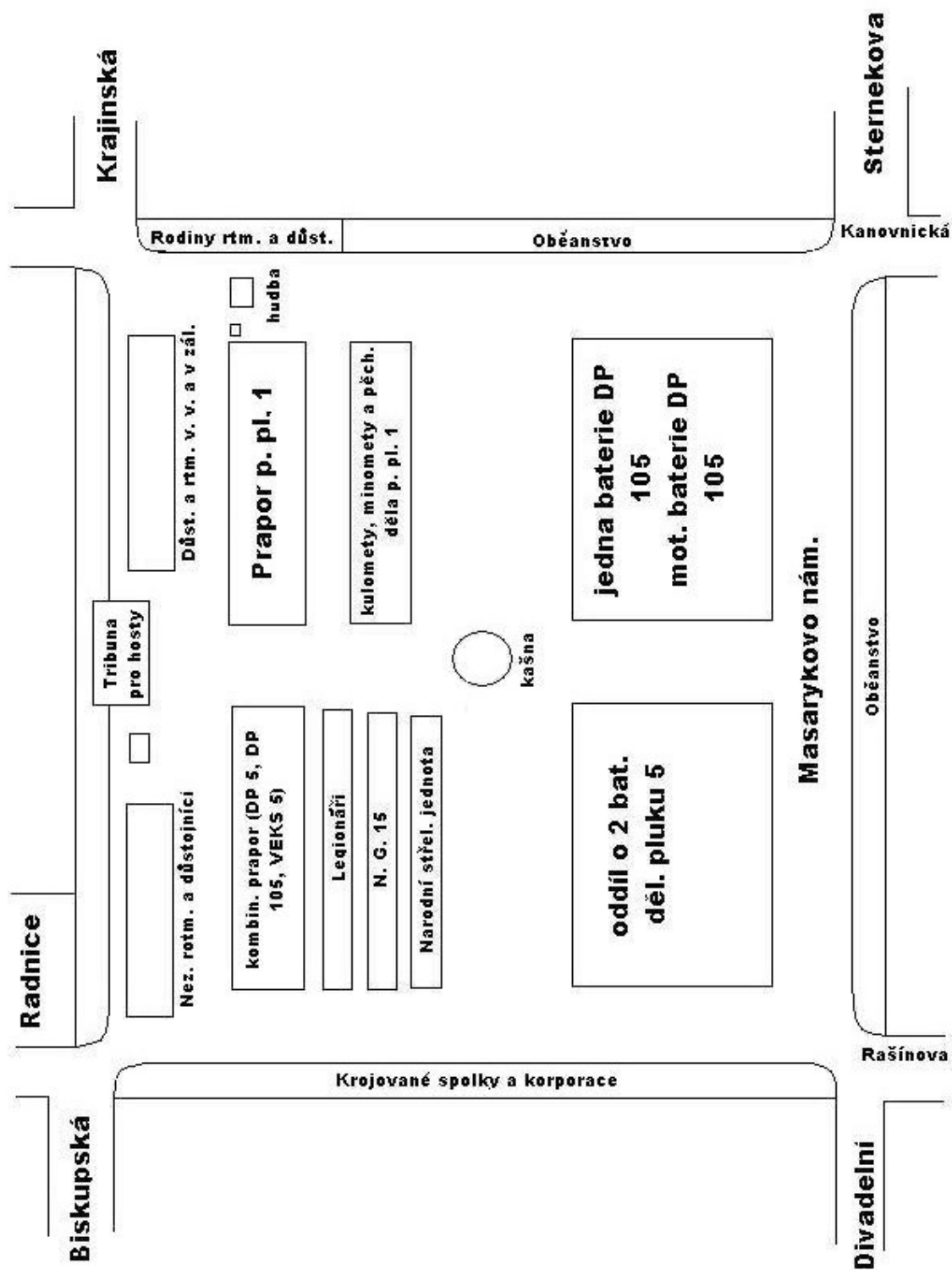
36d	přes Vltavu jižně od osady Hory (35m)	150 petrol.	1 + 3	6	velitel úseku - SOS
49d	přes Vltavu ve Zlaté Koruně (51m)	150 petrol.	1 + 4	6	velitel úseku
50žb	přes Vltavu v Boršově (87,7m)	70	1 + 6	8	velitel úseku
	železniční most (délka)				
8ž	přes Kájovský potok u Č. Krumlova (24,31 m)	44	1 + 5	8	velitel HO (e. č. 382)
55ž	přes Malší v Českých Budějovicích (70,6m)	110	1 + 5	8	velitel HO
57ž	přes Vltavu u Č. Budějovic (138m)	300	1 + 4	8	velitel HO (e. č. 386)
48ž	přes Brhovský potok S od Holubova (80m)	120	1 + 4	8	velitel HO (e. č. 383)
51ž	přes Vltavu u Boršova (108m)	150	1 + 6	10	velitel HO
	železniční trati (délka přerušení železničním pluhem)				
131	mezi st. Hořice na Š. – Mezipotočí (1,9km)				
151	mezi st. N. Hradý – Jilovice (3km)				
152	mezi zast D. Dvořítě – Suchdol (3km)				
153	mezi st. Kaplice – Zvíkov (3km)				
155	mezi z. Polná na Š. a Hořice na Š. (1,3km)				
1žtr	níčení svršku u rybníka Waaschal západně osady Obora (200m)	25	1 + 3	8	vše velitel HO
	silniční propustky				
16k	na rozcestí silnic J od Rožmberka (9,7m)	105	1 + 5	10	velitel úseku
	silniční nadezdý (délka)				
18k	východně od jižního okraje Certeřova (10,7m)	27	1 + 4	8	velitel úseku
19d	přes trať v Trojanech (23m)	100 petrol.	1 + 3	8	velitel úseku - SOS
61žb	u Českého Vrbného nad silnicí na J. Hradec (13m)	60	1 + 4	4	velitel úseku

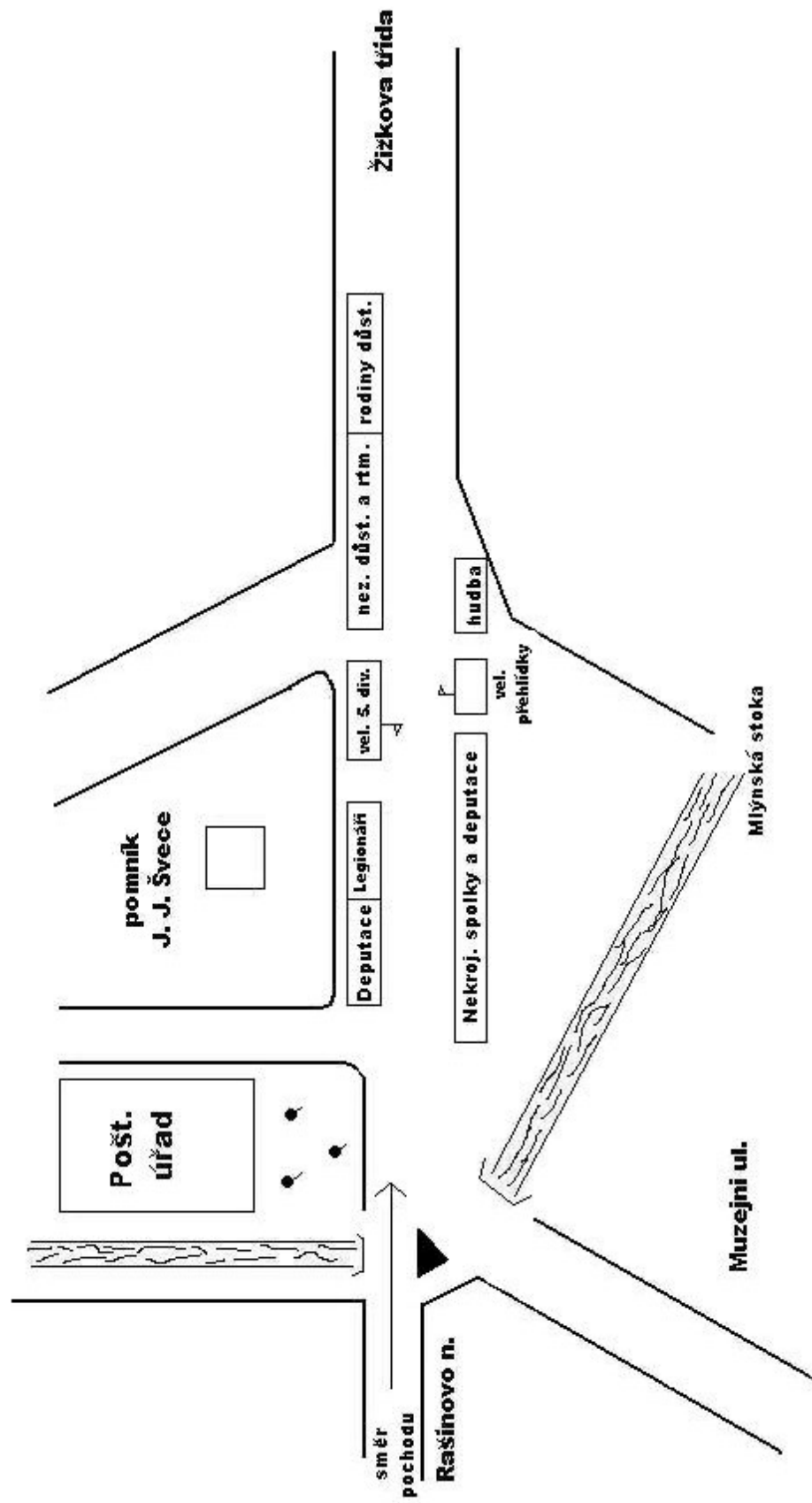
64žb	přes trať sev. Netřebčic na státní silnici Kaplice-Č. Budějovice	104	1 + 4	8	veřitel úseku
	záseky (délka)				
20z	S od Pšenice, na silnici Pšenice-Bujanov	6	1 + 4	10	veřitel úseku
42z	V od rybníka Žáru na silnici N. Hradý – T. Sviny	5	1 + 5	10	veřitel úseku
43z	SZ od N. Hradů na silnici do Petřkova u Janovky	5	1 + 5	10	veřitel úseku
63z	0,9 km SV od Větrní na silnici Frymburk – Č. Krumlov	6	1 + 5	10	veřitel úseku
2z	S od Binova na hrázi Binovského rybníka	5	1 + 4	8	veřitel úseku - SOS
29z	S od osady Malonty na silnici Malonty-Desky	6	1 + 5	10	veřitel úseku
37z	na silnici Jablonec – Ondřejov na S okraji lesa 1028	10	1 + 4	10	veřitel úseku
42z	3 km jižně od Vítěšovic, na cestě V.-Polná	6	1 + 4	10	veřitel úseku
46z	1km východně od Němčic, na silnici Netolice-Č. Budějovice	5	1 + 6	10	veřitel úseku
	telegrafní, telefonní, elektrické vedení				MNO (skrze MPT)
201t	telegr. a telef. mezi H. Dvořištěm a Summerau				dtto
202t	telef. vedení mezi D. Dvořištěm a Freistadttem				dtto
203t	telef. mezi Č. Budějovicemi a Pyhrbruckem (Gmünd)				dtto
203t	telegr. mezi Dolní Vřtavicí a Eigenem				dtto
301e	o nízkém napětí (generátorové) u Cetvin (generátor v Rakousku)				
	letišťe				
621	civilní veřejné hlavní letišťe Č. Budějovice				

Příloha č. 8: Struktura HO 31 (dle J. Solpery)

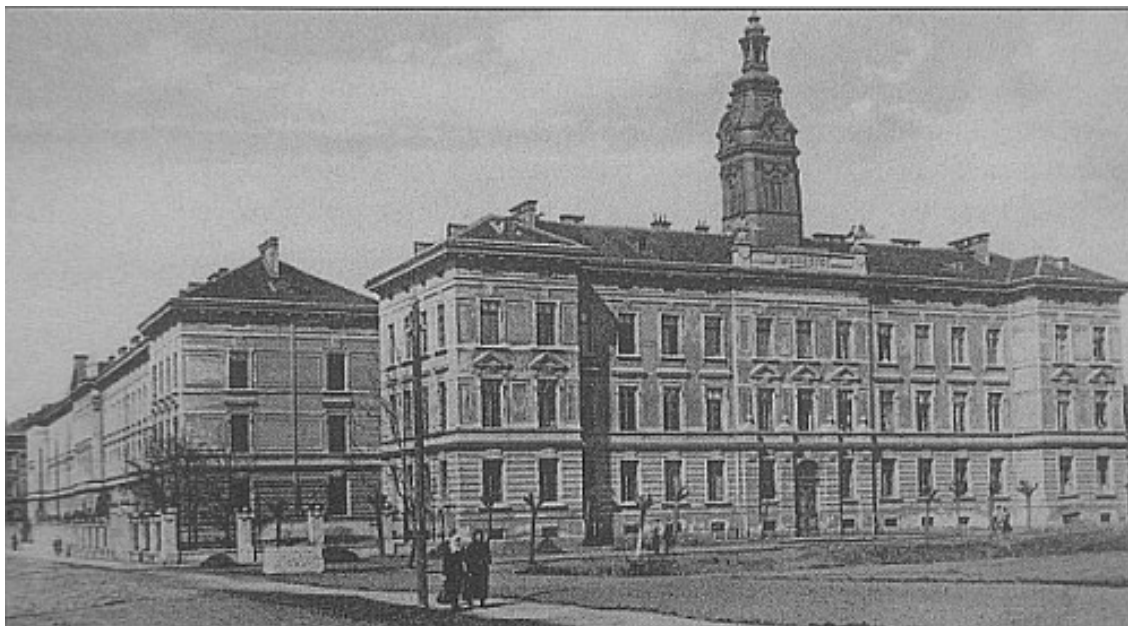

Příloha č. 9: Reprodukce plánů přehlídky z 28. 5 1938 (Masarykovo a Švehlovo náměstí)

Příloha č. 10: Obrazová příloha ke slavnostem a každodennosti „MJH“

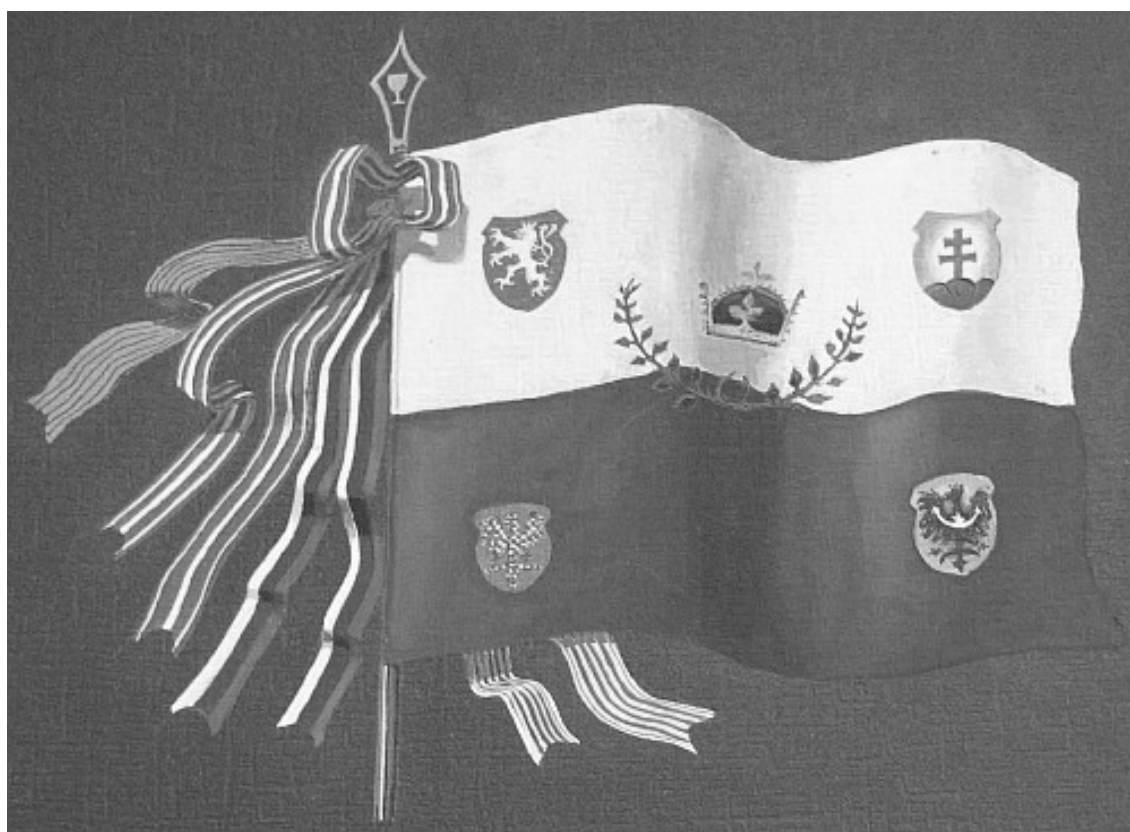
Kasárna Jana Žižky z Trocnova. Vlevo vede Sokolská ulice. Na volném prostranství před budovou dnes stojí plastika Jana Žižky, která původně stála před radnicí (zdroj *Encyklopedie branné moci*).

Tabulka vojenského zátíší (ze sbírek Armádního muzea Žižkov).

Stříhání vlasů adeptům prezenční služby. V pozadí přednáškový sál vojenského zátíší (zdroj VHA).

Ikonografické znázornění plukovního praporu z plukovní kroniky (zdroj VHA).

Další ikonografické znázornění plukovního praporu z plukovní kroniky (zdroj VHA).

Plukovní prapor s čestnou stráží na nádvoří Žižkových kasáren, v první řadě vlevo velitel stráže. Vlevo můžeme vidět plastiku Zborovského pomníku (zdroj VHA).

Vojáci pěšího pluku 1 při slavnostní přehlídce na Masarykově náměstí. Povšimněte si typických částí výstroje: helma vz. 32, puška vz. 24 (zdroj VHA).

Během cvičení v roce 1938 – hlavní zbraní pěchoty byly i nadále těžké kulomety vz. 24 (resp. 7/24), Zde s celým příslušenstvím a s obsluhou (zdroj VHA).

Výdej stravy (zdroj VHA).

V plukovní kuchyni (zdroj VHA).

Na střelnici v lese Boru (zdroj VHA).

Kulomet ZB 26 s obsluhou (zdroj VHA).

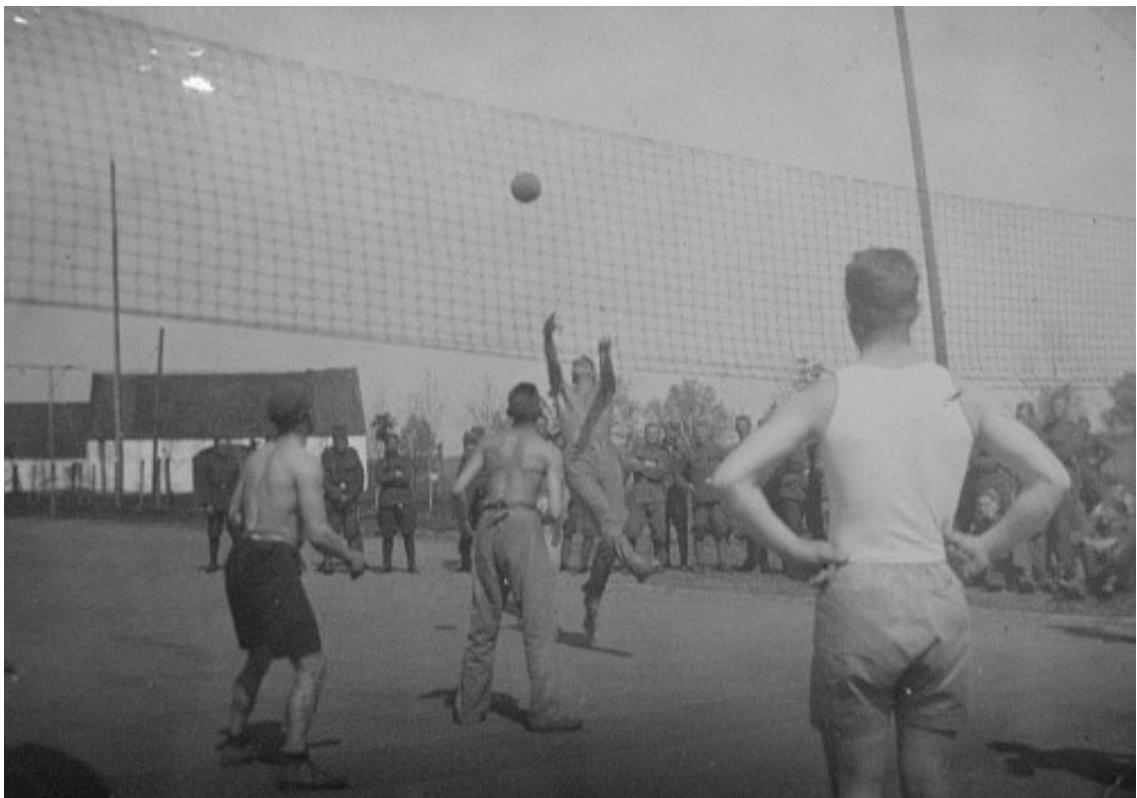
KPÚV vz. 34 s obsluhou (zdroj VHA).

Ze smuteční tryzny za TGM na Masarykově náměstí (zdroj VHA).

Typický obraz z vojenské přehlídky na Masarykově náměstí (zdroj VHA).

Sportem ke zdraví a vytrvalosti: volejbal (zdroj VHA).

Vojenská jedenáctka „MJH“ (zdroj VHA).

K hmotné kultuře kasáren: pohled do vojenské ubikace. Za povšimnutí stojí zejména věšáky na výstroj se štítky se jmény a pečlivě ustlané kavalce s povlečením (zdroj VHA).

Příloha č. 11: Hodnosti československé armády (zkratky)

mužstvo a poddůstojníci:

- vojín (voj.)
- svobodník (svob.)
- desátník (des.)
- četař (čet.)
- rotný (rot.)
- četař délesloužící (čet. dsl.)

rotmistři od roku 1937:

- rotmistr (rotm.)
- štábní rotmistr (št. rotm.)
- praporčík (prap.)
- štábní praporčík (št. prap.)

nižší důstojníci:

- podporučík (podpor.)
- poručík (por.)
- nadporučík (nadpor.)
- kapitán (kpt.)

vyšší důstojníci a generál:

- štábní kapitán (št. kpt.)
- major (mjr.)
- podplukovník (pplk.)
- plukovník (plk.)
- generál (gen.)